

2015–2016 1
EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

Tanítványok vagyunk

LUTHER
KIADÓ

Budapest, 2015

Főszerkesztő: Németh Zoltán
Szerkesztette: Galambos Ádám

A kötetet Kendeh K. Péter tervezte

© Gyülekezeti és Missziói Osztály, Luther Kiadó, 2015
Szöveg © Szerzők, 2015

Jelen kiadvány a jogtulajdonos írásos engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem másolható, sem elektronikus, sem mechanikus eljárással, ideértve a fénymásolást, számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást is.

Nagy öröm számunkra, hogy letehetjük a lelkészek, gyülekezeti munkatársak elé a 2015/16-os munkaév két kötetesre tervezett munkatervének első kötetét. A tervezett munkavégzéshez nyújtandó segítség mellett célunk volt az év tematikájának – 2015: reformáció és oktatás – figyelembe vétele is, ugyanakkor az anyag más koncepció keretében is használható. A tanítványi lét feldolgozása egyszerre illeszkedik az év említett témájához, ugyanakkor arra is lehetőséget ad, hogy a tanítványság kérdése a bibliai vizsgálódáson kívül a lutheri teológia és a protestáns egyháztörténet, művészettörténet összefüggésében is megjelenjen, ezzel is segítve a készülődést az 500 éves évfordulóra, erősítve az év 2017-re mutató jellegét.

Igyekeztünk szem előtt tartani a mai lelkészi, gyülekezeti szolgálat sokszor egymással is feszültségben álló elvárásait, amelyek – pozitívan nézve – arra adhatnak lehetőséget, hogy szolgálatunk során ót és újat egyaránt hozzunk elő a gyülekezet számára, szolgáljunk a hagyományos gyülekezeti alkalmak keretei között, de új formákat, kereteket is találjunk.

Ma már kevés tevékenység igényli, hogy csatárláncba állva juttassunk el valamit valahová. De talán mindenkinek van élménye a közös munka e különös jellegéről, amikor mindkét oldalunkon áll valaki, az egyik adja nekünk, a másik fogadja tőlünk a téglát, vödöröt, homokzsákot, segélycsomagot, akármit.

A fogadó oldalon sokan nyújtják felénk a kezüket. Az előzőekhez hasonlóan ez a munkaprogram is azért született, hogy a másik oldalunkon is álljon valaki – nem is kevesen –, és a tartalom is gazdagod-

hasson 1Kor 11,23 szellemében: „mert én az Úrtól vettem, amit át is adtam nektek.”

A megvalósulásért köszönet illeti mindenekelőtt Galambos Ádám munkatársamat, aki jó gazdája volt a Gyülekezeti és Missziói Osztály által felvállalt feladatnak. Köszönet mindazoknak, akik maguk is csatláncba álltak, a felkérést elfogadták és elkészítették a tőlük kért anyagot. Az igényes megjelenésért köszönet a Luther Kiadó munkatársainak.

Isten áldása kísérje a kötet használatát, hogy ami így kézbe vehető és szolgálatunk által továbbadható, az szíveket mozdító, gondolatokat elindító is legyen.

Németh Zoltán

Tanítók és tanítványok az Újszövetségben

BÁCSKAI KÁROLY

5

Bevezetés, alapvetés

A témával kapcsolatban elsősorban az Újszövetségben gyakori *mathéteuó* (képez, nevel, tanít) és a *manthanó* (tanul) igékre, valamint a *mathétés* (tanítvány) főnévre utalhatunk. Ezek mellett eszünkbe juthatnak még a *didaskó* (tanít), a *diskalos* (tanító), a *didaskalia* vagy *didakhé* (tanítás, oktatás), a *katékheó* (megérteti magát, tanít, utasít), a *paideuó* (felnevel, tanít, oktat, képez, nevel, fegyelmez), a *paideutés* (nevelő, tanár, oktató, vezető) és a *paidagógos* (kísérő, felügyelő, nevelő) kifejezések is. A sor végén állhat az *akoluthéó* és a *mimeomai* ige (követ, utánoz), az *opisó* (mögötte, után) előljáró, valamint a *martyis* és a *martyria* főnév is. Ezekre azonban részletesen nem térünk ki, csak a teljesség kedvéért említjük meg őket.

A tanulás folyamata és tárgya az Újszövetségben

A *manthanó* ige a tárgyi tudás elsajátításán túl magában foglalja a megszerzett ismeretek szerinti életvezetés igényét. A tanulás szorosan összefügg a tanítványsággal: nem véletlen, hogy a *manthanó* ige származéka a *mathétés* főnév. A tanulás *folyamata* nemcsak a befogandó információ előtti *nyitottságot*, hanem annak *megértését* is feltételezi (Mt 9,13; Jn 6,45). A tanulás során megszerzett ismeret önmagában, konkrét cél és értelmezés nélkül újszövetségi szempontból jobbra haszontalan. Lehet szüntelenül tanulni az igazság megismerése *nélkül* is (2Tim 3,7). A tanulás tárgya, a megismerni vágyott igazság maga az *evangélium* (Róm 6,17; 16,17), amely *tanítható*, és amelynek első szószólói az apostolok voltak (1Kor 4,6; Ef 4,20; Fil 4,9; Kol 1,7; 1Tim 2,11; 2Tim 3,14, 1Kor 14,31).

Újszövetségi tanítványok

Jézustól Isten országának titkáról, az Atya és a Fiú kapcsolatáról *tanulhatunk*, és megtudhatjuk tőle, hogy még a fügefafa *példája* is taníthat (Mt 11,25–30; Mt 24,32; Mk 13,28). Egyes levélbeli igék szerint a *gyakorlati tapasztalat* is lehet a keresztény ember tanítómestere: Pál apostolt a *nélkülözés* tanítja *elégedettségre*, a gyermekekkel, unokákkal magára maradt özvegyasszonynak a *gondoskodást* kell megtanulnia, a Fiú pedig *szenvedéseiből* tanulta meg az *engedelmességet* (Fil 4,11; 1Tim 5,4; Tit 3,14; Zsid 5,8). Az Újszövetségben a *mathétész* a Jézus tanítványait jelölő terminus technicus, bár az elnevezés esetenként Keresztelő János, Mózes, de még a farizeusok követőire is vonatkozik. Mint annyi más (vándor)tanító a korabeli Izráelben, Keresztelő János is hűségese tanítványi körre támaszkodhatott. Hiába vetették börtönbe a Keresztelőt, tanítványai azután sem szakítottak vele. Ragaszkodásukat példázza, hogy mesterük halála után eltemették a testét (Mt 11,2; Mk 6,29). Jánost arra kérték az őt követők, hogy tanítsa őket imádkozni. A böjt megtartása éppoly természetes volt számukra, mint a (vallási) vitára való készség (Lk 11,1; Mk 2,18; Jn 3,25). Jézus első két tanítványa minden valószínűséggel az ő köreiből került ki (Jn 1,35–40). A farizeusok is a maguk tanítványait küldték Jézushoz, hogy kérdőre vonják, és a kérdésükkel törbe csalják őt (Mt 22,16). A farizeusi tanítványok, akárcsak Keresztelő János tanítványai, szintén szigorú etikettet – más szóval liturgiát, de mondhatjuk életvezetésnek is – követtek, és az utóbbiakhoz hasonlóan tartották a böjtöt (Mk 2,18).

Jézus tanítványai

Amint említettük, az Újszövetség a leggyakrabban Jézus tanítványait jelöli a *mathétész* névvel. Annak ellenére, hogy a korabeli zsidó környezetben a tanítvány önként vállalta hovatartozását és mesterét, Jézus *maga* választotta ki és hívta el a saját tanítványait. Jó példái ennek a „kövess engem”, a „kövessetek engem”, vagy a „*jöjjetek utánam*” közvetlen, személyes hangú felszólítások (Mk 1,17; 2,14; Lk 5,1–11, vö. Mt 4,18–21). Jézus korában a lelkes és odaadó tanítványtól környezete azt várta el, hogy később, a kellő ismeretek elsajátítása után maga is mesterré váljon. Jézus ezzel szemben azt hirdette, hogy az ő tanítvá-

nyainak hivatása életre szóló, ő pedig mindvégig mesterük marad. Követőinek egyenesen megtiltotta, hogy mesternek vagy tanítónak hívassák magukat, megfeledezve arról, hogy ők voltaképpen mindnyájan *testvérek* (Mt 23,8, vö. Mt 10,24–25.37; Lk 14,26–27; Jn 11,16). Az Újszövetség emellett arról is őszintén tudósít, hogy Jézus tanítványai – rájuk jellemző módon – sorozatosan félreértették Mesterüket, de tulajdon tanítványi mivoltukat is. Olykor a példázatokról kérdezték Jézust, máskor megdöbbentek a szavain és egymást kérdezték, megint máskor – értetlenségük okán – nem is tudták, valójában mit kérnek Tanítójuktól (Mk 4,10–11; 10,13–20; 10,35–45). Jézus e megfontolatlan tanítványai csak később, a Szentlélek segítségével lettek *apostollokká*, hogy azután teljes életüket az evangélium hirdetésének szenteljék. Hozzátehetjük, hogy az evangéliumi tudósítások szerint a szűkebb tanítványi kör mellett létezett Jézus tanítványainak egy *tágabb köre* is („sokan hittek benne”, Jn 11,45). Az ő Jézushoz fűződő hűségüket a *követés*, más szóval a tanítványság *radikális* volta és a ma evangéliumi-nak mondott értékrend vállalása jellemezte. Ennek a még korabeli viszonylatban is majdhogynem szélsőséges életvitelnek a részét alkotta a lemondás, az alázat, a szegénység vállalása, a szenvedések eltűrése és mindenekelőtt a Mester szavain csüngő és a személyéhez ragaszkodó *hit* (Mt 10,17–33; 18,1–5; 19,23–30; 23,7–12; Jn 2,11; 6,69).

A tanítás fogalma az Újszövetségben

Az Újszövetségben a *didaskó* és a *didaskalos* szavak ismét főképpen Jézus és az apostolok tanítására vonatkoznak. Az evangéliumokban rendszerint *Jézus a tanító*: bejárta egész Galileát, tanított a zsinagógákban, hirdette az evangéliumot és gyógyított (Mt 4,23). A Gecsemáné-kertben keserűen mondta: „*Veletem voltam minden nap a templomban, és tanítottam, és nem fogtatok el.*” A tanító Jézusról számos helyen olvashatunk a kanonikus evangéliumokban, de még az ApCsel első verse is úgy állítja őt elénk, mint tanítót (Mk 14,49; ApCsel 1,1; ill. Mt 5,2; 21,23; Mk 1,21; 10,1; Lk 5,3; 23,5; Jn 6,59; 18,20). Más esetekben, pontosan szólva más evangéliumi és levélbeli helyeken a tanítás alanyaként az *apostolok* és az *ösgyülekezet* tagjai szerepelnek (Mt 28,20; ApCsel 4,2; 5,21a; 15,35; Róm 12,7; 1Kor 4,17; Kol 1,28; 2Tim 2,2; Zsid 5,12). *Tanítanak* azonban – ha eltérő értelemben is – a *főpapok* (Mt

28,15), a *Szentlélek* (Lk 12,12), és amint arról már korábban értesültünk, *tanít Keresztelő János* (Lk 11,1), de *tanít az Atya* (Jn 8,28), és – nota bene – *tanít a természet* is (1Kor 11,14). 1Tim szerzője szerint az asszony csendben és teljes alázatossággal *tanulhat* ugyan, de a *tanítás* és az, hogy a *férfin uralkodjon*, nem engedhető meg neki (1Tim 2,12).

Tanítók, mesterek, rabbik

A görög *didaskalos* (tanító) megnevezés a héber *rabbi* vagy ugyanúgy az arám *rabboni* (mester) névnek az újszövetségi megfelelője. János evangéliumának elején András és Péter így szólítja meg Jézust: „*Rabbi – ami azt jelenti: Mester –, hol laksz?*” (Jn 1,38). A *didaskalos* kifejezés – ebben a vonatkozásban – másutt is megjelenik az evangéliumokban (Mt 23,8; Jn 3,2). Tanítónak (rabbinak, mesternek) szólítják Jézust a farizeusok, a Heródes-pártiak, a szadduceusok, egy törvénytudó, egyes vámszedők vagy a betániai Márta. Esetenként maga Jézus is ezzel a szóval utal önmagára (Mt 8,19; 12,38; Mt 22,16; Mk 12,19; 12,32; Lk 3,12; Jn 11,28; Mt 26,18; Jn 13,13–14). A Jézusban vetélytársat látók részéről a megszólítás inkább gunyoros, lekicsinylő, és egyáltalán nem őszinte. Lk 10,25 szerint a Jézust megkísérteni akaró, mai szóval kihívó, provokáló törvénytudó így szólítja meg őt: „*Mester, mit tegyek, hogy...*” A hansonló provokációk azonban kudarcba fulladnak, és a gáncsoskodók szándéka ellenére inkább *kiemelik* Jézus valódi, *vérbeli* rabbi, azaz tanítómester voltát (Mt 22,46; Mk 12,34; Lk 20,39). A *didaskalos* további újszövetségi előfordulásai immár az ősgyülekezetben tanítói szolgálattal megbízott keresztényekre utalnak. ApCsel 13,1-ben olvassuk, hogy „*Antióchiában, az ottani gyülekezetben volt néhány próféta és tanító*”. A *tanítói szolgálat* az ősegyházban Istentől kapható *hivatás* (1Kor 12,28–29; Ef 4,11; Zsid 5,12; Jak 3,1). *Pál apostol* önmagára is az evangélium szolgálatában álló *tanítóként* tekint (1Tim 2,7; 2Tim 1,11).

Nevelés az Újszövetségben

A *katékheó* ige nem gyakori az Újszövetségben, a *paideuó* azonban többször megjelenik, *tanít, nevel, de fegyelmez, büntet* jelentéssel is. Utóbbi gyökerei a *pais* (gyermek) főnévig nyúlnak. A gyermekek *oktatója*, egyben felügyelője a *paidagógosz* (nevelő, Gal 3,24–25). Mózes

az egyiptomiak minden bölcsességére *megtanították* (ApCsel 7,22), míg Saul-Pál – a későbbi apostol –, az ősi törvény szigora szerint kapott *nevelést* (ApCsel 22,4). 2Tim 2,24 értelmében az Úr szolgálja szélességgel *neveli* az ellenszegülőket, Isten kegyelme pedig arra *nevel*, hogy józanul, igazságosan és kegyesen éljünk a világban (Tit 2,11–12). Pilátus viszont egyáltalán nem neveli, hanem *megfenyíti* Jézust (Lk 23,16), és Pál is *megfenyítettként* ajánlja magát a korinthusiaknak (2Kor 6,4). Máshol azonban az Úr ítéletét az apostol éppen nem fenyítésként értelmezi, hanem *neveléshez* hasonlítja, mondván, amikor Isten megítéli a keresztény embert, akkor azt nem haraggal, hanem a nevelés szándékával teszi (1Kor 11,32). A páli gondolat az Újszövetség más szerzőitől sem idegen. A Zsidókhoz írt levél szerzője ószövetségi példák alapján Isten *fenyítését* közvetlenül az ő atyai *szeretetével* kapcsolja össze: „*Akit szeret az Úr, azt megfenyíti...*” (Jób, 5,17; Péld 3,11–12; Zsid 12,6-7). Ez a sor végül a Feltámadott szavával zárható: „*Akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem: igyekezz tehát, és térj meg!*” (Jel 3,19).

A tanulás és a tanítás bibliai-teológiai háttere

A vonatkozó újszövetségi kifejezések rövid ismertetése és összefüggésbe állítása után szemléljük meg részletesebben a tanítás és tanulás bibliai-teológiai hátterét! A tanulás *klasszikus* értelemben azt a folyamatot feltételezi, amelynek során valaki *elméleti* ismeretekre tesz szert. A fogalmat a görög bölcselőtől, *Szókratész*től (Kr. e. 469–399), illetve az ő idejétől eredeztetjük. Amikor valaki *tanul*, nemcsak a tudományok *felszínéig* jut el, hanem az ismeretek *mélységéig* hatol. Az ismeretekre szert tevő ember tudása nemcsak logikai szinten gyarapszik, hanem *erkölcsi-etikai* ismeretté bővül. *Tanítvány* (mathétés) az, aki a gyakorlati és az elméleti tudás megszerzése érdekében egy másik emberhez kötődik, elsősorban azért, hogy részt kapjon annak bölcsességéből. Tanítvány lehet valaki egy *mester* vagy *tanító* (didaskalos) mellett, ám ennek a megtiszteltetésnek anyagi vonzata van: a tudományért, illetve a tudásért *fizetni kell*. Ezzel ellentétben az említett bölcselő, Szókratész nem fogadott el tanítványaitól semmilyen fizetséget. Az Újszövetségben a fogalom kilép a görög alapjelentés köréből, és most már nem átmeneti kapcsolatot feltételez a mester és

tanítványa között, hanem a teljes elkötelezettség értelmében áll. Erről van szó Mt 10,24-ben és Lk 6,40-ben is: Jézus és az ő tanítványainak viszonya nem általános és ideiglenes mester–tanítvány kapcsolat, hanem Jézushoz, mint az *egyetlen* Rabbihoz vagy Mesterhez fűződő szoros kötődés volt.

Ószövetségi alapok

A tanulás újszövetségi értelme az Ószövetségben gyökerezik. Az ember szüntelenül *Isten akaratát* fürkészi, és azt tanulmányozza, mert ahhoz szeretné igazítani az életét (Mt 9,13; Jn 6,45; Mk 13,28). Az Újszövetség arról tanúskodik, hogy Jézus személye és tanítása az a viszonyítási pont, amely a *helyes* istenismeretre segít (Mt 11,29). Jézus az Ószövetséghez képest nem újabb vagy más megtanulandó és követendő törvényt hirdet. Annyit tesz csupán, hogy a szándéka szerint eredeti formájában *helyreállítja* Isten törvényét úgy, hogy az emberek annak segítségével felismerhetik Isten akaratát és a szerint élhetnek. Megállapítható, hogy a tanulás fogalma az Újszövetségben kiszélesedik, és keresztény értelmet nyer: magába foglalja Jézus *követését*, valamint azt a *hitet*, amely Jézus követésének feltétele és velejárója. Az apostoli levelekben a tanulás és a tanítás fogalma az evangéliumokhoz hasonlóan Jézus üzenetére (a jézusi *kérügmára*), illetőleg Jézus *tanítására* utal (Róm 16,17; Ef 4,20; Kol 1,7; 2Tim 3,14). A tanulás itt nemcsak azt jelenti, hogy a Jézusról szóló tanítást *hallgatjuk*, hanem azzal egyidejűleg Krisztust magát *fogadjuk be*. Ezzel új tanítványságra kapunk meghívást, immár nem egyszerűen evilági, hanem keresztény értelemben, *en Khrisztó*, vagyis Jézus Krisztusban (1Kor 4,6; Fil 4,9).

A tanulás új értelme

Még az előbbieknél is újabb, vagy inkább más értelmet kap a tanulás Zsid 5,8 szerint, amennyiben Jézus „*szenvedéseiből megtanulta az engedelmességet*”. A tanulás itt az Atya akaratának *felismerését* jelenti, mégpedig a *szenvedés* révén. Más szóval a szenvedés vállalása az Atya felismert és elfogadott akaratára adott *válasz* Jézus részéről. Kiemelendő ezen a helyen a *tanítvány*, mint főnévi alak. Evangéliumi előfordulása minden bizonnyal zsidó–hellén eredetű, de a Jézus személyével

való összefüggésbe állítása új *tartalmi jellemzőt* kölcsönöz a szónak. Szélesebb használatát már említettük, amikor Keresztelő János, Mózes vagy a farizeusok tanítványairól szóltunk. Keresztelő János tanítványainak beállítotttsága és életvitele elkülönítette őket a korabeli rabbinikus iskolák tanítványaitól. Nem lehet véletlen, hogy Jézus első tanítványai is ebből a sajátosan radikális tanítványi körből kerültek ki. Az sem vitatható, hogy Jézus sok tekintetben úgy viselkedett, mint egy akkori rabbi: hasonlóképpen tanított, vitatkozott és érvelt, továbbá különböző nyilvános döntések meghozatalára kényszerült (Mk 12,18–40). Tanítványai, de egyes kívülállók is Mesternek (Rabbinak) szólították, noha – mai ismereteink szerint – egyetlen rabbiiskolát sem járt ki és is nem részesült megfelelő képzésben. Tanítása és tekintélye sokak számára talán ezért sem volt mértékadó vagy elfogadható (Mk 6,2; Jn 7,15; Mk 9,5; 11,21; Jn 1,38; 4,31, vö. Jn 3,2). Jézus – lehetséges, hogy az előbbieik alapján a megfelelési kényszer hiányában – számos területen túllépte azt, amit a környezete egy rabbtól annak idején elvárt.

Jézus és tanítványai

Az említett tény Jézus mester–tanítvány kapcsolatait is más megvilágításba helyezi. Amíg a rabbinikus és a görög filozófiai iskolákban valaki saját, önkéntes döntés alapján csatlakozott mesteréhez és így vált annak tanítványává, Jézusnál az ő személyes *hívása* volt döntő jelentőségű (Mk 1,17; 2,14; Lk 5,1–11, vö. Mt 4,18–22). Amint azt már szintén említettük, a görög és a rabbinikus iskolák tanítványai személyükben csak *ideiglenesen* kötődtek mesterükhöz. Tanulási *szándékuk* – mai szóval motivációjuk – *objektív* volt, vagyis független. Azal a céllal kerestek mestert és iskolát, hogy ők maguk is egykor önálló tanítóvá vagy rabbivá legyenek. Jézus hívása azonban ennek éppen az ellentéte volt: a *Mester* kötődött tanítványaihoz úgy, hogy ez a kötődés a tanítványoktól életük *teljes* és nem csak átmeneti odaszánását kívánta (Mt 10,24–25.37; Mt 23,8; Lk 14,26–27; Jn 11,16). A teljes elkötelezés valójában Isten hívása, szándéka és akarata elsődlegességének, idegen szóval primátusának szólt (Mt 12,46–50, vö. Mk 3,31–35). Jézus követése ezért volt *abszolút* értelmű a tanítványok számára, akiknek a szó szoros értelmében követniük kellett Mesterüket. Még

akkor is, ha – a kortárs rabbikkal ellentétben – Jézus áttörte a tisztát a tisztátalantól, a bűnöst a büntelentől elválasztó határt, vállalva ezzel a vallásos botrányt és az istentelenség vadját. Az Isten akaratának engedelmeskedő „tiltott határátlépés” a tanítványok elhívására is jellemző volt. Így hívott a követésére egy, a (vallásos szempontból) közösségen kívülinek számító *vámszedőt*, vagy egy, a szintén a társadalom periferiáján élőnek minősülő *zélótát*, továbbá néhány egyszerű, nem a nép vezetői közül való vagy a főrendűekhez tartozó *halászembert* (Mk 1,16–20; 2,14; Lk 6,15; ApCsel 1,13).

A tanítványság, mint szolgálat

A keresztény tanítványsággal kapcsolatosan fontos azt is tudatosítanunk, hogy a Jézus követésére való *elhívás* egyben a *szolgálatra* szóló *küldetés* is volt. Az *emberhalászat*, mint misszió, a tanítványoknak arra a megbízatására vonatkozott, hogy Jézus nevében szolgálva és az evangéliumot hirdetve Isten országába hívják az embereket (vö. Mt 16,15–19; Mk 1,17, vö. Lk 5,10). Amikor Jézus kiküldte a tizenkettőt, majd később a hetvenkét tanítványt, azt a feladatot adta nekik, hogy párosan, kettőnként induljanak el, gyógyítsanak, békét és egyetértést teremtsenek az emberek között, valamint hirdessék Isten országát (Mk 6,7–13; Lk 10,1–17). Ez a szolgálat a tanítványok számára éppen olyan vészterhes volt, mint Mesterüknek: a tanítvány nem számíthatott könnyebb sorsra, mint amilyenre Ura jutott (vö. Mk 10,32; Mt 10,24–25; 16,24–25). Ezen a háttéren élesebben és feltűnőbben látszik, hogy az evangéliumok becsületesen tudósítanak a tanítványok értetlenségéről is. Nemcsak Jézus üzenetét, szolgálatát és a saját maguk tanítványságának a célját, vagyis a hivatásukat ismerték félre és értelmezték rosszul, de mindezekben túl Mesterük szenvedését, sorsát és küldetését is (Mt 16,22–23; Mk 4,10–11; 10,13–16.48; 10,35–45; 14,47; Lk 18,34).

A tanítvány jutalma

A keresztény tanítvány „*előmenetelének*” ígérete nem volt más, mint az Istennel való közösség lehetősége Jézus által, ennek révén pedig részesedés Jézus hatalmából. Ezt a lehetőséget vagy távlatot az evangéliumok új életnek, örök életnek nevezik (vö. Mt 16,25; Jn 14,6). Jézus

tanítványi köre azonban nem korlátozódott a tizenkettőre. Az ő közösségük nem egyszerűen Izráel tizenkét törzsét, így Isten választott és elhívott népét jelenítette meg jelképesen, hanem egy szélesebb körből elhívott, nagyobb tanítványi közösség egy „tagozata” vagy „osztálya” volt. A *közvetlen* tanítványság olyanok kiváltsága lehetett, akik a legszorosabban tartoztak Jézus köréhez és egyedi, személyre szabott feladatot láttak el, egyszóval *különleges* küldetésük volt.

A tanítványok szolgálatának távlata

A tanítványok hivatására és a Jézus követésére vonatkozó evangéliumi szakaszok nem minden esetben *közvetlen* megállapítások, hanem az előbbi fogalmak mélyebb jelentésére utaló észrevételek és *reflexiók*. Eme – az újszövetségi kortörténet szempontjából nem elhanyagolható – megfigyelések szerint a tanítványsággal – amint arról már korábban is értesültünk – a lemondás, az alázat, a szegénység, a türelem és a kitartás vállalása, illetve képessége jár együtt (Mt 10,17–33; 18,1–4; 19,23–30; 23,7–12). Mindezekon felül a tanítványok közös és meghatározó jellemzője a hit (Mk 16,16; Lk 17,5; 22,32), mégpedig nem általános, vagy éppen az akkor szokásos és bevett értelemben, hanem magában Jézus Krisztusban (Mt 18,5; Jn 2,11; 6,69; 11,45). Lk 12,1–12 egyszerre utal Krisztus követésének ígéretes voltára, ugyanakkor *veszedelmére* is. A gondviselés, a megbocsátás, a Szentlélek ajándéka éppúgy osztályrésze lehet a tanítványoknak, mint a gyilkosoknak való kiszolgáltatottság, a félelem, az árulás vagy a meghurcoltatás. Az evangéliumi felsorolás feltehetően arra utal, hogy minden lehetséges élethelyzetben (horribile dictu halálhelyzetben) a legfontosabb sajátosság és jellemvonás a tanítvány *hűsége* az Úrhoz.

A tanítvány mint mártír

A tanítványokra vonatkozó reflexiókban különösen is bővelkedik János evangéliuma. János evangélista írásaiban a tanítványok szűkebb köre jobbra *túlmutat* önmagán: a cél az ő személyük említése révén a *teljes* keresztény közösség megszólítása (vö. Jn 6,60; 66). Sőt, a tanítvány megjelölés nem egy esetben általában a keresztény emberre vagy a keresztényekből álló gyülekezetre tartozik (Jn 8,31; 13,35; 15;8).

A Jézus búcsúbeszédeiként számon tartott jánosi szakaszokban (Jn 13–17) a tanítványok és Mesterük kapcsolata *kilép* a történeti keretből. Ennek ellenére a tanítványok a Lélek által mégis teljes és szoros közösségben maradnak Jézussal (Jn 14,15–17; 15,26–27). E közösségnek a *látható* jele és ékes *bizonyossága* Krisztus követőinek a *szolgálat*a. Minden ember fel kell, hogy ismerje Jézus tanítványait a *szereketükről* (Jn 13,34–35) és a Jézusról való tanúságtétel *kötelességének* minden körülmények között való, önfeláldozó teljesítéséről (*martyria*).

A legvégső távlat

Végül az ApCsel szóhasználatában az előbbieken említett tágabb, és lehetséges, hogy az egész Újszövetségben a legtágabb értelem kap nyilvánosságot: a mathétés általánosságban a keresztény tanítvány megjelölése lesz. Olyan emberé, aki Jézust követi és róla tesz tanúságot (vö. ApCsel 6,1–2.7; 9,1.10; 19,25–26.38; 11,26.29; 13,52; 14,20.22.28, és a sor még folytatható). A *mathéteuó* ige itt már azokra vonatkozóan fordul elő, akik (időközben) Jézus *tanítványai lettek* (ilyen Mt 27,57 szerint Arimátiai József és ApCsel 14,21-ben a sokaság vagy „nagy számú ember”). Máté evangélista *epilógusa* pedig – amely szerint a mennybe emelkedő Jézusnak a tanítványaihoz intézett utolsó szavai úgy hangzottak, hogy menjetek és tegyetek *tanítvánnyá* minden népet – a lehető *legszelesebbre tárja* a keresztény tanítás és tanítványság látóhatárát (Mt 28,19).

Felhasznált irodalom

- A Dictionary of Christ and the Gospels*. Ed. Hastings, James. T. and T. Clark, Edinburgh/Edinburgh, 1933. Volume II.
- A Greek-English Lexicon*. Ed. Liddell, H. G. – Scott, R. Volume II. Clarendon Press, Oxford, 1951.
- An Intermediate Greek-English Lexicon*. Founded upon the seventh edition of Liddell and Scott's Greek-English Lexicon. Oxford at the Clarendon Press, impression of 2002. First edition 1889.
- Bibliai Lexikon*. Szerk. Haag, Herbert. Szent István Társulat, Budapest, 1989.
- Complete Vocabulary Guide to the Greek New Testament*. Trenchard, Warren C. Zondervan, Grand Rapids, MI, USA, 1998.

- Görög-magyar szótár az Újszövetség irataihoz.* Szerk. Varga Zsigmond J. Református Sajtóosztály, Budapest, 1992.
- Görög-magyar újszövetségi szótár.* Szerk. Kiss Jenő. Református Sajtóosztály, Budapest, 3., változatlan kiadás.
- Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur.* Ed. Bauer, Walter. IV-te Auflage. Alfred Topelmann Verlag, Berlin, 1952.
- Magyar Értelmező Kéziszótár.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 1985.
- Mounce's Complete Expository Dictionary of Old and New Testament Words.* Gen. ed. Mounce, William D. Zondervan, Grand Rapids, MI, USA, 2006.
- New International Dictionary of New Testament Theology.* Ed. Verbrugge, Verlyn D. Zondervan, Grand Rapids, MI, USA, 2000.
- Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament (TBLNT).* Ed. Coenen, Lothar – Haacker, Kalus. Beyreuther-Bietenhard. R. Brockhaus Verlag, 5. Auflage der Studien Ausgabe, Band 1–2.
- Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament (ThWNT).* Ed. Kittel, Gerhard – Friedrich, Gerhard. Band I–X., Verlag von W. Kohlhammer, 1933–1978.
- Újszövetségi szómutató szótár.* Szerk. Balázs Károly. Logos Kiadó, Budapest, 1998.
- Wörterbuch zum Neuen Testament.* Ed. Bauer, Walter. Walter de Gruyter, Berlin, New York, 1971.

A témával kapcsolatos hasznos oldalak a világhálón (2015. április 18-i megtekintés):

- http://velunkazisten.hu/blog/sa/Jezus_es_a_tanitvanyok
- <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/108611/Disszert%E1ci%F3.pdf?sequence=1>
- http://etdk.adatbank.transindex.ro/pdf/prot_imreh.pdf
- http://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra/2012_tanitas.pdf
- http://www.sbl-site.org/assets/pdfs/TBv2i7_FosterDiscipleship.pdf
- <http://catholic-resources.org/Bible/Disciples.htm>
- <https://www.biblegateway.com/resources/ivp-nt/Demands-Discipleship>
- <http://www.jesusarchive.com/apostel-und-juenger.htm>

Elhívástörténetek az Ószövetségben

MÓRICZ NIKOLETT

Az Ószövetségben előforduló elhívásról szóló beszámolók történetileg széles spektrumú és műfajilag is sokszínű hagyományanyagot fognak át, figyelembe véve, hogy az érintett személyek isteni megbízatása egy *hivatal* vagy *feladat*, *szerepkör betöltésére* jelöl-e (2Móz 18,21,25; 1Sám 18,2); az *elhívás mozzanata közvetlenül* (2Móz 3,10; 5Móz 31,23; Józs 1,2; Jer 1,5; Ez 2,3), avagy *közvetítő fórumokon keresztül* történik (így Bárák esetében Debóra közvetít: Bír 4,6; Jeroboámnál a sílói Ahijjá: 1Kir 11,31; Dávidnál pedig Sámuel: 1Sám 16,12–13); továbbá az elhívás élménye önbeszámolóként (Ézs 6,1–13; Jer 6,1–13; Jer 1,4–10; Ez 1,1–3,15), vagy a *szemtanú* perspektívájából jelenik meg (2Móz 3–4; 2Móz 6,2–7,7; Bír 6,11–24; 1Sám 9,1–10,16; 1Kir 22,19–23), és az egyes megbízatások is *sokrétű feladatkört* fognak át (katonai vezetők: 2Móz 3,10; 2Móz 4,28; 2Móz 6,13,26; Józs 1,2; Bír 4,6; Bír 6,14; királyok: 1Sám 16,12–13; 2Sám 7,8; 1Kir 11,31; 1 Kir 19,16; 2Kir 9,3; 1Krón 28,5; próféták: 1Sám 3,4; Ézs 6,8; Jer 1,5 és Ez 2,3). Kivételes esetekben *idegen népek* és *idegen uralkodók* is Istentől elhívottak lehetnek: így Asszíria Ézs 10,6; a bábeli sereg Ézs 13,3 és Círus Ézs 48,15; olykor a szerepkörök átfedést mutathatnak, azaz a prófétai és a királyi hivatal (Ézs 42,6; Ézs 49,1; és a *kollektívum* is színre léphet: Ézs 51,2 még egyes számban beszél Ábrahám elhívásáról, Ézs 48,12 pedig már Izrael egészét „elhívottamként” jellemzi.

Döntőnek Isten szava bizonyul, amely az embert mindennapi egzisztenciájából, összefüggésrendszeréből kiemeli, és Istennel sajátos szolgálati viszonyra hívja. Isten ígéje, a szent ereje és a megbízatás szava a szokásos társadalmi korlátokon és szerepeken túlmutatóan emel ki, ragad meg és állít a cselekvés mezejére: egy fiatalember úgy

beszélhet, mint egy tapasztalt férfi, amikor az isteni szó részesévé válik (Jer 1,7), a klánban legutolsónak számító a legnagyobb erejével bírhat (Bír 6,15k), a pásztor prófétává válhat (Ám 7,4k). Az isteni szó egyszerre emel ki és von ki valamely hagyományos szerepkörből, ugyanakkor az elhívott többé-kevésbé betagozódik az Izrael életében szerepet játszó elődök, hősök, isteni cselekmények emlékképeinek láncolatába (pl.: Jeremiás elhívása korábbi elhívásról szóló beszámolók alapján tájékozódik, lásd Mózes elhívását: Ex 2,23–4,17; és Gedeonét: 6,11–24).

Az Ószövetségben az elhívás mozzanatát többnyire a *qr'* ('hív') ige jelöli. Amikor Sámuel Istent elhívja, a fiatal egy hangot hall, elsőként nem ismeri fel Istent hangját, azonban Éli útmutatása alapján fokról fokra megtanul eme belső hang alapján tájékozódni (1Sám 3,4–18), így lesz prófétává, akit a nép is elismer (1Sám 3,20).

A papi hagyomány későbbi szövegeiben már a szentélynél gyülekező kultikus közösség összességében „szent gyülekezésként” *miqrā' qodæš* jelenik meg, ahol a *qr'* ('hív') igető utal arra a körülményre, hogy a gyülekezet az összehívás mozzanatának következményeként jön létre (vö. Ézs 1,13), míg 2Móz 19,6-ban pedig az egész nép „papok királysága és szent nép” lesz.

FORRÁS:

Long, B. O.: *Berufung, I. Altes Testament*. TRE 5 (1980). 676–684.

Noth, Martin: *Amt und Berufung im Alten Testament*. In: uő. (szerk.): *Gesammelte Studien zum Alten Testament*. Kaiser, München, 1960. 309–333.

Schart, Aaron: *Berufung/Berufungsbericht AT*. WiBiLex-szócikk (Wissenschaftliche Bibellexikon im Internet) 2010. Online. <http://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/15008/>. 2015. június 24.

1. Az elhívó Isten

- ▶ ISTEN ÉS A KOMMUNIKÁCIÓ: Isten igéje, megszólító szava, a *dabar* az ószövetségi felfogás értelmében nemcsak szó, hanem ezzel egy időben tett is, az Istennel való találkozás élménygazdag tapasztalata. Isten hangja egyidejűleg Isten kinyilatkoztató tette, Isten jelenléte, Isten felénk forduló arca. Az arc (*panim*) antropomorf kife-

jezése találóan mutat rá Isten kinyilatkoztatásának módjára: rávet Isten kegyelmes jelenlétére (avagy a látszólagos ellentétére: amennyiben Isten arca elrejtőzik előlünk, vagy elfordul tőlünk, az magában foglalja, hogy Isten szeretne rejtve maradni – ami Isten kegyelmének másik formája (vö. 1Móz 4,14; Zsolt 104,29). Az Isten arcának terébe való belépés elsősorban nem fizikai térre vonatkozik, hanem arra, hogy ezáltal az ember átadja magát az ezzel együtt járó találkozások lehetőségeinek és titkának, annak minden tapasztalatával együtt – istenképek.

- ▶ Sámuel elhívásának körülményei: „*Abban az időben ritkaság volt az ÚR igéje, nem volt gyakran látomás*” (1Sám 3,1). A bevezető már előrejelzi: Isten igéje több a hangnál: formaadó is; több a pusztá zengésnél: megbocsátó is; olyan hang, amely fényt visz a sötétségbe. Röviden: ez a hang megment, ez a hang az Isten arcának terén belüli találkozás megmentő eseményét jelöli.
- ▶ Amikor a saját szavainkra gondolunk, akkor gyakran az a tapasztalatunk, hogy a másik szavára nem hagyatkozhatunk. Amikor igent mondanak valamire, de gyakran az ellenkezőjét gondolják és teszik. A másik szavába vetett bizalom nagyon törékeny dolog, és gyakran egyáltalán nincs meg. Ehhez képest kontrasztként éljük meg a bibliai Írásokat. A Biblia sajátosan – évszázadokra menően – olyan könyvvé vált, amelynek szavaira bizalommal hagyatkoznak az emberek, és életútjukat is ehhez igazítják. Hogy mindazokra bizalommal hagyatkozhatunk, amelyek a bibliai kánonba felvételt nyertek, azon a tapasztalaton nyugszik, hogy megvalósult, amit hirdettek, illetve azon, hogy az általuk közvetített Isten-tapasztalatok szüntelenül találkoznak a sajátunkkal, vagy a sajátunkká válnak, továbbá közvetlen összefüggésünk van az isteni szó hatóerejének jelenlétével kapcsolatban.
- ▶ Von Rad elkülöníti Isten természetet formáló szavát (így Gen 1-ben) Isten történelmet formáló szavától (Ézs 9,7; 55,10kk; Jer 23,29; 1Kir 2,27 etc.).
- ▶ Izrael történelme során (exodus, próféták, fogság) átélte, hogy Isten külsőleg oly csekélynek tűnő szava érvényesül. Tehát Isten szava többszörösen is olyanként mutatkozott meg, mint amelyre az ember építhet, amely nem marad üres szóhévely, mint a mi emberi szavaink oly sokszor.

- JHVH szava, Isten szava lényegében ebben különbözik más szavaktól. Isten pont azért Isten, másként mint némely mások, akikben hiába bizakodunk, mert az ő szava megbízható, az ő igenje igen; áldásának vigasztalása valóban áldás, megbocsátásának vigasztalása valóban vigasztalás (Ézs 40; 1Kir 19).

FORRÁS

- CILLIERS, Johann: A prédikáció mint politikai és eszkatológiai esemény. Dél-afrikai tapasztalatok. In: *Lelkipásztor*, 89. évf., 2014/2. 47–55.
- FRIELINGS DORF, Karl: *Istenképek: ahogy beteggé tesznek – és ahogy gyógyítanak*. Szent István Társulat, Budapest, 2007.
- HAUSMANN, Jutta: Isten szava – egy hatóerővel bíró szó. In: *Lelkipásztor*, 88. évf. 2013/8–9. 282–285.

KÉRDÉSEK

- 1) Milyen istenképek kísérnek bennünket gyermekkorunk óta?
- 2) Milyen hatással voltak/vannak ezek az istenképek életutunk/feladataink alakulására (hívó, kereső, szolgálatba állító/munkatárssá választó etc.)?
- 3) Miért van szüksége Istennek elhívottakra?
- 4) Az elhívás mint kapcsolatkezdeményezés visszavonhatatlan?
- 5) Nők is lehetnek elhívottak! Gyűjtsünk a Bibliából női életutakat, ahol az elhívás motívuma megjelenik! (Pl.: Mirjám, Debóra, Eszter etc.)

ILLUSZTRÁCIÓ

Még a foglalkozások kezdete előtt a 12 óra anyagát alkotó bibliai alakokról, életük főbb momentumairól készült képeket helyezhetünk ki a résztvevők elé megkérve őket, hogy válasszanak egy-egy képet, amivel azonosulni tudnak, mondják el ezzel kapcsolatos érzéseiket, mit idéz fel bennük az adott kép. (Érdeemes olyan ábrázolásokat választani, ahol nem lehet azonnal kitalálni, melyik bibliai történetről van szó.)

HASZNOS LINK

- SBL (Society of Biblical Literature) népszerűsítő bibliaismereti oldala:
<http://www.bibleodyssey.com/en/people.aspx>
 Továbbá a „Kép és Biblia” a Német Bibliatársulat (Deutsche Bibelge-

2. Noé és az egyetemes szövetség mint elhívás

Kultúrkörünkben Noé – vallási-felekezeti hovatartozástól függetlenül – többnyire a szent, a választott, az apafigura archetípusát testesíti meg. Már az első század rabbijait zavarba ejtették a héber szöveg ún. „üres helyei”, amelyek további fantáziajátékot igényelnek. Így születtek meg a középkor kreatív, színes, mesés bibliai parafrázisai, történetei, a midrások. Némelyek egészen prózai dolgokon akadtak fenn: ha a Teremtő már egyszer úgy határozott, hogy minden élőt elpusztít a föld színéről, akkor vajon mi lett a halakkal, vízben nyüzsgő élőlényekkel? Komolyra fordítva a szót: az értelmezők leginkább Noé viszonyulásán akadtak fenn: attól a pillanattól kezdve, hogy Isten legelőször megszólítja őt egészen addig a pontig, amíg a szárazföldre lép, egyetlen szót sem szól. Nem borzad el a küszöbön álló katasztrófa és a földet benépesítő emberek tömeges halálától sem. Nem kezd el alkudozni Istennel, hogy adjon a tévútra tévedt embernek még egy esélyt. Noé nem reagál. Megkapja az utasítást, hogy építsen egy bárkát, és teljesíti azt. Hallgatásba burkolódik, nem aggódik és empátiát sem mutat. Nem kérdőjelezi meg azt sem, hogy miért csak ő és családja menekülhet meg, és kezdheti előlről az életet. „*Noé igaz volt nemzedékében*” – ez annyit jelenthet, hogy összességében rendben volt kortársai elretentő életvitelével összevetve. Isten szemében kegyelmet talált, kiválasztatott. Nem volt hős, nem a különlegességéért választatott ki: „Istennel járkált.” A sűrű bibliai szöveg szűkösen nyilatkozik az érzelmek, szociális viszonyok szövevényéről. A feszült csendet rabbik, tanítványok, írók, bibliaolvasók, filmkészítők, hívők és nem hívők, minden korok embere próbálja megtörni. Mint ahogyan az esti meseolvasás után gyermekek kérlelnek: mesélj még! És: miért?!

1. A bűn növekedésével a világ valóban két tiszta típusra, az erőszak embereire (Káin utódaira) és az igazakra (Noé családjára) ágazott volna szét?

2. Mi játszódhatott le az összezsúfolt és testközeli egymásra utalt-ságra ítélt létterében?

3. Milyen lesz az új világ? Miben különbözhet az özönvíz utáni világ?
4. Az özönvizet követően Isten szivárványát helyezi a felhőkre szövetségé jeléül, melyet a világgal köt. Mostantól mindenki elhívott?

FORRÁS

GIES, Kathrin: *Noah*. WiBiLex-szócikk (Wissenschaftliche Bibellexikon im Internet) 2012. Online. <http://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/29356/>. 2015. június 24.

FILMJAVASLAT

Darren Aronofsky: Noé. Filmrecenzió: Móricz Nikolett: Noé film – XXI. századi modern midrás, avagy metsző valláskritika? http://teol.lutheran.hu/tanszek/hebrew/files/letoltes_No_e_filmkritika.pdf

3. Ábrahám és az őszülők – otthonról új hazába (ígéreték és áldás)

Az Ábrahám-elbeszélésekben az ősatya vándorló (földműves és állattartó) nomádként jelenik meg, aki megbízást kap Istentől, hogy teljes egzisztenciáját hátrahagyva egy olyan földre menjen, amelyet majd Isten fog neki mutatni. Ígéretet kap Istentől, hogy nagy néppé válik, akinek Kánaán fog adadni. Egyidejűleg ígéretet kap arra is, hogy nagy nevet is kap (ami a számos utódnak és nagy népnek feleltethető meg), és áldás lesz, mivel Istentől áldott lesz. Isten teremtetési áldása (1Móz 1,28), amely mindeddig a születéssel adódott nemzedékről nemzedékre, most személyesen Ábrahámnak ígéretik, Ábrahám fogja ezt az áldást az emberiségnek közvetíteni (1Móz 12,2–3).

Ábrahám keresztülvonul Kánaán földjén, oltárokat épít (Ábrahám mint kultuszalapító), és segítségül hívja az Úr nevét, még mielőtt Izrael Istene kinyilatkoztatná azt (2Móz 3,13–15). Izrael népének jövődöbéli sorsa már itt az Ábrahám-elbeszélésekben előrebocsátatik, hogy egyedül JHVH-t fogja tisztelni. Ábrahám életének epizódjaiban Istenhez fűződő különleges kapcsolata különös hangsúlyt kap: az ígéreték megismételtetnek és megerősítetnek olyan képeken keresztül, mint az ég csillagai: „*ennyi utódod lesz*” (1Móz 15,5), ezt követően „*Abrám hitt az Úrnak, aki ezért igaznak fogadta el őt*” (1Móz 15,6). Az Ábrahám hit általi megí-

gazulásáról szóló vers fontos szerepet tölt be az Újszövetségben, különösen Pál apostolnál. 1Móz 15-ben Isten ígéretei és Ábrahám hitben adott válasza archaikus rituálékba öltöztetett szövetségbe foglaltatik.

Az Ábrahámmal kötött szövetség, amely 1Móz 17-ben az ígérek megismétlésével és a körülmetéléssel, mint a szövetség jelében, megerősítést nyer, Izrael népének történetében döntő tényező lesz. Már Izsáknál (1Móz 26,3) és 1Móz végén (1Móz 50,24) a szövetség esküvé fokozódik. Isten világos közbeavatkozását tükrözi Ábrám Ábrahámmá történő nevezése is (1Móz 17,5, vö. 1Krn 1,27 és Neh 9,7), Szárajból Sára lesz (1Móz 17,15) és Jákóbból Izrael (1Móz 32,29; 1Móz 35,10). Ez az átnevezés egyfelől Isten teljes szuverenitását és történelem feletti hatalmát mutatja, másfelől Isten felelősségét az így kiválasztott és névvel jelölt emberekért. A szövetség jele a körülmetélés (1Móz 17,10–14).

Ábrahám közvetlen kapcsolatba léphet Istennel (1Móz 18,22–33), ahogyan később Mózes is (vö. 5Móz 34,10). Isten álomban jelenik meg neki (1Móz 15,12–21), egy látomásban (1Móz 15,1) és emberi alakban (a három férfi Mamré tölgyesében: 1Móz 18,1–22) vagy isteni követ közvetítésével (1Móz 22,11.15). Prófétai vonásokkal is rendelkezik (1Móz 20,7 prófétaként jellemzi).

KÉRDÉSEK:

- 1) Miért olyan fontos Izrael népe számára a föld és az utódok ígérete?
- 2) Idézzük fel az út fontosabb állomásait, míg Isten népe megérkezik Kánaán földjére!
- 3) Ábrahám mint zarándok hol van otthon ezen az úton?
- 4) Miképp teljesedik ki életében az út kezdetén kapott áldás?
- 5) Milyen gondolatokat, képzeteket társítunk az Ígéret Földjéhez?

FORRÁS

Hieke, Thomas: Abraham. WiBiLex-szócikk (Wissenschaftliche Bibellexikon im Internet) 2005. Online. <http://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/12288/>. 2015. június 24.

ILLUSZTRÁCIÓ

Kovács Áron: Ábrahám-prezentáció. https://prezi.com/wk_ogjkg7in8/abraham/

4. József története – hivatás és az elhivatottság

- ▶ József története (1Móz 37–50) azon diaszpóra-novellák egyike, amely a szülőföldön kívüli életet, az idegenbe kerülést nem átmeneti szükséghelyzetként, hanem olyan adottságként, lehetőségként, elhívásként mutatja be, amelyből nemcsak tanulni, épülni lehet, hanem mások (család, barátok, közösség, nép) és annak a helynek a javára fordítani, amely az embernek otthonául adatott.
- ▶ József kényszerű körülmények folytán kerül Egyiptomba (1Móz 37,28; 39,1), ugyanakkor József nem panaszkodik a veszteség miatt, és nem ad hangot a visszatérés iránti vágyának sem. Az Ígéret Földjére csupán egyetlen helyen található utalás, hogy ott vannak az anyák és apák sírjai, ahova az utód is szívesen temetkezne (Gen 50,24), azonban nem feltétlenül szándékozik ott élni. József is elzárándokolt a Szentföldre, hogy eltemesse apját, Jákóbot a makpélai barlangba, a családi sírboltba (Gen 50,1–14). Ezután József visszatért Egyiptomba testvéreivel és mindazokkal együtt, akik vele tartottak.
- ▶ Egyiptom József számára nem a „szolgaság háza” (Ex 20,2) volt, hanem az a hely, ahol fényes karriert futott be (Gen 41,37), gazdasági miniszter lett, így testvéreit és apját is meg tudta menteni az éhínségtől (Gen 47,1–12), valamint feleségül vette az előkelő származású Ászenatot, Őn egyik papjának, Potifera lányát (Gen 41,50). Az idegen földön elért siker és jelentőség oka, hogy JHVH Józseffel volt.
- ▶ Van egy álmom: József személyiségfejlődését álmain is nyomon követhetjük, amelyek koncentrikus körökben tágulnak az én helyzetétől egyre nagyobb távlatokon át egy egész nép sorsának nyomon követéséig és a gondviselésig.

KÉRDÉSEK

- 1) Van egy álmom... Kövessük nyomon József személyiségfejlődésének főbb állomásait! Miképp lesz elkényeztetett ficsúrból gondviselő vezetővé?
- 2) A legkisebb fiúnak az idegenbe vetődve kell boldogulnia. Milyen üzenetet hordoz, hogy az elhívott a távolból gondoskodik nemcsak családjá és övéi boldogulásáról, hanem annak az országnak/közösségnek a sorsáról is, ahová került?
- 3) Idézzünk fel hasonló bibliai történeteket, ahol a főhősnek az idegenben kell betöltenie küldetését! (Pl.: Eszter könyve, Dániel próféta könyve.)

FORRÁS

MÓRICZ, Nikolett: Diaszpórákonceptiók az Ószövetségben. In: *Lelkipásztor*, 88.évf. 2013/4. 162–167.

ILLUSZTRÁCIÓ

Képanyag biblikus tanulmányokhoz: Yale Divinity Digital Image & Text Library: <http://divdl.library.yale.edu/dl/>

5. Mózes – az elhívottak „prototípusa”?

- ▶ Az ószövetségi Mózes-kép rendkívül sokrétű: Mózes, a nép vezére; Mózes, a törvényhozó; Mózes, akinek profétai képességei is vannak (Dtn 34,10); aki olyan közel került Istenhez, mint senki más (vö. Ex 33,11: JHVVH szemtől szemben beszélt Mózesrel).
- ▶ 2Móz 4 szerint Mózesnek csodára van szüksége ahhoz, hogy készen álljon Isten megbízásának elfogadására. Csak akkor változik meg a hozzáállása, amikor Isten szavára a földre dobott egy botot, amely kígyóvá változott, s aztán ez a kígyó újra bottá vált, amint kezébe vette. Ehhez az átváltozáshoz a második csodatétel megtapasztalása is hozzájárult: Isten utasításának engedelmességgel a kezét a köntöse zsebébe dugta, és keze a leprától olyan porlékony lett, mint a hó. Aztán mikor újra köntöse zsebébe nyúlt, a keze ismét olyan lett, mint amilyen volt. Ezek azok a csodák, amelyeknek az volt a céljuk, hogy Mózeset meggyőzzék arról, megbízatását az izraeliták körében elfogadás és siker kíséri majd.
- ▶ A bizalom hiányának következtében – ami Istentől való elhívásakor is megmutatkozik, s ami már a kezdet kezdetén és aztán a későbbiekben is jelen van – Mózes számára nem adatik meg, hogy az Ígéret Földjére léphessen. Mindezen vonások számolnak azzal, hogy még az is az emberi valóságban él, aki különleges viszonyba kerül Istennel, sőt akár egy újfajta kapcsolatot tesz lehetővé egy egész embercsoport számára Istennel. Így Mózes a bibliai történetben nem egyszerűen olyan ember, aki kitűnik az átlagemberek közül, hanem akinek bár különleges megbízatása és szerepe van, emberi hibáival együtt épp olyan tagja Izrael népének, mint a többiek.
- ▶ Az elhívástörténetek jellegzetes elemeinek megfigyelése Mózes példáján:

- 1) Körülmények ismertetése, amelyek az elhívást megelőzhetik. Rendszerint Izrael népe szükséghelyzetben van (2Móz 2,23; 2Móz 3,7).
  - 2) Isten megbízta elhívottját.
    - a) Ez esetben Isten közvetlenül megszólítja Mózeset (2Móz 3,4)
    - b) A küldés (šlch) motívuma (2Móz 3,10)
    - c) A feladat leírása, amelyet az elhívottnak észlelnie kell (2Móz 3,10: „Vezesd ki népemet Egyiptomból!”)
  - 3) Az elhívott többnyire nem érzi magát olyan helyzetben, hogy megbízatását végrehajthatná, kifogásokat fogalmaz meg alkalmatlanságára utalva. Mózes egymást követően öt ellenvetéssel él (2Móz 3,11.13; 2Móz 4,1.10.13). Ez a motívum azt fejezi ki, hogy az elhívott nem magától, hanem isteni megbízás alapján lép fel.
  - 4) Isten élet veszi minden ellenérvnek:
    - a) Biztosítja az elhívottat, hogy mellette áll (2Móz 3,12: „Én veled leszek”; 2Móz 4,15).
    - b) Szemtanúk beszámolóiban ez többnyire jelekben, cselekedetekben nyer megerősítést (2Móz 3,12; 2Móz 4,2–9).
- Az elhívás részletes elfogadása az elbeszélésekből többnyire hiányzik, elég, hogy az elhívott nem hozakodik elő több kifogással.

KÉRDÉSEK

- 1) Milyen Mózes-képekkel találkozunk a Tórában?
- 2) Figyeljük meg az elhívás jellegzetes elemét Mózes történetében!
- 3) (A csipkebokor-élmény (rejtőzködő-megnyilatkozó Isten) tapasztalata hogyan kapcsolódik a nép elhívásához a Hórebben?

FORRÁS

- GERTZ, Jan, Christian: *Mose*. WiBiLex-szócikk (Wissenschaftliche Bibellexikon im Internet) 2008. Online. <http://www.bibelwissenschaft.de/stichwort/28069/>. 2015. június 24.
- HAUSMANN, Jutta: Küzdelem az igaz istenképekért. In: Szabó Lajos (szerk.): *Teológia és kultúra*. Luther Kiadó, Budapest, 2014. 23–31.

6. A bírák, mint elhívott vezetők

- ▶ A Bírak könyvének célja, hogy teológiai értékelést adjon a honfoglalás és az állam kezdete közötti időszakról, amikor Izrael hosszadalmas küzdelmek sorozatával végleg megveti lábát Palesztina földjén. A királyság előtti Izrael nem rendelkezett szilárd egységgel. Minden egyes törzsnek, csoportnak saját hagyománya és történelme volt.
- ▶ A bírák egyik típusát szabadítónak nevezhetjük. Karizmatikus törzsi vezetők voltak, akiket JHVH kiválasztott és megbízott az ellenség sanyargatásának elhárítására. A harc idejére összefogták egy-egy törzs erejét, és bizonyos ideig nyugalmat biztosítottak a megszabadított izraelitáknak. Szerepük korlátozott és helyi jellegű volt. Szabadító szerepüktől eltekintve személyi jellegzetességeik és tevékenységük körülményei változóak. Otniél: Bír 3,7–11; Éhúd: Bír 3,12–30; Debóra és Bárak: Bír 4–5; Gedeon és Abimelek: Bír 6–9; Jefte: Bír 10,6–12,7; Sámson: Bír 13–16.
- ▶ Elhívásuk abban mutatkozik meg, hogy az isteni lélek (rwḥ) hatására szabadítják meg az idegenek által szorongatott népet, és gyakran csodás katonai tetteket hajtanak végre. Ilyenkor a lélek – legalábbis egy időre – megszállja őket.
- ▶ Sámson szintén ún. nagy bíra, akire számos alkalommal „tör rá az Úr lelke”, és ő ilyenkor extravagáns tetteket hajt végre: pusztá kézzel széttép egy oroszlánt, ráront harminc emberre, máskor pedig szétszaggatja a rajta lévő köteleket, majd egy szamarállkapoccsal agyonver ezer embert. Előfordul, hogy sértett haragjában összefog háromszáz rókát, farkuknál fogva összekötözi őket, és a hozzájuk kötött csóvákat meggyújtva ráereszti őket ellenségei, a filiszteusok vetésére, egy másik alkalommal pedig kirántja Gáza városának kapuját a helyéből, majd vállára vetve a Hebron felé néző hegy tetejére hurcolja.
- ▶ Sámson története kissé kilóg a sorból, hiszen kalandjai is meseszerűek, sokkal inkább magányos hős, mint népvezér. Istenhez való tartozása és kiválasztottsága már születése előtt megmutatkozik: anyját ugyanis egy angyal látogatja meg, és figyelmezteti, hogy korábbi terméketlensége ellenére várandós, és meg kell tartania az ún. nazíri fogadalmakat (szeszies italoktól való tartózkodás, nem

érinthe tetemet, valamint a haj sem vágható le), hiszen születendő fia Isten nazírja lesz, ő kezdi majd kiszabadítani Izraelt a filiszteusok kezéből. A következő részekben pedig azt látjuk, hogy a hős sorra szegi meg fogadalma feltételeit (Bír 14,8–10; 16,16–17). Sámson majd csak közvetlenül halála előtt ajánlja fel saját magát, saját életét JHVH-nak (Bír 16,28–30), és ezzel teljesíti be eredeti nazireusi küldetését, azaz, hogy „*ő kezdi majd megszabadítani Izraelt a filiszteusok hatalmából*” (Bír 13,5).

- ▶ A Bírák könyve szereplőinek másik típusa szoros értelemben véve „bíráknak” nevezhető. Személyükhöz nem fűződnek a külső ellenség ellen folytatott harcok, tevékenységüket – amelyet „bíráskodásnak” nevezhetünk – békésen gyakorolták, és a közösség benső életét irányították. Mint bírák (soph^tim) nem peres ügyek döntőbírái voltak (egyedül Debóráról olvassuk, hogy peres ügyekben ítélkezett: Bír 4,5) hanem a sáphät (igazságot gyakorolni, érvényre juttatni a megsértett jogot, elintézni, oltalmazni, uralkodni, ítélkezni) ige értelmében gyakorolták küldetésüket.
- ▶ A bírák tevékenységében feltárul JHVH és Izrael kapcsolata: korukat a hűtlenség – JHVH és az idegen istenek közti ingadozás – jellemzi. A bírák küldetésében és cselekedeteiben megnyilvánul JHVH Izrael javát szolgáló üdvözítő tevékenysége. A helyi hagyományok egységét az a meggyőződés hozta létre, hogy JHVH a Kánaánba való letelepedés után is gondoskodik népéről, és ez mindig Izrael egészére vonatkozik. Ezekben a hagyományokban megmutatkozik JHVH üdvözítő tevékenységének egyedisége is, az emberi kezdeményezés jelentősége háttérbe szorul, nehogy Izrael saját erejével dicsekedhessék: „*Különbén még így fog dicsekedni Izrael velem szemben: A saját kezem szabadított meg engem!*” (Bír 7,2).

KÉRDÉSEK

- 1) Karizma és vezetés: a bírák képviselik Isten akaratát egy zűrzavaros korszakban. Mi tartozott feladataik közé?
- 2) Hol húzódik az a határ, ahol az elhívás élménye a krízis idején közbeavatkozó, rendkívüli tettekre sarkall és határokat feszegető extremitásba fordul?

FORRÁS

KAMRADA, G. Dolores: Akiben JHWH lelke lakik. Isteni megszállottság a bibliai hőshagyományban. In: *Axis*, 1.évf. 2012/1. 83–113.

RÓZSA Huba: *Az Ószövetség keletkezése* I. Szent István Társulat, Budapest, 1999.

7. Királyok hivatala és elhívása (Saul, Dávid – meg a többiek)

- ▶ Saul, Izrael első királya ugyancsak Isten lelke által irányított katonai vezetőként jelenik meg az Ószövetségben, emellett a lélek próféfétálásra is indítja, mind királlyá kenésének alkalmából, mind pedig hanyatlásának idején, azaz őt is JHWH kiválasztottjának tartották. A bibliai leírások szerint a legkorábbi királyokat (Sault, illetve Dávidot) JHWH lelke töltötte el, azaz e kiválasztott vezetők alkalmassá váltak az isteni lélek befogadására, amely ténylegesen jelen volt személyükben, testük tehát – Isten lelkének lakhelyeként – a megszentelt épületekhez és térségekhez hasonlóan egyfajta „szent térnek” tekinthető. Általánosságban a királyi és a papi funkció sem határolódott el élesen egymástól, hiszen a dávidi dinasztia ideológiája, a szakrális királyság eszméje szerint a király egyúttal papnak is tekinthető. A bibliai szövegek alapján a korábbi, premonarchikus időszakban a karizmatikusoknak, a bírácoknak is lehettek kultikus, szakrális funkcióik.¹ Tehát olyan kép tárul fel előttünk a premonarchikus társadalomról és a királyság korai korszakáról, amely szerint a harcos-hősi, a kultikus-prófétai, a bíráskodó-népvezéri és később a királyi szerepkör még oly mértékben egybefonódott, hogy sokszor ezeket lehetetlen elválasztani egymástól. Amikor JHWH lelke reászállt a szabadító bírácokra, köztük Sámsonra és Saulra is, egyfajta harci tűz, eksztázis lett úrrá rajtuk, amely JHWH iránti félelmet kelt Izrael harcosaiban is. A harci jellegű szituációkban tehát az isteni lélek által okozott fékevesztettség vallási funkcióval bír, beilleszkedik a karizmatikus hadvezető (Saul), illetve JHWH kiválasztottja, a magányos hős (Sámson) szerepkörébe. Előfordul azonban, hogy egy-

¹ Debóra prófétanőként bíráskodott Izraelben (Bír 4,4–5), a leírás szerint az isteni szózat közvetítője volt (Bír 4,6–7), Gedeon pedig efódot, azaz kultikus tárgyat készít, amelyet azután használnak is (Bír 8,27).

általán nem a maga jól körülhatárolható helyén jelenik meg ez az extrém viselkedés, ahogy az Saul leírásában előfordul, aki később teljesen egyértelműen őrült módjára, teljesen kontrollálatlanul viselkedik, amelyekben a rossz lélek hatására megbetegszik, amikor például lándzsával támad Dávidra. Az eddig hős harcos, Saul JHVH rossz lelkének hatására valamilyen súlyos lelki válságba kerül, talán depresszióssá válik, talán dühöng, hosszabb távon veszélyessé válik környezete számára, kiszámíthatatlan, megbízhatatlan lesz, éppen az a személy, aki korábban védelmezte a közösséget. Saul tehát tipikus, ideális hősként jelent meg a néphagyományban (különleges születése, kiemelkedő képességei és harci sikerei is ezt sugallják) aki azonban végül vereséget szenved, elbukik a filiszteusok elleni küzdelemben. Éppen hősi kiválasztottsága, harci eksztázisra való hajlama fordul negatív irányba, az őt megszálló jó lélek helyett egy gonosz lélek keríti hatalmába, harci heve teljes kiszámíthatatlanságba csap át, éppen azok ellen támad, akiket védenie kellene. Megromlott szoros és eredendően jó kapcsolata Istennel, így a jó lélek elhagyta, és a gonosz lélek kezdte zaklatni a királyt. Az elesett nagy hősöknek a Saulról és Jonatánról szóló siratóénekek állít emléket, hogyan bukott el Izrael első királya és dinasztiája.

- ▶ A klasszikus királyi gondviselő-pásztori szerepkör Dávid alakjában fog kibontakozni a deuteronomista teológia olvasatában. Így Izrael történetében Dávid áll a királyság csúcán, akit az Izrael és Júda felett uralkodó legjelentősebb királyként tartanak számon. Dávid élettörténete: a királlyá emelkedő legkisebb, szegény pásztorfiú, aki nem kevesebb, mint korának legkiemelkedőbb alakja, minden törvény és múltbeli prófécia beteljesítője, és ráadásul eszkatologikus távlatokban a világ jövőbeli megváltójának ősatyja. Összesen negyven évet kormányzott, ebből hét évet Hebronban és harminchárom évet Jeruzsálemben (1Kir 2,11). Országát nem élte sokkal túl, mégis eszményként élt Izrael fiainak emlékezetében, ahogyan az általa létesített birodalom is. Így lett előképe a Messiásnak, a Felkentnek, Izrael szabadítójának, aki a király utódként jött el (2Sám 7,12–15; Ézs 11,1.10; Jer 23,5; Mt 22,42; 9,27; 12,23; 21,9).
- ▶ Saul és Dávid történetében közös, hogy mindketten természetközeli, bukolikus világból (a szamarak, illetve a nyáj mellől) kerülnek királyi/gondviselői szerepkörükbe.

KÉRDÉSEK

- 1) Milyen királyképek kísérik az Ószövetséget? (Deut 17)
- 2) Hogyan jelenik meg és milyen következményekkel bír a pásztori hivatal a király feladatkörében?
- 3) Olvassuk el a 18. zsoltárt! Miben hasonlít és miben tér el Dávid éneke a 2Sám-ben róla kirajzolódó képtől?
- 4) Dávid életútja nem mentes az árnyaktól, sötét kontúroktól sem. Miért pont az ő házából várják hát a Messiás érkezését?

FORRÁS

SOGGIN, J. Alberto: *Bevezetés az Ószövetségbe*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1999.

8. A prófétai hivatás: Ámósz és Hóseás (valláskritika és szociális felelősség)

- ▶ A VIII. század prófétái kezdetben egy olyan kor háttérén lépnek fel, amikor a kedvező világpolitikai helyzet révén kialakult nyugodt időszakban Izráel és Júda új, meghódított területekkel gyarapodott és mindkét ország gazdaságilag is virágzott. A zavartalan biztonságot és jólétet azonban a szociális ellentétek és hamis vallási bizakodás atmoszférája árnyékolta be. A gazdasági gyarapodás áldásaiban társadalmilag csak egy vékony vezető réteg részesült, a nép széles rétegei viszont elszegényedtek. Mindezzel párosult az a vallásgyakorlat és szemléletmód, hogy JHVH-t a kultikus gyakorlattal – áldozatokkal és szertartásokkal – akarták lekötöztetni, míg az Isten iránti őszinte hit és szövetségi elköteleződés háttérbe szorult.
- ▶ A VIII. század második felében aztán megváltozik a történeti helyzet. A belsőleg megreformált és megújult Asszíria tervszerűen az egész ókori Kelet meghódítására törekedett. Nyugati irányban a cél Szíria-Palesztina és végül Egyiptom volt. Ennek a törekvésnek esett útjába először Izráel, majd Júda. Izráel utolsó húsz esztendejét a teljes zűrzavar, politikai és vallási szétesettség jellemzi. Kr. e. 722-ben Samária elfoglalásával az északi országrész megszűnik létezni. Ebben a helyzetben egyre többször felmerül a nemzet fennmaradásának kérdése, amire a próféták válasza dióhéjban az, hogy Isten népét nem az emberi szövetségek ereje és azok keresése, hanem egye-

- dül JHVH mentheti meg, akiben feltétlenül bízni kell. Ilyen történeti és vallási háttéren lép fel Izráelben Ámósz és Hóseás próféta.
- ▶ A klasszikus próféták – az ún. írópróféták – olyan korban kezdenek fellépni, amikor a nép széles rétegeiben már elhomályosodott Isten személyes valósága, ezzel szemben a próféták tapasztalatából valami egészen új és eredeti felismerés születik. Meghívásukban, majd egész tevékenységük során azzal az Istennel találkoznak, aki személyes „te”, és aki megszólítja az embert. Jelenlétét ellenállhatatlan erőként élik meg, amely alapvető fordulatot hoz életükbe. Egyéni terveik és vágyaik helyére Isten szavának szolgálata lép. Ahogy Isten megjelenése életükben egész sorsukat – minden emberi feltélt vagy ellenkezést felülmúlva – átformálta, ugyanígy magától értetődőnek tartják, hogy Izráelben is képes hasonló fordulatot hozni.
  - ▶ Időrendben Ámósz az első írópróféta. Júdából, a Jeruzsálemtől kb. 20 kilométerre délre fekvő Tekoából származik, eredetileg pásztor (Ám 1,1; 7,14–15) és fügetermesztő (7,14) volt. Nem tartozott azok közé, akik foglalkozásszerűen gyakorolták a próféataságot, hanem közvetlenül JHVH-tól kapta hivatását, aki elszólította a nyáj mellől, és prófétálni küldte őt (7,15). Meghívásának ellenállhatatlanságáról a 3,7–8-ban tesz tanúságot: *„Az én Úram, az ÚR semmit sem tesz addig, míg titkát ki nem jelenti szolgálóinak, a prófétáknak. Ha az oroslán ordít, ki ne félne? Ha az én Úram, az ÚR szól, ki ne prófétálna?”* Ámósz könyvéből kitűnik (víziók gyűjteménye: 7,1–9; 8,1–3; 9,1–4), hogy küldetését prófétai víziók kísérik.
  - ▶ Ámósz szociális és valláskritikájában összefoglalóan így jellemzi Izráel magatartását: *„Nem tudnak helyesen cselekedni – így szól az ÚR –, erőszakkal és zsarolással gyűjtenek kincset palotáikba.”* Úgy látja, hogy megsemmisült a JHVH-hitben gyökerező ősi életrend, amely egykor meghatározta a kölcsönös társadalmi elkötelezettséget a törzsi szervezet kötelékében. A jognak és a helyes magatartásnak úgy kellene hatékonyan jelen lennie Izráelben, mint az életadó víznek: *„Áradjon a törvény, mint a víz, és az igazság, mint a bővíz patak!”* Ehelyett a jogrend méreggá vált: *„Ti pedig méreggá tettétek a törvényt, és az igazság gyümölcsét ürömmé”* (6,12), az igazságot földre tiporják: *„Mert méreggá teszitek a törvényt, és az igazságot földre tiporjátok”* (5,7). A jogrend megsértésének egyik kiáltó megnyilván-

nulása az igazságtalan bíraskodás. A kapuknál folytatott bíraskodásnál minden izraelitának joga van arra, hogy igazságot szolgáltatassanak neki. Ezzel szemben a kapuknál elferdítik a jogot és az igazság gyűlölettel találkozik (5,10), a bírák megvesztegethetőek, és ezáltal a nincstelének és a szegények hátrányos helyzetbe kerülnek, nem számíthatnak jogsegélyre (2,6–8; 5,7.12.15). A jogrend megsértése a vezető réteg magatartásában és életformájában válik egészen szembeötlővé: hatalmas épületek, paloták (5,11; 6,8.11), téli-nyári lakok, elefántcsont házak (3,15), luxustárgyak (6,4), fényes lakomák (4,1; 6,4–6). A felhalmozott gazdagság a szegény népréteg ellen elkövetett jogtalanságok árán jött létre: eladták őket rabszolgának (2,6), zálogot és súlyos adót vettek tőlük (2,8; 4,1; 5,11–13), a kereskedők semmilyen csalástól nem riadtak vissza, hogy meggazdagodjanak a szegényeken (8,4–6). A jólét a vezető körökben elbizakodottságot váltott ki, politikai és szociális vonatkozásban egyaránt (6,1.3.13; 4,1), amelynek ingatagságára és tévességére közvetlenül is rámutat a próféta (6,13–14). Ebben a légkörben a próféta szava arról az Istenről tanúskodik, aki Izrael és a népek történetében a fennálló megromlott viszonyoknak visszavonhatatlanul véget fog vetni. Ámósz rettenetes ítéletet és ezzel egyidejűleg még beláthatatlan jövőt is ígér. A meghirdetett jövő azonban remélhető üdvösséget is hozhat, felcsillan a túlélés lehetősége, amelynek feltétele az életvitel megváltoztatása: „A jóra törekedjétek, ne a rosszra, akkor életben maradtok, és veletek lesz az Úr, a Seregek Istene – ahogy mondogatjátok. Gyűlöljétek a rosszat, szeressétek a jót, szerezzetek érvényt a törvénynek a kapuban! Talán megkegyelmez József maradékának az Úr, a Seregek Istene.” (5,14–15)

- ▶ Család és hivatás konfliktusát tükrözi vissza Hóseás próféta könyve, akinek nem csupán a szóbeli tevékenysége, hanem élete is Isten üzenetét tolmácsolja. A próféta házasságának tapasztalata szimbolikusan feltárja JHVH és népe kapcsolatát. Személyes drámája az élmény közvetlenségével ismerteti meg vele Isten népe iránti szeretetét és Izrael hűtlenségét. Jelképpé vált élete nemcsak a jelen kiábrándító valóságát, hanem Izrael jövőjét, a megbocsátást és helyreállítást is bemutatja. Hóseás házasságának körülményei az 1. és a 3. fejezetben kerülnek ismertetésre. A próféta Isten utasítására feleségül vett egy parázna nőt. Felesége, Gómer, három gyermeket

szült neki, akiknek a próféta szimbolikus neveket adott (1. fejezet). A 3. fejezet pedig én-beszámoló formájában beszéli el, hogy Hóseás szeret egy nőt, annak ellenére, hogy házasságtörő, majd megszerzi és magához veszi őt. A próféta ebben Izráel fiainak eljövendő sor-sát ismeri fel, akik megtérnek JHWH-hoz, és hűségesen fognak élni.

KÉRDÉSEK

- 1) Napjainkban mennyire van jelen ez a próféta hang, amely a peremre sodródott emberek szavát erősíti fel?
- 2) Milyen aktuális kérdéseket vetnek fel a próféta által használt képek (pl.: kapuknál folytatott bíráskodás, elefántcsont ágyak etc.)?
- 3) Hogyan jelenik meg család és hivatás egymást támogató/kiegészítő volta és feszültsége Hóseás próféta életében? Milyen aktualitásokat ismerhetünk fel a saját életünkre nézve?

FORRÁS

RÓZSA Huba: *Az Ószövetség keletkezése* I. Szent István Társulat, Budapest, 1999.

9. Istent látni: Ézsaiás és Ezékiel elhívása

- ▶ Ézsaiás elhívása sok tekintetben rejtélyes szöveg, és látomásként is kérdéseket vet fel. Ézsaiás az Urat (1. vers) látja meg, tehát magát Istent trónon ülve, amely körül hatszárnyú szerafimok repülnek arcukat és szárnyaikat befedve. Kik ezek a szeráfok? Hogyan képzelhetjük el őket? Milyen jelentést hordoznak? Ézsaiás miért pont ezen vízió alapján ismeri fel saját tisztátalanságát és bűnösségét? A legnagyobb dilemmát pedig a próféta feladat rejti magában, hiszen egészen borús üzenet hirdetése bizatlik rá. A prófétának meg kell keményítenie a nép szívét, fülét süketté tenni és szemét bekötni, hogy ne jussanak belátásra és ne térjenek meg. Beszélhet-e így egy próféta? A könyv egészére tekintve ugyan az tartalmaz sötét szakaszokat, azonban ezek a próféta csalódottságát tükrözik vissza, hogy a nép nem akar rá hallgatni (28,12: „De nem akartak rá hallgatni”; vö. 7,1–17; 8,1–8) összességében mégsem az a benyomásunk, hogy a próféta hívná elő ezt a háritást, vagy hogy meg akarná akadályozni a nép megtérését. Ellenkezőleg, a próféta intéseit fi-

gyelmeztetésként értelmezhetjük, melyek a nép és a király megtérését hivatottak elősegíteni. Ézsaiás Isten ítéletével fenyeget, ezzel egyidejűleg azonban a hit lehetőségét és ezáltal a megmenekülést is hirdeti. Mivel magyarázható akkor a prófétahoz intézett sötét megbízatás az elhívási történetben?

- ▶ A bevezető sorok az Istennel való találkozás vízióját (vö. 1Kir 22,19–22) Uzzijjá király halálának évére (kb. Kr. e. 740) teszik, akinek uralkodását bizonyos szintű jólét kísérte, és amely Júdea számára szerény mértékű gyarapodást hozott. Ugyan Keleten továbbra is fenyegetett az asszírok erős katonai ereje, ez azonban egyelőre csak Izrael szomszédait fenyegette. Tehát ebbe a helyzetbe érkezik meg Ézsaiás megkeményítő, azaz megtérésre hívó prédikációja.
- ▶ A trónvízió képei a jeruzsálemi templomra emlékeztetnek: a 4. vers (vö. 1. vers) a füsttel telt templomot nevezi meg az események helyszínül, és említést tesz a templom küszöbeiről is, amelyek a szeráfok kiáltásától megremegtek. Füst és földrengés kíséri Isten megjelenését (vö. 2Móz 19,18; Bír 5,4–5; Zsolt 104, 32). Istent nem írja le, amely az Isten képi ábrázolásával szembeni visszafogottságnak felel meg. Csak a trón kerül említésre, amelyen Isten helyet foglal és palástjának szegélye, amely a templomot betölti, azaz Isten megjelenése a templom kereteit szétfeszíti. A szeráfok is Isten kísérőjelenségeihez tartoznak, akik háromszoros („szent”) énekük által Isten nagyságára és fenségére mutatnak rá. Azzal, hogy arcukat és lábukat két-két szárnyal fedik el, ugyancsak Isten megközelíthetlenségére utalnak. Senki sem pillanthatja meg Istent, még a szeráf sem.²
- ▶ A Szenttel való közvetlen találkozás azonnal ráébreszti Ézsaiást kicsiségére. Isten tisztaságának láttán felismeri saját tisztátalanságát és bűnösségét. Megrázkódtatásának hangot adva az egyik szeráf a templomoltárról vett parázsló szentet érinti a próféta szá-

² A későbbi zsidó és keresztény irodalom a szeráfokat az angyalok közé sorolja. Eredetileg azonban kígyókról lehetett szó, amelyeket Izrael vallási környezetében istenségek kísérei között látjuk, sőt, amelyeket Egyiptomban istenekként tiszteltek. Így 4Móz 21,6-ban a halálos kígyócsapásról szóló elbeszélésben a pusztai vándorlás során Izrael népe a héber „szerafim” jelölést használja a kígyókra. Itt lehetséges egy bizonyos kígyófajtára gondolni. Így szövegünkben a szeráfok kígyószzerű, szárnyakkal rendelkező lények lehetnek. Isten kísérői, magatartásukkal Isten fenségére mutatnak.

jához, akinek bűne megbocsáttatik. Itt vélhetően a megtisztulás vallásos rítusa játszódik le. Maga Isten veszi el a próféta bűnét. Most már Ézsaiás kész arra, hogy Isten hívását meghallja és elküldessen: „*Itt vagyok, engem küldj!*”

- ▶ A 9. és 10. vers tartalmazza azt a borús üzenetet, amelyet Ézsaiásnak hirdetni kell. A magányosság és a meg-nem-értettség valamennyi próféta tapasztalataiban megjelenik. Itt már-már az abszurditásig fokozódik.
- ▶ Ezekben a versekben Isten kifürkészhetetlenségének tapasztalata mutatkozik meg: Isten szuverénül cselekszik, éppen ezért meglepően hat. A próféták számára, akik sajátos közelségben tapasztalhatták meg Istent és akaratát, mindez tudott volt. Figyelemre méltó, hogy Ézs 6,9–10 kemény szavai az Újszövetségben is többször visszatérnek (Mk 4,12; Mt 13,14–15; Lk 8,10; ApCsel 28,16–27; Róm 11,8; vö. Ez 12,2). Akit Isten elhív és különleges szolgálatba állít, Isten ezen meglepő oldalaival is konfrontálódik. Fáradozásainak sikere és gyümölcsöző volta mellett sokszor a hiábavalóság és az üresség élményével is szembesülnie kell. Istenről való gondolkodásunk határokba ütközik, és ez is Istenre utaltságunkra emlékeztethet bennünket.
- ▶ A 11–13. vers tovább élezi az előzőekben elhangzottakat, hiszen most már időileg is lekerekíti a háritás megszabott idejét: amíg a városok el nem néptelenednek és a szántóföldek pusztasággá nem válnak. A szívek keménysége Júda pusztulásával és a felső réteg babiloni deportálásával ér véget. A reménység sugarát a „szent magként” jellemzett gyökér villantja fel.

KÉRDÉSEK

- 1) Itt vagyok, engem küldj... Ézsaiás a Szenttel való találkozástól megtorpanva, miért csak bűnei bocsánata után mutatkozik késznek elmenni követségbe anélkül, hogy tudná, milyen üzenet bízatik rá?
- 2) „Hogy szemével ne lásson, fülével ne halljon, szívével ne értsen, és megtérve meg ne gyógyuljon.” – beszélhet-e így egy próféta? Isten igéje hogyan érheti el célját?

FORRÁS

WEHR, Lothar: „*Folge mir nach!*” *Berufungsgeschichten aus dem Alten und Neuen Testament*. Texte Erklärungen, Gesprächsanregungen. Online. <http://downloads.eo-bamberg.de/4/382/1/57362871324222993055.pdf>. 2015. június 24.

10. Jeremiás: a hivatás küzdelmei

- ▶ Jeremiás elhívásában (Jer 1,1–10) több elhívási élmény csendül vissza (2Móz 2,23–4,17; Bír 6,11–24), így illeszkedik az előtte éltek elhívási tapasztalatába és élményvilágába.
- ▶ Nem tehet másként, prófétaként kell fellépnie, hiszen Isten már az anyaméhtől, azaz élete kezdetétől prófétává választotta ki. Elhívása oly mélyen gyökerezik életében.
- ▶ Isten a próféta ellenvetését visszautasítja, nyilvánvalóvá válik, hogy kényszer alatt áll, amint Pál 1Kor 9,16-ban: „*Mert ha az evangéliumot hirdetem, azzal nincs mit dicsekednem, mivel kényszer nehezedik rám. Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az evangéliumot!*” Az elhívásnak bibliai értelemben van valami kisajátító jellege. Aki Isten szolgálatába állítva tudja magát, veszteség nélkül nem vonhatja ki magát alóla.
- ▶ Jeremiás ugyan tépelődik és töpreng, mert a feladat betöltéséhez túl fiatalnak, tapasztalatlannak tartja magát, azonban a neki adatott üzenetben minden útjában álló ellenállás ellenére is biztos. Tudja, hogy Isten általi kiválasztottsága saját döntése előtt áll. Már az anyaméhben kiválasztotta őt Isten, sőt még mielőtt az „anyaméhben megformálta” őt. Jeremiás tudja, hogy nem rendelkezhet elhívása fölött. Már döntöttek felette, még mielőtt dönthetett volna. Itt az isteni elhívás legmélyebb titkáról szóló vallomások tárulnak fel.
- ▶ Helyzetének sajátosságai: Jeremiás a vidéki mellőzöttségből került Jeruzsálembe. Családjá Anatótban élt: Salamon annak idején ide száműzte Ebjátár főpapot (1Kir 2,26), Jeremiás pedig ebből a nemzetségből származhatott. Már egészen fiatalon mondott pár prófétai beszédet, ezek nyomát a könyv első hat fejezete őrzi. Jósias uralkodásának tizenharmadik évében szólalt meg először a Kr. e. 620-as évek közepén. JHVH megérintette a száját, és ajkára adta igéit. Akkoriban még általánosságokban maradtak a beszédei. A vezetők

ellen szól, támadta az idegen istenek imádását (Jer 5,5). Láta, hogy megindul az északi ellenség (4,5k.).

- ▶ Azután másfél évtizeddel első beszédei után a jeruzsálemi templomudvar közössége ismerhette meg őt. Júda királya, Jójákím uralkodása kezdetén a nagy tömeg elé kiállt a templomudvarban, és prófétálni kezdett. JHVH-ra hivatkozott: ő adta szájára a szót. Változtassátok meg az életeteket – mondja –, ítélezéstek legyen igazságos, ne nyomjátok el az özvegyet és árvát, ne ontsatok ártatlan vért, ne hódoljatok más isteneknek. Ha így tesztek, megmaradhatok ezen a helyen. De ne ámítsátok magatokat, hogy JHVH temploma ez, azaz hogy JHVH temploma biztonságot jelent... etc. Hatalmas botrány tört ki. Jeremiás kritikusa kora közállapotainak. Már első komolyabb fellépése után statáriális bíróság tanácskozik ügyéről, és vannak, akik halált követelnek rá. És Jeremiás mert egyedül maradni az állásfoglalásával, kimondta, ragaszkodott hozzá, amit JHVH a szájára adott.
- ▶ Beszédei alapvetően rövidek: alig két-három lélegzetvétel. Mintha tudná: néhány mondatnyi ideje van, és máris jönnek az éber rendőr-papok (Jer 20,1), hogy lefogják, megverjék, bezárják. Még ez előtt kell mindent elmondania. Üldözött utcai szónok ő.
- ▶ Jeremiás kritikája legelső beszédeiben még a belső viszonyokra irányult: az istenkép, a szociális igazságosság foglalkoztatta, a külpolitika, Júda helyzete a Kr. e. 7. század végi birodalmi politikában csak lassan és fokozatosan vált számára kardinális kérdéssé. Az északi veszedelem vagy északról jövő romlás (1,14; 4,6) emlegetésétől még hosszú út vezetett odáig, hogy nyíltan és egyértelműen hirdesse: Adjátok meg magatokat Babel királynának, és életben maradtok (27,17).
- ▶ Eközben Jeremiás fokozatosan elszigetelődik: kitiltják a templomból, megfosztják a nyilvános szólás lehetőségétől, melyekre szimbolikus cselekedeteivel válaszol: az elrejtett öv (13,1k.), a borral töltött korsó (13,12k.), látogatása a fazekasműhelyben (18,1k.), az agyagedény földhöz csapása (19,1k.), a két járom, a fa és a még erősebb vas (27,1k.; 28,12k.) Babel igájának jelképe.
- ▶ Erre szól Jeremiás kritikai elhívása: „*Lásd, én a mai napon népek és országok fölé rendellek, hogy gyomlálj és irts, pusztíts és rombolj, építs és plántálj!*” (Jer 1,10).

KÉRDÉSEK

- 1) Anyaméhben kapott elhívás: mennyiben determináló és miben más, mint valakit felnőtt korában kihívni, elhívni megszokott életkörülményei közül?
- 2) A Jeremiás-hagyományból egy olyan prófétai személyiség képe tárul fel, akinek nem adatik meg, hogy felesége és gyermekei jólétéért munkálkodhasson mint felelős családapa, sőt, még a gyászra sem marad lehetősége. Vajon mennyi áldozatot kell és lehet vállalni, mennyi terhet bír el Isten embere?
- 3) Jeremiás, a kritikai politikai személyiség: vajon lehetséges-e egy egész életen át szembemenni az árral, kiszakadva a közösségből társak/szövetségesek nélkül? (Kivétel Báruk-tanítvány)
- 4) Közélet és teológia: hol húzódik a határ a kritikus társadalmi felelősségvállalás és politikai szerepvállalás során?

FORRÁS

KOMORÓCZY, Géza: Jeremiás, Jeruzsálem, Nebúkadneccar. Kritikai értelmiségi az ókori Keleten a nemzeti és birodalmi politika erőterében. In: uő: *Bezárkózás a nemzeti hagyományba. Az értelmiségi felelőssége az ókori Keleten*. Századvég Kiadó, Budapest, 1992. 199–229.

11. Jeremiás és az új szövetség

- ▶ Izrael történetének kezdetei szövetségekötések sorozatában bontakoznak ki: JHVH Nóéval, Ábrahámmal, majd Mózesrel lépett szövetségre, aztán az JHVH és népe közötti kapcsolat a deuteronomista hagyományban vált normatív jelentőségűvé. Később a Kr. e. 6. századi prófétáknál kerül előtérbe, de megjelenik a papi hagyományban és a Krónikák könyvében is. Az ún. Vigasztaló könyveske (Jer 30–31) költői formában fogalmaz meg orákulumokat Júda és Izrael jövőjével kapcsolatban. A benne található ítéletpróféciák háttérén fogalmazódik meg a szabadulás, újjáteremtés teológiai gondolata. Az elszenvedett trauma és keserű történelmi tapasztalat után – az ítéletpróféciák beteljesedésével – elérkezett JHVH irgalmasságának, annak konkrét megnyilvánulásainak ideje: így hangzik fel a szabadulásról, a hazatérésről, az új kezdetről és az ország újjáépüléséről az ígélet.

- ▶ Izrael a szövetséget adó JHVH elkötelezettje, rendelkezéseinek megtartására hivatott. Az Isten és népe közötti viszony kölcsönösségen alapszik, de mindig JHVH a kezdeményező fél, ő szabja meg a szövetség feltételeit. A vigasztaló üzenet azt adja tudtára Izraelnek, hogy JHVH-nak szuverén Úrként joga van új alapokra helyezni ezt a viszonyt. Ennek az ígéretgyűjteménynek keretén belül találjuk az új szövetségről szóló kijelentést (Jer 31,31). A Jer 31,28 kapcsolja össze a múlt tapasztalatát és a jövő várakozását: JHVH pusztító ítélete után eljön az épülés, az ültetés, tehát a növekedés ideje.
- ▶ A beköszöntő újnak a prófétai hagyományban számos új vetületével találkozunk: Hóseás készíti elő az utat, amikor a kibontakozó új kezdetről jövendöl, amelyet a JHVH-val való szeretetkapcsolat és a teremtésben megvalósuló békeszövetség jellemez (Hós 2,16kk.). Ezékiel új szívről, új lélekről beszél (Ez 11,19–20.18.31; 36,26), ugyanakkor nála is megjelenik a békeszövetség gondolata (34,25). Deutero-Ézsaiás pedig egészen különleges hangsúllyal szól az új dolgokról (42,9; 43,19; 48,6). Mindenesetre az „új” eléréssel olyan minőségbeli változás áll be, amely alapvetően átformálja a világ arculatát, új alapra helyezi Isten és népe kapcsolatát. Mindazonáltal az új nem egyszerűen módosítja, kiegészíti, bővíti a régit: JHVH új tette új helyzetet teremt. A szövetség újszerűsége tehát valójában abban áll, hogy Isten újat cselekszik. Minden más csupán ebből következik. Ez az új, eljövendő valóság – vallják a próféták – egyértelműen és kizárólag JHVH irgalmasságában gyökerezik.
- ▶ A mózesi szövetség nem elavult, hanem sokkal inkább megrendült, megtört, mivel Izrael nem volt többé méltó JHVH szövetségi hűségére. Ugyanakkor a szövetségtörés mégsem jelenti Isten és népe közös történetének végét. A vigasztaló üzenetből egyértelműen kiderül: JHVH megváltoztatta hozzáállását: megbocsátott (31,34). A két szövetség közötti kontinuitást az adja, hogy a Tóra megmarad a szövetségi rend feltételének, de teljesítése lényegesen könnyebbé válik. A Tóra – az Életre szóló útmutatás – végre azzá lesz, ami igazi rendeltetése. Azzal, hogy bensővé válik, átjárja az ember teljes valóját. A prófétai kép nagyon erőteljes: Isten népe szívébe írja azt. Ennek egyértelmű következménye, hogy a JHVH akaratának való engedelmesség természetessé, magától értetődővé válik. A törvény szabaddá tesz. Ennek a gondolatnak az ezékieli próféciával való

összecsengése jelzi, hogy Izrael fogságbeli – fogság utáni – jövőképeben az emberi szív, a hit és gondolkodás megújulása, átformálódása alapvető jelentőséggel bír.

- ▶ A keresztény egyház erre az ígéretre alapozta hitét, amely szerint Isten a názáreti Jézus által új alapra helyezte kapcsolatát az embervilággal, népével. A szinoptikus evangéliumokban a szövetség mint Isten népének ismertetőjegye Jézus halálával kapcsolatosan jelenik meg. Az utolsó vacsora jelenetében, mindhárom szinoptikus evangéliumban a kehelyre mondott áldás szavai idézik föl a prófétai hagyományt (Mt 26,28; Mk 14,20; Lk 22,20).

KÉRDÉSEK

- 1) Új szövetség: valóban új-e ez a szövetség? Vajon a mózesi szövetség érvényben marad-e?
- 2) Lehetséges-e hat évszázad történeti, időbeli távolságát áthidalva közelebb hozni a Jer 31-ben és a szinoptikus evangéliumokból kirajzolódó új szövetséget?

FORRÁS

VARGA Gyöngyi: Jeremiás és Jézus. A személyességről, az új szövetségről és a jövő felé fordulásról. In: *Biblia Sacra Hungarica*. „A könyv, mely örök életet ad.” Az Országos Széchenyi Könyvtár „Biblia Éve” kiállításának katalógusa, 2008. 29–40.

12. Izrael népének elhívása

- ▶ Izrael mitikus időkbe nyúló jövevényiségének és a fogságban, szétszóratásban szerzett tapasztalata nem csupán a saját népen belüli kapcsolatok szintjén, hanem a csoportközi viszonyulások terén is tükröződött. A kiválasztáson és szövetségkötésen alapuló Isten népe koncepció továbbra is erősen tartotta magát, azonban a hazától távol, idegen népek gyűrűjében eltöltött évtizedek következtében az helyenként bűvópatakszerűen feltűnő, univerzalisztikus vonásokat kezdett mutatni.
- ▶ Az Ószövetség eszkatologikus igehelyei prospektíven vetítik előre a nem izraeliták legitím istentiszteletét és azt, hogy a pogányok – egyénként vagy csoportként – miként nyerhetnek felvételt Isten népébe.

- ▶ A népek zarándoklata a Sionra – a végső időkre vonatkozóan – Izrael Istenének jövőbeli tiszteletét vonatkoztatja a pogányokra (Ézs 2,2–5; Mik 4,14; Ézs 25,6–8; Jer 16,19–21; Ézs 66,20,23; Zak 8,20,23; 14,16–19; Zof 3,9–10; Zsolt 22,28–30; 86,9; 100,2–4; 102,23; Tób 13,13).
- ▶ Izrael és a zsidóság – a fogság és száműzetés idejétől kezdve a történelmet napjainkig átívelően – olyan diaszpóra-koncepciót képvisel, amely legátfogóbban az *összegyűjtés* képében ragadható meg. Ez a *centripetális* diaszpóra-koncepció határozza meg paradigmatikusan Izrael tér- és időszemléletét, amely az ígélet földjére, azon belül Jeruzsálemre, a Sion-hegyre és a templomra irányul. A Sionra és az ígélet földjére fókuszáló diaszpóratudat a zsidó újévi köszöntőben is tükröződik, amely a következőképpen hangzik: „*Jövőre Jeruzsálemben!*” Az ószövetségi próféciaik és váradalmak alapján a napok végén a népek Sionra zarándokolnak, hogy ott Isten útmutatásának, törvényének részesei legyenek (Ézs 2,2–5; 25,6–8; 66,20,23; Jer 16,19–21; Mik 4,1–2; Zak 8,20–23; 14,16; továbbá Zsolt 102,23).
- ▶ Deutero-Ézsaiás könyvében mutatkoznak olyan tendenciák, melyek Izrael és a népek Isten előtti – jövőbeni – egyenlő állását körvonalazzák. Ézs 56 még az individuumok, kisebb csoportosulások szintjén mozog, amikor arról beszél, hogy idegenek és kasztráltak is részt vehetnek az istentiszteleten, egyenjogúként csatlakozhatnak Isten népéhez.
- ▶ Ézs 19-ben Izrael ősellenségei, Egyiptom és AsszírIA is Isten népének minősülnek: „*A Seregek Ura pedig ezt az áldást mondja: Áldott Egyiptom, az én népem, és AsszírIA, kezem alkotása, meg Izráel, az én tulajdonom!*” (25. vers) Az eszkatologikus bizakodást tükrözi Ézs 19,18–25 a 13–23. fejezet alkotta, idegen népekről szóló egységbe illeszkedik, melyet az azok elleni ítélet hat át. Mindezek közepén egyfajta ellenpontként szerepel a nem csupán Izraelért, hanem a két ellenséges nagyhatalomért mondott üdvjövendölés. A szöveg valószínűsíthetően a babiloni fogság utáni korra datálható, melyet a hellenisztikus befolyás alatt álló Izrael állami önállóságának hiánya jellemezett (Kr. e. 4-3. század). A textus háttérében évszázados konfliktusok és veszteségek tapasztalata húzódik meg, melyeket Izrael szomszédaitól – így délen Egyiptomtól, a mezopotámiai térségben pedig az egymást váltó hatalmaktól – szenvedett el, az öszszetűzések nem csupán katonai természetűek voltak, hanem az

idegen kultuszokkal való találkozás problémáját is érintették. A 18. vers arról szóló beszéde, hogy Egyiptom öt városában kánaáni nyelven fognak beszélni, nem feltétlenül az egyiptomi zsidó diaszpóra utal, hanem jelként szemléltetheti az JHVH- hit Egyiptomra gyakorolt hatását. A városok sincsenek ellátva konkrét névvel, így az szélesebb azonosulási felületet kínálhat az olvasóknak.

- Izraelnek szellemi és vallási értelemben vett központi helyzetében – eszkatologikus olvasatban – az Ábrahámnak adott áldásmondás teljesebben ki (Gen 12,2–3). Ha a jövőben az idegen népek JHVH-hoz térnek és Izraelt egyenrangú partnerként fogadják el, úgy rájuk is kiáradhat ez az áldás. Mindazonáltal Izrael csupán áldást hozó funkciójában különbözik Egyiptomtól és Asszíriától, politikai és kultuszi értelemben semmilyen vezető szerepe vagy privilegizált státusza nincs. Az eszkatologikus igehelyek sorában azért is egyedülálló ez az igehely, mert ez nem ruházza át az idegen népekre az Izraelnek szóló vallási előírásokat, azaz a zsidók és nem-zsidók közti megbékéléshez s ezzel együtt Isten tiszteletéhez már nem szükséges az idegen népek egyoldalú alkalmazkodása, kultuszba való betagozódása.

KÉRDÉSEK

- 1) Mennyiben járulhattak hozzá Izrael idegenben szerzett tapasztalatai a fenti nyitott, támogató, befogadó tendenciákhoz?
- 2) Mi a teológiai üzenete a népek zarándoklatának a Sionra?
- 3) Mi szükséges ahhoz, hogy hazatérők és újonnan érkezők és a már régóta jelen lévők is otthonra találjanak Isten elhívott népének ünneplő közösségében?

FORRÁS

SCHREINER, Josef: *Az Ószövetség teológiája*. Szent István Társulat, Budapest, 2004.

Mesterek és tanítványok

KERTÉSZ BOTOND

43

- ▶ Ambrosius (Szent Ambrus) (339–397) – Augustinus (Szent Ágoston) (354–430)
- ▶ Luther Márton (1483–1546) – Dévai Bíró Mátyás (1500k–1547)
- ▶ J. S. Bach (1685–1750) – Zalánfy Aladár (1887–1959)
- ▶ Hermann Francke (1663–1727) – Bél Mátyás (1684–1749)
- ▶ Kis János (1770–1846) – Berzsényi Dániel (1776–1836)
- ▶ Székács József (1809–1876) – Győri Vilmos (1838–1885)
- ▶ Pecz Samu (1854–1922) – Sándy Gyula (1868–1953)
- ▶ Rátz László (1863–1930)– „Marslakók”
- ▶ Sztéhlo Gábor (1909–1974) – „Sztéhlo-gyerekek”

A címadásban és a rövid összefoglalókban arra igyekeztem koncentrálni, hogy mik voltak az adott „mester és tanítvány” kapcsolatának legjellegzetesebb vonásai. A szöveg végén ajánlott irodalom tömör, általában elérhető az interneten, illetve viszonylag könnyen hozzáférhető egyházunkon belül. Az „Arcképcsarnok” néven jegyzett gyűjtemény az *Evangélikus arcképcsarnok* (Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 2002.) című kiadvány¹. A bibliaóra továbbviteléhez ajánlottam igehelyeket, illetve énekeket. Természetesen mindez csak ajánlás: az életrajzokban is el lehet mélyedni alaposabban, illetve mesterek és tanítványok viszonyának lehet az idézett igehelyhez képest más teológiai mondanivalója.

¹ Elérhető az interneten: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-2947>. További hasznos forrás a *Magyar Protestáns Panteon*: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-2946>.

A nyugat hajnala – Ambrosius és Ágoston

A Kr. utáni 4-5. század az ókor és a középkor közötti átmenet rendkívül eseménydús időszaka. A népvándorlás újabb és újabb hullámai folyamatosan átrendezték Európa etnikai térképét, amely a Római Birodalom belső viszonyait is felforgatta.

Nemcsak az emberek, az eszmék is gyorsan váltották egymást ebben a korszakban. A keresztyénség ugyan meghódította a Római Birodalmat, sőt a népvándorlás népeinek nagyobb részét is, de tanai még egyáltalán nem szilárdultak meg. Keleti vallásokkal és görög-római filozófiai irányokkal egyaránt keveredtek tanításai.

A korszakban Kelet – a Földközi-tenger keleti medencéjének vidéke – volt a stabilabb, fejlettebb, nyugodtabb vidék. A keresztyénség első nagy tanítói is itt éltek, és tették le a teológia alapjait. Ambrosius és Augustinus úttörők voltak abból a szempontból, hogy nyugaton hoztak létre olyan teológiai életművet, amely máig meghatározza a keresztyénség arculatát.

Életrajzukban több párhuzamot is találunk. Mindketten a nyugat-római társadalom elitjéhez tartoztak: Ambrosius magas rangú tisztviselő, Augustinus kiválóan képzett értelmiségi – rétor – volt. Egyikőjük sem készült egyházi pályára, érett férfiként kezdték teológiai munkásságukat. Ambrosius és Augustinus életét is meghatározta az eretnekséggel való küzdelem: előbbi az ariánusok, utóbbi leghevesebben a manicheusok ellen küzdött. Mindketten püspökként szolgálták egyházukat és városukat. Ez a késői antikvitás idején nemcsak lelki, hanem valódi világi, közigazgatási befolyást is jelentett.

Mester és tanítvány viszonyuk nem nevezhető hagyományosnak. Augustinus Milánóban hallotta Ambrosius prédikációit, és ezek hatására lett „katolikus” keresztyén, és fordult mélyebben a Szentírás tanulmányozása és elfogadása felé. Augustinus Vallomásaiban több alkalommal emlékezett meg szeretettel és tisztelettel mesteréről, Ambrosiusról, ez utóbbi azonban nem tekintette tanítványának Augustinust – hatása ennek ellenére döntő volt a későbbi karthágói püspökre. Augustinus – és rajta keresztül Ambrosius – nekünk, evangélikusoknak is „mesterünk”. Luther teológiai gondolkodására a Szentírás mellett Augustinus volt a legnagyobb hatással.

- ▶ Ige: Tit 1,7–9
- ▶ Ének: 131
- ▶ Források: http://hu.wikipedia.org/wiki/Hipp%C3%B3_Szent_%C3%81goston <http://www.katolikus.hu/szentek/szent140.html>
http://hu.wikipedia.org/wiki/Szent_Ambrus <http://www.katolikus.hu/szentek/szent237.html>

„Magyar nyelven Mátyás vala a prédikátor” – Luther és Dévai Bíró Mátyás

45

Nincs könnyű dolgunk, ha Luther magyarországi követői közül szeretnénk kiválasztani az „egy” tanítványt. Egyszerre küzdünk a bőség zavarával és azzal a ténnyel, hogy azok közül, akik közvetlenül ismerték Luthert és hallgatták tanítását, később sokan más teológiai irányzat követői lettek. Dévai azonban már oly korán megkapta a megtisztelő „magyar Luther” titulust, hogy választásunk órá esett. Ez a szép jelző azonban nem akadályozta meg, hogy Dévai úrvacsorai tanításában későbbi egyháztörténészek fel ne fedezzék a kálvini tanítás nyomait.

Ahogy Luther szerzetesből vált reformátorrá, úgy Dévai Bíró Mátyás is felszentelt katolikus papból lett a magyarországi reformáció egyik legfőbb terjesztőjévé első wittenbergi tartózkodása után. Érdekes módon ekkor nem lehetett sok alkalma arra, hogy Lutherrel és Melanchthonnal találkozzék, mert ők 1531-32-ben az augsburgi birodalmi gyűlés miatt nem sokat tartózkodtak Wittenbergben. Dévai azonban hányatott élete során még kétszer eljutott Wittenbergbe, amikor bőven volt alkalma megismerkednie Lutherrel. Luther asztali beszélgetéseiben később példaként állította hallgatói elé Dévai megalkuvást nem tűrő bátorságát, melyben hű maradt hitéhez. Egy időskori levelében, melyet az eperjesi tanácshoz intézett, azonban hitelt adott azoknak a híreszteléseknek, hogy Dévai az úrvacsoráról másként tanított, mint ő.

Dévai életrajzából – melyben jó néhány év történései, például halála pontos időpontja és helye is ismeretlen – kiderül, hogy a korabeli magyar reformátorokhoz hasonlóan lényegében az egész Kárpát-medencét bejárta, hogy néhány évre letelepedhessen egy-egy patrónus oltalmába. Irodalmi működésének néhány emléke maradt fenn, vitairatok, illetve magyar nyelvű olvasókönyve, valamint egy a tízparancsolatot, a miatványt és a hitvallást közérthetően magyarázó irata. Ez utóbbiak

szorosan követik Luther kátéinak tanításait, céljuk is a hit igazságainak megértetése a kevésbé tanult emberekkel, azonban formájában (hiszen nem kátéalakban íródtak) és megfogalmazásában sem tekinthetők pusztán Luther-fordításoknak. Vitairataiban nagyon sokat foglalkozik a szentek közbenjárásával. Ez a kérdés olyan központi szerepet tölt be nála, mint Luthernél a búcsú ügye. A magyar viszonyok között ez teljesen érthető: míg Németországban a Szentírásra alapozott hit legerősebb gátja a búcsúval való üzletelés volt, addig nálunk a szentek kultusza számított a legnagyobb botránynak a reformátorok szemében. A lutheri tanításokhoz és módszerekhez való „kreatív” viszonya, a magyar helyzethez való alkalmazása tette Dévait sikeres „magyar Lutherré.”

- ▶ Ige: 1Tím 2,3–6
- ▶ Ének: 255
- ▶ Irodalom: Arcképcsarnok, 37. Sólyom Jenő: Luther és Magyarország. Luther Társaság, Budapest, 1933. 113–130. Lásd: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-279>

Istennek csak a legjobbat – Johann Sebastian Bach és Zalánfy Aladár

Bach azok közé a mesterek közé tartozik, aki a legerősebb hatást nem közvetlen tanítványai révén gyakorolta az utókorra, hanem a halála után akár több évszázaddal a nyomdokaiba lépők révén. Bachot a mai napig is sokan tekintik közvetlen mesterüknek. Zalánfy Aladár a 20. század első felében lett „Bach-tanítvány”, munkássága egyházunk mai zenei életét is meghatározza.

Bachot a zenetörténet a barokk zene utolsó, egyben legjelentősebb mestereként tartja számon. Nekünk, evangélikusoknak ennél többet jelent. A Lutherig visszanyúló evangélikus zenei örökséget teljesítette ki, és tette művészileg, teológiai maradvánnyá. A Magyarországon kisebbségben élő evangélikusoknak nagyon fontos lehet az, hogy a Bach műveinek alapjait képező korások a mi zenei anyanyelvünknek is meghatározó darabjai. Amit Luther teológiai írásaiban és énekeiben megfogalmazott, azt Bach mélyítette el olyan tehetséggel és alázattal zenéjében, amely sokak számára eljuttatta, átélhetővé tette az evangélium Luther szerinti tanítását. Zalánfyt is Bach zenéje tette evangélikussá.

Zalánfy Aladár orgonaszakon végezte el a zeneakadémiát, ahol Bach zenéje akkora hatással volt rá, hogy Lipszében folytatta tanulmányait. Itt Karl Hans Straube, a korszak legnagyobb Bach-kutatója és előadója lett a tanára. Zalánfy hazatérte után a zeneakadémia orgonatanára és a budapesti bazilika orgonistája lett. 1922-re ért meg benne az elhatározás, amit később így fogalmazott meg: „Bach vezetett el Lutherhoz és Luther Krisztushoz”. Felismeréséhez következetes maradt, és áttért az evangélikus egyházba, a bazilika orgonapadjáról a Deák téri hangszerhez ült át. A Budapesti Ének- és Zeneegylet közreműködésével sorra adta elő Bach oratórikus műveit és kantátáit. 1948-ban az együletet feloszlatták, a Bach-művek előadása pedig „hazatért” – a Lutheránia és a Deák téri templom máig tartó zenei munkáját megalapozva. Egyházzenei ars poeticaja is Bach szellemében fogalmazódott meg: „Az Úr számára tőlünk telhető legjobb is csak éppen hogy jó, kötelességünk tehát, hogy amikor az ő dicsőségére, az ő házában muzsikálunk, a tőlünk telhető jobbhat adjuk.”

- ▶ Ige: Zsolt 59,17-18
- ▶ Ének: 58
- ▶ Irodalom: Zászkaliczky Péter (szerk.): *Lutheránia*. Huszár Gál Könyv- és Papírkereskedés, Budapest, 2004. 45–50.
http://lfze.hu/nagy-elodok/-/asset_publisher/HVHn5fqOrfp7/content/zalanfy-aladar/10192;jsessionid=BC7C67502E1D26D86AC978569BBB8A4B
http://hu.wikipedia.org/wiki/Zal%C3%A1nfy_Alad%C3%A1r

A gyakorlati kegyesség – Hermann Francke és Bél Mátyás

A 17. század végén az evangélikus egyházon belül új teológiai irányzat alakult ki, a pietizmus. A pietizmus két irányban is megváltoztatta a korábbi vallásgyakorlatot: a hit tudatosabb, elmélyültebb megélésével együtt a hétköznapi kegyesség gyakorlati megvalósítását is megkívánta. Ez jelentette a krisztusi tanítás mélyebb megismertetését a fiatalokkal – például a konfirmáció bevezetésével és a hitoktatás korszerűsítésével –, az elesettekről való gondoskodást (kórházak és árvaházak alapítását, tudatos egészségre nevelést), de az oktatás teljes reformját és gyakorlati irányának erősítését is.

A pietizmus gyakorlati célkitűzéseit német földön legteljesebben Hermann Francke valósította meg. A hallei egylet tanára, majd a

város lelkésze lett. Irányítása alatt felvirágozott az egyetem, és egyre több diákot vonzott magához az ortodox lutheránus Wittenbergből és Jénából. Árvaházat, kórházat, kollégiumot, „nemesi” kollégiumot, tanítóképzőt hozott létre. A „Francke Intézetek” impozáns méretei, szer-tárainak gazdagsága ma is lenyűgözik a látogatót. Hallébe több ma-gyar diák is eljutott, akiket a pietizmus új vívmányai mellett az ingy-e-nes kollégiumi helyek is vonzottak.

Francke számos magyar tanítványa közül – evangélikusok mellett református lelkészjelöltek, sőt nemesifjak – eszméinek gyakorlati meg-valósítására leginkább Bél Mátyásnak volt lehetősége. Francke lehető-séget adott Bélnek arra, hogy kollégiumában tanítson, sőt gyermekei házitanítójának is megtette. Három év hallei tartózkodás után a bergeni gimnázium vezetésére hívták meg Bél Mátyást, ő azonban egy év eltel-tével hazatért. Besztercebánya, majd Pozsony líceumának igazgatója, később Pozsony lelkésze lett. Francke és Bél Mátyás kapcsolata levele-zésük segítségével végig élő maradt. Bél Mátyás a pozsonyi líceum tan-rendszerét, és a szegény sorsú diákok ellátását hallei minta alapján ala-kította át. Tanári és lelkészi munkássága mellett tudományos tevékeny-ségét is a pietizmus határozta meg. Nyelvészeti művei mellett (ő írt pél-dául először a rovásírásról) legfontosabbak „országleíró” munkái voltak. A *Notitia Hungariae...* öt kötetében vármegyénként írta le az ország földrajzát, történelmét, néprajzát, társadalmi viszonyait.

Mesteréhez hasonlóan Bél Mátyás is kitűnő szervező volt. Bél po-zsonyi tanítványai nemcsak gyülekezetük ébresztésében vagy az is-kolák modernizálásában követték mesterüket, hanem tudományos munkáját is aktívan segítették, a „Notitia” köteteinek legmegbízhatóbb adatszolgáltatói voltak. A pozsonyi iskola tanárai is Bél Mátyás nö-vendékei lettek, akik mesterük eredményeire támaszkodva évtizede-ken keresztül biztosították az intézmény magas színvonalú és modern működését.

- ▶ Ige: Mt 25,34–35
- ▶ Ének: 455
- ▶ Irodalom: Arcképcsarnok: 23. o. Payr Sándor: *A pietismus paedago-giaja*. Wigand F. K. Könyvnyomdája, Pozsony, 1908. 16–25., 112–115. Lásd: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-248> http://hu.wikipe-dia.org/wiki/B%C3%A9l_M%C3%A1ty%C3%A1s

A mértékletesség apostolai – Kis János és Berzsenyi Dániel

Mikszáth egyik szellemes megjegyzése szerint a szeptember az igazi lutheránus hónap, amely sem túl hideg, sem túl meleg, éppen kellemes klímájú. Ezt a költői-ironikus megfogalmazást hallhatjuk időnként támadó éllel is: a katolikusok és reformátusok között elhelyezkedő evangélikusok igazából „langyosak”, a valódi értékek mellett nem állnak ki határozottan.

A 18-19. század fordulója, a magyar irodalmi nyelv kiművelésének időszak a klasszicizmus esztétikájának jegyében történt meg, amely éppen a kiegyensúlyozottságot, a túlzott szenvedélyektől mentes szépséget és jószágot tartotta a legfőbb értéknek. Talán nem véletlen, hogy ebben a korszakban több jeles evangélikus is formálta az irodalmi életet.

Ebben a korszakban még nem volt egyértelmű politikai, gazdasági, szellemi központja az országnak. Kisebb művelődési centrumok iskolák és személyiségek körül alakultak ki. Sopron is ilyen központtá vált Kis János püspöksége idején. Jelentőségét elsősorban liceumának magyar irodalmi társasága adta, amelyet még diákkorában, 1790-ben alapított Kis János. A társaság a magyar irodalom alkotóinak, népszerűsítőinek és „fogyasztóinak” adott folyamatos, minőségi utánpótlást. Kis János termékeny költő és műfordító volt, irodalmi és teológiai tevékenységének szintézise az új dunántúli énekeskönyv is. Legfontosabb szerepe azonban az volt, hogy felfedezte és felkarolta a tehetségeket, fáradhatatlan levelezésével működtette a dunántúli irodalmi hálózatot, és Kazinczyval való barátsága révén bekapcsolta az országos irodalmi működésbe is. A Magyar Tudományos Akadémia egyik szervezője és alapító tagja is volt.

Kis János felfedezettje volt Berzsenyi Dániel is, akivel már diákkorában, a soproni liceumban is találkozott. Nemesdömölki lelkészként ismerte meg Berzsenyi Dániel első verseit. A lényegében autodidakta költő, iskoláit soha be nem fejező, birtokain gazdálkodó Berzsenyi verseiben felismerte a tehetséget, műveit Kazinczynak is elküldte. Berzsenyi további verseit is Kis Jánoshoz küldte el, és az ő bátorítására adta ki verseskötetét. 1817-ben Kölcsey erőteljes (és több helyen valóban méltatlan) bírálata nyomán Berzsenyi tudatosan kezdett el irodalom esztétikával foglalkozni, melynek eredményeként irodalomelméleti tanulmányokkal is gazdagította a magyar szellemi életet.

- ▶ Ige: Péld 11,2
- ▶ Ének: 333
- ▶ Arcképcsarnok: 22, 75. <http://mek.oszk.hu/02200/02228/html/03/168.html> http://hu.wikipedia.org/wiki/Berzsenyi_D%C3%A1niel

Pesti lelkészek az Akadémián – Székács József és Győry Vilmos

Nem ismeretlen számunkra, hogy az evangélikus egyházat átszövik az „ároni házak”, azaz az akár több generációra visszatekintő lelkész-dinasztiák. A jelenség nem új, egyháztörténetünkben is sok lelkész-családot tartunk számon. Kevésbé látványos, ám legalább olyan fontos, hogy nemcsak a papi, de éppoly gyakran a papné hivatás is „öröklődött.” Az is előfordult, hogy a „papkisasszony” papnéként tért vissza a parókiára, azaz a lelkészt veje követte hivatalában. Így került a pesti gyülekezetbe Székács József halála után Győry Vilmos, Székács Etelka férje.

Székács Józsefet és Győry Vilmost nemcsak családi kapcsolat fűzte össze. Győry Vilmos annak a pesti teológiának volt a hallgatója, amely mintegy tíz esztendőn keresztül, 1855 és 1865 között közös főiskolája volt a reformátusoknak és evangélikusoknak. Az anyagilag igen gyenge lábakon álló intézményt Székács József ingyen tanítással is segítette. Székács minden bizonnyal örömét lelhetette tanítványában, hiszen érdeklődési körük is azonos volt. Székácsot lelkészi munkája mellett irodalmi működése tette ismertté. Verseit ma már nem ismerjük (talán annak az éneknek a kivételével, amely énekeskönyvünkben megtalálható), de műfordításaival maradandót alkotott. Görög és latin klasszikusok mellett ő volt az első, aki szerb népköltészetet magyarra fordított. Ez a munkája hozta meg számára az MTA-tagságot.

Győry Vilmos szintén ismert volt íróként (főleg ifjúsági elbeszélései révén) és költőként is kortársai számára, fordítói munkássága azonban még jelentősebb volt. Hihetetlen nyelvérzéke révén a bibliai nyelvek és a latin mellett németül, franciául, angolul, olaszul, spanyolul, svédül is megtanult, és foglalkozott a szanszkrit nyelvvel is. Shakespeare és Molière fordításai mellett legmaradandóbbat Cervantes Don Quijotéjének magyarra ültetésével alkotta meg. Őt is tagjává választotta az Akadémia.

Minden bizonnyal Székács hatása, hogy Győry is a berlini egyete-

men tanult, majd pesti segédlelkészi éve után apósa szülővárosa, Oros-háza választotta lelkészévé. A közéletben is aktívan részt vevő Székáccsal szemben Győry jóval introvertáltabb személyiség volt. Életrajzírói rendre szelídségét emelik ki a fiatalon elhunyt Győry Vilmosnak. Énekeskönyvünk három énekszövegét is megőrizte.

- ▶ Ige: Zsolt 111,10
- ▶ Ének: 125
- ▶ Irodalom: Arcképcsarnok: 52, 149. Szigethy Lajos: *Evangélikus magyar arcképcsarnok*. Budapesti Evangélikus Leánygimnázium Ifjúsági Gyámintézete, Budapest, é. n. 18-21. Lásd: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-286>

Templomépítők – Pecz Samu és Sándy Gyula

„Erős vár a mi Istenünk” – üdvözöljük egymást oly gyakran. „Aki az Úrban bízva jár, homokra az nem épít már” – szól sokunk kedves éneke. Eszünk ágában sincsen ezeket a sorokat szó szerint értelmezni, pedig talán némi joggal meg is tehetnénk. Az evangélikus építészek ugyanis az elmúlt kétszáz esztendőben meghatározó épületeken keresztül hagyták kezük nyomát a Kárpát-medence településein. (Tegyük hozzá, hogy ez a hagyomány, Istennek hála, máig sem szakadt meg.)

A szoros mester és tanítvány viszonyban álló Pecz Samu és Sándy Gyula életműve mintha egymást komplementer módon egészítenék ki. Pecz Samu kevesebb épületet tervezett, de azok talán nevezetesebbek, mint Sándy Gyula művei. A fasori templom és gimnázium nekünk, evangélikusoknak fontos, a Szilágyi Dezső téri református templom a nagyközönség előtt jobban ismert, a budapesti nagyvásárcsarnok pedig szerepel minden budapesti útikönyv top 10-es listáján. Sándy Gyula Széll Kálmán téri postapalotájáról lehet a legtöbbeknek ismerős, evangélikus egyházunk mai arculatát azonban közel negyven megvalósult temploma is meghatározza. Sándy önmagát elsősorban templomépítőként határozta meg. Az evangélikus egyház főépítészeként is tevékenykedett a két világháború között.

Sándy Gyula diplomája megszerzése után Pecz Samu tanársegédje lett a műegyetemen. A „tanársegéd” poszt akkoriban egy valóban patriarkális, szinte apa-fiúi viszonyt jelentett. Sándy nemcsak az oktatás-

ban segédkezett, hanem Pecz irodájának is munkatársa lett. Első feladata éppen a Szilágyi Dezső téri református templom tervezésében való közreműködés volt, ahol az építés felügyeletét is ellátta. Nemcsak a templomépítés alapjait, de a presbitériummal, építetőkkel való tárgyalás fortélyait is megtanulhatta. Mester és tanítvány külföldön is több tanulmányúton járt együtt: Sándy nemcsak az épületszerkezetek, illetve az épületek hasznosításának módját tanulta meg, hanem még az éttermekben is ugyanazt rendelte, mint Pecz – így szerette meg a halat. Sándy a nagyvásáracsarnok építésének idején is Pecz irodájában dolgozott. Nyolc év tanársegédi működés után lett Sándy ipariskolai tanár, hogy aztán tizenöt esztendő múlva megörökölje mestere tanszékét. Sándy legfőbb ajánlója egyetemi katedrája elnyerésére Pecz Samu volt.

A két építészts külsőségekben a középkor iránti szenvedélyes szeretet, a belsőépítészet hangsúlyos figyelembevétel, a templomépítészetben a liturgia ismerete és kiszolgálásának szándéka kötötte össze. Még erősebb kapocs közöttük azonban az a munkaetika, szorgalom és alázat, amelyet méltán tekinthetünk közös evangélikus örökségnek is.

- ▶ Ige: 1Pt 2,4-5
- ▶ Ének: 331
- ▶ Irodalom: Arcképcsarnok: 107, 134. Sándy Gyula: *Hogyan lettem és hogyan voltam én templom-építő, -tervező és művezető építész?* Lapis Angularis VI. Magyar Építészeti Múzeum, Budapest, 2005
- ▶ http://hu.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1ndy_Gyula
http://hu.wikipedia.org/wiki/Pecz_Samu

A mestert felülmúló tanítványok – Rátz László és a „marslakók”

Minden tisztességes legendának több változata van. A '40-50-es évek Amerikájának magyar származású „marslakóiról” szóló legenda is több forrásból ismert, de a lényege ugyanaz: a tudóstársak arra gyanakodtak, hogy ezek a furcsa akcentussal beszélő, kiemelkedő tehetségű tudósok csak magyar emigránsnak álcázzák magukat: kivételes szellemi képességeik, korszakalkotó találmányaik elárulják, hogy valójában magasabb intelligenciával rendelkező „marslakók.” Ezeknek a „marslakóknak” egyik legfontosabb képző intézménye a pesti evan-

gélikus gimnázium, a Fasor volt. A matematikát ugyanattól a kiváló tanártól, Rátz Lászlótól tanulták.

Az 1787-ben megalakult pesti gyülekezet a kezdetektől fogva nagy hangsúlyt helyezett az oktatásra. Ennek köszönhető, hogy e maroknyi közösség már 1823-ban gimnáziumot alapított, a piaristák után másodikként Pest városában. A gimnázium szinte a kezdetektől egy „pozitív spirálba” került, az oktatás színvonala folyamatosan kiemelkedően magas volt. A 19. század második felére kialakult működési modelljének az volt a lényege, hogy a fenntartó egyházközség kiváló anyagi feltételeket, emellett azonban nagyfokú autonómiát is biztosított az iskolának. Az iskola tanárai jól éltek az autonómiával, a tanári kart egyre inkább a gimnázium korábbi, legtehetségesebb diákjai alkották.

A Sopronban született Rátz László is a pesti gimnázium diákja volt. Budapesti, berlini, majd strassbourgi egyetemi tanulmányai után lett a gimnázium tanára, ahol 1925-ig tanított. 1905 és 1914 között kidolgozta a matematika tanítás reformját, és az új módszereket elsőként a fasori gimnáziumban vezette be. Nem volt „szakbarbár”. Berlinben filozófiát is tanult, a Fasorban pedig tizenöt éven keresztül vezette a Dal- és Zeneegyletet. Korán felismerte a kiemelkedő tehetségeket, akikkel külön is foglalkozott. Legnevesebb „marslakó” tanítványai Neumann János, a számítógép elvének feltalálója és Wigner Jenő atomfizikusok voltak.

Rátz László emlékét ma legméltóbban a Rátz Tanár Úr-életműdíj őrzi, amelyet évenként két-két középiskolai matematika, fizika, biológia, illetve kémia tanár kaphat meg.

- ▶ Ige: Préd 1,18
- ▶ Ének: 328
- ▶ Irodalom: Arcképcsarnok, 127. Zomboryné Bazsó Rozália: *A pesti evangélikus oktatás krónikája*. Magánkiadás, Budapest, 2000. 35. Lásd: <http://medit.lutheran.hu/konyvek/konyv-2183>.
- ▶ Némethné Pap Kornélia: *Rátz László tanár úr*. Studia Physica Savariensia XIII. Berzsenyi Dániel Főiskola, Szombathely, 2006. 35–50. Lásd: <http://mek.oszk.hu/06500/06525/06525.pdf>
<http://mek.oszk.hu/03200/03286/html/tudos1/marsl.html>

Mentés másként – Sztehlo Gábor és a Sztehlo-gyerekek

Hány Sztehlo-gyerek volt valójában? Bár sokan kutatták már Sztehlo Gábor életét, ezt valószínűleg még senki nem számolta össze. A vézskorszak idején 2000 ember köszönhette neki és munkatársainak a túlélést, köztük 1600 gyermek. De Sztehlo nemcsak 1944-ben, hanem a vézskorszak előtt és után is gondoskodott fiatalokról.

Sztehlo Gábor egyházi összefogással, finn segítséggel és vállalati szponzorációval (az utóbbi években újjáéledt Stührmer édességgyár támogatásával) alapította meg az első olyan népfőiskolát Magyarországon, amely valóban a skandináv modellt követte, és több hónapos, bentlakásos tanfolyamokat indított paraszt fiatalok részére. Mai szemmel is elképesztő a nagytarcsai népfőiskola sokoldalúsága: a mindennapi gazdálkodási ismeretek mellett a háztartásvezetést, a legmagasabb szintű magyar irodalmat, alapos történelmi és néprajzi ismereteket éppúgy tanultak a diákok, mint ahogyan a hit megélése is természetes része volt a „tananyagnak.”

A vézskorszakban a svájci vöröskereszt védelme alatt alapított harminchárom otthont Sztehlo Gábor. A menekült zsidók pusztája életének megvédése is hatalmas eredmény volt, de Sztehlo ennél jóval többet tett. A játék, sőt a tanulás is része volt a menedékházak életének. A legfontosabb azonban talán az emberség, a szeretet megtapasztalása volt, ami a túlélőknek esélyt adott arra, hogy a holokauszt borzalmi közül ne csak ép testtel, de ép lélekkel szabadulhassanak, és kezdjenek új életet.

A háború befejezése után alakult meg a Pax otthon, nem hivatalos nevén a Gaudiopolis, azaz örömváros. A teljesen kifosztott országban már a gyerekek létfenntartásának biztosítása sem volt egyszerű feladat. Az otthon azonban többet jelentett egy árvaháznál: holokauszt árvák, és a kommunista rendszer üldözöttjeink gyerekei – a barikád két oldaláról – együtt váltak közösséggé. Az otthon saját iskolájának magas színvonala mellett a jövő záloga ismét a nevelés volt. A Gaudiopolis demokratikus önkormányzata felelősségre és önbecsülésre nevelt egy olyan korban, amely éppen ezeket az erényeket irtotta tüzével-vassal. 1950-ig engedték a működését. Sztehlo Gábor élete utolsó évtizedeit svájci emigrációban élte, de itt is voltak „gyerekei”. A Magyarországon háttérbe szorított lelkészcsaládok gyerekeinek teremtett üdülési lehetőséget.

A ma már nyolcvan év körül járó „Sztehlo-gyerekekkel” mindig öröm találkozni. Számunkra elképesztő megpróbáltatásokat kellett átélniük legfogékonyabb korukban. Sokan nagyon sikeres világi pályát futottak be. A legfeltűnőbb közös örökségük azonban a derű és a bölcsesség, amit mesterük, Stehlo adott át nekik életre szóló útravalóként.

▶ Ige: Mt 18,5

▶ Ének: 355

▶ Irodalom: Arcképcsarnok, 151.

<http://www.foti-peter.hu/stehlo-gaudiopolisz.html> http://hu.wikipedia.org/wiki/Sztehlo_G%C3%A1bor

<http://oktatva.blogspot.hu/2012/05/nagytarcsai-nepfoiskola.html>

Tizenkét lutheri portré

Segédlet Luther tanításának feldolgozására tizenkét fejezetben

KORÁNYI ANDRÁS, GYŐRI DÁVID, KALIT ESZTER, MIHÁLY JÁNOS,
SZŰCS KINGA

56

Bevezető gondolatok

Reformátorunk, Luther Márton tanításának legfontosabb elemei közismertek az evangélikus egyháztagok, sőt a kereszténység iránt érdeklődők szélesebb körei előtt is. Amikor egy egész évre szóló gyülekezeti munkaprogram készül, mégis indokolt lehet, hogy ezt a témát is elővegyük, amint az is, hogy akkor viszont úgy vegyük elő, hogy annak nyomán teljesebb, de legalábbis elmélyültebb képet kapjunk róla. A most feldolgozott tucatnyi aspektus mind egy-egy önálló, a többivel ugyanakkor mégis összefüggő portré része, amelyek így egyenként éppúgy használhatók, mint teljes sorozatként. Kiemelt szempont volt ugyanakkor, hogy ne csak Lutherről beszéljünk, hanem maga Luther is szólaljon meg források segítségével. Minden egyes fejezethez az idehaza könnyűszerrel elérhető, hozzáférhető olvasmányokat rendeltünk, hogy ezzel is ösztönözzünk mindenkit: olvassa Luthert, vegye kézbe, ismerje meg azokat a kiadványokat, amelyek egyre nagyobb számban megjelenve bővíthetik ismereteinket és erősíthetik hitünket, evangélikus egyháztagságunkat!

Mindezek előrebocsátásával kívánnak áldásos elmélyülést a témában.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK LISTÁJA, RÖVIDÍTÉSÉNEK JEGYZÉKE:

KK: Luther Márton Kis kátéja. In: *Az Evangélikus Egyház hitvallási iratai II.* MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1957.

Luther Márton: Értekezése a keresztyén ember szabadságáról. In: Pröhle Károly (szerk.): *Luther Márton négy hitvallása.* MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1983.

- LVM 5: Luther válogatott művei 5. *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság*. Luther Kiadó, Budapest, 2012.
- LVM 7: Luther válogatott művei 7. *Levelek*. Luther Kiadó, Budapest, 2013.
- LVM 8: Luther válogatott művei 8. *Asztali beszélgetések*. Luther Kiadó, Budapest, 2014
- MLF 3: Magyar Luther füzetek 3. *Nyolc böjti prédikáció Wittenberg népének* (Invocavit-prédikációk). Magyarországi Luther Szövetség, Budapest, 1994.
- MLF 4: Magyar Luther Füzetek 4. *Bűnbánat, keresztség, úrvacsora. Három sermo a szentségekről*. Magyarországi Luther Szövetség, Budapest, 1994.
- NK: Luther Márton: Nagy kátéja. In: *Az Evangélikus Egyház hitvallási iratai II*. MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1957.

1. Luther a keresztségről

„Akit Isten nevében keresztelnek, azt nem emberek, hanem maga Isten kereszteli: emberi kéz végzi, de valóságban Isten saját cselekedete az. Ebből mindenki maga megállapíthatja, hogy sokkal értékesebb cselekedet ez, mint amelyet bármilyen ember vagy szent tehet.” (Luther, 1529)

Ha feltalálná egy orvos azt az orvosságot, amely életben tart vagy a halál után örök életet ad, akkor ezáltal a világ leggazdagabb embere lenne. A keresztség márpedig ez az orvosság. A keresztségre szentségként tekint Luther, ugyanis megfelel a szentségek kritériumainak: Isten parancsa, ígérete és egy látható jel kapcsolódik össze benne. A reformátor keresztségről szóló tanítását két szempont határozza meg: egyrészt egyszeri rendkívüli eseményről van szó, másrészt viszont egy életen át tartó folyamatot jelez.

A keresztség elsődlegesen Isten cselekedete. Isten parancsolta az ember számára, így Isten maga a cselekvő. A két szereztetési ige (Mt 28,19 és Mk 16,16) szerint Isten a keresztségben az egész életen át el-kisérő jelenlétének ígéretét és az üdvösség bizonyosságát adja. Az ígéretet és a parancsot rögzítő ige, a víz mint jel és az azokat fogadó hit szervesen összekapcsolódnak. Krisztussal együtt az óember bemerül a vízbe, és az újjászületés e furdójéből Krisztusban levő új emberként támad fel új életre (Róm 6 és Tit 3,5). Az ige így társul a keresztvízhez, s alkotják együtt a szentséget.

A keresztség egyben a hit kapaszkodója is. Mivel „meg vagyok keresztelve!” – ahogyan Luther a megpróbáltatások idején krétával asztalára írta –, mindez nem csupán egyszervolt esemény, hanem elkísér egy egész életen át, sőt majd a halálban nyel el véglegesen minden bűnt, ellentmondást és nyomorúságot. Mivel így a keresztség alapja Isten rendelése, ígérete és cselekvése, Luther elfogadta és szorgalmazta a gyermekkeresztséget.

Miután pedig a reformátori tanítás szerint az egyház valódi egységéhez az evangélium tiszta tanítása és a szentségek helyes kiszolgáltatása szükséges, a keresztség ennek a létező ökumenikus közösségnek is az egyik legfontosabb eleme.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK a keresztségről
- ▶ MLF 4 – Sermo a keresztségről
- ▶ Luther éneke a keresztségről (*Evangélikus énekeskönyv* 295)

2. Luther és az úrvacsora

„Tápláljon minket teste és szent vére, életünknek erejére.” (Luther)

Luther számára az úrvacsora központi jelentőségű kérdés volt, ezért gyakran igyekezett a teológiában és a gyakorlatban hozzá kapcsolódó, sokféle tanítás tisztázására. Ragaszkodott ahhoz a felismeréshez, hogy az úrvacsorában Jézus Krisztus valóságosan jelen van, és benne valóságos testében és vérében részesülünk. Elvetette azonban azt a középkori dogmát, hogy a kenyér és a bor fizikailag Krisztus testévé és vérévé lényegül át (transzsubstantiatio), mivel a Szentírás szerint földi anyag sosem alakulhat át mennyeivé. Hangsúlyozta Augustinus tanítását, amely szerint a szerzési ige csatlakozik az anyagi jegyhez, s így mintegy „testet ölt” (inkarnáció) benne. Az úrvacsorában Krisztus mindenekelőtt önmagával ajándékoz meg minket, és azzal a váltással, amelyet keresztthalála szerzett. Ebből következik, hogy nem mi adunk valamit Istennek, hanem éppen mi fogadjuk el Istentől, amivel Fiában ajándékozott meg minket: a bűnbocsánatot és az üdvösséget.

Luther írásaiban az úrvacsorás istentiszteletet hagyományosan misének nevezi. *A német mise és az istentisztelet rendje* című könyvében

hangsúlyozza, hogy a vasárnapi főistentiszteletnek minden templomban misének kellene lennie, hétköznapokon ez azonban nem szükséges, ott igehirdetés és a káté anyagának tanítása folyik. A gyakorlatban ragaszkodott a szentség két szín alatti vételéhez, aminek gyülekezeti bevezetésében viszont intett a türelmetlenség ellen.

Visszautasította azt a külső kényszert, amellyel a középkori egyház évente legalább egyszer kötelezően előírta híveinek a szentség vételét, ugyanakkor világosan kimondta azt is, hogy ő nem tartja kereszténynek azokat, akik huzamosan távol maradnak az úrvacsorától. Az úrvacsora olyan „gázló, híd, ajtó, hajó és hordágy” – írja –, amelyen e világból az örök életbe megyünk át: „E test és vér ad neked megújulást, békét, életet.”

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK az úrvacsoráról
- ▶ MLF 4 – Sermo az úrvacsoráról
- ▶ Luther úrvacsorai énekei (*Evangélikus énekeskönyv* 303–305)

3. Luther Isten akaratáról a mindennapokban

„A keresztény ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek. A keresztény ember készséges szolgája mindennek, és alá van vetve mindenkinek.” (Luther, 1520)

„Így mármost könnyen megérted, hogy mit és mennyit követel ez a parancsolat: vagyis az ember egész szívét és azt, hogy egyedül Istenben bízson, senki másban.” (Luther, 1529)

Amint a lutheri „evangéliumi” reformáció legfontosabb s ezért hitvallásaink középpontjában álló kérdése az egyedül Krisztusért, kegyelemből és hit általi megigazulás a jó cselekedetek és a vallásos emberi teljesítmény kényszere és béklyója nélkül, úgy éppen ebből következően alapvető az a reformátori tanítás is, amely a cselekedetek és a vallásos életforma evangéliumi megközelítését tárgyalja. Az a kritika és vád, hogy Luther – illetve az evangélikus egyház – a hitet kijátssza a keresztény életvitel és értékek ellenében, már kezdetben megszólalt, és azóta sem hallgatott el. Ezekre a reformátori tanítás egyrészt annak kimondásával válaszolt meg, hogy éppen a „hitből jön

a cselekedet, hogy életünk betöltse, élő, igaz hit nem lehet, melynek nincs gyümölcse” (EÉ 320,5). Másrészt Luther – elsősorban a tízparancsolat magyarázataiban – a keresztény élet hétköznapi, életszerű lehetőségeit sorolva olyan pozitív megközelítést adott közre, amelyben nemcsak a parancsolatok szűk értelmében vett, merev előírásai kerülnek terítékre, hanem az életvédelmi tiltások mellett a keresztény szabadságból fakadó, kiterjeszkedő jó ötletgazdag lehetősége is. Ennek a termékeny hívő életnek az alapja a helyes hit, azaz az első, Isten és ember kapcsolatára vonatkozó parancsolatból fakad az összes többi. Harmadszor pedig érdemes arra is gondolnunk, hogy éppen a lutheri reformáció tagította ki ennek a keresztény életszolgálatnak a körét a középkori szűk körű, intézményes, elitista egyháziasságból minden keresztény hívő emberre.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK a tízparancsolat magyarázatáról
- ▶ Értekezés a keresztény ember szabadságáról

4. Luther bűnről és kegyelemről

„Ha a kegyelem prédikátora vagy, akkor ne kitalált, hanem valódi kegyelmet hirdess, de ha a kegyelem valódi, akkor valós, ne kitalált vétkeket töröljön el! (...) Légy bűnös és vétkezz bátran, de még bátrabban higgy és örülj Krisztusban, aki legyőzte a bűnt, a halált és a világot.” (Luther, 1521)

Ez a levélrészlet találóan fejezi ki a bűnről és kegyelemről szóló tanítások közötti szoros összefüggést. Luther az 1510-es évektől kezdte a reformátori tanítás központi tételét, a megigazulás tanát megfogalmazni, melynek szerves részét képezik a bűnről és kegyelemről szóló felismerései. A bűnös ember és a kegyelmes Isten közötti „boldog csere” tételének lényege máig fontos üzenetet hordoz, s ha sikerül a jelen élethelyzetekre megfelelő érzékenységgel újrafogalmazni, akkor életre szóló személyes erőforrássá válhat.

Már az eredendő bűn következményeinek a kiemelésével radikálizálta a kérdést: az ember megromlott istenkapcsolata meghatározza az egész lényét és sorsát. Emiatt önmagában bízik, és a helytelenre

vágyakozik, miközben saját akaratából képtelen az Istennek tetszőt cselekedni, és saját üdvösségéért bármit is tenni. Így áll „coram Deo” – Isten színe előtt.

Isten mégsem mond le a békétlen lelkiismerettel s ezért teljesítménykényszerrel küzdő teremtményéről, hanem irgalommal fordul hozzá, és életét a hit által új alapokra kívánja helyezni. A törvény és evangélium hirdetése nyomán Jézus Krisztus elfogadása és befogadása által helyreállítja a Teremtő és teremtménye közötti viszonyt. A kegyelem ezért biblikus értelemben kapcsolaton alapuló fogalom, és főszereplője a Krisztusban hozzánk lépő Isten. A tehetetlenségét mélyen belátó ember számára egyedüli szabadító lehetőség a Krisztus váltságshalálának és feltámadásának új reményt adó evangéliumában való megkapaszkodás. A boldog csere értelmében Krisztus kereszttáldozatára tekintve Isten nem számítja be az ember bűnét, hanem kiváltja abból „nem ezüsttel, sem arannyal, hanem Krisztus drága vérével”. Így a tökéletlenségével szembesülő ember nemcsak bűnös, hanem egyben már megígazult is, aki elindulhat a naponkénti megújulás útján, hogy az ördög, a világ és a halál felett is „övé legyen a győzelem”.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ MLF 4 – Sermo a bűnbánatról
- ▶ LVM 7 – 11, 424 (utolsó bekezdés!), 666

5. Luther a Bibliáról

„Ejnye, ejnye, Márton testvér, hát mi a csuda az a Biblia?! A régi egyházi tudósokat kell olvasni; azok már kiszívták a Szentírás velejét és igazságait. Mert minden lázadást a Biblia idéz elő!”

Luther egyetemista korában találkozott a Bibliával: könyvtárban leláncolva tartottak egy példányt. Beleolvasott, de aztán kellett is mennie az előadásra. Később az erfurti ágostonosok körében a rend főnöke, Staupitz Szentírást nyomott a szerzetesek kezébe. Így kapta meg Luther a saját első Bibliáját, igaz, egy idő után ezt vissza kellett adnia.

1512-ben a Szentírás doktora, teológiai tanár lett. Tanítani kezdte a Szentírást, elsőként a Zsoltárok könyvét, majd a Római és a Galata levelet. Egyetemi előadásaiban az egyházatyáktól vett idézeteket las-

san felváltották a szentírási idézetek. Naponta tartott prédikációi is megváltoztak: sohasem beszélt a Szentírás igéje nélkül, és Krisztus került az igehirdetés középpontjába.

A zsoltárok könyvének magyarázata kapcsán ezt vallja: „Mások kerülőutakat tesznek, és mintha állandóan menekülnének Krisztus elől – ily módon elszalasztják, hogy a szöveggel hozzá jussanak közelebb. Magam azonban, valahányszor olyan szöveget találok, amely túl kemény héjú dió, mindjárt a Kősziklához, Krisztushoz vetem, hogy ki-pattanjon a belseje.”

A *szolgai akarat* című könyvében Luther ezt írta Erasmusnak: „Azt mindenesetre elismerem, hogy a Szentírásban sok olyan hely található, amely homályos még, és nehezen értelmezhető, ennek azonban nem a téma nehézsége, hanem a szóértelmezésünk fogyatékosága és a grammatikában való tudatlanságunk az oka. Ezek azonban nem akadályozzák a Szentírás megismerését. Lehetséges-e, hogy az Isten titka még rejtve legyen, miután a pecsétjét feltörték már, a követ a sír szájáról elhengerítették, s a legmélyebb titok napvilágra került, nevezetesen, hogy Krisztus szenvedett értünk és örökké uralkodik? Nemde az egész világon tudják és beszélnek? Vedd ki Krisztust az Írásból, mit akarsz akkor még benne megtalálni?”

A Wartburg várában töltött időt Luther arra szentelte, hogy lefordítsa az Újszövetséget német nyelvre. A teljes bibliafordítás 1534-re készült el. Egyik levelében így ír a fordítás sok fáradságot és megerőltető gondolkodást igénybe vevő munkájáról: „Most a prófétákon dolgozunk, ah, Istenem, milyen nagy és vesződéses munka a héber írókat arra kényszeríteni, hogy németül beszéljenek. Mennyire berzenkednek, egyáltalában nem hajlandók héber természetüket elhagyni, és a nehézkes némethez igazodni. Olyan ez, mintha a fülemülét akarók rábírná, hogy saját kedves melódiája helyett kakukkoljon.”

A Szentírás értelmezésének kérdésében Luther ezt mondta: egyedül a Szentlélek érteti meg az Írásokat helyesen és Isten szerint. Ilyenformán éppen a bennük elrejtett, de eleven és ható Szentlélek által alakítják át bensőleg tanulmányozójukat, és teszik képessé a megértésre.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ LVM 5 – Nyílt levél a fordításról
- ▶ LVM 7 – 470
- ▶ LVM 8 – 116, 234, 674, 3612, 3697

6. Luther az egyházi összetartozásról

„A Szentlélek hívott el engem az evangélium által (...), ahogyan a földön élő egész egyházat is elhívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli és Jézus Krisztusnál megtartja.” (Luther, 1529)

„Csak a lelki egység ne sérüljön a hitben és az igében, bármekkora is a különbség és a tarkaság (az egyház) testében és a világ dolgiban!” (Luther, 1524)

Az egyházi, gyülekezeti összetartozásnak számtalan fontos összetevője van – de alapja és éltető forrása nem lehet más, mint az egység az igében és az általa termelt hitben. Luther a Szentlélek Isten munkálkodásának e sokszínűségében a gyülekezet különféle szükségének, közösségi állapotának mindig megfelelő, éltető és gondozó munkáját látja. Ehhez képest az emberi szokások és hagyományok sokfélesége másodlagos és megengedhető, s a valódi testvéri összetartozáshoz egyáltalában nem is szükséges azok egységesítése.

Amikor 1522 börtönében a Wartburg várában rejtegetett reformátor hírét vette a hitújítás nevében elkövetett, városon és gyülekezeten belüli erőszakoskodásnak Wittenbergben, ami már az evangélium ügyének létét és hitelét is fenyegette, váratlan elhatározással ott termelt, s egy nyolc napon át tartó igehirdetési sorozatot tartott. Ebben nagy eréllyel és megragadó erővel tanította a wittenbergieket arra, hogy miképpen kell a gyülekezet lelki egységét a legnagyobb együttérzéssel és türelemmel megvalósítani az ígére hagyatkozva. Önmagáról és az evangélium ügyéről is ezt mondja akkor: „Nem tettem semmit, az Igét hagytam cselekedni.” Ebből a tisztán hirdetett ígéből születhet csak a közösséget teremtő hit, amely inkább a keresztet kívánja Krisztussal, mint a dicsőséget nélküle, inkább törekszik a szeretetre, mint önmaga javára, s így tárja fel nekünk a hittestvéri összetartozásban, beszélgetésben, imádkozásban rejlő vigasztalást.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK az Apostoli hitvallás harmadik hitágazatáról
- ▶ MLF 3 – *Nyolc böjti prédikáció Wittenberg népének* (Invocavit-prédikációk)
- ▶ LVM 7 – 793

7. Luther és a család

„Ha nekem valaki a wormsi birodalmi gyűlésen azt mondta volna, hogy hét év múlva házasember leszek, feleségem és gyermekeim lesznek, kinevettem volna. Ugyanis nem gondoltam arra, hogy ilyen messzire fogok menni. Eredetileg csak a búcsúk ellen akartam küzdeni.” (Luther, 1532)

A házasság és család kérdése látszólag nem a reformáció fősodrához tartozó téma. A középkori egyház képviselőinek botránkozató élete, a papi nőtlenség kényszeréből adódó visszasságok, a szerzetesi életforma és az abba sokszor már gyermekként belekényszerítettek helyzete azonban mind-mind a reformátorok kritikájának tárgyává váltak. Az első renden a családi viszonyokat szabályozó negyedik parancsolat pedig kiterjedt reformátori tanítás alapjává lett.

A családi élet tisztaságának helyreállításában a reformátorok saját élete és döntései különös fontosságot kaptak. Megházasodásuk egyrészt olyan határátlépés volt, ahonnan nem nagyon lehetett visszakozni, másrészt követésre bátorított, harmadrészt életük pecsétjét jelentette tanításaikon. Luther számára ez sem maradhatott egy dogmatikai kérdés a sok közül, elérkezett a pillanat, amikor döntése hitvallási kérdéssé vált. Családalapítása meghatározóan hozzátartozik a róla alkotott képünkhöz és reformátori örökségéhez. A sokszor egyszerűen a kor lenyomatát őrző sztereotip megnyilvánulásokon túl éppen a családtagjainak és a családjáról szóló írásai engednek a legközelebb a személyiségéhez. Ezek a megnyilvánulásai arra is jó példát adnak, hogy miként válhat a legprofánabb családi élethelyzet is teológiai példává és bibliai tanítás kiindulópontjává. „Hitvest, gyermeket, mind elvehetik...” – harsogjuk sokszor Luther hitvallását himnuszként énekelve. Érdemes az érem másik oldalát is odaállítani emellett: azt a reformátort, aki megindító imádságban könyörög vezetésért apai hivatásához.

A házassággal és családdal kapcsolatos kérdések ma sem jelentenek kisebb dilemmát. Alapvető fontosságúak életünkben, mégis alapvető hiányok, sorozatos kihívások, kísértések és bukások jellemzik ezeket a kapcsolatainkat. Érdemes őket lutheri szellemben a Szentírás mérlegére tenni.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ LVM 7 – 600, 1529, 1595, 4191
- ▶ LVM 8 – 1559, 6927, 5491-5495

8. Luther a tanulásról és az iskoláról

„Ha viszont az ifjúság elhanyagolódik és nevelés híján marad, az a felsőség bűne, s tele lesz az ország vad és féktelen emberekkel, ezért ebben az ügyben nemcsak Isten parancsa, hanem mindannyiunk érdeke késztet erőnk megfeszítésére.” (Luther, 1526)

Az evangélikus reformáció legfontosabb területei közé tartozott a tanulás és az oktatás kiterjesztése és megújítása – ebben a vonatkozásban Luther és Melanchthon neve egyaránt kiemelkedő. Az oktatás-nevelés jelentőségének felismerését jelzi egyfelől e feladatok együttes kiterjesztése a családra, az iskolára és a gyülekezetre, ami széles körben kitárta a kapukat a tanulás lehetősége felé, ugyanakkor mozgósította a felsőbbiséget – a fejedelmeket és a városi vezetőket – az iskolaszervezés munkájában. Másfelől a reformátorok tartalmilag is új fejezetet nyitottak mindhárom területen (pl. Kis és Nagy káté, Melanchthon iskolareformja), ami egyszerre tette lehetővé a hitbéli alapismeretek megújítását, a kiterjesztett humanista műveltség megszerzését és a rátermett és felkészült keresztény emberek képzését a külföldre hivatásokra. E fordulat mögött olyan nagyjelentőségű teológiai felismeréseket találunk, mint a Szentírás és a hitbéli alapelvek újrafelfedezése az egyház megújításában, az egyetemes papság elve szerint az Istennek tetsző szolgálat az egyházban és a világban egyaránt, valamint – a 4. parancsolatból eredően – a világi felsőbbiség, valamint a szülők és a tanítók felelőségének a megerősítése. Mindez együtt járt a pedagógiai szemléletmód megváltozásával is, amit Luther esetében áthatottak a személyes tapasztalatok, aki így a kor ok-

tatási és nevelési felfogásához viszonyítva kifejezetten gyermekbarát elveket vallott.

Reformátoraink, Luther és Melanchthon örökségként az evangélikusságot – és általában véve is a történelmi protestantizmust – a hitbeli és emberi műveltség, a tudományos munka és az oktatás iránti elkötelezettség jellemzi.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK – Előszó
- ▶ LVM 7 – 1052, 1452
- ▶ LVM 8 – 3566b

9. Luther a felettes hatalmakról

„Él, áll az Ige igazul, akárki vesse-hányja, táborainkra száll az Úr Szent Lelke, adománya.” (Luther)

Luther és követői helyzetét az 1520-as birodalmi átok meglehetősen kényessé tette. Lutherre elfogatóparancs vonatkozott, irataira megsemmisítési kötelezettség. A reformáció követőinek saját maguk számára is tisztázniuk kellett ellentmondásos viszonyukat a fennálló világi felsőbbséghez, világossá kellett tenniük, hogy kinek és meddig tartoznak engedelmességgel. E kérdéssel legnagyobb terjedelemben Luther 1523-as, *A világi felsőségről* című munkája foglalkozik, amely részletesen tartalmazza az ún. két birodalomról szóló tanítást. Luther a Szentírásra alapozva arra a következtetésre jut, hogy a világi felsőség hatalma Isten rendelésén alapul, az államszervezet a törvényesség és a külső béke garanciája, amely gátat vet a nem keresztényeknek és a gonoszoknak. A világi hatalom az egyik oldal, amelyre a nem keresztényeknek van szüksége, a másik oldalon Isten országa áll, a Krisztusban igazán hívők országa, amelyben Isten az evangélium által uralkodik és kormányoz.

A két birodalomról szóló, egyébként korántsem könnyen értelmezhető tanítás a történelem során később számos visszásság forrásává is válik; időről időre felmerül annak a veszélye, hogy Luther elgondolását egyoldalúan, az államhatalom egyházi legitimációjaként értelmezzék. Fontos észrevennünk, hogy a tanításban megfogalmazott

rendszer lényege nem a világi hatalom magyarázata önmagában, hanem Isten országának és földi világunknak egyidejű kettőssége.

Érdemes emellett azt is szem előtt tartanunk, hogy Luther a (világi és családi) felsőbbség irányában megnyilvánuló engedelmesség és tiszteletadás fontosságának állandó hangsúlyozása mellett milyen elszántsággal tud kiállni a Szentírás és a reformáció tanításainak védelmében, nem riadva vissza a sértésektől és a durva hangnemtől, az engedelmesség és a tiszteletadás egyértelmű visszavételétől sem. A felettes hatalmakkal szembeni viselkedésünkben a törvény megtartása és az evangélium hirdetése egyszerre kell, hogy iránytűnk legyen.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK a 4. parancsolat magyarázatáról
- ▶ LVM 7 – 51, 567; LVM 8 – 3357b
- ▶ Luther egyházi énekei az *Evangélikus énekeskönyv*ben (különösen 254–256)

10. Luther az imádság és az ének erejéről

„Most már tisztán látom – Istennek legyen érte hála! –, hogy nem jó imádság az, amikor az ember elfelejti, hogy mit is imádkozott. Mert az az igazi imádkozás, mikor rajta csüngünk szívvel-lélekkel az imádság minden szaván s gondolatán elejétől végig!” (Luther, 1535)

Az imádság és az ének a keresztény életgyakorlattól elválaszthatatlanok. Fontos alkotóelemei a közösségi alkalmaknak, ugyanakkor megkülönböztetett szerepük van az egyéni hitéletben. Luther ezen a téren is különösen nagy becsben tartotta a Zsoltárok könyvét, mint „legjobb imakönyvet”, de legdrágább imádsága a Miatyánk volt, amelyen „meglátszik, hogy az igazi Mester szerezte és tanította.” Az élete minden területén ördögökkel hadakozó reformátor számára az imádság és az ének az ördög elleni leghatásosabb tömjénfüst és „egyedüli védelem és oltalom” volt egész életében.

A reformáció fontos felismerése volt, hogy az imádságnak is vissza kell kapnia eredeti értékét. Az imádságot a lehető legkomolyabban kell venni és gyakorolni, tudatosítva, hogy az az Isten akaratának való engedelmeskedés. Ezért, miközben a reformátorok az evangéliumi

szabadságot hirdetik, és felszabadítanak a korábbi lélektelen zsolozsmák és gépiesen mormolt penitenciák rendje alól, folyton figyelmeztetnek és buzdítanak a helyes imádságra, hangsúlyozva az imádság tanításának és tanulásának fontosságát. Ennek alapját a memoriterként elsajátítandó szövegek – Miatyánk, Tízparancsolat, hitvallás – adják, de a tanulási folyamat nem érhet itt véget. Szükséges a mindennapi gyakorlat, melyet professzornak, nemesnek, királynak egyaránt gyermekien és alázattal kell folytatnia, egyre inkább elmélyítve tudását. A helyes imádság nem locsogás, hanem könyörgés. Nem szükséges jócselekedet, hanem a szív vágyódásából megszülető és annak teljes odaadásából felhangzó szó.

Luther az alapvető memoritertől a tanulással és meditációval elmélyített személyes könyörgés felé vezet, megosztva saját tapasztalatait és gyakorlatát, melyek ma is vezérfonalául szolgálhatnak beszélgetésünknek és imádságunknak.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ KK és NK a Miatyánk magyarázatáról
- ▶ LVM 5 – Így imádkozzál!
- ▶ LVM 7 – 1727
- ▶ LVM 8 – 5392
- ▶ Luther énekei az *Evangélikus énekeskönyvben*

11. Luther a betegségről és halálról

„A halálra való igaz felkészülés: azt tudni, hogy a halál, a bűn, a pokol és a Sátán a megfeszített Krisztusban legyőzött és leterítettett.”
(Luther, 1540 körül)

Luther személyesebb tárgyú írásából kiderül, hogy élete folyamán sokféle betegséggel viaskodott, egyes krónikus betegségek tartósan megkeserítették mindennapjait. Nemcsak testi bajok gyötörték, rossz kedélyállapotától, a „melankóliától” is gyakran szenvedett. A betegség, halál, szenvedés témájához kapcsolható iratok tanúsága szerint a testi és lelki betegséget Luther – a kísértéssel együtt – az ördög cselvetéseként tartja számon. A különféle kóroknak szerinte nem csupán természetes okai lehetnek, ahogy az orvosok állítják, hanem akár

természetes okok nélkül is ránk szabadíthatja az ördög a betegséget, s az ilyen ellen csak egyféle hasznos orvosság létezik: az Isten ígéből sarjadzó hit és imádság. Egyik legmegindítóbb imádsága a beteg Melanchthon feletti küzdelem, amelyben Istent arra emlékezteti, hogy munkatársa és barátja nélkül nem viheti tovább az evangélium ügyét. Az ember ugyanakkor rászorul a szenvedésre is, hiszen büszkeségében és felfuvalkodottságában mindannyiszor könnyedén elfeledkezik Istenről, mikor nincs „kereszt és kísértés alatt”, azaz nem győtri valamilyen testi vagy lelki megpróbáltatás.

Luther a betegségekben ugyanúgy, ahogy a korabeli világ gyors ütemű szellemi-társadalmi átalakulásában a közeli világvége jeleit, az utolsó ítélet közeledtét látja és várja. Nem feledkezik meg azonban arról sem, hogy nem az e világból való eltávozás szükségszerűsége a legsúlyosabb teher az ember számára, hanem a haláltól való félelem. A halál még a hozzánk legközelebb állók távozta esetén sem lehet ok a kétségbeesésre, a keresztény embernek ugyanis van vigasza saját és szerettei halálában is: a szeretett hozzátartozó csak előremegy egy olyan világba, ahol megszűnik a földön véget nem érő szenvedés, ahol örök boldogság vár rá, és ránk is.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ LVM 7 – 449, 1930
- ▶ LVM 8 – 2922b, 3945, 5685

12. Luther és a zsidóság

„Ezért így szól szerény kérésem és tanácsom: ha méltányosan bánánk velük és a Szentírásból tisztán oktatnánk őket, néhányuk megtérhetne.” (Luther, 1523)

Luther megnyilatkozásainak tartalma, hangneme a zsidósággal kapcsolatban jelentősen változott a pályája során: 1523-ban még azt várta, hogy a hitújítás szellemében hirdetett evangélium nagyobb számban eléri és megnyeri a zsidóságot, 1543-ban viszont már több művében kemény hangnemben és metsző kritikával szólal meg. Mi lehet a háttérben?

A zsidósághoz fűződő viszonyára időközben számos indirekt, fő-

ként teológiai és egyházi vita is negatív hatással volt. Egyrészt a radikális vallási csoportok miatt, amelyek gyakran az Ószövetséget használták önismerésre – például az ószövetségi előírásokat felújítva (törvények, szombat), vagy éppen a Szentháromság létezését cáfolva ószövetségi igék alapján. Hasonló tartalmi ellentétek mutatkoztak a bibliafordítás során a szövegek teológiai értelmezésében. Figyelembe kell vennünk a kor történelemszemléletét is: amennyiben a történelem tanúságát látják egy-egy csoport, közösség megítélésben (nemcsak a zsidósággal, hanem például a török problémájával kapcsolatban is). Végül említhető néhány elmérgesedett, személyeskedő vita Luther és a zsidóság egyes képviselői között.

Luther 1543-ban jelentette meg *A zsidókról és hazugságaikról*, majd a *Sém Hamphoras* című írásait, amelyben élesen kritizálta és támadta a zsidóságot (Melanchthon már ugyanebben az évben igyekezett e könyvvel ellentétben toleráns álláspontot érvényesíteni). Ennek egy részében olyan javaslatokat tett a zsidósággal szembeni bánásmódra – súlyos korlátozások, közmunka, kényszerköltöztetés –, amelyekre aztán a Harmadik Birodalom ismételt hivatkozott. Ezen a ponton nem tehetünk mást, mint hogy ebben a kérdésben elismerjük a lutheri álláspont tarthatatlanságát, és egyben elítéljük a náciizmus zsidósággal szembeni fellépését. Ezt akkor is meg kell tennünk, ha a 20. századi pusztító antiszemitizmus felelősségét nem lehet közvetlenül visszavetíteni a korábbi történelmi korokra és személyekre.

KÖZÖS FELDOLGOZÁSRA AJÁNLJUK A KÖVETKEZŐ FORRÁSOKAT:

- ▶ LVM 5 – A keresztények és Mózes

Milyen a jó tanítvány? Keresztényként a mindennapokban

Biblióra sorozat

LISZKA VIKTOR

71

A sorozat gondolati alapállása az, hogy a tanítványság gyógyulás. Ez csak Jézussal összefüggésben értelmezhető, és egy egész életen át tart. Így jól összecseng Bácskai Károly alapvetésével, mely szerint tanítványnak lenni nem egy mesterséggel vezetett folyamat, hanem örök tanítványság, mindig Jézushoz kapcsolva. A kérdés tehát az, hogy a mindennapokban milyen dilemmákkal, feladatokkal szembesülünk, és ezekkel kapcsolatban hol találunk válaszokat. Amennyiben a hétköznapok során akár konfliktusként is jelentkezik keresztyénségünk és a világ találkozása, akkor hol rejlik a gyógyulás lehetősége? Tehát miként válhat tanítványságunk gyógyulássá és gyógyítássá a mindennapokban? A témákhoz használt passzusok a Szentírásból irányadók, a korcsoportok szerinti lebontáshoz nyilván mindenki szabadsága hozzákapcsolni más igehelyeket is. Az egyes témák között akadnak összefüggések, oda-vissza hivatkozhatóak.

I. A tanítványság gyógyulás - bevezető alkalom

Mt 5,16: „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.”

1Kor 2,11: „Mert ki ismerheti meg az emberek közül azt, ami az emberben van? Egyedül az emberi lélek, amely benne lakik. Ugyanígy azt sem ismerheti senki, ami Istenben van, csak Isten Lelke.”

Jézus tanítványának lenni az idő és tér dimenzióitól független minőség. Valószínűleg mindannyiunkban fölmerült már a gondolat és vágy, hogy micsoda élmény lehetett volna személyesen is találkozni Jézus-

sal, hallgatni őt kétezer évvel ezelőtt, ülni a többiek között, a valóság széles vásznán átélni például a Hegyi beszédet. Ugyanez reménységként fogalmazódik meg, amikor arra a „majdra” tekintünk, ahol már nem tükör által homályosan látunk. Mégis itt és most kell valamiképp dűlőre jutnunk tanítványságunkkal.

Kevés nyilvánvaló kapaszkodónk akad; ez a világ nagyon sebzett, és maga is sok sebet ejt az elmagányosodó tömegek emberi sejtjein. Az idő sem a barátunk. Krisztuskövetés, tanítványság a mindennapokban? Hiszen úgy rohannak el mellettünk a napok, hogy szinte észre sem vesszük. Vajon merre nézzünk, hova tekintsünk, ha rá akarunk lelni a jó útra?

A tanítványságot talán úgy a leginkább kézenfekvő megfogalmazni, mint gyógyulást, és egyfajta úton létet. *„Mert ki ismerheti meg az emberek közül azt, ami az emberben van? Egyedül az emberi lélek, amely benne lakik.”* (1Kor 2,11) Tanítványnak lenni nem csak azt jelenti, hogy a világban járunk, és elkötelezettségünk látható az emberek számára, hanem azt is, hogy saját lelkünk mélységeit szintúgy alaposan megismerjük.

Erre nagyon is szükség van, hiszen ezekbe a mélységekbe rejtjük el minden kudarcunkat, fájdalunkat és szégyenünket. Mindazt, amiből gyógyulni akarunk. Ezért is több dimenziós utazás ez: tanítványi útlevelünk egyszerre szól a világba és ugyanakkor saját mélységeinkbe.

Gnóthi szeauton – ismerd meg önmagad! A Jézusról szóló evangéliumi híradások egyik megkérdőjelezhetetlen közös vonása az, hogy aki kapcsolatba kerül a Mesterrel, teljes emberi valójában láthatóvá válik. Álarcai elolvadnak, minden megforgatott köpönyege porba hull annak az embernek, akire Jézus rátekint. Ez is független az idő dimenziójától. Amikor Jézus szavait olvassuk, és tükrében megvizsgáljuk önmagunkat, lelki mélységeink megnyílnak, és kíméletlenül szembeáljuk magunkat azzal, amilyen emberek *valójában* vagyunk.

Ez nem mindig pozitív élmény! De a tanítványsághoz, mint a gyógyulás útjához hozzátartozik ez is. Így ez az út Isten irányába tart, de befelé, saját magunk irányában indulunk el rajta. Istentiszteleti liturgiánkban is visszaköszön ez a vektor: a bűnvallás, a közös gyónás ilyen szempontból közös utazás is lehet önmagunkba. A Lélek ajándékaiból gyűjtögethetünk magunknak ezen az úton, terheinkből, felesleges kacsajainkból pedig egyre többet tehetünk le.

Az ilyen önismereti fókusz, ami Jézus szavainak tükrében élesedik, erősödik, abszolút valódi. Észrevehető a hétköznapi világában, a teljesen általános emberi szituációk rendszerében is. Az a tanítvány, aki megmérte és megismerte magát – Máté, Mária és Márta, Zákeus, Péter, a gazdag ifjú, Nikodémus és a többiek – Jézustól kapott leckéjében, hozzájuk intézett szavaiban, óriási erővel, az önismeret magabiztosságával állhat meg a mindennapokban is. Ismerem a határaitam, tudok az erősségeimről, és esendőségemben is tudom képviselni a világ világosságát. Tisztán látom magamat, és ezért a világ számára is látható vagyok, nem homályos. Egyértelmű.

Tanítványságomból fakad, hogy a közösségemben nem veszek részt a gonosz szóbeszédetek terjesztésében, a munkahelyemen rám nehezedő nyomás alatt sem mások megalázásában engedem ki a felgyülemlett feszültséget, és adott esetben odalépek a földön fekvő, vérző emberhez az aluljáróban. – Elnagyolt, túl általános példák: meglehet. De ezek sem kis szavak: *„úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsóítsák a ti mennyei Atyátokat.”* (Mt 5,16)

II. Szólj, vagy ne szólj: a tanítványság a hétköznapiak böjti útja

A böjtről azt szoktuk mondani, hogy út a kereszt és abban a megváltás felé, de ez a böjti út a bűnbánat és az önmagunkkal való számvetés belső, lelki zarándoklata is egyben. Jézus testének megtöretése és vérenek kiontatása felé így közeledünk, mint az Úrvacsora előtt is: bűnbánattal és gyónással. De mit jelent ez a mindennapokban?

A böjti lelkület kiterjesztését. Ez a szemlélet, sőt szemlélődés lehet az, amivel lelki rezdüléseinket vizsgáljuk, életünk történéseire reagálunk, szembeszállunk kísértéseinkkel, és időben megállunk, ha a kiegész jeleit érzékeljük magunkon.

Próbáljuk meg összekapcsolni ezt Heródes udvarával. Kicsoda Heródes? – Heródes király tipikusan a köves talajba hullott mag példája. Az evangéliumból tudjuk róla, hogy annak idején szívesen hallgatta Keresztelő Jánost, *„tudta, hogy igaz és szent ember, ezért védelmébe vette; bár hallgatva őt gyakran zavarba jött, mégis szívesen hallgatta.”* (Mk 6,20) Károli fordításában: *„és ráhallgatván sok dologban követi, és örömet hallgatja vala őt.”* Gyakran zavarba jött! Rendkívül hiteles

momentum. Megérezhetjük Heródes kiégését, és olvasunk a bukásáról is, mint parázna prófétagyilkoséről, amikor kísértéseinek többé nem tud ellent mondani. Heródesnek nem sikerül az, ami Jézusnak igen, amikor a lélek pusztaságában való negyven napos bolyongás folyamán a Mester leszámol a kísértéssel.

Hogyan csinálta Jézus, és miként mutat nekünk utat a kísértéseinkkel szemben ma?

Amikor Jézus elvonult böjtölni a pusztába, szóba állt a kísértővel. Ez példaként állhat előttünk akkor, amikor a nehézségeinkkel, kísértéseinkkel megpróbálunk létrehozni egy belső párbeszédet. Ez komoly munka. Olyan magunkba tekintés, öninterjú, problémáink megszólaltatása, amelyben kiderülhet, hogy azok milyen szerepet töltenek be életünkben, miből fakadnak, van-e funkciójuk (fölhívják-e valami fontosra a figyelmünket az életünkkel kapcsolatban, ami fölött esetleg elsiklottunk), és hogy milyen következményekkel járnak. Az lehet a legveszélyesebb, amikor azt hisszük, hogy semmilyennel. Hatalmas eredmény már az is, ha a kísértéseinket képesek vagyunk föl vállalni – önmagunk előtt, Isten előtt, de ha van olyan bizalmasunk (házastárs, barát, lelkipásztor), akivel őszintén meg tudjuk beszélni, az is nagyon hasznos lehet.

Térjünk vissza Heródes udvarába. Amikor Heródes meglátta Jézust, nagyon megörült, mert már jó ideje szerette volna látni, mivel hallott róla, és azt remélte, hogy valami csodát tesz majd az ő szeme láttára. Hosszasan kérdezgette őt, de Jézus semmit sem válaszolt neki (Lk 23,8kk). Mit akart Heródes Jézustól? Abban az időben az elítéltek jószerivel mindent elkövettek a kegyelemért. Ez lehetett a király tapasztalata is, ezért valószínűleg jeleken és csodákon akart szórakozni és szórakoztatni az udvart. Milyen emberi motívumokat érezhetünk meg ebben? Kíváncsiságot, vágyat valamilyen bizonyítékra, megfelelési kényszert, cinizmust, gúnyt, dicsőség- és hatalomvágyat, a másik megsegényítésének szándékát és a misztikummal való flörtöt is.

Bibliaórai gondolatmenetünk dráma csúcspontja lehet az, hogy egyrészt mindezek milyen jól rímelnek a mi saját kísértéseinkre, másrészt pedig hogy Jézus, aki az ördögnek válaszolt, vele szóba elegyedett, Heródest szóra sem méltatja.

A kiterjesztett böjti szemlélődés mint a mindennapjaink lelki érzékenysége valódi keresztény erény. Jézus tanítványaként megtanul-

hatjuk, hogy mik azok a kísértéseink, amikkel „szóba kell elegyednünk”, kihangosítanunk és szembenéznünk velük, és hol húzódnak azok az aljasnak mondható emberi viszonyulások, amikkel szemben, mint néma hegy, úgy kell állni.

Folyamatos kapcsolatban lenni életünk lelki valóságával nem mindig szívderítő, de ez a böjti út csöndes, belső, odafigyelő, türelmes munka – „mint titkos bánya mélyiben”. Ez megteremtheti bennünk a környezetünkre való odafigyelés érzékenységét is, és krisztuskövető tanítványokként – ezt joggal mondhatjuk – ez feladatunk is a hétköznapokban.

III. Megtérés

Kérdés, hogy a megtérés a hétköznapok témája-e. Ebben a hitfogalmunkban egyszerre van jelen valami mélységes intimitás, és mégis az egész világnak szóló történet, ami a közösségi lét irányába vezet. A születés sem a világ szeme láttára történik, de az, aki megszületik, egy idő után szükségszerűen kapcsolatba lép a világgal. A megküzdött, hiteles és elmélyült hit is ilyen. Tehát több szempontból is érdekes lehet, hogy megtérésünk mennyiben a hétköznapok témája.

Igaz, hogy ma a szekularizáció úthengere hitünkről illedelmesen hallgató keresztyénekké próbál egyengetni bennünket, akikkel szemben elvárás, hogy csak ott és akkor beszéljenek tanítványságukról, ahol és amikor annak helye van. Ugyanakkor az is igaz, hogy valóban nem minden élethelyzet alkalmas arra, hogy hitünkkel lerohanjunk a környezetünket.

Sokan abból az alapállásból tekintenek körül, hogy a Krisztusról szóló tanúságtételre nem létezik alkalmatlan pillanat: *„Mert ha valaki szégyell engem és az én beszédeimet e parázna és bűnös nemzedék előtt, azt az Emberfia is szégyellni fogja...”* (Mk8,38)

Mások inkább e szerint gondolkoznak: *„Amikor imádkoztok, ne legyetek olyanok, mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és az utcasarkokon megállva imádkozni, hogy lássák őket az emberek”* (Mt 6,5), illetve *„ne adjátok azt, ami szent, a kutyáknak, gyöngyeiteket se dobjátok oda a disznók elé, nehogy lábukkal megtiporják azokat, majd ellenetek fordulva széttépjenek titeket.”* (Mt 7,6)

Ez a kérdésfelvetés egy bibliaórai közösségben kiváló vitaindító téma lehet.

A megtérésnek ráadásul nincs is egyértelmű definíciója. Van, aki számára egy emlékezetes élmény, örömnép, időben és élethelyzethez kapcsolva pontosan meghatározható pillanat. Megint mások egy egész életen át tartó folyamatról beszélnek, az esendő voltunk buktaí miatt a naponkénti megtérést hangsúlyozzák.

Keresztény és nem keresztény fiatalokkal folytatott beszélgetésekből derült ki számomra, hogy az elvárásokban mi a közös. Az, hogy ha tanítványságunkra, annak origójára és eredőjére kérdeznek rá, érthető és fölkészült választ várnak. Hogyan lettünk azok, akik vagyunk: Jézus útján járók, krisztuskövetők? És hogyan jelenik ez meg életünkben, miképp látszik meg szavainkon, cselekedeteinkben?

Értelemszerűen ez egyéneként eltérő, nincs egyetlen válasz rá. A legkisebb közös többszörös és a legnagyobb közös osztó „szellemében” álljon itt néhány szempont, amely segíthet végiggondolni válaszunkat, ha a tanítványná térésünkre kérdez rá a „hétköznap.”

Lukács evangélista, aki mindennek pontosan utánajárt, megőrizte nekünk a jerikói fővámszedő, Zákeus megtérésének történetét (Lk 19,1-11). Jól ismerjük annak eseményeit. Zákeus, a megvetett, önző, kapzsi vámos, bűnös ember kíváncsi Jézusra, ezért – amiképp valamikor a szakmai ranglétrán is – ügyesen fölmászik a fára. A főpozícióba való fölkapaszkodása gazdagságot és az emberek megvetését hozta el neki. Most azonban, amikor Jézust látni mászik fel, valódi kincset talál, és – remélhetjük – talán a jerikói közösség is visszafogadja őt magába. A szűkszavú, mégis alapos evangéliumi leírásból tudjuk, hogy Zákeus a Jézussal otthon töltött idő és vele folytatott beszélgetés hatására bőségesen kárpótolja mindazokat, akiket annak előtte megkárosított.

Amit azonban nem tudunk, hogy mi hangzott el Zákeus és Jézus között. Pont arról nem olvashatunk, hogy a megtérés maga miként zajlott. Véletlen volna, hogy éppen Lukács, aki mindennek utánajárt, kihagyta ezt a jelentőségteljes momentumot? Vagy inkább ő is azon a véleményen volt, hogy a megtérés intimitása csak Istenre és a megtérőre tartozik?

Ami a világra tartozik, gondolhatjuk Lukács nyomán, az a megtérésünk következménye, hitünk gyümölcsei. Mindezek közösségi dimenzióban válnak konkrétummá: „*Krisztus beszéde lakjék bennetek gazdagon úgy, hogy tanítsátok egymást teljes bölcsességgel, és intsétek egymást szoltárokkal, dicséretekkel, lelki énekekkel; hálaadással énekeljetek szí-*

vetekben Istennek. Amit pedig szóltok vagy tesztek, mind az Úr Jézus nevében tegyétek, hálát adva az Atya Istennek őáltala.” (Kol 3,16–17)

Ami pedig a tanítványságot belülről nem ismerőket illeti: „Bölcsen viselkedjete a kívülállók iránt, a kedvező alkalmakat jól használjátok fel. Beszédeitek legyen mindenkor kedves, sóval fűszerezett, hogy így mindenkinek helyesen tudjatok felelni.” (Kol 4,5)

IV. Bátorság és félelem

„A ti szelídségetek legyen ismert minden ember előtt. Az Úr közel!” (Fil 4,5)

„Ne félj, mert nem vallasz szegényt, ne pironkodj, mert nem ér gyaláztat! Ifjúkorod szegyenét is elfelejted, özvegységed gyalázatára többé nem emlékezel.” (Ézs 54,4)

„Igazság által leszel erős, nem kell félned az elnyomástól: távol marad tőled, sem a rettentéstől: nem közelít hozzád. Ha rád támadnak is, nem tőlem lesz az. Aki rád támad, elesik veled szemben. Hiszen én teremtettem a kovácsot, aki a paraszt éleszti, és fegyvert készít munkájával, én teremtettem az öldöklőt is, hogy pusztítson. Célt téveszt minden fegyver, amit ellened kovácsoltak, meghazudtolsz minden nyelvet, mely törvénykezni mer veled. Ez az öröksége az Úr szolgálóinak, így szolgáltatok nekik igazságot – így szól az Úr.” (Ézs 54,14–17)

Mivel a fokozódó sebesség világában élünk, ahol döntéseink a legritkább esetben érnek rá hosszú hónapok, akár évek alapos megfontolására, nem túlzás azt mondanunk, hogy a gyorsan meghozandó, de nagyon fontos döntéseinkhez adott esetben össze kell szednünk minden bátorságunkat.

Hozzátehetjük ehhez azokat az aprónak tűnő emberi szituációkat, amikor a pillanat súlya alatt valamiképpen elszámítjuk magunkat, nem jól reagálunk, helytelenül szólunk, és ennek óriási hatása lesz a későbbiekben másokra és magunkra is. Állandósuló félelemnek, szorongásnak éppen azt hívjuk, amikor az ilyen helyzetektől való ijedt tartózkodásunk eluralja az életünket. És ha szorongásaink rabjává válunk, akkor tulajdonképpen csaknem kizárt, hogy egy éles helyzetben jó döntést hozzunk, megfelelően reagáljunk. Ezzel a kör be is zárul, mivel így újra és újra megteremtjük azt a helyzetet, amiben rosszul döntünk.

A Jézushoz ez ügyben forduló tanítvány az evangéliumban viszonylag egyértelmű, ismétlődő iránymutatást talál: ne félj, ne féljetek! Ha pedig a Szentírás egészét nézzük, ezt a biztatást 115-ször olvashatjuk. Markáns.

A Prédikátor könyvének stílusában jó beszélgetés témája lehet az, hogy a hétköznapiakban is megvan a tanítvány számára az ideje annak, amikor bátornak kell lenni, és annak, amikor indokolt a félelem. Vajon mit jelent az, amikor tudunk szembesülni félelmeinkkel, közel engedjük magunkhoz, megfigyeljük azokat, és így megakadályozzuk, hogy eluralkodjanak rajtunk? És milyen helyzetben kell igenis bátraknak lennünk, és kiállnunk amellett, amit helyesnek érzünk? Mikor van helye annak, hogy hibázunk, és mit jelent az, hogy „merjünk hibázni is”? Táplálkozhat-e istenhitünkéből, tanítványságunkból az, hogy a hibáinkat, kudarcainkat is fölvállaljuk, életutunk, folyamataink részének tekintjük?

Az ilyen, inkább gyakorlati kérdések végiggondolásához – többek között – a Példabeszédekben találhatunk támpontokat.

„Ne állj ki elhamarkodottan, amikor perelsz, mert mit csinálsz majd a végén, ha ellenfeled megszegyenít? A magad perét pereld ellenfeleddel, de a más titkát ne fedd föl, mert aki hallja, szidalmaz téged, és rágalmazásod nem vonhatod vissza! Mint az aranyalma ezüsttányéron, olyan a helyén mondott ige. Mint az aranyfüggő és a színarany ékszer, olyan a bölcs feddés a szófogadó fülnek.” (Péld 25,8–12)

A józan mérték, a bátorság, de a másakra tekintettel lévő lét sugárzik ezekből az ősi szavakból. A hétköznapi elrontott szituációiból való gyógyulás tanítványi útja lehet az, amikor alapos önvizsgálatot tartunk, de múltbéli hibáinkat is beépítjük a jelenünkbe és jövőnkbe. Ha összeadjuk a Példabeszédek e szavait és Jézus igényességét, amellyel megfigyelte környezetét, és reagált rá, arra gondolhatunk, hogy nem csak Isten és a felebarátunk felé szükséges odafordulnunk, hanem önmagunk felé is: kell bátorság ahhoz, hogy merjünk hibázni néha.

Ha megismerjük Isten kegyelmét, Jézus szeretetét, a felebarátunk esendőségét, és a magunk szorongásait, akkor lassan kialakulhat bennünk az a belső hang, amellyel szólva valódi tanítványként beszélhetünk ebben a világban: a magunk pereit bátran perelve, de óvakodva a mások lelkén való, meggyógyíthatatlan sebek ejtésétől.

Ha van lehetőség a gyülekezetben filmet vetíteni, ehhez a témához nagyon jó megtekinteni a *Tizenkét dühös ember* (12 *Angry Men*, Sidney

Lumet, 1957) című filmet, amely remekül érzékelteti azt a helyzetet, amikor a bátorság és a félelem küzd egymással. A szívbe írt törvénynek engedelmessé, illetve lelkiismeretére hallgatva a tizenkét esküdt egyike egy látszólag egyértelmű és jogosan meghozott halálos ítélet ellenében ráveszi a többi esküdtet, hogy beszéljék át az esetet még egyszer, hátha tévedésből küldenek a halálba egy embert. Nagyon szépen rajzolódik ki a filmben a bátorság, az irtalom, és mutatkozik meg a „helyén mondott ige” és a „bölcsheddés”.

V. Elégedettség és elengedés

A szabadságunk hit és tapasztalat közös talapzatán szilárd – mit engedhetünk el, és mihez ragaszkodjunk?

Let it go! – Engedd el! Hagyd elmenni magadtól a rossz élményeidet, negatív energiádtól szabadulj meg! Megtáltosodott, sámáni, ezoterikus és megvilágosodott modernitásunk jelszavai ezek. Légy szabad! A legújabb kor individualista gyermekeinek már-már hisztérikus kántálásba hajló varázsigéje a szabadság. A szabadság Istentől van, és hatalmas érték, nincs is ebben vita. Ám némileg ironikus, hogy a rabizás és a feudalizmus szabadságot letörő időben az emberi szituáció és pozíció legalább egyértelmű volt, míg ma a szabadság ezerszínű korát éljük, miközben a felszín alatt az ember talán még sosem volt jobban kiszolgáltatott a körülményeinek és rabja mindannak, amit elvileg birtokol. „Amit birtokolsz, birtokba vesz.”

Fogalmam sincs, hogyan működik a számítógép, amin az ígértéket írom. Nem tudnék építeni ilyet magamnak. A zsebemben egy lekicsinylően csak telefonnak hívott, valójában komplett kis számítógép lapul, amivel bármit elérek a neten, és bárkit az éterben. Nem is tudom, hova lennék nélküle. Nem tudnám kikeresni az illetékes számát, sem föl hívni, ha mondjuk csőtörés volna az utcámban. Ami azt illeti, a betont sem tudnám fölbontani, és a bele foglalt csövet sem megjavítani. A házunk elektromos hálózatát sem. Hívnék egy szakembert, hogy némi pénz fejében hozza rendbe, ami elromlott. A pénz fogalmát legalább értem.

Vagy mégsem? Hiszen a pénzvilág rendkívül bonyolult, és egy válságos időszak az egész világon érezhető hatású, emberek tömegeit képes szemvillanás alatt kilátástalan helyzetbe hozni (lásd a minden-

napok apokalipsziseit tárgyaló részt), és nem lehet védekezni ellene, mert minden pénzzel működik. Ha nincs pénzem, semmi vagyok. Hogy engedhetném el?

Egyébként ezt *„nem a nélkülözés mondatja ezt velem, mert én megtanultam, hogy elégedett legyek azzal, amim van. Tudok szűkölködni, és tudok bővölködni is, egészen be vagyok avatva mindenbe, jóllakásba és éhezésbe, a bővölködésbe és a nélkülözésbe egyaránt. Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem.”* (Fil 4,11–13)

Pál apostol szavain átüt valami mélységes, nem hamisnak hangzó szabadságélmény. Más leveleiben is többször előkerül ez a szó. De már a Példabeszédekben is azt olvassuk, hogy *„Jobb a kevés az ÚR félelmével, mint a sok kincs, ha nyugtalanság jár vele.”* (Péld 15,16)

Az ilyen elengedés azonban keveseknek sikerül. A látszatszabadság nyomasztó súlya sokakat még mélyebb börtönbe taszít, különböző szenvedélyek rabságába. Emberek sokasága sínylődik kábítószer-, gyógyszer- vagy alkoholfüggőségben, mások játékfüggők vagy a frivolitás megszállottjai, megint mások munkamániások és a pénzaházaszás rabjai.

Van-e keresztény válasz az elengedés, a szabadság nehéz kérdéseire? Természetesen. Aquinói Tamás az ember szabad akaratát részben tartja megvalósíthatónak, egészében azonban a gondviselés irányából és annak mozzanata, az eleve elrendeltség felől tekint rá.

Ágostai hitvallásunk szerint *„az emberi akaratnak van annyi szabadsága, hogy becsületes világi életet tudjon folytatni, és választani tudjon olyan dolgok közül, amelyek az értelem hatáskörébe tartoznak. De arra nincs ereje, hogy a Szentlélek nélkül megvalósítsa az Isten színe előtt érvényes vagy másképpen lelki igazságot.”* (CA XVIII)

Luther Mártonnál a szolgálai akaratról írottakban azt találjuk, hogy a Lélek teremt bennünket újjá, szól rajtunk keresztül, fordul oda vigasztalással és könyörülettel a csüggedőkhöz és szegényekhez. Ő a szabadság lehetőségét tehát az Istennel való együtt munkálkodásban látja, méghozzá embertársainkért és ebben a világban.

„Hatalmas erő a Lélek, aki átöleli a világot, és a nyitott szívű, hívő emberek közösségét olyan meglátásokra, olyan cselekvésekre vezeti, amelyek messze felülmúlják a hétköznapi tervezés bölcsességét. A Lélek olyan lendületet ad, hogy az igazi kibontakoztatás útján haladjunk, amely Isten felé vezet” – mondja Erdő Péter bíboros.

Azokban a tanítványokban, akiknél a leginkább megtapasztalhatjuk az elégedettséget, akiknek nem csak hangzatos jelszavak ismételtetésében sikerült megvalósítani vágyaik bilincsenek kibontását, az a közös, hogy megértették: a szabadság nem önmagában a cél, hanem inkább eszköz a mindennapokban arra, hogy Isten országát építhessük.

Egy érsek, Henri de Lubac írta: „Nem igaz, hogy az ember nem tudja Isten nélkül megszervezni a világot. Az az igaz, hogy Isten nélkül az ember ellen szervezi meg azt.”

A hétköznapok krisztuskövető tanítványa számára az elégedettség inkább belső meggyőződésből fakad, mintsem a külső körülményekkel való meglegedettségben. Amikor megértjük, hogy minden tulajdonunk nélkül, önmagunkban vagyunk értékesek Isten számára, akkor a szabadság már nem csak monoton önisméltelése átlátszó jelszavaknak, az elégedettség nem hiába hajsztolt birtoklás, hanem a Krisztus keresztyén visszakapott emberi méltóság.

Ki tudunk lépni az utcára úgy, hogy önértékelésünket nem a tulajdonaink szabják meg? Elhisszük-e, hogy önmagunkban is értékesek vagyunk? S ezen át meglátjuk-e a másik ember hasonlóan értékes voltát? Ha igen, szabadok vagyunk.

VI. Uralkodás

Az ember és az uralkodás első kapcsolata Isten megbízatása a teremtett világgal: uralkodjatok rajta (1Móz 1,26–29). Ez azonban inkább pásztoroként értelmezhető felelősség; Jézus irányából („*az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon*” – Mt 20,28) érthető, hogy a miniszteri mandátum szó szerint a szolgálatra való megbízás, azok szolgálása, akik ránk vannak bízva.

Ugyanakkor emberi alapvonás a birtoklásvágy és a hatalmi kényszer. Ez a kettősség egy nagyon is valóságos, belső konfliktus (lásd az elengedés és a konfliktus témáit).

Milyen furcsa volna, ha egy nagy multinacionális vállalat igazgatóhelyettese a tulajdonos vezérigazgató akaratát figyelmen kívül hagyva saját elgondolása szerint vezetné a céget: hamar lekerülne a fizetési listáról. Isten munkatársaiként a pásztoroláshoz való hozzáállásunk hasonló az önkényes helyetteshez, egyelőre mégsem landoltunk a híd alatt. A nagy végelszámoláskor persze már másként festhet majd

a helyzet, de úgy tűnik, uralmi habitusunk korrekciójára még mindig van lehetőség.

Ehhez csak arra van szükség, hogy folyamatos és élő kapcsolat legyen a vezérigazgató és helyettese között. Uralkodásunkat mint felelős szolgálatot értelmezve meg kell, hogy előzze, – vagy ha úgy tetszik – alapozza az önuralom.

Az emberi fejlődés pszichoszociális modelljét felállító Erik H. Erikson szerint az első életszakaszban, a csecsemőkorban alakul ki az önbizalom a gyermekben szülője iránt, amennyiben alapvető szükségletei kielégülnek. Ugyanezt a hit szempontjából is állíthatjuk Isten és ember kapcsolatában. *(„Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, vagy mit igyatok, se testetekért, hogy mibe öltözködjetek. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál? Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem gyűjtenek, és a ti mennyei Atyátok táplálja őket. Nem vagytok-e ti értékesebbek azoknál?” – Mt 6,25–26)*

Erre épül a második szakaszban az autonómia kialakulása, amikor a gyermek két éves korától már kezd uralmat nyerni testi funkciói fölött, és elkezd kialakulni önálló akarata. Ha szülei segítségével megtalálja a jó arányt autonóm törekvéseiben annak határaival kapcsolatban, egészséges önbizalom birtokába kerül, ha nem, szegyenkezés és kétely uralkodhat el rajta és benne.

Talán nem túlzunk, ha azt mondjuk, hogy ugyanez az istenkapcsolatunk minőségében is hasonlóan működhet. A keresztyén emberkép – nagyon helyesen – azt állítja, hogy minden valódi hatalom Istené (lásd Luther tanítását a kettős kormányzásról). De az is igaz, hogy kaptunk önálló akaratot, és van tere az emberi hatalom gyakorlásának (ide tartozik, amit a technikai fejlődésről szóló alkalomban tárgyaltunk: van hatalmunk alakítani világunkat). E hatalom minősége és határainak bölcs felismerése azonban az istenkapcsolatunkon múlik.

A legkézenfekvőbb módon akkor szembesülhetünk ezzel, amikor konkrét hatalmi helyzetbe kerülünk. Ez ritka, de tanulságos lehet. Cégvezető, mater familias, gyülekezeti előljáró, családfenntartó: mennyi jól vagy rosszul értelmezhető uralmi szerep. Ilyenkor nagyon világosan meglátszik rajtunk, hogy valóban Jézus tanítványai vagyunk-e, vagy pedig autonómiánk elvakult, öncélú hívei.

Az erről való beszélgetéshez segíthetnek a következő ízeszakszok:

„A jó ember jó kincséből jót hoz elő, a gonosz ember gonosz kincséből gonoszt hoz elő.” (Mt 12,35) és „Ahol a ti kincsetek van, ott lesz a ti szívetek is.” (Lk 12,34)

Közösségként is sajátos formája van az uralkodásnak: nem eluralása a másiknak, hanem segítő feddése akár. Az ilyen viszonyulás olyan tenger, amelyet Jézus lecsendesített. Ehhez pedig szempont lehet Mt 18,15: „Ha vétkezik ellened a testvéred, menj el hozzá, fedd meg négy szemközt: ha hallgat rád, megnyerted a testvéredet.”

A téma megtárgyalása a bibliaórán rengeteg irányba indulhat, ez a lelkész és a közösség érdeklődésén és kérdésein múlik. Érdekes és aktuális szempont lehet azonban a következő: az egymás eluralására törekvés és az önuralom kérdései a legtöbbször számára a párkapcsolatban, házastársi viszonyban kerülnek elő.

A Szentírás ide vonatkozó passzusai az adott korok emberének társadalmi képét tükrözik: „Vágyakozni fogsz férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad” (1Móz 3,16), és „...tudnotok kell, hogy minden férfinak Krisztus a feje, az asszony feje a férfi, a Krisztus feje pedig Isten. Mert a férfinak nem kell befednie a fejét, mivel ő Isten képmása és dicsősége, az asszony ellenben a férfi dicsősége. Mert nem a férfi van az asszonyból, hanem az asszony a férfiből. Mert nem is a férfi teremtett az asszonyért, hanem az asszony a férfiért.” (1Kor 11,3.7–9)

Jelen korunkra inkább a női-férfi egyenjogúságra való törekvés a jellemző, annak minden – nagyon is keresztyén arculatú – szeretet-teli vonásával, de túlkapásaival és torzulásaival együtt. A két látásmódból egy érdekes és vállalható konfliktus, izgalmas beszélgetés kerekedhet.

Az egymás eluralására való akarat és annak gyógyulása a szeretetben nagyon is a mindennapok krisztuskövető tanítványainak kérdése és témája lehet.

VII. Technikai fejlődés, virtuális bölcsesség

Jób 28,3: *„Véget vet az ember a sötétségnek, és végigkutatja sorra a sűrű homályban és sötétségben rejlő köveket.”*

Jób 28,28: *„Az embernek pedig ezt mondta: Íme, az Úr félelme a bölcsesség, és a rossz kerülése az értelem.”*

Az ember kutató, megismerő, fölfedező és feltaláló, de a bölcsességet, amellyel használhatja mindazt, amit talál, Isten adja. Az istenközelség, az Istenbe vetett hit pedig az önmagunkba vetett – nem gögös, hanem a kereszten visszakapott emberi méltóságon alapuló – hitben is hat. Ez elejét veheti annak, hogy fejlődésünk és fejlettségünk gonosz irányt vegyen, visszafordíthatatlan kárt okozzon bennünk, gyermekeinkben és környezetünkben.

Egyházi közbeszédünkben és igehirdetéseinkben is előkerül témaként egy ideje, hogy a rohamosan fejlődő technológiai környezet mintegy bekebelezi életünk egyre több szegmensét. Ahhoz, hogy lépést tudjunk tartani a világgal és egymással, nyitva kell hagynunk az állandó elérhetőség ajtaját életünkön. Telefonunk folyton be van kapcsolva, számítógépünk pedig nem csupán munkaeszközként használható sarok a lakásban, hanem egy hatalmas, folyton élő, interaktív csatorna, amelyen kommunikálunk, és ami a világ végtelen szórakoztató és információs halmazát nyaklító nélkül önti életterünkbe.

Mint a legtöbb olyan jelenségnek, amivel a legújabb kor velejárájaként találkozunk, ennek is van egyaránt pozitív és negatív hozadéka.

Nyilván hasznos lehet, hogy gyorsan és sok szemszögből szerzünk tudomást a világ bármely pontján történelekről, és a kommunikációs lehetőségek bővülése is szolgálhatja naprakészségünket, tájékozottságunkat. A gyors elérhetőség sok bajt is megelőzhet. Jó, hogy az interneten bármilyen témában találhatunk használható forrásokat, anyagokat szinte azonnal.

Ugyanakkor sosem látott méreteket öltött a telefon- és internetfüggés. Japánban már külön szót (hikikomori) alkottak az olyan emberre, aki gyakorlatilag ki sem mozdul a számítógépe mögül a lakásából, hiszen ott mindent megkap: rendelhet magának ételt, kommunikálhat ismerőseivel, és munkáját is el tudja végezni otthonról a neten – éppen csak szociális értelemben, valós emberi kapcsolataiban nullázódik le. Mi talán még nem tartunk itt, de a legfiatalabb generációkon a leginkább lát-

ványos az irány, amit gyerekeinken, unokáinkon magunk is tapasztalhatunk. Ők már abba a világba születtek bele, ahol mindez eleve adott, el sem tudják képzelni, hogy másmilyen is volt, illetve lehetne az élet.

A bibliai antropológia az emberre a test, lélek, szellem (*szarkusz, bászár, korpusz – pneuma, rúah, spiritusz – psziché, nefes, anima*) szavakat használja. A huszadik században robbanásszerűen fejlődő és önálló tudománygá alakuló lélektani megközelítés azt hangsúlyozza, hogy az ember emocionális lény. Úgy tűnik, hogy a huszonegyedik század – keresztény szempontból is megkerülhetetlen – antropológiai szakszava a 'virtuális' lesz. Az ember testi, lelki, szellemi, emocionális és virtuális lény.

Ezért jó vitaindító téma lehet a bibliaórán, hogy a tanítvány hol és hogyan találhatja meg az egészséges egyensúlyt ebben a viszonylag újnak mondható minőségében. Hasznos-e teljesen elfordulni a technicizálódástól? Mit tudunk fölmutatni gyermekeink számára vonzó értéként és intelligensen szórakoztató tartalomként, ami ellensúlyozni tudja, pontosabban egészséges keretek között tudja tartani az elképesztően színes, mozgalmas és a figyelmet folyamatosan lefoglaló virtuális világot, a játékok és mesék milliárdnyi, önálló univerzumát? Hol van gyógyulás akkor, ha ez már függőséghez vezetett?

Igei megalapozásként a két igeszakasz Jób könyvéből abban segíthet nekünk, hogy végiggondoljuk teremtettségünk alapjait és lehetőségeit. Jó szempont lehet a beszélgetéshez, hogy a technikai fejlődéshez szükséges kreativitás, gényusz és kíváncsiság is mind emberségünkbe kódolt, Isten képmására való teremtettségünkől fakadó meghívás arra, hogy egyre több módon és mélyebben ismerjük meg magunkat és Istent. Nem véletlenül mondja Teilhard de Chardin, hogy a szó modern értelmében a tudomány az emberiség ikertestvére. Ördöginek akkor tekinthető, ha annak eredményeit vetjük sötét érdekek alá.

Gyakorlati megközelítésben pedig a harmadik parancsolat irányából is nagyon érdekesen folytatódhat a beszélgetés: például fölvethető, hogy milyen hatással lehet egy család életére, ha közösen kijelölik maguknak minden héten a technikai szabbátot? Az ebből a szempontból is egymásnak és Istennek szentelt, internet- és számítógépes játékok nélküli, kikapcsolt mobilok és tévék napján elindulhat valami belső, akár spirituálisan is megélt minősége a családi közösségnek. Régen tudtuk ezt, ma azonban, az új körülmények között újra kihívás lehet.

VIII. Szerepeink

Apa, anya, férj, feleség, barát, ellenség, főnök, beosztott, tanító és tanuló – sokféle szerepünk van. Jézus azonban sosem a szerepekhez beszélt, hanem mindig az emberhez – ez kizökkent. Amikor így szólítanak meg bennünket, a válaszuk rengeteget elmond rólunk. Ha egy szerepbe vagyunk zárva, az eluralkodik rajtunk, és emberségünk eltűnhet lassan. Jézus azonban teljes tanítványságot vár (aki engem követni akar, hagyja hátra szerepeit – parafrázálhatnánk).

Más szempontból nézve pedig a szerepeink életünk szükségszerű részei. Azokban létezőnk, és ez az emberi együttélésben alapvető funkciót tölt be; segít eligazodni, e nélkül kapcsolati hálóink kuszasága teljesen ellehetetlenítené rendszerben működő, kiismerhető struktúrákon nyugvó létünket. Szerepeink sokszor elkerülhetővé teszik a konfrontációt a másik emberrel, és megspórolják nekünk a felesleges egzisztenciális bizonytalanságot és félelmet, mert nem kell folyton azon gondolkodnunk kétségbeesetten, hogy kik és mik is vagyunk mi tulajdonképpen.

Jézus tanítványának lenni azonban azt jelenti, hogy időről-időre megvizsgáljuk magunkat, szerepeinket: vajon nem hatalmasodott el rajtam valamelyik? Nem kezdtem-e élvezni a főnöki hatalmat? Nem vagyok-e érdekből vagy önvédelemből vak, süket és néma kiszolgálója olyasminek, amit egyébként elítélek?

„Így szólt akkor Jézus azokhoz a zsidókhöz, akik hittek benne: Ha ti megtartjátok az én ígémet, valóban tanítványaim vagytok; *megismeritek az igazságot, és az igazság megszabadít titeket.*” (Jn 8,31–32) Amikor a szerepeink között rést üt az igazság, nagyon sokat tudhatunk meg magunkról.

A tanítványságot mint gyógyulást tárgyaló alkalomnál említettük, hogy aki Jézussal kapcsolatba kerül, az a maga valójában, álarcok és köpönyegek nélkül válik láthatóvá. Ugyanez a rajtunk elhatalmasodott szerepekre is igaz lehet. Jézus előszeretettel zökkenett ki a szerepükbe ragadt embereket. Jó példa erre Mária és Márta története (Lk 10,38), de rászólt a fontoskodó tanítványokra is, hogy ne tiltsák el tőle a gyermekeket, mert az ilyeneké az Isten országa (Mt 19,14). Milyen igaz: gyermekkorunkban még kiforratlanabb szerepjátékosok vagyunk. A gazdag ifjút is kizökkentette ájtatos „jó fiú” szerepéből, modoros beszéd-

módjából: „*Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó az egy Istenen kívül.*” (Mk 10,18) Vélhetőleg nem azért tette ezt, mert meg akarta alázni, hanem éppen azért, mert látott benne valamit, és meg is kedvelte.

Amikor így is látjuk Jézust, így is ismerjük, ebben is követjük őt, az felvértez bennünket az igazsággal, de az irgalom perspektívájában mutatja meg nekünk a másik embert. Ha egy hétköznapi konfliktusunkban meglátjuk a másikon elhatalmasodott szerepet, azt a zavart, amit így kelt, jó, ha óvatosak vagyunk: könnyű kizökkenteni felebarátunkat, de ezzel egy életre megsebezhetjük, megalázzhatjuk őt. Jézus tanítványa nem csak vasárnap délután, az istentisztelet hatása alatt szemléli irgalommal és kezeli tapintatosan embertársait.

A bibliaóra beszélgetős részében izgalmas játék lehet, ha fölírjuk egy papírra az összes szerepünket, ami csak eszünkbe jut (feleség/férj, anya/apa, nagymama/nagypapa, lány/fiú, vendéglős, diák, evangélikus, tarokkjátékos, nyugdíjas, könyvgyűjtő, elkötelezett Vas megyei, állatbarát, íjász, amatőr csillagvizsgáló stb.). Beszéljessünk ezekről!

Játékosabb, összeszokottabb és rugalmasabb közösségben az is egy lehetőség, hogy a szerepekből beszélgetünk egymással, és időnként váltsunk szerepet! Figyeljük meg, hogy mennyire változtatja meg a beszélgetéshez való hozzáállásunkat egy-egy szerepváltás.

IX. Konfliktusaink

Mt 5,39–41: „*Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosz emberrel, hanem aki arcul üt téged jobb felől, tartsd oda annak arcod másik felét is! Ha valaki pereskedni akar veled, és el akarja venni az alsóruhádát, engedd át neki a felsőt is! Ha pedig valaki egy mérföldnyi útra kényszerít, menj el vele kettőre!*”

Lk 17,3–4: „*Vigyázzatok magatokra! Ha vétkezik ellened a testvéred, figyelmeztess, és ha megbánja, bocsáss meg neki. És ha naponta hétszer vétkezik ellened, és hétszer visszatér hozzád ezt mondva: Megbántam – akkor is bocsáss meg neki.*”

Menj el vele két mérföldre. Megbocsátás hétszer hetvenhétszer – ki ütött először? Emlékezz, ember, nem te kezdted a megbocsátást, hanem Isten. A gyógyulás itt rejtőzik. Van-e jó konfliktus?

Általánosan elterjedt nézet az, hogy a konfliktus valami defekt, hibás, nem természetes dolog. A biblikus alapállás ezzel egyetért: kez-

detben minden kiegyensúlyozott és istenközelségében ragyogó, tökéletes, harmonikus volt. Ennek a bűnbeesés vetett véget, mondhatnánk úgy is, hogy az első konfliktus.

Ezen első konfliktus tehát Isten és ember között támadt, utóbbi kíváncsiságából, gőgjéből, esendőségéből, máshogyan-döntéséből táplálkozva. Ez a legelső azután kiterjedt majdhogynem mindenre: ember és házastársa, ember és munka viszonyára, a testvérkapcsolatokra, és a leszármazottak közötti konfliktusból (Noé fiai; Sém, Hám, Jáfet) pedig azután a Szentírás szerint a népek és nemzetek konfliktusa is szárba szökken (1Móz 9,25).

Az emberiség legnagyobb konfliktusában (amely mint legelső Isten és ember között lépett föl) Jézus volt a mediátor, az ő kereszthalála nyitotta meg a haza vezető tanítványi utat a kegyelembe. Ezt a lehetőséget mindannyian megkaptuk. Jézus nem azért mondta, hogy tart-suk oda arcunk másik felét is, bocsássunk meg hétszer és menjünk el két mérföldre is, mert a világnak kiszolgáltatott, konfliktuskerülő „balek-robotokat” akar látni az őt követők táborában.

Itt sokkal inkább arról van szó, hogy a keresztre tekintve fölidézhetjük magunkban azt az élményt, hogy a megbocsátást sosem mi kezdtük: az mindig Istennél volt. Ebből táplálkozik az a változásra és változtatásra (és ilyen értelemben a konfliktus vállalására) irányuló életszemlélet, már-már reflex, hogy a másik ember is Isten megismételhetetlen teremtménye, és ezért csak Isten értheti meg mélységeiben is az ő motivációit, konfliktusosságának valódi okait. A tanítvány dolga nem az ítélezés, hanem az összeütközés rendezése, és ha áldozattal, valamelyest önfeladással jár, akkor ez jel és mécses lehet a világ számára.

Általános akadálya ennek az emberi gőg, a tanítványság azonban a keresztre tekintve ezt a viciumot föl tudja oldani. Ez az a lelki gyökéret, amiből minden nap táplálkozhatunk. Miért is fordítaná oda arca másik felét is az, akit amúgy is folyton pofoz az élet? Hol talál erőforrást ehhez az idők és erkölcsök keresztyén tanítványa, aki minden csekket tisztességgel befizet, mégis állandóan azt látja, hogy az amoralitás lubickol és dőzsöl vígan? Miként maradhatunk Jézus-arcúak a világ számára?

Nehéz kérdések. A konfliktus szó eredetije katonai szakszó volt (*confli*o: összeütközés), csakúgy, mint az evangélium (örömhír) kife-

jezés is: a csatából, fegyveres összeütközésből hazatérők hozták a győzelem örömhírét. Jézus evangéliuma ezt a lélek színterén aratott győzelmi örömhírré avatta, így elgondolhatjuk a konfliktust is ilyen új értelemben vett lehetőségként.

Beszélgessünk közösségben a hétköznapi összeütközéseiről! A fenti igeszakaszok mellett hasznos lehet közösen áttanulmányozni ehhez Jézus egy nyílt, nagyon konkrét konfliktus-sorozatát a farizeusokkal és írástudókkal János tudósításában (Jn 8). Figyeljük meg, Jézus hogyan konfrontálódik: egyszerűen szól, és bár vitába bocsátkozik, nem ereszkedik le méltatlan szintekre: csak az igazságot mondja el. Rámutat a hibákra, érvel, de mindig fölillantja ellenfelei számára a helyes út irányát, lehetőségét is. Nem a maga dicsőségét keresi, de nem titkolja el, hogy kihez tartozik, honnan jön, ki ő valójában. S végül: az agressziótól egyértelműen elfordul.

X. Múlt és jövő – spiritualitásunk a mindennapokban

Ézs 61,4–7: „Felépítik az ősi romokat, helyreállítják a régi omladékokat, újjáépítik a lerombolt városokat, amelyek nemzedékeken át romokban heverték. Jelentkeznek majd az idegenek, hogy legeltessék nyájaitokat, és más népek fiai lesznek földműveseitek és szőlőmunkásaitok. Titeket pedig az Úr papjainak neveznek, Istenünk szolgálóinak mondanak. A népek gazdagságát élvezitek, kincseikkel büszkélkedhettek. A kétszeres szégyen és gyalázat után ujjongani fognak osztályrészüknek, mert kétszer annyi jut mindenkinek az országban, örökké tartó örömben lesz részük.”

1Kor 3,9–11: „Mert mi Isten szolgálatában állunk, ti pedig Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok. Az Istentől nekem adott kegyelem szerint, mint bölcs építőmester, alapot vetettem, de más épít rá. Vigyázzon azonban mindenki, hogyan épít rá. Mert más alapot senki sem vethet a meglevőn kívül, aki Jézus Krisztus.”

Hogyan köt bennünket össze a múlttal és a jövővel a mindennapok lelkisége?

Talán ez az a téma, amit a legtöbb irányból lehetne megközelíteni és kifejtteni és amivel kapcsolatban valószínűleg a legszélesebb palettán mozog lelkészeink véleménye, alapállása. E bibliaórai sorozat gondolatvilágából – remélhetőleg – kitűnik, hogy a vélemények különb-

ségét, a teológiai látásmódok színességét egyházi erőforrásként, a gyülekezeti határok tágításának lehetőségeként értelmezi, és értékteremtő beszélgetések alapjának tekinti.

Ezért e szakaszban, mint a többiben is, néhány szempontot és gondolatot helyezünk egymás mellé, amelyek érdekesek lehetnek, azonban a téma spirituális szempontú értelmezését, tovább gondolását, beszélgetéssé formálását maradéktalanul a lelkészekre bízjuk.

Az északi egyházkerület jelenlegi püspöki mottója így hangzik: *conservando et renovando*. Ez a jelmondat összefoglalja a címben megfogalmazott témát, és markánsan rámutat arra az egyházi, gyülekezeti, illetve lelkiségi kihívásra, amit jelen korunk támaszt.

Egyházként a jövőbe tekintve tégláról téglára építkezünk, a krisztusi alapon fölnőtt hagyományban és tradícióban pedig erős a gyökérzetünk. Jézus azonban ma is a tanítványain keresztül lép kapcsolatba a világgal elsősorban, és e világ struktúrája, rendszerei, szabályszerűségei folyton változnak. Így világos, hogy más kihívásokkal szembesülünk ma, mint akár csak száz éve is. E folyamatos változás lenyomata szükségszerűen és annak természetéből fakadóan megjelenik lelkiségünkben is, a hétköznapijaink spiritualitásában.

Így az a kérdés, hogy hagyományainkban mi a változtatás nélkül megőrizendő, amihez az utolsó jottáig ragaszkodnunk kell, és mi az, amit valamelyest hozzá kell igazítanunk a jelenhez a jó cél érdekében, nagyon is jogos. Ilyen kérdésekkel egyházunk az elmúlt évtizedekben többször is megküzdött. Gondolhatunk itt például a liturgiai formálódásra.

Szörnyen elveszettek lennénk erős lutheránus alapunk nélkül egy olyan korban, amelynek jól-rosszul (többnyire félre-) értelmezett és gyakorolt szabadságélménye éppen a Luther doktor által megindult reformáció vívmányaiból is fakad.

Ugyanakkor az is igaz, és a mindennapokban megélt tanítványságunk központi kérdése lehet, hogy vajon lelki erezetünkben homályt vet a kritika nélkül magunkévá tett, ab ovo saját lelkiségi minta, avagy evangélikus keresztyénységünk egy megküzdött, szublimált, felnőtté érett, világos spiritualitással bír?

Egy példa Luther kapcsán. Amikor az egyház megreformálásának jogos igényén felbuzdult hívek elvetették a sulykot, és már képromboló templomdúlásba fordult az egyszerűséghez való visszatérés hulláma, 1522-ben Luther Márton újra elment Wittenbergbe, és híres

bőjti prédikáció-sorozatában igyekezett helyes mederbe visszaterelni a rajongóknak nevezett, Andreas Karlstadt programja nyomán elszabadult tömeg indulatait. Ekkor Luther, aki egyébként elutasította a nyilvános képtiszteletet, mégis azt tudta mondani, hogy „a képek se nem jók, se nem rosszak, az ember birtokolhatja őket, de el is utasíthatja.” A témához kapcsolódó, érzékeny reformatori felismerés tehát világos különbséget tesz a hagyomány és annak értelmezése között: nem a tárgy a gond (ez esetben a kép vagy szobor, de engedjük szabadon fantáziánkat), hanem az ahhoz fűződő viszonyunk, értelmezésünk. Csodálatosan előremutató és önkritikus gondolat ez, jó iránymutató aktualitás a *conservando* és *renovando* kapcsolatában.

A Szentírás értelmezésével kapcsolatban is ugyanezt figyelhetjük meg Luthernél: míg egy ideig kacérkodott a szövegek allegorikus vizsgálatával, kisvártatva mégis visszatért azok literális, betű szerinti hermeneutikai alapelvű szemléléséhez. Azonban ez a viszonyulása már jóval elmélyültebb volt, mint annak előtte, az Írások ihletettségre sokkal inkább fogékony szintre lépett.

A kérdés tehát ismét az, hogy nagy reformerünk nyomán mi magunk is meg tudjuk-e lépni azt, hogy spiritualitásunkban érzékenyek legyünk a jelen idő hívására, miközben mégsem válunk hűtlenné ahhoz a hagyományhoz és lelki alaphoz, amelyből évszázados (sőt évezredek) tekintetben származunk?

XI. Amikor a halál jön szembe az úton

2Pt 1,10–16: *„Ezért tehát, testvéreim, igyekezzetek még jobban megerősíteni elhívásotokat és kiválasztásotokat, mert ha ezt teszitek, nem fogtok megbotlani soha. És így majd dicsőségesen mehetek be a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába. Ezért ezekre mindig emlékeztetni foglak titeket, bár ismeritek mindezt, és a megismert igazsághoz szilárdan ragaszkodtok. De helyesnek tartom, hogy míg ebben a földi porsátorban vagyok, emlékeztetéssel ébresztgesselek titeket. Mert tudom, hogy hamar leteszem porsátoromat, amint a mi Urunk Jézus Krisztus is kijelentette nekem. Igyekszem azonban, hogy elköltözésem után is mindig megemlékezhessetek ezekről. Mert nem kitalált meséket követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és megjelenését, hanem úgy, hogy szemtanúi voltunk isteni fenségének.”*

1Thessz 4,13: „Nem szeretnénk, testvéreink, ha tudatlanok lennétek az elhunytak felől, és szomorkodnátok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük.”

Jn 14,1-3: „Ne nyugtalanodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem! Az én Atyám házában sok hajlék van; ha nem így volna, vajon mondtam volna-e nektek, hogy elmegyek helyet készíteni a számotokra? És ha majd elmentem, és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.”

Tanítványnak lenni nemcsak azt jelenti, hogy elmegyünk a temetőbe, és gondozzuk nyughelyét a már előrement szeretteinknek. A halál ennél sokkal közelebb is megjelenik az életünkben, mégis úgy tűnik, hogy igyekszünk mindent elkövetni azért, hogy ne kelljen életünkhöz tartozónak látnunk. Pedig a Szentírás egyértelműen bekapcsolja az élet valóságába, és gyógy mód sincs rá, hiába hengerítünk elé bármekkora követ.

Amikor az asszonyok elmentek Jézus sírjához, magukkal vitték az előre elkészített illatszereket, de a követ elhengerítve találták a sírbolt előtt. Bementek, és nem találták Jézust. Olyan természetesnek tűnik Lukács evangélista leírása arról, hogy az asszonyok minden további nélkül elindulnak illatszerekkel a holthoz, és belépnek sírboltjába. Ez volt a szokás. Ma azonban valóban óriási követ hengerítettünk a halál és magunk közé, és alig lépünk a közelébe. Vagy ha mi valamennyire mégis, a bennünket körbevevő világ feltétlenül úgy viselkedik, mintha tudni sem akarna az elmúlásról, az élet végéről. Másféle balzsamokról és illatszerekről szólnak a tévéreklámok ma.

A latin nyelvcsaládok temető szava (az angol cemetery, a francia cimetiére) a *coemeterium* szóból ered, a Róma korabeli őskereszténység temetkezési szokására utal, ahol egy nagyobb, közös temetkezési helyen belül különálló kisebb részekbe, sírkamrákba helyezték az elhunytak testét. Ennél érdekesebb, hogy e latin szó görög eredetije viszont az alvással és a lefekvéssel függ össze (*koimao*), illetve maga a *koimeterion* szót a régi görögök olyan helyekre használták, ahol az átutazó vándorok meg tudtak állni egy kis pihenőre, rövid alvásra.

Szépen szimbolizálja ez a bibliai alapokon nyugvó keresztény látását annak a halálnak, amiről úgy tartjuk, hogy nem abszolút lezárás, nem a történet vége, nem mondatvégi pont. És valóban, Jézus maga is

ezt mondja: „*ne nyugtalankodjék a ti szívetek!*” „*Az én Atyám házában* (a végső cél) *sok hajlék van*” (nem lesztek egyedül), „és ha majd elmentem, és *helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magam mellé veszlek titeket*” (onnan, ahol addig voltatok: az átutazó vándorok átmeneti pihenőhelyén).

Pál apostol sem szeretné, ha a testvérek szomorkodnának az elhunytak miatt, mint akik nem ismerik a reményt. Úgy tűnik, hogy Jézus korában, és utána is, Pál idejében a tanítványság számára a halál nem volt egy bűjtatott, szemet lesütő kérdés, hanem azt tartották jónak, ha tud róla az ember, Jézus felől gondolja át, és ezért hosszú távon a reménységgel függött össze inkább, mintsem a rövidtávú gyásszal. Péter is így ír levelében: „*Igyekszem azonban, hogy elköltözésem után is mindig megemlékezhesetek ezekről. Mert nem kitalált meséket követve ismertettük meg veletek a mi Urunk Jézus Krisztus hatalmát és megjelenését, hanem úgy, hogy szemtanúi voltunk isteni fenségének.*” (2Pt 1,15–16)

Nagyon nehéz kérdés és nagy lelki erő kell ahhoz, hogy őszintén beszéljünk róla. Még Jézus is felindult ifjú barátja elhunytán, és érthető, hogy az ő jelenkori tanítványai számára sem örömműnne a halál, hiszen erről az oldalról olyan véglegesnek tűnik. „*Elköltözésem*” – írja Péter. Ugyanezt a szót (*exodos*) találjuk az Ószövetség görög fordításában a zsidó nép egyiptomi kivonulására is!

Ha mégis tudunk erről a kérdéstről beszélgetni, akkor a mindennapokban is megélt tanítványságunkban ez nagy lépés lehet a gyógyulás felé. Mert az bizonyos, hogy a halál egy olyan tiszta tükör, amiben a hitünk valósága úgy mutatkozik meg, mint kevés vagy talán semelyik másik emberi kérdés kapcsán. Az angyal elhengerítette Jézus sírkövét, de bizonyos nagy köveket – úgy tűnik – nekünk is le kell hengergetnünk a szívünkről, és ez talán könnyebb tanítványi közösségben.

XII. Hétköznapi apokalipsziseink

Zsolt 22,2–3: „*Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem? Távól van tőlem a segítség, pedig jajgatva kiáltok! Istenem! Hívlak nappal, de nem válaszolsz, éjszaka is, de nem tudok elcsendesedni.*”

Amikor – például – kedd reggel elszabadul a világvége, hogyan viszonyul Jézus tanítványa a reménytelen helyzetekhez?

A sorozat utolsó részében lehetőség nyílik az eddigiek összegzésére, mivel a hétköznapi apokalipszis nem feltétlenül János jelenésein alapszik, hanem inkább a mindennapok tanítványságában fellépő krízisek lehetőségére utal.

Törékeny emberlétünk velejárója, hogy gyakorlatilag bármikor előállhat szélsőséges helyzet, amikor úgy érezzük: most mindennek vége. Nincs kiút. Innen már nincs hova lépni. Ezt leginkább egzisztenciális krízis formájában tudjuk megélni, ami azonban sok irányból támadhat; valamely nagyon közeli szerettünk földolgozhatatlan elvesztése, pénzügyi összeomlás, gyógyíthatatlan betegséggel való szembesülés és más, ezekhez hasonló súlyú határhelyzetek felől.

A témasorozat bármelyik epizódjával összefügghet, és ha nem a saját problémáink tornyosulnak fölénk, borítanak el, akkor a közvetlen környezetünkben találkozhatunk vele, ahol nem nekünk van szükségünk a gyógyulásra, hanem másokat kell – lehetőségeinkhez mérten – oda segíteni.

Amennyiben a tanítványság útja a hétköznapiakban is gyógyulás, Isten felé vezető jézusi út, akkor a hétköznapi apokalipszis pozitív előjelű váltószava a remény lehet. Teológiai és általában hívó szempontból Krisztus kereszthalála és feltámadása az origó. Abban, hogy Jézus „élettel győzte le a halált”, fölismerjük a mindent felülíró reménységet, az emberi élet kínosan szükségszerű határain is túlvezető kegyelmi ösvényt.

Ugyanakkor a Krisztusban reménykedő testvérek számára is eljőhet az a pillanat, amikor – például egy súlyos baleset miatt – a megoldhatatlannak tűnő gondok és fájdalmak sokaságának közepén a hűsvéti reménység és örömhír akkor és ott távolinak tűnik, a csüggedés pedig elhatalmasodik. Olyankor kézzelfoghatóbb támpontra van szükség.

Pál apostol ezt írja: „*A reménységben örvendeztetek, a nyomorúságban legyetek kitartók, az imádságban állhatatosak.*” (Róm12, 12) Az

adott krízis pillanatában értelmezhetőbb a kitartás imperatívusza, kiváltképp, hogy a tehetetlenségben mégis meghív a cselekvésre: az állhatatos imádkozás aktivitására sarkall.

Ha a tanítványság gyógyulás, és ez a mindennapok útja, akkor rendkívül fontos, hogy a csüggedésben se deprimálódjon az úton lévő, ne engedje meg az egyhelyben toporgás kínzó „luxusát”, hanem megtalálja a továbbszólító motívumot életében. E gondolat megalapozását az apostol levelének egy korábbi szakaszában találjuk, amikor ezt írja: „tudjuk, hogy a megpróbáltatás szüli az állhatatosságot, az állhatatosság a kipróbáltságot, a kipróbáltság a reménységet.” (Róm 5,3–4)

Az imádkozás aktivitásához csatolhatjuk Augustinus egy olyan imáját, amelyben bibliaórai sorozatunk számos hívószava szerepel: „Uram, Istenem, én reményem, hallgass meg engem! Ne engedd, hogy belefáradjak keresésedbe! Adj erőt, hogy mindig és mindenütt Arcod látására törekedjem. Önts belém reményt, hogy minden lépéssel közelebb kerüljek Hozzád. Te ismered erőmet, gyengeségeimet, őrizd az egyiket, és gyógyítsd a másikat! Te juss eszembe mindenütt: szeretnélek megismerni és szeretni Téged!”

Végezetül a reménytelenség magányát kontextusba helyezhetjük. Tudjuk, hogy a világ az individualizáció irányában változik irdatlan sebességgel, ami csehovi kellék-puska gyanánt hordozza magában az elmagányosodás és az egymásra való oda nem figyelés tragédiáját (emlékezzünk a technicizálódás árnyékában gyülekező *hikikomorikra!*). Jézus tanítványai közösségben élik meg e minőségüket, és képesek a mester nyomán a kenyértörésben való felismerésig eltámogatni egymást. Ez gyülekezeti szempontból rendkívül fontos, hiszen a szétzilálódó közösségek, fölbomló családi szerkezetek korában jószerevel életmentő lehet, ahogyan a tanítványok szorosabbra vonják hálójukat. A Krisztusban erős kisközösségek helyes és reményt adni képesek válasza ez erre a különös, önpusztító korra.

Mindig van remény. Ezt krisztuskövetőkként nem csak vasárnap délelőtt tudjuk, de kedd délután is. Tanítványként néha mégis elfelejthetjük átmenetileg. Azonban a hétköznapok apokalipsziseiben az egymás iránti felelősség és szeretet adhatja vissza az elveszített reménységet, mert – és ez talán a legnagyobb válasz a sorozat címadó alapkérdésére – a jó tanítvány a mindennapokban olyan, aki a gyógyulás útján a többiekkel együtt jár.

Gyermekbibliaóra

FÜLLER TÍMEA

96

Előljáróban

Tanítványnak lenni – tizenkét ellesett pillanat

A tanítványok irigyelt státusza sokszor foglalkoztat bennünket. Miért őket választotta ki az Úr? Hogyan volt bátorságuk mindent elhagyva útnak indulni a Mester nyomában? Mi mindent élhettek át, amiből mi csak halvány beszámolócskát kaptunk? Mi játszódhatott le bennük mindeközben? Ingatjuk a fejünket, amikor tévednek, hibáznak, velük örülünk, mikor megtermi az életük a jó gyümölcsöket. És ami mind-ebből még húsbavágóbban érint minket, Jézus parancsa, hogy tegyünk „tanítványokká” minden népeket. Hogy mi is ott vagyunk a tanítványok között, igen, minket is kiválasztott, mi is átélhetünk vele sok-sok személyes „kalandot”, olykor megszégyenülve, olykor ámulva, de a nyomában járunk, és közben szakadozik rólunk is a sok sallang, lassan hasonlókká válhatunk hozzá. És már itt is vannak azok, akik a Jézushoz szegődés útján velünk akarnak tartani: a gyerekek.

A gyerekmunka a gyülekezet ügye. A gyermek a jövő. Ma már sokszor nem is a szülő vagy nagyszülő hozza el kicsinyét, hanem a gyermekeken keresztül jut el a család a gyülekezet közelébe. Fontos ezt tudatosítani a közösségben, hiszen a gyermek zajjal, mozgolódással, „rendetlenséggel” jár, de ez egy örömteli, áldott rendetlenség. Mindenképpen ajánlott, hogy legyen közösen eltöltött ideje a kisebbeknek a felnőttekkel, és hogy a felnőttek tudjanak róluk, törődjenek velük.

Évek óta alkalmazom a háttérmunkások rendszerét. Idősebb testvérek kapnak tanévek elején, nyári táborokra készülve két-három kisgyereket, akiket imádságban hordoznak. A gyerekprogramokon készült képeket a templom bejáratánál megtekinthetővé teszem. A gyülekezet különböző dolgokat gyűjtve is segít. Bárki tud szép kavicst, csigaházat hozni, műanyag kupakokat, vécepapír és papírtörül

gurigákat félretenni, és ezeket a rendelkezésünkre bocsátani. Amire figyelni kell, hogy ne dobjuk ki, az már erőfeszítést követel, könnyebben a sajátunknak is érezzük. A felnőttek által gyűjtött apróságokat pedig jól fel lehet használni szemléltetéshez. Ilyenkor a közösen összehordott hozzávalók erősítik összetartozásunkat, felelősségvállalásunkat, hasznosság tudatunkat, ugyanakkor megérezzük, milyen sok „kicsi”-ből rakja össze az Úr azt a számunkra alig-alig elképzelhető nagyot, az Isten országát közöttünk.

A lent olvasható munkaprogramban most a tapasztalás élményét emeltem ki. Természetesen nem egy konzerv gyerekfoglalkozás-köteget adok át, csupán olyan ez, mint a szakácskönyvek képei a főzni tudóknak. Ötleteket merítünk belőle, és aztán elkészítjük a saját szájunk íze szerint. Éppen ettől lesz élő, így járhatja át a Lélek szele.

A KERET

Fontosnak tartom a közös éneklést, ezért csatoltam néhány kevésbé ismert, de jól használható éneket a témához. A gyerekek szeretik a kiszámítható dolgokat, érdemes ebben a sok kísérlettel, játékkal és váratlan helyzettel teli programban is valamiféle előre látható útvonalat beépíteni. A termünk bizonyos részében *szoktunk* énekelni, egy szőnyegen ülve figyelni a történetre, a feladat megoldását ezen a területen szoktuk elvégezni, a zárásnál körben állva énekelünk egyet. Ha nagyon kicsi a tér, akkor a különböző cselekvések váltakozását különböző színű kis zászlókkal is jelezhetjük egy jól látható helyen. Autista gyereket nevelve fedeztem fel, hogy ez a néhány biztos pont mekkora könnyebbség és segítség az egészséges gyerekek számára is. Ajánlom mindenkinek kipróbálásra. A felnőttek a foglalkozások végén csatlakozhatnak, ránézhetnek a gyerekek kész munkáira, felfrissülhetnek örömeikben, megfürödhetnek csodálkozásukban. Épülhet így is, a közös élményekkel a közösség.

1. A terv – Elhívta őket, hogy vele legyenek

Mk 3,14: „Tizenkettőt... kiválasztott arra, hogy vele legyenek, és azután elküldje őket, hogy hirdessék az igét.”

Egy homokos területet vagy egy puha textilt és egy zacskó kavicsot előkészítünk. A gyerekeket a hangolódás, éneklés után sorba állítjuk. Mindenki kivesz egy kavicsot, és megpróbálunk együtt kirakni egy képet anélkül, hogy megbeszelnénk, min is dolgozunk. Addig folytatjuk, míg el nem fogy a kavics. Rendszeres szisszenések, fejcsóválások között halálra idegesítjük egymást. Összehangolatlanul nem tudjuk megalkotni azt, ami kihozható lenne a helyzetből.

A kavicsok rendezetlen – ennek-annak azért értelmezhető, de mégis kevésbé dekoratív – képet alakítottak ki. Míg mindenki mondja, hajtja a magáét, nem tudunk szép harmóniában „megszólalni” együtt. Isten az, akinek van jó terve, amiben helyére kerülhet az életünk.

- ▶ Marék Veronika *Kavicsmese* című történetét mesélem el. (Ha lehet, fejből.)

Előrajzolom a homokba a madaras képet (itt bármilyen más kép is elképzeltető, előkészíthető), ha textillel dolgozunk zárt térben, érdemes előre elkészíteni a képet és csak kicserélni. Ezt a képet már vidámabban, oldottabban és biztosabban kirakjuk együtt. A kész képpel lefényképezzük a gyerekeket. Beszélünk róla, hogy minden kavicsnak szerepe van abban, hogy ez a kép így megszülethetett. Mind a helyén van, ezért lett ilyen. Ezért jó, ezért szép.

- ▶ + 1 történet: Isten terve az életünkkel – A mosógép története.
Egy nagyon szegény erdélyi családban hat gyereket nevelt egyedül az édesanya. Nyugati testvérgyülekezetük egyik tagja megdöbbenve nézte végig, hogyan mossa ki a hat gyerek ruháit a fateknőben kézzel, hogyan csavarja ki, rakja szárítókötélre. Azonnal elhatározta, hogy cselekedni fog, segít ezeken az embereken. Nem egész egy hét alatt összegyűjtötte a közösségben a rávalót, és vásárolt a családnak egy felültöltős mosógépet. Az asszony pironkodva fogadta az ajándékot. A gyerekek körültáncolták, a gyülekezet örült, úgy tűnt, elindult valami jó. Néhány héttel később a segítő testvér ismét meglátogatta a családot. Éppen nagymosáskor érkezett. Meglepetten látta, hogy a víz éppúgy a sparherthen melegszik, az áztatás és mosás a fateknőben történik.

Amikor rákérdezett, miért nem használja az új szerkezetet, az asszony bosszúsán legyintett.

– Nagyon kényelmetlen ám abban mosni.

A testvér csak erősködött, hadd lássa, mi a baj. Talán rossz a gép, nem működik, hibás? A nő sóhajtozott az értetlenségen. Elővonszoltatta a gyerekekkel a sarokba tuskolt mosógépet, fejét csóválva öntötte bele a meleg vizet a dobba, és megmutatta, hogy tényleg nagyon nehéz oda belenyúlkalva súrolni, dömöckölni a ruhákat. Sokkal természetesebb a teknő alakja.

Csak nagy nehezen tudtuk rávenni, hogy bízva rá az egész feladatot a mosógépre. Végig mellette kellett maradnunk az első program lejártáig, mert attól félt, talán el is nyelte örökre az a dob a gyerekek ruháit. A tiszta holmik láttán azonban sírva borult az asztalra. Most értette meg, mit is kapott.

2. Kiválasztottalak – Láttalak a fügefafa alatt

Jn 1,48: *„Nátánáel megkérdezte tőle: Honnan ismersz engem? Jézus így válaszolt neki: Mielőtt Fülöp idehívott téged, láttam, hogy a fügefafa alatt voltál.”*

Most szét fogjuk újra szedni ezt a képet. Mindenki kiválaszt egy kavicsot magának sorban. Kézbe veszi azt az egyet.

A kavicsok kiválasztása nem véletlenszerű, itt már kinéztük őket magunknak. Valamiért éppen *azt* szeretnénk. (Mozgásszerű ismerősöm rendszeresen egy középen repedt, háromgyerekes barátnőm mindig háromszögre emlékeztetőt választott például.) A kavics nem *egy* kavics már, hanem az én kavicsom. Mindenki kezében tartja a sajátját. Megnézegeti, megtapogatja, kiismeri. A kavics először hideg, de a kézbevételtől melegszik, kezd hozzánk „melegedni”. Valami ilyesmi történik velünk is. Isten kiválasztott, és kezébe vett bennünket. Melenget, figyel ránk, gondol velünk, és mi alakulunk a kezében. Formálódunk, hozzá igazodik az életünk.

Ezt a kavicsot most zsebre tesszük. Mindenkinek legalább egy héti hordoznia kell. Minden reggel gondosan magával vinnie, figyelnie rá. A kavics időnként nyomni fogja, talán zavarni is. Időnként leesik, esetleg meg is sérül. Egy biztos, hogy beköltözik a figyelmünkbe, költődni fogunk hozzá. Egy idő után, amikor újra találkozunk, kirakhatjuk újra a képet, a végén a saját kavicsát mindenki könnyen és gyorsan

meg fogja találni. A kavicsnak története lesz. Közös történetünk lesz az elmúlt hétről/időről. Ezt a hetet most a kavics mesélje el – a kavics mögül sokszor olyan gyerek is megszólal, aki amúgy nem szokott.

Isten is behívott minket a történetébe. Az én helyem az ő szívében épp így megvan. Nem egy kavics vagyok a sok közül. Az ő kiválasztottja vagyok. Nem úgy, hogy másokat kizárok ezzel bármiből, hanem egy konkrét terve van velem, feladatra jelölt ki engem. Számítok neki. Jó kezekben vagyok. Isten felmelengeti a szívünket a törődésével, azzal, hogy magához emelt bennünket.

Vannak Istennel közös történetei az ő népének és nekünk is. Amikor Isten valamit mond, előtte mindig ezekre hivatkozik: figyeljetek, én vagyok Isten, aki kihoztalak titeket Egyiptom földjéről, aki ezt és ezt tettem veletek. A mi történeteink el nem feledése fontos feladat. Nekünk is, másoknak is. Mondjátok el egymásnak, mondassátok el a szüleitekkel, rajzoljátok le, írjátok le röviden. Dobjunk egy hálalalappba. (A hálalalappban az a jó, hogy nem kell hangosan elmondani, amit esetleg nem szívesen osztanánk meg mindenkivel, mégis ott van együtt Isten előtt mindnyájunk hálája. Emeljük fel a magasba az Úrnak, mint egy ajándékot, és mondjuk el, milyen sokat jelent neki is az, amikor valami jót megköszönünk.)

- ▶ Kép összerakása, szétszedése.
- ▶ + 1 történet: Ugyanez történik minden barátság kezdetén, vagy amikor kisállatot szelídítetek meg. A róka a megszelídítésről *A kis herceg*-ből jól illusztrálhat még.

3. Kiválasztásom vezet engem – a tanítványok kiküldése és visszatérése, vagy Dániel és társai a perzsa udvarban és/vagy a Tízparancsolat

Mk 6,31: „Ő pedig így szólt hozzájuk: Jöjjetek velem, csak ti magatok egy lakatlan helyre, és pihenjetek meg egy kissé! Mert olyan sokan mentek hozzá, hogy még enni sem volt idejük.”

Törjük össze a kavicsainkat, nézzük meg, mi van a belsejünkben.

Nem szívesen teszik. Vonakodnak tőle. Helyesen teszik. Nem gondoltam komolyan – az egy másik történet lenne. Amit át kellett élniük az a „nem szívesen tenném ezt” érzés.

Az, hogy valami céloom van, valamire kiválasztottak engem, az ad egy tartást, erőt bizonyos dolgokhoz. A jó jegyért tanulunk, készülünk egy versenyre, vigyázunk magunkra osztálykirándulás előtt. Aki szeretné, hogy szép mosolya legyen, az nem nyitja ki a fogával az üdítő üveget. Aki hosszú haját akar, az nem vágatja le akkor sem, amikor nehéz éppen növesztetni, aki futóversenyt akar nyerni, az edzésre jár. Ha sportos akar lenni egy fiú, nem zabál egész nap a tévé előtt, ha meg akar tanulni biciklizni, belead apait-anyait. Nem azért, mert valaki kényszeríti rá, hanem mert egy cél van előtte, és arra halad. A célja vezeti is.

Dániel és társai a perzsa király udvarában erre a célra nézve tartják magukat továbbra is az ő Istenük szabályaihoz. Ahogy nem szokott balerina elhájasodni, hegedűművész követ törni, focista nem ugrál le háztetőkről, hiszen vigyáz a lábára stb.

- ▶ + 1 történet: A koralát, ahonnan jó „kilátásaim” vannak.
Van az alföldön egy nagyon magas templomtorony, ami fenn körüljárható. Szép kilátás nyílik egész Erdélyig róla. Egyszer, amikor megálltunk ott, hogy ismét élvezzük a látványt, a lelkész azt mondta, most nem tudnánk gyönyörködni, ne menjünk fel.
  - De hát miért? – csodálkoztunk. Lentről semmi különös nem látszott.
  - Sajnos a koralát felújításra szorul, néhány helyen meglazult, és nem ad biztonságot. Onnan főnről az ember ilyenkor nem tud a messzeségbe nézni, egyre csak a lába elé figyel, hogy le ne essen. Várják meg, míg megjavítják, akkor majd újra élvezhetik a védelmét, és gyönyörködve körüljárhatják – ajánlotta.*Hallgattunk rá.*
- ▶ Kép kirakása, szétszedése.

4. Kiválasztottságunk összeköt minket a többiekkel

- Gyertek ti is segíteni!

Lk 5,7: „...ezért intettek társaiknak, akik a másik hajóban voltak, hogy jöjjenek, és segítsenek nekik. Azok pedig odamentek, és annyira megtöltötték mind a két hajót, hogy majdnem elsüllyedtek.”

ÁLLATOK FARSANGJA JÁTÉK

Egy-egy kis csoport (de akár két-két gyerek is megteheti) kiválaszt egy olyan állatot, amelyiknek tudja utánozni a hangját. Betűket – esetleg kirakódarabokat, ha sok az olvasni nem tudó vagy akadályozott

gyerek) – rejtünk el (jó sokat) egy biztonságos területen. Körül kell határolni legalább egy zsineggel vagy vonallal, ezzel a baleseteket is megelőzhetjük és a végtelenbeveszésnek is eléje mehetünk.

A gyerekek a megbeszélte állat hangját utánozzák, ha találtak egy betűt (kirakódarabot), de nem vehetik fel. Meg kell várniuk a vezetőt, most csak neki van joga a kezét használni. Az ő szeme viszont be van kötve, csak a többiek hangja alapján tájékozódhat, a hallása segítségével találhat bármit, amiket a társai jeleznek neki. Tehát a csapattagok egymásra utaltsága jól átélhető.

Ha elfogytak a betűk (kirakódarabok), a csapat visszaváltozhat, kirakhatják, amit tudnak a darabokból, betűkből. Ám ez nem sikerül végtelen sokáig. Előbb-utóbb hiányozni fog *valami* egy-egy képhez, szóhoz, mondathoz. (Erre alapoznak a „gyűjtsd össze mindet!” játékok.) Több kellene. De ennyi van. Ez frusztrálja őket. Megélik kevés voltukat. Hagyjuk ezt megízlelni most.

Ezután adjuk meg nekik a lehetőséget, hogy összedobják az egész betű- (kirakó-) kupacot és abból alkossanak közösen. Így már értelmes és egészszerű dolgokat sikerül létrehozniuk. A versenyben lét feszültségét is oldottuk, a játék végeredményének jutalmát mindenki együtt kapja meg.

A betűk lehetnek kis cukorkákkal megtöltött zsákokcskák is, vagy lehet a kirakó „végeredménye” egy titkos térkép, ami egy közösen elfogyasztható nasihoz vezet el bennünket. (A felnőtt gyülekezeti tagok közül biztosan találunk valakit, aki örömmel süt valamit a gyerekeknek.)

5. Összehozzuk – Jézus megsokasítja a kenyeret és a halat, vagy vendégül látja a feltámadása után tanítványait

Jn 21,9: „Amint kiszálltak a partra, parazsat láttak ott, rajta halat és még két kenyeret is.”

Fontos: Előkészületképpen kérjünk meg minden gyereket az előző héten, hogy hozzon magával egy kanál lisztet, egy kanál mézet, egy kanál cukrot, egy kanál sót... stb. Mindenki nagyon kicsi mennyiséget és csak egy valamit.

Az óra elején kiderül, mi jött össze. Nagy valószínűséggel kevesen fognak hozni és általában nem annyit, amennyit kértünk. Vagy egy

kilogramm lisztet, vagy semmit. Mindenképpen lesz az elején egy kellemetlenségérzet. Nem úgy lett, ahogy terveztük. Mert sosem úgy van. Ezt az érzést idéztük most meg.

– Ajaj, most mit csináljunk? Ebből nem lesz így mézeskalács, pedig már a formákat is idekészítettem...

Mindenki kicsit csalódott, rosszul érzi magát, neheztel magára vagy másokra, kifogásokat keres, vagy szégyelli magát... Ez most a megtapasztalendő alaphangulatunk.

A tanítványok sokszor megélték ezt. „*Adjatok nekik ti enni*” – például... Vagy a feltámadás után az újrahalászők, akik nem fogtak semmit... Itt vagyunk, és nem fog menni a dolog. Ez nem sikerült...

Hagyjuk, hogy elhangozzanak javaslatok, de kicsit engedjünk teret a tanácstalanság káoszának is, hogy átéljük. Finoman várjuk ki a határt, amikor a dolog átcsapna „hagyjuk az egészet a csudába!” érzésre. (Nagyon ritkán össze tudtunk gyúrni valami kis ragacsot, azt azért tegyük el a következő csoportunknak, de jelezzük, hogy amit mi tovább folytatunk, azzal valaki más már előkészült nekünk.)

Ekkor kerüljön elő az előgyűrt tészta. Elmondhatjuk, hogy tulajdonképpen nem is lehet frissen összeállított tésztából olyan jó mézeskalácsot sütni, mint abból, ami már egy napot állt. Ez tehát így lesz a legjobb. A hozott lisztet itt a nyújtásnál fel tudjuk használni, a szaggatást bizzuk rájuk. Közben a hozott cukorból, mézből készülhet egy limonádé. Jól fog esni a süti mellé. A sűtőt készítsük elő, és figyeljünk, mert ez a tészta tényleg nagyon gyorsan, 5-6 perc alatt kész.

Amíg sűl, elmesélhetjük, hogy Jézus is így vendégelte meg elcsűggedt, helyüket nem találó tanítványait. Neki kész terve volt, de abba mindig bevonta az övét segítőknek. Nem várt tőlük lehetetlen dolgokat. A hozzávalókat igazából mindig ő rendezte el. Minket csak részesít a jóból, a kegyelemből. Igazából ez a tanítványságunk. Ott vagyok Jézussal, és láthatom, hogy ő csodákat tesz. Ez benne a legcsodálatosabb.

Mézes recept, amit előzőnap begyűrhatunk. Rőgtön puha és gyorsan készen van.

PUHA MÉZESKALÁCS

- ▶ 3 tojást, 20 dkg cukrot, 75 dkg lisztet, 1 ek. szódaikarbónát, 1 csipet sőt, 25 dkg mézet, 3 ek. tejfőlt, 20 dkg margarint, egy-egy teáskanál győmbért, fahéjat, szegfűszeget, egy csipet borsot és egy citrom vagy

narancs reszelt héját jó alaposan összegyúrjuk. Legalább egy órát, de inkább egy éjszakát hideg helyen pihentetjük. Kiszaggatjuk, és 180 fokon kb. 5-6 perc alatt készre sütjük.

6. A Mester nyomában – de hova vezetnek a nyomok?

- Lábmosás

Jn 13,12-től: *Miután megmosta a lábukat, és felvette a felsőruháját, ismét asztalhoz telepedett, és ezt mondta nekik: Értitek, hogy mit tettem veletek?”*

Csomagoló papírt készítünk elő, amire mindenki rálép a befestett lábával. A lábnyom mellé kerüljön egy névjelző kép vagy monogram. Ezt jó lenne, ha egy kis lábmosás követhetné, mi több, lábtörlés is. A festésre, ami érdekes, hamarabb akad jelentkező, de a festék lemosása nem népszerű feladat. A lábmosás státusza a régi. A gyerekek ezzel a végső stádiummal már nem szeretnek foglalkozni, tehát e hálátlan feladat mindenképpen a legstabilabb felnőtté legyen.

A lábnyomokat száradás után – 3-4 perc – vágják ki a gyerekek. Most mindenkinek a kezében van a lábnyoma. Tornyozzuk őket egymásra. Ha annyi gyerek van (húsz fő felett), hogy érdemes ketté osztani a csoportot, akkor tegyük meg. Kié van alul? Kié lett a teteje? Hova vezet ez a sor lábnyom? A csomagoló papír „magassága” nem juttatta valami magasra őket. Van, akinek fontos volt mégis, hogy az övé legyen a felső. Titokban mindenki a sajátját figyelte, most meglepően fedezzük fel, hogy eltévesztettük az irányt. Ezek a lábnyomok nem vezetnek sehova. Hova vezessenek? Merre menne Jézus? Mit tenne éppen most?

Sokszor feltesszük az életben ezt a kérdést: mit tenne, hova menne Jézus? A legnagyobb dologban, hogy olyan egyszerű. Jézus előttünk menne most is, és velünk menne most is. Nem egymásra tornyozna, nem rangsorolgatna, hanem valami praktikusat tenne itt, ahol vagyok. Azt, amire szükség van. Amire igazán szükség van.

Most éppen talán a vizet törölné fel a földről, nehogy elcsúszzatok. Vagy segítene elrakodni a festéket. Ha arra indulsz, az ő nyomában jársz. Keressük meg tehát az elvégzendő feladatokat a teremben, aztán kicsit gondoljuk végig magunkban is, merre menne Jézus lába. Idézzük fel a lábmosás történetét, és keressük meg a miránk váró hét-

köznapi szolgálatokat. Amikor már tudjuk, mi lesz a következő lépés, fordítsuk arra a lábnyomunkat. A lábnyomokat mindenki vigye haza és reggel-este gondolkodjon el rajta, most merre menne Jézus.

7. Tökéletlen népség – A tanítványok vitája arról, ki a legnagyobb közülük

Mk 9,33–34: „...megkérdezte tőlük: *Miről vitakoztatok útközben? Ők azonban hallgattak, mert arról vitakoztak egymás között az úton egymással, hogy ki a legnagyobb?*”

Az alkalmon egy kis történetet fogunk előadni. Olvassuk fel nekik nagyon szenttelenül a jelenetet. A vad tanulságkeresésen túlestek. Nincs tanulság, ez egy buta kis történet. Most nem ez a lényeg, már készek figyelni arra, amit tanítani szeretnénk. Tehát:

A JELENET

Az anyuka és az apuka a gyerekükkel jönnek az úton a pad felé. A gyerek nyafog:

– Nem akarok táborba menni. Ez olyan butaság.

Anyuka biztatgatja: – Kisfiam, meg kell tanulnod közösségben lenni, alkalmazkodni másokhoz. Ez egy szép, tanulságos tábor lesz, blablabla...

Apuka közbevág: – Ha a fene fenét eszik, akkor is itt maradsz a táborban, és kész! Megértetted?!

Közben anyuka a kezéből a vállára teszi a táskáját, amiben egy frizbi van.

Egy tábori segítő közeledik a pad felé, közben vajas kenyeret eszik. Leül a padra. Felfigyel a beszélgetésre, és leejti a meglepetéstől a vajas kenyeret. A kutya rögtön odaszalad, a szájába veszi és felemeli. A segítő sóhajt egyet és megsimogatja a kutya fejét. A kutya pedig elszalad a vajas kenyérral.

A tábori segítő megkérdezi a szülőket, hogy játszhat-e egy kicsit a gyerekekkel. Ennek a gyerek is megörül. Az anyuka kiveszi a táskájából a frizbit és odaadja. Dobálni kezdik, de a frizbi fennakad a fán. Apuka felmászik érte és lehozza. Tovább játszanak, míg el nem fáradnak. Majd elégedetten leül mindenki a padra. Az anyuka visszateszi a táskájába a frizbit. Pi-hennek egy kicsit a padon, aztán a gyerek elbúcsúzik a szüleitől, és a tábori segítővel bemennek a táborba. A szülők hazamennek, a pad pedig szétesik. Itt a vége, fuss el véle.

A feladat, hogy megtaláljuk a szereplőket a szerepekhez. Először is kell egy anyuka, apuka, gyerek. A felnőtt szerepekre ösztönösen nagyobbakat választanak, de hamar kiderül majd, hogy ez most nem jó szempont. Lassan kialakul majd az új logika. Mert itt minden, de minden szerepet gyerek fog játszani. Íme, a lista (és a helyes megoldások, amit nem árulunk el, hanem hagyjuk őket, hogy rájöjjenek!):

- ▶ Kisgyerek (egy nagyobb, erősebb gyerek lesz)
- ▶ Anyuka (nagyobb lány)
- ▶ Apuka (kicsi, mászni tudó fiú)
- ▶ táska (könnyű gyerek)
- ▶ frizbi (könnyű kisgyerek)
- ▶ kutya (bárki jó)
- ▶ tábori segítő (erős nagyfiú)
- ▶ vajaskenyér (kicsi, könnyű gyerek)
- ▶ *pad* (két-három nagyobb, erős gyerek)
- ▶ *fa* (magas, erősebb gyerek)

Szükség van kutyára, padra, táskára, és minden szerephez különös adottságok kellenek. A főszereplő gyakorlatilag hiányzik, nagyjából a történet is. A jelenet történései viszont megkövetelik az alkalmasságot. Frizbi, táska csak könnyű gyerek lehet. Padból kiderül, hogy egy nem elég, minimum ketten, akár hárman fogják elbírní. Hallgassunk rájuk, amikor tanácsot adnak, jelentkeznek, kövessük el nyugodtan az összes lehetséges hibát, korrigálni fogják, és közben jókat nevetünk majd. Ha eljátszották, mondjuk el a párhuzamos történetet.

A tanítványok egymás között vitatkoztak, ki közülük a legnagyobb. Jézusnál mindenkinek szerepe, helye, feladata, küldetése van. Nem behelyettesíthető sakkfigurák vagyunk, hanem elhívtak az ő tervéhez. Keressük meg, mi az, ami a mi feladatunk, helyünk, és figyeljünk a többiekre is. Hadd szülessen meg az, ami Isten terve, amiért érdemes a helyünkön lenni.

8. Tökéletlen népség – Hát még mindig nem értitek? (Jézus a vízen jár vagy lecsendesíti a tengert – „Nem törődsz velem, hogy elveszünk?”)

Mk 4,38: „Ő pedig a hajó hátsó részében a vánkoson aludt. Ekkor felébresztették, és így szóltak hozzá: Mester, nem törődsz azzal, hogy elveszünk?”

Mocsárjárást legjobban valóban sárban – terepen – megcsinálni, hogy koszosan, rászorultán érkezzünk meg. Természetesen erre kevés az esélyünk, de „félmegoldásnak” lehet alapozni aszfaltkrétával jó bőven egy 3-5 méter hosszú járdaszakaszt, amin átkelhetnek a gyerekek. A „lépőkövek” lehetnek kartonból kivágott lábnyomok vagy akár vastagabb újságlapok is. Fontos, hogy nem hatalmas „lepedők” ezek, hanem bő lábnyomnyi „szigetkék” csak. Előre látható legyen, hogy kevés az esély az átjutásra. Nem nagyon sikerül tökéletesen tisztán.

A játékot egy elismert, tisztelt vezető mutassa be. A terep végén álljon egy igazságos bíró, és ahogy a játékot bemutató vezető átér, mondja el az „ítéletet”. Nézzék meg a cipőjét, bizony, sáros/krétás, nem jutott át. A vezető felnőtt nagy lábtörlések után kapjon egy második lehetőséget, tegyen is meg mindent a tökéletes célba érésért. Az igazságos bíró pedig ítélje meg ismét nagyon komolyan és őszintén.

Most a vezető fogadja el az ítéletet, hogy ő nem jutott át, tehát nem győztes, de kérje azt, hogy a többi átkelőt – ha már ő úgyis koszos lett – segíthesse. A gyerekek átkeléséhez mostanra összegyűlt egy kis szorongásfaktor. „Ezek komolyan vesznek!” Most nagy megkönnyebbülés és vigasz az, hogy kíséri és segíti őket valaki. Ő végig tud menni a mocsáron, neki ez már nem „árt”. Így át tudnak jutni mind egy szálíg.

Azért láthatjuk most is, hogy nem voltunk tökéletesek, pedig kapunk lépőköveket az átkeléshez, használtuk is őket, de a szó legszorosabb értelmében nem jutottunk volna csak ezekkel át. A mocsár behúzott volna minket, ha tényleg mocsár. Kiestünk volna, mellé léptünk többször is. Ha nincs a segítőnk, már „nem volnánk”.

Az igazságos bíró legyen kemény, legyen tényleg tétje a dolognak. Ha valakinek másodszor sem sikerül átjutnia, és tényleg elkeseredne, a segítő átemelheti. De ezt csak végső esetben vessük be. Végül a győztesek – ide jusson el minden gyerek – kapjanak egy névre szóló medált – emlékként, hogy átjutottak. Ezt a medált készíthetjük együtt péld-

dul nagyobb átmérőjű műanyag kupakból is. Forró túvel át lehet fúrni két helyen, ezzel a felfüggesztés megoldódik. A kupakba forró ragasztóval rögzíthetünk terméseket (a keret miatt nem fog szétesni ellentétben a klasszikus terményképekkel), vagy tehetünk gipszbe, gyurmába betűtésztaából kirakott neveket is.

A kép pedig nyilvánvaló. Talán már magyarázni sem kell. „Hát még mindig nem értitek?” (Mt 16,9)

9. Tökéletlen népség – Egy test tagjai

1Kor 12,4-től: *„A kegyelmi ajándékok között ugyan különbségek vannak, de a Lélek ugyanaz...”*

Ma egy finom csokis sütit fogunk elkészíteni. Van, aki esetleg nem szereti a csokit? (Ez nagyon ritkán fordul elő ☺)

– Na, csak pár perc, és kész lesz. De látom, már alig várjátok. Gyertek, kóstoljátok meg nyugodtan a hozzávalókat!

Kakaó. Só. Olaj.

Tényleg kóstolják meg. Kb. a harmadiknál kezdenek nagyon iszonyodni. Hagyjuk őket kicsit fűjjogni. Igazán megrázó a keserű és a sós után még a zsíros is.

– Most mi van? Nem akartok sütit készíteni? Várjunk csak, hiszen azt mondtátok, hogy szeretitek a csokit, ez pedig egy finom csokis süti lesz. Akkor mi a baj?

Túl sós, keserű, zsíros? Hát egymagában igen, de ha mind a helyére kerül, akkor már jó lesz. Ki méri, keveri stb.? Ez a recept pillanatok alatt kész, és nagyon kiadós is.

ÍME: BARNA BARÁTSÁG SÜTI (BROWNIE)

- ▶ 20 dkg barna cukor, 20 dkg fehér cukor, 1 kiskanál só, 1 csomag vaníliás cukor, 2 evőkanál kakaópor, 22 dkg liszt. Ezt a száraz részt előre kiméregetheted üvegekbe, és így ajándékozhatod vele időt a barátaidnak. Amikor meg szeretnéd sütni, az előbbi cucchoz 5-6 egész tojást, 2,5 dl olajat keversz, és jól összeturmixolod. Míg a sütő 170-180 fokra melegszik, megszórhatod a tetejét dióval, mandulával, vagy nem finom csokival, ami így szépen rásül, és nagyon klasszá teszi az egészet. 20-25 perc alatt kész.

Amíg kisül, elmesélhetjük az egy test tagjai képet. Mesélhetünk arról, hogy a tanítványok közül volt, aki beszédesebb volt, mások zárkózottabbak, akadt köztük lobbanékony és higgadt, kitartó és könnyen indulni kész. Sőt az az igazság, hogy többekről alig tudunk valami konkrétat. Az azonban biztos, hogy mind együtt úgy működtek, hogy amikor Jézus elküldte őket, megsokszorozott Jézusként látták őket az emberek. Ez történt a kiküldésükkor is, és Jézus mennybemenetele után is. Sőt szinte hihetetlen, de ez a láncolat máig is tart. Ehhez a nagy kalandhoz keresi az Úr most is a tanítványokat. Kellenek neki a keserűek és a sósak is, mert ő az egészhez felhasználja mindnyájukat. És együtt – érzi-tek ezt a jó illatot? – megszületik egy igazán nagyszerű dolog. Ez itt.

10. Kegyelme éltet – Hozzá hasonlókká válunk

Róm 8,29: *„Mert akiket eleve kiválasztott, azokat eleve el is rendelte, hogy hasonlókká legyenek Fia képéhez, hogy ő sok testvér között legyen elsőszülött.”*

Fontos: Csak az acél mágnesessége marad tartós. Aki – hozzám hasonlóan – nem (ebben) szakértő, kérjen segítséget. Jobb kérni, mint égni...

Előkészület: falapok, hungarocell, műanyag, fonal, vas, acél gombostűk, mágnes, alumínium, gyümölcszelet stb... Vastáblán vagy hűtőajtón elég hamar meg tudjuk állapítani, mi mágneses, mi nem. Ez a rész majd-hogynem unalmas, de azért játsszuk végig. A gyerekek szeretik a mágneseket. (Mutasson nekem bárki gyerekes családban mágnestelen hűtőszekrényt.) Most az óra elején tehát tisztáztuk, mi mágnes, mi nem. Toljuk félre látványosan az egész cuccot, de gondosan rakjuk az acél gombostűket két nagy erős mágnesre. Ezt a nem kötjük a gyerekek orrára.

Most vegyünk elő fényképeket. Ki kihez tartozhat? (Igazi poén per sze a szüleik, nagyszüleik (!) gyerekkori képeit lenne jó felismertetni velük, de ha ez nem valósítható meg, akkor a családok összehozása maga is jó móka. Közben telik az idő, ami most nekünk dolgozik.)

Most jellegzetes mondásokat, mozdulatokat emlegethetünk, amiket közös ismerőseink szoktak használni. Néha ezeket a szokásokat is átvesszük egymástól. Ha sokat vagyunk együtt, barátok vagy családtagok hasonlítani kezdenek egymáshoz. De tudunk-e mi Jézushoz hasonlítani? Lehetséges-e ez? Miért lenne jó?

Törekszünk rá... – ez a szokásos válasz. De nem az igazi. Az az igaz-

ság, hogy nem nagyon szakadunk meg általában. Viszont a vele töltött időben formál bennünket, és valahogy ő maga elvégzi bennünk azt, amire elhívott. Ahogy a tanítványok is megváltoztak az Úr közelében. Ki nézte ki belőlük, hogy éppen ők lesznek a nagy apostolok? (Ki hitte volna, hogy mi fogunk ma itt állni és tanítani? ☺)

Nézzük újra a mágneses kupacot. A mágnes, látjuk, rendben van, a fa, a gyümölcs, a gomb, stb. még mindig nem. A gombostűk. Hoppá! Ezekkel meg mi történt? Nem varázslat, a mágnes átmágnesezte őket. Töltöttek együtt annyi időt, hogy megváltozzanak ennyire. Most már ők is fenn tudnak maradni, mint a született mágnesek. Ez emlékeztethet bennünket arra, hogy az együtt töltött idő milyen fontos, és hogy meg tudja változtatni a dolgokat. Minket is.

És most még egy nagyon brutális dolog. Csak merészeknek. Létezik egy olyan táblafesték, ami mágnesessé teszi a teljesen lehetetlen dolgokat is. (Mágnesező festék a neve, és kreatív hobbi boltokban kapható.) Jól fel kell keverni! Hamar szárad, tehát a segítségével megvalósulhat az a csoda is, hogy mágneses lesz a gomb, a hungarocell, a textil, könnyebb kavics, kartonlap. Ki hitte volna, hogy ő is olyanná lehet? De hát ez már tényleg kegyelem...

11. Csend, csend és csalódottság – Nagypéntektől húsvétig

Fil 1,6: „Éppen ezért meg vagyok győződve arról, hogy aki elkezdte bennetek a jó munkát, elvégzi Krisztus Jézus napjára.”

A KRISTÁLY SZÜLETÉSE

Egy átlátszó edényben (üvegben) vizet melegítünk, és timsót teszünk. Ez bizony eltűnt. Na, tegyünk még bele, hátha kezd látszani rajta. Nem, sajnos, úgy látszik, még több kell. Jó, adjunk neki. Semmi és semmi. Na, most végre, mintha már homályosabb lenne egy kicsit, nem? De miért nem olyan csillogó, fényes, mint amit beletettünk? Ez nem lett valami nagy szám. Pedig milyen sokat beleraktunk. Kár is volt. Az íze talán olyan, de ennél azért több változást várhattunk volna tőle. Úgy látszik, valamit elrontottam, vagy ez nem volt olyan jó példa. Csalódottak vagyunk, nem történt meg a várt csoda.

Időnként mi is így érezzük magunkat. Csomó mindent belém tett az

Úr, kellene már, hogy látsszon rajtam valami... Biztosan ő is szomorkodik miattam... Lehet, hogy csalódott bennem, nem ilyennek képzelte.

A tanítványok nagypénteken nem teljesítettek valami jól. Elfutottak, megtagadták a mestert, volt, aki el is árulta, letagadta még azt is, hogy valaha ismerte. Nem voltak egy nagy szám társaság. Most, hogy Jézus már nincs közöttük, lehet, hogy az egész munkája elveszett? Hasonlatlan volt a sok fáradozás, tanítás, beléjük fektetett idő és energia?

De várjatok csak! Nézzétek ezt! Az üvegbe lógó kis szálon milyen szép kristályok nőttek. Nagyobbak, fényesebbek, mint amit beletettünk. Szebbek lettek és sokkal látványosabbak. Ez igen! Íme, Jézus titeka, ő láthatóvá tette bennük önmagát, és láthatóvá teszi bennünk is. Ne féljete!

(A timsó gyógyszerárból szerezhető be. Melegítéssel telített folyadékot készíthetünk belőle. A kristályképződéshez pamut alapú fonal, cérnaszál kell. A folyadék lehűlésével önként megteszi nekünk ezt a szívességet, és szemlélteti az eseményeket. Átéltethetjük, hogy az Úr megbízik bennünk, nem csalódottan, hanem örömmel és várakozással néz ránk. Hisz bennünk, és ránk bízta országa ügyét.)

+ 1 TÖRTÉNET:

- ▶ Minden magban potenciálisan benne van a növény ígérete. Vihetünk be egy napraforgó virágot, egy üveg olajat, egy csomag szotyit. Meseeljünk el nekik, milyen nagy csoda is az élet, ahogy meglapul a magban, és már benne van minden, ami szükséges. Emléklül mindenki kaphat egy magot. Jelentéktelen tárgyak jelentőséget nyernek egy hozzájuk kapcsolódó fontos képtől. A dolgok értéke több mint önmaguk.

12. A betlehemi láng, avagy karácsony és pünkösöd tanítványként

Mk 4,8: „A többi pedig a jó földbe esett, és mikor kikelt és szárba szökken, termést hozott: egyik a harmincszorosát, másik a hatvanszorosát, sőt némelyik a százszorosát is.”

Az elején erről egy adventi szokásról írt pár sort idézek, hogy értsük, miről van szó. Tulajdonképpen ez a mai történet alapja.

„Unatkozva tébláboltam, s nem találva érdekesebb elfoglaltságot magamnak az asztalon álló gyertyákat akartam elfújni. Új lelkeszünk egy macska fürgeségével vetette magát oda, és olyan hirtelen kapta el előlem, hogy ijedtemben még levegőt venni is elfelejtettem.

– Jaj, ne! – nézett rám rémülten. – Ez a betlehemi láng.

Ezután sokáig beszélgettünk, és elmesélte az egész utat, amit megtett ez a kicsi fényforrás, míg ideért hozzánk. Messze, Betlehemben gyújtotta meg valaki a tüzet, és onnan óvatosan gyertyákkal és apró lámpásokkal vitték tovább városról városra, országról országra. Gondosan őrizni kellett hosszú órákon át, vigyázva, hogy baja ne essen, és emésztő tüzet ne okozzon. Lassan, nehezen hozták, szüntelenül óvva a lángot. Ha célba értek vele, sok százan, vagy tán ezren is meggyújthatták róla saját gyertyájukat, vagy mécsesüket, s tovább vihették az övéikhez vagy egy következő találkozási pontig, ahol megosztották másokkal. Kicsit testvérekké váltak közben a fény hordozói. Adtak, kaptak, és szüntelen örködtek. Adventtől karácsonyig égett állandóan. Otthonukból a gyülekezetbe, a gyülekezetből újra haza vitték magukkal. S ha mégis kialudt a tűz, újra el kellett menni Jézus szülővárosáig, s előlről kezdeni mindent.

Sokat gondolkodtam azóta rajta. Micsoda drága, értékes is volt ez a betlehemi láng. Mennyi ember kezén át, hány óra figyelemmel, fegyelemmel gondoskodtak arról, hogy ott lehetett újra meg újra fényesen, ragyogva köztünk! Most újra advent következik, s csodára várunk, mindenki valami melegséget, örömet remélve számolgatja a napokat, még ennyi van karácsonyig. Ám az értékes dolgok sohasem olcsóak. A szeretet sem az. Nekünk is messzire kell érte elmenni, egészen a forrásáig, Isten földre jött Fiáig. Az ő világosságát, melegét óvatosan vinni, vinni tovább. Megosztva másokkal, adni és elfogadni. Otthonunkból magunkkal hozni a gyülekezetbe, és ott fényt árasztani. Aztán a gyülekezetből hazavinni újra, és bevilágítani a mindennapokat is, környezetünk életét is. S örködni felette, mint igazi érték felett. Felismerni, ha kialudt, elveszett. És ha kell, nem sajnálni a fáradságot, elmenni újra a fényforráshoz, és meggyújtani ott a tüzet, hogy élő fényforrás legyek, s világosabbá tegyem, milyen is a Szeretet.”

Érdekes összeérése ez két történetnek. A karácsonyi fények képe elevenen él bennünk, de a pünkösdről alig jut valami eszébe az átlag embernek. Pedig éppen ugyanez történik akkor is. Amikor a tanítványok megértek rá, „betelt az idő”, a Szentlélek alkalmassá tette őket, hogy továbbvigyék Jézus fényét, szeretetét. Pünkösöd után minden történet ilyen kis gyertyavivőkkel van tele. Megy Péter, János, Fülöp, ké-

sőbb Pál és társai. Minket is erre hívott az Úr. A gyülekezeti gyertyáról gyűjtson meg mindenki egy gyertyát és vigye haza. Őrizze, gondozza egy hétig, adja is tovább lehetőleg. Éljük át a felelősségét, a dolog feladat voltát. Azt is, hogy kaptuk, és hogy van hova visszamenni, ha elveszett az út közben (hiszen ilyenkor természetesen a felnőtteknek is be kell szállni a lángórzés munkájába). A következő héten lehessen elmesélni AZ élményeket a lángórzésről. Megláthatjuk, micsoda kalanddá tud lenni egyetlen szál gyertyányi tűz megtartása is.

Zárás: Láttuk az ő dicsőségét...

Jn 1,14: *„Az Ige testté lett, közöttünk lakott, és láttuk az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttjének dicsőségét, telve kegyelemmel és igazsággal.”*

Készítsünk kollázst a bepillantós alkalmak morzsáiból. Szébb és stílusosabb réteget lemezre, de végső esetben csomagolópapírra is lehet. Használjunk kavicsot, magokat, kupakokat, textileket, újságpapírokat, bármit. A közös kép tartalmazni fogja azt, amit mi megláthattunk tanítványként az ő dicsőségéből. A következő vasárnap a gyülekezet számára lehet ez a kép az „oltárkép” vagy a gondolatindító illusztráció.

A miénk engem évekre ellátott gondolkodnivalóval és reménységgel. Aki nem hiszi, járjon utána.

Ifjúsági sorozat

GALAMBOS ÁDÁM

1. Miért hiszek?

Miért fontos nekem, hogy hiszek? Ezzel a kérdéssel ritkán találkozok ez a generáció. Ezért is érdemes, hogy éppen nálunk, azaz egyházi körben fogalmazza meg, hogy mit jelent a hit önmaga számára.

KÖZÖSEN KERESSÜK MEG A VÁLASZOKAT ARRRA A KÉRDÉSRE, HOGY

- ▶ mit jelent a hit?
- ▶ milyen a jó tanítvány?
- ▶ miben különbözik az, aki hisz attól, aki nem hisz?

Hit és Biblia – Ábrahám és Mózes történetét elelevenítsük fel közösen. Mit tett Ábrahám a hitéért? Hogyan küzdött meg belső vívódásával? A pusztai vándorlásban Mózes és a nép többször mást akart. Mózes mégis hű maradt. Mutassuk be a hit pozitív oldalát.

BESZÉLGESSÜNK A KÖVETKEZŐ IGÉRŐL:

- ▶ „A szeretet ne legyen képmutató. Iszonyodjatok a gonosztól, ragaszkodjatok a jóhoz” (Róm 12,9).

Ezt követően alkossunk két csoportot (hívó és nem hívó), és vitassuk meg, hogy mi értelme a hitnek. A beszélgetés után kérdezzünk rá, hogy ki mit tanult ebből.

Otthoni feladatnak kérjük meg a gyermekeket, hogy gondolkodjanak azon, hogy miért hisznek.

2. Jézus és a tanítványok 2/1

- ▶ Kérdezzünk rá, hogy ki mire jutott a hitről való gondolkodásban.

JÉZUS TANÍTVÁNYOKAT HÍV MAGA MELLÉ

Vázlatosan ismertessük a tanítványok elhívásainak történetét. Válasszunk ki két történetet, és csoportokat alkotva jelenítsük meg őket. Ezt követően beszéljünk arról, hogy vajon melyik tanítványnak lehetett nehezebb a döntés. Miért hívhatta maga mellé a tanítványokat Jézus?

- ▶ A tanítványok versengenek, hogy ki az első – ismertessük a történetet. *„Ha valaki első akar lenni, legyen mindenki között az utolsó és mindenki szolgája!”* (Mk 9,35b)

Beszéljünk arról, hogy mit jelent az aláztat, a keresztény élet. Hol a helyünk a világban, hogyan tudjuk a jézusi követést a mindennapokban megélni. Ne felejtjük el, hogy a gyermekek nagyon nyitottak, szívesen gondolkodnak a fenti kérdéseken, ezért lehetőleg ne mi akarjuk megmondani nekik, hogy mi a helyes válasz, hanem inkább segítsük őket a gondolkodásban.

A válaszokat konfrontáljuk a mai kihívásokkal, azaz kérdezzünk rá, hogy mi számít célnak. Sokan már fiatalon is elsők akarnak lenni, többen így nevelik őket. Kezdjük beszélgetést arról, hogy mit jelent ez az evangélium fényében.

3. Jézus és a tanítványok 2/2

A TANÍTVÁNYOK ELFORDULÁSA

A tanítványi élet kihívásokkal teli. Sokszor elfordulunk Isten szeretetétől. A tanítványok is így tettek. Ne kerüljük meg ezt a témát. Meseeljünk a tanítványok kétségeiről, elfordulásairól. Ne féljünk felvállalni, hogy az emberi hit nem mindig stabil, sok kétség veszi körül. Péter, Tamás története rávilágíthatja a fiatalokat, hogy mennyire törekeny is, ha nem a teljes odaadást éljük meg. Egyúttal történetük megerősítés is, hiszen az elfordulást követően is van remény. Erre is mutassunk rá.

PÜNKÖSD

Fedezzük fel ismét pünkösöd történetét. Beszéljünk a Szentlélekről és arról, hogy kell az elhatározás ahhoz, hogy magunk is Isten munkatársai lehessünk. Kérjük meg a gyermekeket, hogy rajzolják le, milyennek látják az egyházat most és milyennek képzelik el ötven év múlva. Érdekes összehasonlítások fognak születni, ebbe valószínűleg nem gondoltak még bele. Kezdjünk el beszélgetni arról, hogy mikor érzik magukat jól az egyházban. Milyen énekeket szeretnek, mi az, amit ők maguk vállalnának a gyülekezet életében.

4. Otthonunk, közösségünk a templom – interaktív óra

Ez az alkalom szóljon egymás és a templom megismeréséről. Szervezzük ezt az órát a templomba.

Mutassuk be a templomot a kaputól a sekrestyén át a harangig. Meséljük el a templomunk történetét, valamint beszéljünk a liturgiáról, a templom felépítéséről. Ismertessük, hogy a templomban található tárgyak miért vannak ott, mit jelentenek.

Idézzünk a Zsoltárok könyvéből:

„Zarándokének. Áldjátok az URat mindnyájan ti, akik az ÚR szolgálói vagytok, akik az ÚR házában álltok éjjelente! Emeljétek föl kezeteiket a szentély felé, és áldjátok az URat! Áldjon meg téged a Sionról az ÚR, aki az eget és a földet alkotta!” (134,1–3)

Dicsérjétek az URat! Dicsérjétek az ÚR nevét, dicsérjétek az URat, akik szolgálói vagytok, akik ott álltok az ÚR házában, Istenünk házában udvaraiban! Dicsérjétek az URat, mert jó az ÚR, zengjétek nevét, mert az gyönyörűség! (135,1–3)

Engedjük meg, hogy kb. 20 percig a gyermekek szabadon járkáljanak a templomban, merjenek mindenhova bemenni, odaülni.

Ezt követően kérjük meg őket, hogy álljanak oda, ahol a legjobban érzik magukat. Ezt követően beszéljük meg, hogy ki miért választotta az adott helyet.

Majd kérjük meg őket, hogy most oda menjenek, ahol a legkevésbé érzik otthonosan magukat. Ezt is beszéljük át, hogy ki miért döntött az adott hely mellett.

5. Felölneni a Krisztus-arcot 2/1

A mai alkalom elején beszéljük át, hogy kinek mi volt a legmeghatározóbb élménye a templom bejárásából. Ezt követően beszéljünk arról, hogy magunk is az Úr háza vagyunk. Mit jelent ez?

Visszatérve a korábbi óra pünkösdi képéhez a Szentlélek erejétől a magunk elhatározásáig elevenítsük fel a keresztény élet alapjait. Pál apostol igéje segítségünkre lehet (Ef 4,1–7): *„...éljetekek ahhoz az elhíváshoz méltón, amellyel elhívatatok, teljes alázatossággal, szelídséggel és türelemmel; viseljétekek el egymást szeretettel, igyekezzetekek megtartani a Lélekek egységét a békesség kötelékével. Egy a test, és egy a Lélekek, aminthogy egy reménységre kaptatok elhívást is: egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Istene és Atyja mindeneknek; ő van mindenek felett, és mindenek által és mindenekben. A kegyelem pedig mindegyikünknek a Krisztus ajándékának mértéke szerint adatott.”*

- ▶ alázat – szelídség – türelem

Ezek a szavak mai korunk nagy kihívásai, ritkán vesszük őket igazán komolyan. Sokszor nem érénynek, hanem gyengeségnek tünnek. A páli tanítás alapján mutassunk rá e három fogalom gyakorlati szépségére, az emberi méltóság alapjaira.

- ▶ viseljétekek el egymást szeretettel

Kérjük meg a gyerekeket, hogy két – létszámtól függően akár több – csoportot alkotva üljenek le, és kezdjék el összegyűjteni, hogy a másiktól milyen jó és kevésbé jó tulajdonságokat tudnak. Vitassák meg először csoporton belül egymással, majd egy lapra írják össze a jó tulajdonságokat. Kérjük meg a gyermekeket, hogy ezt követően mindenki írjon fel három jó cselekedetet, amelyet a csoporton belül a következő órákon „gyakorolni” fog.

Kezdjünk beszélgetni a megbocsátásról. Ki, hogyan, milyen könnyen tud megbocsátani. Miért olyan nehéz bocsánatot kérni?

Kérjük meg a fiatalokat, hogy a következő alkalomra hozzanak magukkal hátizsákot.

6. Felölteni a Krisztus-arcot 2/2

- ▶ Az óra elején ismételtessük el, hogy ki milyen jó tulajdonságát fogja az elkövetkezendő időszakban gyakorolni.
- ▶ Kicsit frissítsük fel a megbocsátásról és a bocsánatkérésről szóló korábbi beszélgetésünket.
- ▶ Gyülekezetünk könyvtárát vagy köveket használva töltsük meg a háztizsákokat. A lényeg, hogy nehéz legyen. Ha jó idő van, az óra kint is folytatódhat. Kezdjünk el játszani, osszunk ki feladatokat. Amikor valaki segít a másíknak, akkor kivehet a táskájából könyvet/követ. Ezeket gyűjtsük egy helyre.

- ▶ **Játékötletek:**

Kapcsolat szavak nélkül: A játékhoz 10-12 fős csoport és csendes környezet az ideális, de játszottuk már harmincan is. Felállunk két sorban úgy, hogy mindenki egy irányba néz, mint egy sorjátékban, csak nagyjából egy méter távolságra az előtte és mögötte lévőtől, illetve a mellette álló sortól. Az első ember (egyszer az egyik sorból, majd a másíkból) kilép középre, szembefordul a csoporttal, és teljes csendben, kétfelé enyhén kitért karral elindul hátra a két sor között, de úgy, hogy közben mindkét sor minden tagjánál megáll egy pillanatra, megfogja az illető kezét a felé eső kezével (vagy összeérinti vele a tenyerét), és köszöntik egymást a szemükkel, esetleg egy mosollyal, ha őszintén jön. Mindenki haladjon végig a soron!

[Megjegyzés: A játék nagyon hatásos lehet egy új csoport vagy egy foglalkozás indulásakor. Egyrészt lelassít a játék lassúsága (mozgós játékok után különösen hasznos), és mivel a testi érintésnek, illetve az egymás szemébe nézésnek is nagy szerepe van az egymásra hangolódásban, eléri, hogy teljesen a társaimra figyeljek. Búcsúzáshoz is alkalmas, megható játék lehet.]

Tenyerek egymás felé: Párokba állunk egymással szemben. Először csak néhány centire tartjuk a két tenyerünket a másíkéttől úgy, hogy érezzük a másík tenyerének hőjét. Pár perc múlva a vezető utasítására egymáshoz érintjük a tenyereket. Végül, amikor a vezető szól, erőt is adunk hozzá, és kicsit hátrébb lépve, egymásra dőlve megpróbáljuk megtartani a másikat két tenyerünkkel. Ha bátrak vagyunk, és nem poénkodjuk el, csukott szemmel még nagyobb élményben lesz részünk. [Megjegyzés: A vezetőnek jól kell diktálnia a játékot és alaposan odafigyelnie minden játékosra. Adhat rövid, csöndes utasításokat is, ha

megfelelők jutnak eszébe. Összeszokottabb csoportban akár tovább is lehet húzni az időt egy-egy állomásnál. Szigorúan csendes játék! Ha röhögcsélnék közben, az még a feszültségoldás jele, ebből tudjuk, hogy még arra kell rágyúrni egy kicsit. Érdekes megfigyelni, ki harcol a párjával, és ki az, aki segíteni akarja a társát, vagy a feladatot minél jobban végrehajtani. Érdemes párcserével is élni egy-egy játékmenet után.]

Dzsungel: A játékot szűk helyen (pl. folyosón) kell játszani. A csapat legalább két, szorosan összeállt sorban eltorlaszolja az utat úgy, hogy ott normális esetben egy ember se fér át. A vezető kiválaszt néhány játékost (legfeljebb négyet-ötöt, de egyedül is lehet próbálkozni). Nekik az a feladatuk, hogy akár közös, akár egyedüli stratégiával átjussanak a „dzsungelen”. Figyelem! Az „erdő” nem hadsereget, hanem sűrű erdőt szimbolizál, amelynek csak akadályoznia szabad az áthaladót (pl. kis réseket elállva), de visszalökni, megütni, bármilyen módon bántani szigorúan tilos! Ha az áthaladó át tud jutni, akkor engedni kell! [Megjegyzés:] Óvatosan bánjunk ezzel a játékkal! Akkor dobjuk csak be, ha megbízható a csapat, és tudjuk, hogy nem bántanak egymást! Mondani sem kell, ez feszültség-levezető játék, amely a küzdelemről szól. Jól kiéleződhetnek az építő jellegű feszültségek és kontrasztok a csoporton belül, amelyeket aztán érdemes szóban kidolgozni, majd megbeszélni. A biztonság kedvéért, felvezetésként játszhatjuk előtte az egyik fenti vagy egy másik testérzékelős játékot.

Egység és békesség: Utolsó játékként egymás megtartása legyen a feladat. Úgy játsszuk ezt, hogy a másik terhet minél könnyebb legyen a másíknak viselni. A végén mindenki rakja le a táskáját.

Beszéljessünk a súlyok nehézségéről, azok lerakásáról, a felszabaldultság érzéséről. Erősítsük meg a gyermekekben, hogy Krisztusnál mindig le tudják tenni a terhüket. Kihez tartozunk? – tegyük fel a kérdést, és mutassunk rá a bűnbocsánat örömére.

7. A lábmosás története

Az alázat, a bűnbocsánat és a szelídség már a korábbi órákon előkeült. Ezek mellé vegyük a jézusi példát, a lábmosás történetét. Mutassunk rá arra, hogy ki volt Jézus, hogy mennyire nem természetes az akkori és a mostani világban sem, ha az Úr mossa meg a lábakat.

Ezt követően az előre bekészített lavórok segítségével adjunk lehetőséget arra, hogy mindenki megmossa a másik lábát. Ezt lehetőleg úgy valósítsuk meg, hogy lábmosás közben a többiek énekeljenek, hogy minél kevesebb lehetőség legyen a komolytalanságra. Ha végeztünk, beszéljük át, hogy kinek mit jelentett, hogy másnak megmossa a lábát, illetve hogy más mossa meg az ő lábát. Mit jelentett megfigyelni a lábmosást és közben énekelni?

Ezt követően térjünk vissza a kiindulási képhez, Jézus lábmosásának történetéhez. Tudunk-e Jézus-követő életet élni?

8. Tanítványság kifelé – avagy segíts aktívan

Ez az óra a közösségről, a segítségről, a másokért való tenni akarásról és annak szépségéről szóljon. Helyezzük fókuszba a környezetet, a gyülekezetet. Válasszunk ki egy vagy több területet, ahol tevékenyen is részesei lehetünk a jó cselekedetek gyakorlásának.

Tegyük rendbe a templomkertet, templomot, ha vannak intézményeink, akkor ott teremtsük meg a munkához szükséges feltételeket. Amennyiben lehetőség van rá, beszéljünk előzetesen a gyülekezet idősebb tagjaival, hogy akár látogatás is történhessen. Amennyiben van lehetőségünk, akár a település egy részén is tevékenykedhetünk.

Cél: ismerjék meg a fiatalok, hogy nem kell sok minden ahhoz, hogy jót cselekedni tudjanak, de a munka nem könnyű. Leljék meg benne örömeiket.

„Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5, 16)

9. A tékozló fiú

A tékozló fiú történetét valószínűleg már korábbról is ismerik a gyermekek, így lehetőség van egy rövid felidézést követően annak dramatizálására. Játsszuk el a történetet.

Az előadást követően beszéljük át, hogy ki hogyan élte meg a saját személyét.

Az alábbi témákról beszéljünk:

- ▶ Mit jelent az otthon?
- ▶ Mit jelent a szabadság?

- ▶ Van-e reménytelenség?
- ▶ Hogy lehet a mélységből, csüggedésből felállni?
- ▶ A visszatérés kihívása és öröme
- ▶ Ki az, akihez mindig visszatérhetek, aki megvigasztal?

Ezt követően a nagyobbik testvér viselkedését helyezzük fókuszba. Gyűjtsük össze, hogy mit tudunk róla, ki ő, hogyan viselkedik. Kérjünk megállapításokat, jelzőket rá. Ezt követően csoportokat alakítva kérjük a fiatalokat, hogy találják ki, hogy ők a tékozló fiú, majd az apa helyében mit tennének, hogyan próbálnák megértetni a nagyobbik fiúval, hogy mi történik.

10. Emberek halászaivá teszlek

„Amikor egyszer a sokaság Jézushoz tódult, és hallgatta Isten igéjét, ő a Genezáreti-tó partján állt. Meglátott két hajót, amely a part mentén vesztegelt; a halászok éppen kiszálltak belőlük, és hálóikat mosták. Beszállt az egyik hajóba, amelyik Simoné volt, és megkérte, hogy vigye őt egy kissé beljebb a parttól, azután leült, és a hajóból tanította a sokaságot. Miután abbahagyta a beszédet, ezt mondta Simonnak: Evezz a mélyre, és vessétek ki hálóitokat fogásra! Simon így felelt: Mester, egész éjszaka fáradoztunk ugyan, mégsem fogtunk semmit, de a te szavadra mégis kivetem a hálókat. Amikor ezt megtették, olyan sok halat kerítettek be, hogy szakadoztak a hálók; ezért intettek társaiknak, akik a másik hajóban voltak, hogy jöjjenek, és segítsenek nekik. Azok pedig odamentek, és annyira megtöltötték mind a két hajót, hogy majdnem elsüllyedtek. Simon Péter ezt látva leborult Jézus lába elé, és így szólt: Menj el tőlem, mert bűnös ember vagyok, Uram! A halfogás miatt ugyanis nagy félelem fogta el őt és mindazokat, akik vele voltak; de ugyanígy Jakabot és Jánost is, Zebedeus fiait, akik Simon társai voltak. Jézus akkor így szólt Simonhoz: Ne félj, ezentúl emberhalász leszel! Erre kivonták a hajókat a partra, és mindent otthagynva követték őt.” (Lk 5,1–11)

Beszéljük át a halászat küzdelmét. Mit jelent naponta vízre menni, a hálót rendben tartani, kitartoán várni a fogást, és mit jelent, hogy ezt követően nem fognak semmit. Lehet a fiatalok élményeire is támaszkodni.

Beszélgessünk az egyházzal. Hogyan épül fel, kik a tagjai, mit képvisel. Fogalmazzák meg a fiatalok, hogyan érzik magukat az egyházban, mit jelent számukra. Miben különbözik a hit és az egyház?

Térjünk vissza a történethez, abból is a történet végéhez. Miért mondja Jézus hogy „Ne félj?” Mit jelent az emberhalászat? Vajon mennyire volt egyértelmű, hogy kivonják a hajójukat és követik Jézust? Milyen döntés szükséges ehhez? Miért hagytak ott mindent?

11. Adventi készülődés

Ezen az alkalmon fordítsuk a fiatalok figyelmét a gyülekezet más tagjai felé. Idéztessük fel, hogy kiket ismernek a templomban, kiről mit tudnak. Ezt követően a csoport döntse el, hogy milyen ajándékkal szeretné megajándékozni a gyülekezetet. (Jó lenne, ha a karácsonyi istentiszteleten át tudnák adni az ajándékokat.)

Erre az órára megfelelő felszereléssel (olló, papír stb.), valamint bibliai igékkel is készüljünk. Vigyünk zenét is, hogy oldott, kötetlen együttlét lehessen.

12. Az imádság

Óránkat az imádságra fókuszálva tartsuk. Először gyűjtsük össze, hogy milyen imádságokat ismernek a fiatalok, majd beszéljünk róluk, hogy miért imádkozunk.

- ▶ Miatyánk
- ▶ Reggeli-esti imádságok
- ▶ Milyen családi imádságok vannak?

Említsük meg Luther mondását az imádságról, majd tegyünk egy kört, hogy ki hogyan szokott imádkozni.

„Most már tisztán látom – Istennek legyen érte hála! –, hogy nem jó imádság az, amikor az ember elfelejti, hogy mit is imádkozott. Mert az az igazi imádkozás, mikor rajta csüngünk szívvel-lélekkel az imádság minden szaván s gondolatán elejétől végig!” (Luther, 1535)

Olvassuk fel a farizeus és a vámszedő (Lk 18,9–149 történetét. Valószínűleg mindenki a vámszedő helyébe képzele inkább magát, de jó, ha tudjuk, hogy a farizeusi magatartásból is van bennünk. Beszéljünk erről a kettősségről, mennyire ismerjük magunkat.

Csoportokat alkotva írjunk imádságokat. Nézzük meg ehhez a következő hetek textusait, és ennek megfelelően osszuk ki, hogy melyik

csoport milyen témájú imát írjon. Ezeket az imádságokat az istentiszteleten a csoport bevonásával imádkozza majd el a gyülekezet.

13. Közösségben vagyunk

Ez a karácsony előtti utolsó alkalom. Beszéljük át a világhosszág és sötétség szimbólumát, majd gyűjtsük össze, hogy ki mit vár. Együttal térjünk vissza a korábbi órákra, ahol többek között az volt a feladat, hogy ki-kik a korábban megbeszéltek szerint tegyen valami jót. Beszéljük át, hogy kinek mit jelentett tudatosan jót tenni, hogyan fogadták mások a velük történt jó cselekedeteket. Írjuk össze ezeket, és mindenkiire aggasszuk rá, mintegy élő karácsonyfát készítve. A cetliket úgy készítsük el, hogy azok akár a templomi karácsonyfára is rákerülhessenek.

Fiatal felnőtt sorozat

CSERHÁTI SÁNDOR, IFJ.

124

1. „Jöjj, és kövess engem!” (Mk 2,14)

A keresztyénség történetének és személyes keresztyén életünknek is talán az egyik legalapvetőbb válsága a tanítványság igénye, műfaja és a letelepedett életmód között feszülő ellentétből adódik. A fiatalon, tizen-, huszonevesen átélt elhívás egy dinamikus, lendületben lévő életmódra invitál; éppen ettől olyan vonzó, magával ragadó. Ebben az időszakban amúgy is mozgásban van életünk. Nagy változások küszöbén állunk, már magunk hozzuk a döntéseket, kóstolgatjuk a felelős, önálló élet ízeit, érezzük annak súlyát és szabadságát. Már elindultunk, de még nem álltunk visszafordíthatatlanul egy adott pályára. Bensőnk is erre a dinamizmusra reflektál. Keressük az értelmes élet vezérfonalát, és ha valami megbízhatónak vélt ügyre találunk, boldogan adjuk oda magunkat, teljes valónkkal készek vagyunk elköteleződni. Alig várjuk, hogy induljunk. Igazi tapasztalatok híján vagyunk még ekkor, s ami a legfontosabb, önmagunkat sem ismerjük eléggé. Türelmetlen értetlenséggel szemléljük az idősebb generációk megfontoltabb, ráérősebb, kimerőbb gesztusait. Úgy tűnik, olyan dolgokkal bajlódnak, amelyek sokadrangúak a *nagy ügy* árnyékában, mintha valamit, sőt pont a lényegét nem értenék. Nem is sejtjük, hogy csak néhány év választ el attól, hogy a másik oldalra, az ő oldalukra kerüljünk.

Valami egészen hasonló jelenségnek lehetünk tanúi az ősegyház történetében. Amikor az első keresztyének rádöbrentek, hogy Jézus közeli visszajövetelét hiába várják, tehát határozatlan időre be kell rendezkedniük a világban való létre, nem csak a csalódással kellett megküzdeniük, de az új helyzet adta kihívással is. Hosszú távra be rendezkedve előbb-utóbb elvész a lendület, az önfeledt odaadás, előtérbe kerülnek az e világban való lét praktikus problémái. Az egész

optika megváltozik. Lényegében ettől fogva beszélhetünk a kereszttyéniségről, mint *vallásról*.

Sokszor már az első komoly, tartós munka, a házasságkötés, de az első gyermek megszületése kapcsán életünk, érdeklődésünk, odaadásunk fókuszta teljesen megváltozik. A legközelebbi ránk bízottakra, a fészekrakásra, a létbiztonság megteremtésére, azaz a letelepedésre kell koncentrálnunk, és sokszor még erre sem elegendő az energiánk.

KÉRDÉSEK

- ▶ Át lehet-e menteni valamit a tanítványi létből, a követésből ebbe a radikálisan új élethelyzetbe?
- ▶ Mennyire tekinthető Jézustól kapott feladatnak az otthon- és egzisztenciateremtés?
- ▶ Megtartható-e a követés ifjonti lelkesedése az új életszerkezetben, a megváltozott feladatok számára?
- ▶ Legyen-e büntudatunk azért, mert tartalékoljuk az energiánkat, illetve nagy gondot fordítunk a rekreációra?

2. „Tegyetek tanítvánnyá minden népet” (Mt 28,19)

A tanítványság felelősséget (is) jelent. Miben áll ez a felelősség? Kiért, miért vagyunk felelősek? Egyszer megkérdeztem valakit, hogy szerint te mit vár tőlünk Isten. Láthatóan meglepte a hirtelen nekiszegezett kérdés, tehát nem volt ideje alaposan átgondolni. Így szólt a némileg zavarban született, de éppen ezért önkéntelenül őszinte válasz: „Azt várja, hogy vigyázzunk egymásra.” Azóta sokszor eszembe jutott, hogy ha lett volna bőven ideje, vajon akkor is ezt válaszolta volna-e. És ma, 20-25 év múltán is ezt mondaná? Nem kevés-e ez? Egyáltalán, mit jelent *vigyázni egymásra*? Elég ott lenni a másíknak testi-lelki szükségében – bízva abban, hogy a többít Isten elvégzi –, vagy el kell valahova, valamire juttatni, meg kell változtatni, hitvallóvá kell tenni?

Mitől lesz tanítvánnyá, Jézust követővé valaki? Vallani kell őt, deklarálni a benne való hitünket, vagy egyszerűen oda menni, ahova ő, és azt tenni – persze erőnkhez, tehetségünkhöz mérten –, amit ő?

Követni, vagy imádni kell inkább Jézust? Első hallásra alaptalanak tűnik ez a szembeállítás. Miért ne lehetne a kettőt egyszerre tenni? Biztosan lehet, de a gyakorlat azt mutatja, hogy az imádat eltávolít

az imádott személytől, és ez a távolság nem tesz jót a követésnek. Túl-ságosan sokat hagyunk Jézusra, és túl tág tere nyílik kifogásainknak.

Ha a tanítványi küldetés, a misszió verbális oldaláról kérdeznek, én legszívesebben a következő bibliai intelmet idézem: „...*legyetek készen mindenkor számot adni mindenkinek, aki számon kéri tőletek a bennetek élő reménységet.*” (1Pt 3,15)

KÉRDÉSEK

- ▶ Milyen mértékben bízza ránk Jézus, hogy kitaláljuk a magunk dolgát, küldetését?
- ▶ Mikor érezhetjük, hogy megtettük, amire elhívást kaptunk?
- ▶ Létezik-e tanítványi élet misszió nélkül?

3. „Ti vagytok a föld sója, a világ világossága, a hegyen épült város.” (Mt 5,13–14)

Már azt sem könnyű eldönteni, hogy Jézus itt követelményeket fogalmaz-e meg, vagy egyszerűen felvázolja a tanítványi identitás alapvonalait. Számunkra talán így tűnne logikusabbnak: *legyetek só, legyetek világosság* – így lesztek jó tanítványaim. Az evangélium szövege szerint azonban – ha tetszik, ha nem – tanítványként *ezek vagytok*. Ha megszűnünk ekként viselkedni, tanítványok sem leszünk többé – ahogyan ezt a só-metaphora kifejtése egyértelművé is teszi.

Mindennek fényében még izgatóbbá válik a mondással kapcsolatos másik kérdés, hogy itt egymást kiegészítő, vagy inkább alternatív metaforákkal van-e dolgunk. Úgy tűnik ugyanis, hogy *só és hegyre épült város* nem lehetünk egyszerre.

Vizsgáljuk meg azonban először a legátfogóbb jelentésű metaforát, a *világosságot*. A fénynek az a szerepe kerül itt előtérbe, amely nem önmagára, a fény forrására, kiindulópontjára irányítja a tekintetet, hanem amely segít tájékozódni, rátalálni a helyes útra, megérteni az összefüggéseket; ami otthonossá teszi környezetünket, leleplezi a sötétség titkait, s ezzel oldja félelmeinket. A világ világosságaként a tanítvány a szó legtágabb értelmében *jól látni segíti* a környezetében élőket. Talán annak is jelentőséget tulajdoníthatunk, hogy a mondás többes számban hangzik, tehát a tanítványok együtt, közösségként lesznek gyámolító fényé.

A szövegkörnyezet alapján valószínűsíthetjük, hogy Jézus a sónak nem a konzerváló, hanem az ízt adó funkcióját helyezi előtérbe. Ha ez igaz, akkor érdekes feszültség támad a só és a hegyen épült város metaforája között. A só akkor tölti be jól ízesítő szerepét, ha az ételben elvegyülve, észrevétlenül teszi zamatosná azt. Akkor hívja fel magára a figyelmet, ha túl kevés, vagy túl sok van belőle; más szóval, akkor tölti be hivatását, ha nem tűnik fel jelenléte. A magaslaton épült város ezzel szemben kiemelkedik környezetéből, és minden oldalról jól látható.

Jézus tehát két, alapjaiban különböző – sőt, bizonyos értelemben ellenkező – tanítványi modellt állít elénk. Az egyik úgy lesz Isten országának eszköze, hogy észrevétlenül elvegyülve teszi zamatosná, élhetővé az életet a környezetében élők számára, a másik kiválva közegeből, mintegy kontraszt-közösséget alkotva hívja fel a figyelmet a másfajta élet lehetőségére.

KÉRDÉSEK

- ▶ Melyik modellt tartjuk a legcélravezetőbbnek?
- ▶ Van-e veszélye egyik vagy másik modellnek?
- ▶ Melyiket tartjuk magunk számára testhezállóbbnak?

4. „Köztetek van” (Lk 17,21)

A tanítványság szoros kapcsolatban áll a jézusi igehirdetés legjellemzőbb tartalmával: *Isten országával*. Arról sokszor beszélünk, hogy az eredeti szövegben nem egyszerűen országról, tehát helyről, területről, hanem királyságról, Isten uralmáról van szó. Jézus példázatai azonban még ezt az egyébként helytálló fordítást, ezt a fogalmat is szétfeszítik. Jézus úgy beszél az Országról, mint ami nemcsak létezik, jelen van, hanem mozgásban van, *történik*. Mindenekelőtt természetesen ott, ahol Jézus szól és cselekszik. Ő adja a kezdőlökést, és később is tovább- továbblendít, ahogy tehetetlenségünk folytán minduntalan lassítani kezdünk, és előbb-utóbb megállnánk. A *köztetek* kifejezés azonban többre is utalhat, mint Jézus személyére, az ő köztünk való jelenlétére.

Ha Isten országának el kell jönnie, akkor az isteni uralom nyilvánvalóan nem érvényesül világunkban. Isten visszafogottan, észrevét-

lenül van jelen köztünk, nem avatkozik bizonyíthatóan a világ életébe. Akaratát nem kényszeríti ránk, hiszen Jézusban elkötelezte magát szeretete mellett, ami nem tűri a kényszert, nem korlátozza megfélemlítéssel szabadságunkat.

Isten emberi módon, általunk akar jelen lenni, hatást gyakorolni a világra. Az Ország az által nyer teret, ami *köztünk történik*. Az egymáshoz fűződő kapcsolatunkban él, az egymás iránti gesztusaink révén terjed, egymást kapcsoljuk bele a szeretet áramkörébe, ahogyan persze meg is szakíthatjuk ezt az éltető kört.

Isten arra a hatalmas potenciálra akarja építeni uralmát, amely a köztünk lévő viszonyokban szunnyad.

KÉRDÉSEK

- ▶ A szeretet mindig kockázatvállalás. Vállalhat-e Isten kockázatot?
- ▶ Nincs-e kudarcra ítélve Isten országa, ha ilyen mértékben reánk van bízva?
- ▶ Mit jelent Jézus szava: „Az én országom nem e világból való” (Jn 18,36)?

5. „Nem tudjátok, milyen lélek lakik bennetek” (Lk 9,55)

Szeretjük azt gondolni, hogy urai vagyunk önmagunknak. Amikor tudunk ezen gondolkodni, akkor valószínűleg így is van. Nem hiszem, hogy Jézus itt arra utalna, hogy egyáltalán nem ismerjük, nem ismerhetjük magunkat. Inkább arról lehet szó, hogy adódnak helyzetek, amikor olyan erők szabadulnak fel bennünk, amelyekről addig nem is tudtunk, sőt, nem is tudhattunk, mert ilyenkor épp a józan tudatunk hagy cserben. Ahogyan például pánik alkalmával tapasztalhatjuk: mintha egy idegen és ellenállhatatlan erő ragadna magával, amely nem hagy alkalmat önreflexióra.

Bennünk lakik, mondja Jézus, hiszen *belőlünk húzza elő* egy-egy kritikus helyzet; mégsem hiszem, hogy egy állandóan bennünk szunnyadó, részünkké vált, *sötét világról* lenne szó. Inkább arról, hogy végtelenen egymásra utalt, egymásnak kitett, egymás viselkedésétől, reakcióitól függő lények vagyunk. Olyannyira, hogy ha önmagunkban, elszigetelten, a környezetünktől függetlenül próbáljuk vizsgálni magunkat, nem juthatunk hiteles eredményre.

Első pillanatra úgy tűnik, hogy Jakabot és Jánost valamiféle *szent*

harag keríti hatalmába. A samáriai falu rosszindulatú lakóinak meg kell mutatni, hogy az élő Istennel packáznak. Talán még elismerést is remélnék Jézustól, aki azonban egyértelművé teszi: az az indulat, ami pusztításra serkent, nem az Atyától való. Ahogyan Hóseásnál olvasuk: „*Nem izzó haragom szerint bánok vele, nem döntöm újra romlásba Efraimot, mert Isten vagyok én, nem ember. Szent vagyok köztetek, hogyan is törnék a vesztetekre?*” (Hós 9,11)

KÉRDÉSEK

- ▶ Hogyan egyeztethetjük mindezt össze azokkal a bibliai epizódokkal, ahol Isten haragjában pusztít?
- ▶ Lehet-e védekezni az ilyen indulatok ellen?
- ▶ Mit kezdjünk velük, ha nem lehet?

6. „*Miről vitatkoztatok útközben?*” (Mk 9,33)

Márk hallatlan tömörséggel, ugyanakkor megejtő finomsággal állítja eléink ezt az epizódot, ami nem is nevezhető önálló történetnek, inkább csak átvezetésnek. Kiinduló elemének, a tanítványok vitájának nem is vagyunk tanúi, csak Jézus későbbi kérdése nyomán derül ki, mi is történt útközben. Mintha ezzel a szerkesztéssel is érzékeltetné Márk, hogy milyen vehemensen igyekszünk leplezni a témát, éppen azért, mert nem tudunk szabadulni tőle.

Nagyjából a következőképp képzelhetjük el az eseményeket: Jézus az úton kissé előresiet, vagy éppen lemarad a tanítványok fő csoportjától, talán azért, hogy egy kicsit gondolkodni tudjon, vagy valamelyik tanítványával négy szemközt beszélgethessen. Csak foszlányok jutnak el hozzá abból, amiről a többiek vitatkoznak. Bizonyára vannak sejtései, és ennek akar utánajárni az esti együttlét során. Jézust nyilván a tanítványok hallgatása győzi meg arról, hogy jól sejtette: az elsőbbségről volt szó, ahogyan általában, ha Jézust hallótávolságon kívül tudták.

Azt is mondhatnánk, hogy amint Jézus kicsit lemarad, vagy előre-siet, elkezdünk *egyházasdit* játszani. Ebben a játékban pedig, minden eredeti jóakaratumk ellenére, rendszerint ide lyukadunk ki. Annak ellenére, hogy tökéletesen tudjuk, Jézus nem akarja, nem szereti, ha erről van köztünk szó. Persze ez a vita nem mindig, nem feltétlenül

verbálisan zajlik; egyszerűen az életformánkká vált, hogy Isten színe előtt is versenytársak vagyunk.

A szőlőmunkásokról szóló példázatban (Mt 20,1–16) Jézus azt akarja a lelkünkre kötni, hogy Isten előtt nem kell vetélkednünk, hiszen mindannyiunknak ugyanannyit akar adni. Megdöbbenő, ugyanakkor nagyon ránk vall, hogy még ez a történet is képes szembeállítani: „*vagy azért vagy irigy, mert én jó vagyok?*”

KÉRDÉSEK

- ▶ Baj-e, ha tanítványként ambícióink vannak? (Pál apostol is *versenypályáról* beszél – 1Kor 9,24.)
- ▶ Működhet-e az egyház hierarchia nélkül?
- ▶ Ha Isten valóban feltétel nélkül szeret, akkor mi fogja szavatolni a rendet?

7. „Ha meg nem tértek, és olyanok nem lesztek, mint a kisgyermekek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt 18,3)

Vajon mire gondolt Jézus? Milyen gyermeki vonást kellene elsajátítanunk? Az ártatlanságot? A nyitottságot? Az őszinteséget? A képzelőerőt? A közvetlenséget? Lehet, hogy együtt valamennyit? Nem kíván-e képtelenséget? Ehhez ki kellene bújni a bőrünkéből. Ki kellene törölni emlékezetünket, valamennyi kudarc, csalódás, vargabetű nyomát. Talán éppen azt, vagy azt is akarta, hogy ezen tűnődjünk, ezen törjük a fejünket, hogy ne hagyjon nyugodni ez a furcsa kívánság. Az se baj, ha más-más pillanatban, életszakaszban más-más megoldásra jutunk.

Az egyik lehetőséget mindenestre könnyen szem elől téveszthetjük, ha a gyermekek mai társadalmi státuszából indulunk ki. A korabeli gyermekek helyzetét Jézus *megalázottságként* írja le (Mt 18,4), ami nem jelentett feltétlenül sanyarú sorsot, de azt igen, hogy csak az apjuk jogán léteztek, és a felnőtt közösség nem sokra tartotta őket, amíg a Tóráról és általában az Isten dolgairól való értelmes eszmecserére éretté nem váltak (ahogyan ezt a tanítványok magatartása Mk 10,13-ban világosan kifejezi). Ennek fényében Jézus talán arra gondol, hogy nem szabadna nagyra tartanunk magunkat. Nem pusztán morális okokból, illemből, hanem főként azért, mert aki úgy érzi magáról, hogy már *valaki*, azt nagyon nehéz megajándékozni. Minél felnőtt-

tebbek vagyunk, minél többet tettünk le az asztalra, annál inkább a méltóság fogalma felől közelítjük, értelmezzük önmagunkat, és annál kevésbé tudunk szívből, önfeledten örülni valaminek. Márpedig Isten országa a megajándékozottság örömeiben éled.

KÉRDÉSEK

- ▶ Gyermekké válva mi lenne a felelősségérzetünkkel?
- ▶ A mai gyermekeket is példának állítaná Jézus?
- ▶ Nem tesz e túl sérülékennyé a gyermeki lét?

8. „Ha a ti igazságotok nem múlja felül a farizeusok igazságát...” (Mt 5,20)

Jézus szerint tehát nem csak egy igazság van. Nem vitatja el a farizeusokét sem, de világossá teszi, hogy van, lehet több, jobb, *még igazabb* igazság, igazságosság. Leginkább talán a szőlőmunkások példázata (Mt 20,1–16) érzékelteti, hogy mire gondolhat Jézus, hiszen ott egyszerűen, egymás mellett jelenik meg a kétféle igazság. Nem vitatható el a kora reggel munkába álltak igaza, még akkor sem, ha tudjuk, hogy a kialakított fizetséget megkapták. Ez a méltányosság, a viszonyosság igazsága, aminek kétségtelenül ellentmond a gazda nagylelkűsége. Mégsem mondanánk ezt a jóságot igazságtalannak. Ez is igazság, de valami más világlátás, más lelkület révén megélt, gyakorolt igazság, ami nem a másik teljesítményén, hanem annak szükségén tájékozódik. De talán még ennél is többről van szó.

Az a görög ige, amelyet a magyar fordítás a *felülmúl* szóval fordít, eredetileg *túlöntést*, *túlcsordulást* jelent. Mint amikor a bort töltő menyecske belefeledkezik kedvese szemébe, s a nedű kicsordul a korsó peremén. A jézusi igazságban van valami szertelenül önfeledt, megdöglő odaadás. Ez készíteti a példázatbeli apát, hogy méltóságát és minden pedagógiai megfontolást sutba dobva fia elé szaladjon, ölével beléfojtva a begyakorolt mondókát. Ez az igazság maga mögött hagyja a kalkulációt, a méricskélés a gazdaságosság milióját. Nem törődik a hozammal, hogy *mi lesz aztán*, nem keres biztosítékokat. Talán erre érez rá Pál apostol, amikor Istent (idézőjelek nélkül!) bolondnak nevezi (1Kor 1,25).

KÉRDÉSEK

- ▶ Ha újra elmenne otthonról a kisebbik fiú, az apa akkor is ugyanígy cselekedne?
- ▶ Vállal, vállalhat-e kockázatot Isten?
- ▶ Képes-e megváltoztatni világunkat ez az isteni szeretet?

9. „Vajon ki tudjátok-e inni azt a poharat...?” (Mk 10,38)

Ma a keresztyén világ túlnyomó része generációk óta biztonságban él, s ahol az utóbbi évtizedekben háború pusztított, ott sem a vállalt hit volt a szenvedés oka. Egészen a legutóbbi időkig semmi nem készített arra, hogy tanítványságunkra úgy gondoljunk, mint ami egyszer a vesztünket okozhatja. Ma azonban újra hozzá kell szokni a gondolathoz, hogy Jézushoz tartozásunk mártíromsághoz vezethet. Nem csak arra gondolok, hogy a világ több pontján keresztyéneket ölnek a vallásuk miatt. Az ő szenvedésüknek – éppen azért, mert Jézuson tájékozódunk – nem szabadna jobban fájni nekünk, mint bárki másé-
nak ezen a világon. Arra a veszélyre utalok, ami akkor fenyegethet, ha aktívan gyakoroljuk tanítványságunkat, azaz kiélezett helyzetekben is a Jézustól tanult módon cselekszünk.

El kellene szakadnunk attól a gondolattól, hogy Jézus a Gecsemáné-kertben csak azért nem kérte Atyjától a mennyei seregek közbelépését, hogy a megváltás műve feltétlenül beteljesedhessen, hogy engesztelő halálának semmi ne álljon útjába (Mt 26,53). Pilátusnak mondott szavai világosan eligazítanak ebben a kérdésben: „Az én országom nem e világból való: ha ebből a világból való volna, az én szolgálaim harcolnának, hogy ne jussak a zsidók kezére.” (Jn 18,36) Nyilvánvaló, hogy Jézus nem azt akarja mondani, hogy túl messze van a hazája, és szolgálái nem érnének ide időben. Ez a magyarázat nem csak komikusan hat, de azt is jelentené, hogy e világban Jézusnak nincs hatalma, meg van kötve a keze. Szavait ezért csak így érthetjük: *Ahonnán én jövök, ott nem ez a rend. Nálunk nem így intézzük a dolgokat. Én nem ezt tanultam Apámtól.*

KÉRDÉSEK

- ▶ A szeretet valóban kiűzi a félelmet?
- ▶ Tudnánk-e akkor is szeretni valakit, ha biztosak lehetnénk abban, hogy nem veszíthetjük el?
- ▶ Van-e *haszna* a mártíromságnak?

10. „Példát adtam nektek, hogy amint én tettem veletek, ti is úgy tegyetek.” (Jn 13,15)

„Szeressétek egymást” – olvassuk újra és újra a jánosi iratokban. Sokáig úgy tekintettem erre a parancsra, mint ami túlságosan kisigényű, ezért alacsonyabb rendű, mint a szinoptikusoknál olvasható utasítás: *szeressétek ellenségeiteket*. Egy igazi tanítványnak – gondoltam hosszú ideig – ez az igazi, embert kívánó feladat. Azt szeretni, aki engem is szeret, nem nagy erőfeszítés, ahogy ezt maga Jézus is megerősíti (Mt 5,46). Márpedig az *egymást* nyilván azokra vonatkozik, akik velem együtt címzettjei a parancsnak, tehát a saját közösségem tagjai; testvérek, tanítványtársak.

Ma már másképp látom mindezt. Persze most is súlyosabb, erőteljesebb követelménynek tartom az ellenség szeretetét, csak az vált az idők folyamán egyre világosabbá előttem, hogy az igazi ellenségek, vagy inkább az ellenségeskedést gerjesztő konfliktusok legtöbbször egészen közel keletkeznek. Más szóval: a két parancsolat rendszerint ugyanazokra vonatkozik.

Talán János – lévén a legkésőbb író evangélista – már érzekelte, hogy az úrvacsora a többszörös helyettesítés, szimbolizáció miatt egyre inkább rítussá szelődül, azaz kezdi elveszíteni azt a közvetlenséget, amellyel a passió eredeti eseményéhez volt hivatott kötni az utókor híveit. A lábmosás drasztikus fizikalitása ezt nem teszi lehetővé. Ráadásul nem csak Istennel, hanem közvetlenül a másik emberrel kapcsol össze a szó legszorosabb értelmében. Nem csoda, hogy nem vált az úrvacsorához hasonló módon rendszeres gyakorlattá.

KÉRDÉSEK

- ▶ Hagynám-e, hogy megmossák a lábamat?
- ▶ Kinek kellemetlenebb, a mosó vagy a megmosott számára?
- ▶ Változna-e valami, ha rendszeres gyakorlattá válna?

11. „Pihenjete meg egy kissé...” (Mk 6,31)

Jézus a kiküldetésben megfáradt tanítványokat egy eldugott helyre invitálja, hogy egy kicsit kifújják magukat. Noha általában alig tűnik fel ez a kis evangéliumi epizód, számomra az egyik legmegkapóbb Jézus megnyilvánulásai közül. Talán Márk is így van ezzel, hisz a meglehetősen szűkszavú, lényegre törő beszámolójában is helyet szorít neki.

Az evangéliumokat olvasva könnyen kialakul bennünk az a benyomás, hogy Jézus küldetése – s vele együtt a tanítványok élete – merő hajsza volt. Ennek megfelelően magát Jézust is hajlamosak vagyunk olyan megszállott, nyughatatlan alakként elképzelni, aki legszívesebben állandóan mozgásban lenne, aki nem kíméli sem magát, sem követőit, aki nem ér rá az apró részletekkel bibélődni. (*Fanatikus* – mondanánk, ha nem tudnánk, hogy kiről van szó.)

Annál megejtőbb az a figyelmesség, már-már gyengédség, ahogyan itt Jézus a tanítványok épségére, jó közérzetére ügyel. Persze mondhatjuk, hogy csak azt teszi, amit megtesz minden jó cégvezető, ha azt akarja, hogy beosztottjai jól, lelkesen végezzék dolgukat. Engem azonban éppen arról győz meg ez az epizód, hogy Jézus sosem csak az ügyet, az ügyét nézi. Sohasem tekint pusztán eszközként ránk, és nem akar kizsákmányolni, kizsigerelni akkor sem, ha egyébként embert próbáló feladatot ad, ha valóban komolyan számít rák. Sohasem felejt el, hogy a cél mi, mi is vagyunk. Nem csak azt szeretné, hogy elkötelezett tanítványai legyünk, hanem azt is, hogy jól érezzük a bőrünkben, hogy a helyünkön tudjuk magunkat.

KÉRDÉSEK

- ▶ Jobb, hogy ma vagyunk tanítványok, vagy szívesen bújnánk az elsők bőrébe?
- ▶ Mesélhetek-e vicceket, anekdotákat egymásnak az esti együttlétken?
- ▶ Milyen kritériumok alapján választotta ki Jézus a tanítványait?

12. „Annak örüljétek, hogy a nevetek fel van írva a mennyben” (Lk 10,20)

Soli Deo Gloria. Bevallom, sokszor ellenérzést kelt bennem ez a mondat. Nem mintha elvitatnám Istentől a dicsőséget, vagy nem tartanám rá méltónak. Én is vallom, hogy *nélküle semmit se tudnánk cselekedni.* Másról van szó.

Egyrészt nem hiszem, hogy ő ezt akarná. Diktátorok szeretik ünnepeletetni magukat, s hallgatni, ahogy mindenért nekik tulajdonítják az érdemet. Azt hiszem, hogy Isten már attól elég boldog, ha örömet leljük benne, és odaadók vagyunk egymás iránt.

Ellenérzésem másik oka, hogy legtöbbször akkor hangzik fel ez az intelem, amikor valakinek éppen sikerült valami, és ha hagynák, örülhetne annak, hogy végre ő is képes volt egy tétova lépést tenni Isten országában. Akkor is gyakran hallani, amikor valakinek éppen köszönetet készülnek mondani, és az illető így háritja el a dicséretet. (Ilyenkor alig-alig tudom elnyomni magamban a sejtést, hogy emberünk ezzel a gesztussal épphogy még dicsérendőbbé igyekszik tenni magát.)

A sikeres küldetésből visszatérő tanítványoknak szóló jézusi intelem is könnyen tűnik fel ilyen fényben. Nem hiszem azonban, hogy Jézus el akarná venni a tanítványok örömét. Szerintem elsősorban nem is nekik szól mindez; ha szavai egyáltalán eljutnak a sikerélménytől mámoros, elszántságtól duzzadó fiatal emberek füléig. Eljön azonban majd az idő, amikor kívül-belül erejüket veszítik, amikor megfáradnak, kiégnek, amikor nem lesz mit újságolni, felmutatni, amikor erőt vesz rajtuk az alkalmatlanság tudata. Amikor már inkább kerékkötői a dolgoknak, koloncok, akik azt sem tudják, mi lenne a rosszabb, ha környezetük titkolná, vagy ha éppen az orruk alá dörgölné ezt a tényt. Amikor már csak egyedül az a reménység marad, hogy Isten, aki elhívta őket erre az életre és Jézus követésére, nem ereszti ki őket kezei közül.

KÉRDÉSEK

- ▶ Mit jelenthet Istennek dicsőséget adni?
- ▶ Mit jelenthet jézusi értelemben aláztatásnak lenni?
- ▶ Kikerülhet-e a nevünk a mennyben vezetett könyvből?

Középgeneráció

GALAMBOS ÁDÁM

136

1. Milyen vagyok, ki vagyok én?

Minek vagyok a követője, híve? Mi az, ami meghatározza életemet? Mit jelent számomra az egzisztencia? Mennyire egzisztenciális kérdés számomra a hit? Az egyház vagy saját hitem áll meggyőződésem fókuszában? – Ezekkel a kérdésekkel kezdjük el foglalkozni. Nagyobb létszám esetén érdemes csoportokat alakítani.

„AZ AZ ISTEN AKARATA, HOGY MEGSZENTELŐDJETEK.” (1THESSZ 4,3)
A páli értelemben vett szentről kezdjük beszélgetni. Hogyan épül fel az egyház, mit jelent annak tagjának lenni.

KÉRDÉSEK

- ▶ Ki vagyok a gyülekezetben?
- ▶ Miért fontos számomra?
- ▶ Mit teszek/tehetnék a gyülekezetben?

ILLUSZTRÁCIÓNAK

Vörös István: *XXII. zsoltár*

¹Én Istenem, én Istenem,
miért hagytál el engemet?

²Azaz: mért ne tetted volna?

Ha el se hagysz, mi marad
nekem? Idefelé a vonatúton
a koponyámban lassan
minden megoldadt: gondolat
és érzélem, tudás és szó.

³Kiáltok nappal, és meghallgatsz,
de megvonod vállad,
a felhőket. Kiáltok éjjel,
és meghallgatsz, de
lehunyod a szemed és másra
gondolsz. A gondolataid
a folyton változó csillagábrák.
Az ég kaleidoszkópja
zörögve átrendeződik fölöttünk.

⁴Hozzád kiáltottak Atyáink
és te visszakiabáltál rájuk,
a hajnali völgyben
szörnyethaltak a vadászok,
de föltámadtak, akiket meglóttak.

⁵A gyengék és erősek csatájában
miért nem állsz soha ugyanazon
az oldalon? Féreg vagyok,
és te a rigót biztatod, hogy
fajlon fel. Nyúl vagyok,
és te a sast biztatod, hogy
csapjon le rám. Hal vagyok,
és te megszaggatod
a halászaid hálóját.

⁶Kihoztál anyám méhéből,
pedig azt hittem, egy
atommagba vagyok zárva,
örök várakozásra ítélve.
Biztattál anyám emlőin,
pedig azt hittem, az éhséget
nem csillapíthatja semmi,
de te megmutattad nekem:
a szeretet anyag. És a matéria
nyüzsgő szeretet.

⁷Lehetséges ennél többet
akarni? Többet az éjszakai
jajkiáltásnál az anyag szíve
alól: Én Istenem, én Istenem,
miért találtál meg engem?

2. Szülőként – szülőként 2/1.

Ennek a találkozásnak egy történet képezi az alapját: Hankiss Elemér *A Tízparancsolat ma* című kötetének a „Tiszteld atyádat és anyádat!” parancsolathoz írt bevezetője. A történet – akár a lenti felosztás alapján – részekre szedhető, közben meg tudunk állni, az adott szakaszok kérdéseit meg tudjuk vitatni. A történet alkalmas arra, hogy saját felelősségünkkel konfrontálódjunk, elhelyezzük benne magunkat, valamint a csoporton belül is várható, hogy a különböző vélemények ütközése igazán dinamikus beszélgetésre ad lehetőséget.

KINEK AZ ÉLETE ÉRTÉKESEBB?

„Engedjék meg, hogy mindenekelőtt feltegyek önöknek egy kérdést. Egy haszontalan kérdést. Tisztelik önök a szüleiket? Tisztelik őket őszinte szívből vagy színből, vagy igazán? Nem tudom, mi a válaszuk, de tegyünk egy kísérletet. Játsszunk el egy játékot, egy kegyetlen játékot. A játék neve az, hogy *A mentőcsónak*. Talán ismerik. Úgy szól a történet, hogy hajótörést szenved egy társaság, és közülük néhányan egy mentőcsónakban próbálnak menekülni. Napok óta hánykolódnak a tengeren, a csónak kicsi, ők sokan vannak, víz alig van, élelem alig van. El kell dönteniük, hogy vagy mindannyian meghalnak, vagy valakit, valakiket ki kell dobniuk a csónakból. Képzeljék magukat az ő helyzetükbe. Önök hogy döntenének? Hogy döntenék el azt, hogy kinek az élete értékesebb, s kié a legértéktelenebb? Kivel kell kezdeni? Velem, veled, vele? A döntés végtelenül nehéz, mert mindannyian hisszük és valljuk, hogy az emberi élet szent. Minden ember élete szent.

De ha tíz ember élete múlik azon, hogy tudunk-e dönteni vagy sem egy ilyen tragikus helyzetben, akkor a döntést mégiscsak meg kell hoznunk. Persze a csónak utasai dönthetnek úgy is, hogy nem döntenek. És belenyugszanak közös végzetükbe. De ezzel tíz emberi élet fölött mondják ki a halálos ítéletet. Dönthetnek úgy is, hogy nem vállalják a döntés felelősségét, hanem sorsot húznak, s ezzel a felelősséget átruházzák az égi hatalmakra, a végzetre, a véletlenre. De dönthetnek úgy is, hogy vállalják a felelősséget. Mi történik ekkor? Ön például mit tenne? Hogyan választana például egy idős, beteg asszony és egy fiatal lány között? Kit tessékelné ki a csónakból?

Sok mindentől függhet itt a döntés. Más és más kultúrkörökben felnőtt emberek másképp és másképp döntenének. A fajfenntartás

darwini törvényének értelmében nyilvánvalóan a fiatal lányt kellene megőrizniük a csónak utasainak, és az idős asszonytól kellene megválniuk. És valóban, voltak olyan korai civilizációk, amelyekben az öregeket kitették a vadonba, a ragadozók vagy az éhhalál és a hideg prédájául. De voltak olyan korai civilizációk is, amelyekben épp ellenkezőleg: az idős embereknek volt a legnagyobb becsülete, ők voltak a törzs hagyományainak őrzői, a vének tanácsának tagjai, a közösség életének irányítói. Ezekben a közösségekben a fiatalok életének volt kisebb az értéke. Tudjuk, hogy voltak olyan korok és kultúrák, amelyekben az apáknak joguk volt arra, hogy saját gyerekeiket akár fel is áldozzák a saját maguk vagy a közösség érdekében. Gondoljunk csak Agamemnonra, aki feláldozta lányát, Iphigeneiát (más mítoszvariánsokban csak fel akarta áldozni) azért, hogy a jó szelek megérkezzenek, hajóhadával továbbvitorlázhasson, és lerombolhassa az ellenség városát, Tróját. Vagy gondoljunk a Bibliában Ábrahámra, aki saját gyerekeit, Izsákot kész feláldozni azért, hogy Istenben való feltétlen hitéről tanúságot tegyen.

Manapság arra hajlanak a modern társadalmak, hogy inkább az öregeket áldozzák fel. Azt a csoportot, amelynek, ahogy most mondani szokás, a legkisebb, a leggyengébb az úgynevezett érdekérvényesítő képessége. De vannak ennél drámaibb helyzetek is. Egy éhező afrikai országban éhínség idején el kell döntenie az életerős felnőtteknek, a szülőknek, hogy saját szüleiket, az időseket vagy saját gyerekeiket hagyják éhen halni. És ez nem játék, ez a rettenetes valóság, ez a rettenet nap mint nap megismétlődik még ebben a mi nagyszerű, modern világunkban is.

A mentőcsónak-játék tulajdonképpen nem is igazán játék. Ma, itt Európában is nap mint nap döntünk arról, hogy kinek az élete értékesebb. Az idős emberé vagy a fiatalabbé. Például azzal, hogy a parlamentben nyugdíjmelést szavazunk-e meg, vagy inkább a fiatalok pályakezdését támogatjuk. De térjünk vissza a csónakhoz. Kinek az élete értékesebb? Ez attól is függ, hogy előreláthatólag hol vetődik majd partra a csónak. Ha egy lakatlan szigeten, ott a férfierő, a testi erő nagyon fontos. Lehet tehát, hogy a csónak életerős férfi utasait kell utoljára hagyni. Ám ha úgy ítéljük meg, hogy nem a fák kivágása, házak építése lesz majd a legfontosabb feladat, hanem az otthont-eremtés, hogy emberi módon lehessen élni, hogy a rettenetes hanykolódás után meg lehessen pihenni, a sebeket be lehessen kötözni, akkor viszont inkább a csónakban ülő asszonyokat, lányokat kellene megmentenünk, mert az otthont-eremtésnek, a szenvedések enyhí-

tésének ők a bajnokai, varázslói, és nem a férfiak. De nem minden korban, nem minden kultúrában döntöttek volna így. A középkorban, mint tudjuk, erős volt a nőgyűlölet. Akkor és ott inkább a nők estek volna áldozatául egy ilyen mentőcsónakbéli kalandnak. Gondoljuk csak meg, hogy a késő középkori boszorkányperek is inkább a nőket küldték boszorkányként a máglyára vagy fullasztották vízbe, és nagyon ritkán fordult elő az, hogy egy férfi jutott hasonló sorsra. Igaz, a középkori és újkori Madonna-kultusz például valamelyest javított a nők megítélésén és helyzetén. Kialakult később, elsősorban a királyi-hercegi udvarokban egyfajta udvariasság, lovagiasság, etikett. Ez arra kötelezte a férfiakat, hogy tiszteljék és segítsék a női nemet. Később ez a polgári magatartásrend részévé is vált. Tudjuk, hogy például a Titanicon is először a gyerekek és nők szállhattak be a mentőcsónakokba. A férfiak utoljára maradtak, vagy együtt kellett elszálljaniuk a hajóval.

Vagyis a különböző korokban és kultúrákban különbözőképpen döntöttek volna ebben a kérdésben. Ön hogy döntene? Ha egy férfi és egy nő közül kellene választania, kit tessékelné ki a csónakból?

Ha egy anyának kellene döntenie, hogy ő lép-e ki a csónakból, vagy gyerekeit hagyja kidobadni a csónakból, az esetek 99 százalékában minden bizonnyal inkább önmagát áldozná föl. De a választás lehetősége nincs mindig adva. Hányszor kell döntenie az orvosoknak, hogy egy nehéz és életveszélyes szülés alatt kinek az élete értékesebb, kiét kell megmenteni: az anyáét vagy az újszülöttét!? Fel lehet állítani egy másik képletet is.

Ha ott ülne a csónakban Einstein, és vele szemben valaki, aki talán nem olyan nagy koponya, mint ő, hogyan döntenénk? Ha Einstein meghal, akkor talán egy világra szóló, az egész emberiség számára fontos felfedezés nem születhet meg. Elegendő ok ez arra, hogy a vele szemben ülőt ítéljük halálra?

Utoljára hadd kérdezzem meg egészen durván és élesen, mert az élet, mint láttuk, időnként ilyen élesen teszi fel a kérdéseket: Ha ott ülne a csónakban az ön idős édesanyja és tízéves gyereke, mit tenné? Azt mondhatná, hogy nem döntök, én saját magam ugrom be a vízbe, nem vehetek részt ebben a döntésben, nem lehetek oka sem édesanyám, sem gyermekem halálának. De ha mégis döntenie kellene, mert, mondjuk, ön a csónak kormányosa, és ön nélkül mindenki beleveszne a tengerbe, akkor hogy döntene? És gondolja meg: a Tízparancsolatban a gyerekeket csak a »Ne ölj!« parancsolata védi. A szülőket a »Tiszteld atyádat és anyádat parancsolata is!«

3. Szülőként – szülőként 2/2.

Ez az a generáció, amelyik sok esetben egyszerre szülő és már szülőivel is másfajta, odafigyelő kapcsolatban él. Ez egy speciális életkori helyzet, melyben sokszor elkél a segítség.

Kezdjük összegyűjteni a felmerülő kérdéseket: ki hogyan éli meg a szülői szerepet, a párokapsolati helyzetét, a szüleivel való kapcsolatát, a gondoskodást? Milyen nehézségek veszik körül, min szeretne változtatni?

Ezt követően induljunk ki a Kornéliusz-program családi felépítéséből, beszéljük át annak a családra vonatkozó megállapításait.¹

Foglalkozás: kérjük meg, hogy mindenki rajzolja fel egy lapra közeli családfáját, azon jelölje be, hogy ki milyen kapcsolatban áll egymással. A közelség-távolság viszonyát is érdemes ábrázolni, jelölni. Keresse meg mindenki, hogy mindebben hol a helye, kihez van közel vagy távol, min szeretne változtatni. (Ezt a feladatot érdemes nem közösen, hanem mindenkinek egyénileg végezni.)

Közös foglalkozás: Aki úgy érzi, hogy meglátásait megosztaná, annak adjunk lehetőséget. Próbáljuk általános megállapításokra irányítani a figyelmet, hogy senkinek se váljon esetleg kellemetlenné a beszélgetés.

IGEHELYEK

„Azután ezt mondta az Úristen: Nem jó az embernek egyedül lenni, alkotok hozzáillő segítőtársat.” (1Móz 2,18)

„Ezért hagyja el a férfi apját és anyját, ragaszkodik feleségéhez, és ezért lesznek egy testté.” (1Móz 2,24)

„Bizony az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” (Zsolt 127,3)

IDÉZET

Weöres Sándor: *A jóságról*

Ne kívánd senki szeretetét. Ne utasítsd el senki szeretetét.

Úgy áradjon szereteted, mint a tűz fénye-melege: mindenre egyformán. Akik közel jönnek hozzád, azokra több essék fényedből és me-

¹ Kornéliusz-program: <http://www.evangelikus.hu/sites/default/files/Korneliusz%20program.pdf>.

legedből, mint akiknek nincs szükségük terád. Családtagjaid, mindennapi társaid s a hozzád fordulók olyanok legyenek számodra, mint a kályhának a szoba, melynek melegítésére rendelik.

4. Hol a határ(om)?

Ennek az alkalomnak egy film alkotja az alapját: *A kísérlet (Das Experiment)*.

A film leírása: A film alapjául az 1971-es, hírhedt stanfordi börtönkísérlet szolgál. A kutatólaborban egy valódi börtönt modelleznek, cellákkal, rácsokkal és megfigyelő kamerákkal felszerelve. Két héten keresztül 20 férfi játssza el a börtönőrök és a rabok szerepét, miközben a tudósok az agresszív viselkedést vizsgálják. A rabok el vannak zárva, és látszólag enyhe megkötések vonatkoznak rájuk, az őrök pedig azt az utasítást kapják, hogy fizikai erőszak nélkül próbáljanak meg rendet tartani. A résztvevők közül bárki bármikor kiléphet, de a szereplőknek fizetett díjat ebben az esetben nem veheti fel.

Az első napokban a két csoport közötti hangulat inkább csak bizonytalan, de ahogy telik az idő, egyre több valódi konfliktus alakul ki, az őrök pedig egyre drasztikusabb korlátozásokat vezetnek be a fegyelem megtartása érdekében. Egyre inkább úgy tűnik, hogy a kísérlet túl jól sikerül.

KÉRDÉSEK

- ▶ Ki vagyok én?
- ▶ Mit kezdenék egy ilyen szituációban?
- ▶ A film hívókról külön nem szól. Vajon lenne különbség?

5. Ne félj!

„Ne félj, mert nem vallasz szegényt, ne pironkodj, mert nem ér gyalázatot! Ifjúkorod szegyenét is elfelejted, özvegységed gyalázatára többé nem emlékezel.” (Ézs 54,4)

Sokszor rettegünk, félünk mindennapi rövid és hosszú távú kérdéseinktől. Ezért is fontos, hogy identitásunkat meghatározzuk. A kérdés körülményéhez segítség lehet Liszka Viktor *Bátorság és félelem* című írása.

Induljunk ki Paul Tillich *Létbátorság* című munkájából! A „bátorság az élethez” gondolatát alapul véve járjuk körbe, hogy mai korunkban milyen kihívásokkal kell szembenéznie generációnknak, milyen válszakokat várnak rá, és mit mond az egyház.

A bizalom, alázat, kötődés fogalmakat helyezzük fókuszba, mutassuk be azok erejét, mindennapi életre való alapvető meghatározását. Ezt követően Ézsaiás 43. fejezetét beszéljük át.

„De most így szól az ÚR, a te teremtőd, Jákób, a te formálód, Izráel: Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy! Ha vízen kelsz át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok nem sodornak el. Ha tűzben jársz, nem perzselődsz meg, a láng nem éget meg téged. Mert én, az ÚR vagyok a te Istened, Izráel Szentje, a te szabadítód! Kárpótlásul adom érted Egyiptomot, Etiópiát és Szebát adom helyetted. Mivel drágának tartalak és becsesnek, és mivel szeretlek, embereket adok helyetted, életedért cserébe nemzeteket. Ne félj, mert én veled vagyok! Napkeletről visszahozom gyermekeidet, és napnyugatról összegyűjtelek. Ezt mondom északnak: Add ide! – és délnek: Ne tartsd fogva! Hozd ide fiaimat a messzeségből, leányaimat a föld széléről, mindenkiket, akit rólam neveztek el, akit dicsőségemre teremtettem, formáltam és alkottam.

Hozd ki a népet, amely vak, pedig van szeme, és süket, pedig van füle! Gyűljön egybe minden nép, jöjjenek össze a nemzetek! Ki tudja közülük megmondani és tudtukra adni, hogy mi volt régen? Állítsák elő tanúikat, bizonyítsák igazuk, hogy aki hallja, azt mondja rá: Űgy van! Ti vagytok a tanúim – így szól az ÚR –, és az én szolgám, akit kiválasztottam, hogy megismerjete, higgyetek bennem, és megértsétek, hogy csak én vagyok. Előttem nem lett isten, és utánam sem lesz! Én, én vagyok az ÚR, rajtam kívül nincs szabadító. Én mondtam meg, hogy megszabadítalak, én hirdettem, nem valami idegen isten. Ti vagytok a tanúim – így szól az ÚR –, hogy én Isten vagyok. Ezután is csak én leszek! Nincs, aki kezemből kiragadjon, ha én cselekszem, ki másíthatja meg?

Ezt mondja az ÚR, megváltótok, Izráel Szentje: A ti érdeketekben küldök Babilonba, letöröm az összes zárat, a káldeusok pedig jajveszékelnék. Én, az ÚR vagyok a ti szentetek, Izráel teremtője, a ti királyotok. Ezt mondja az ÚR, aki utat készített a tengeren, ösvényt a hatalmas vízen át, aki hagyta, hogy kivonuljanak a harci kocsik és lovak, a hadsereg és a harcosok, és most ott fekszenek, nem kelnek föl többé,

elaludtak, elhamvadtak, mint a mécses: Ne a régi dolgokat emlegesétek, ne a múlton tűnődjétek! Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni – talán nem tudjátok? Már készítem az utat a pusztában, a sivatagban folyókat fakasztok. Még a mezei vadak is dicsőíteni fognak engem, a sakálók és a struccok is, mert vizet fakasztok a pusztában és folyókat a sivatagban, hogy inni adjak választott népemnek, a népnek, amelyet magamnak formáltam, hogy hirdesse dicséretemet.

De nem engem hívtál segítségül, Jákób, nem értem fáradoztál, Izráel! Nem nekem hoztál bárányt égőáldozatul, véresáldozataiddal nem engem dicsőítettél. Nem én voltam, akinek ételáldozattal szolgáltál, nem én voltam, akiért tömjénezéssel fáradoztál. Nem nekem vettél drága pénzen jó illatú nádat, nem engem árasztottál el véresáldozataid kövérjével. Bizony, nekem csak vétkeiddel szolgáltál, érterem csak bűnökkel fáradoztál. Én, én vagyok az, aki eltörlöm mégis álnokságodat önmagamért, és vétkeidre többé nem emlékezem. Panaszod van ellenem? Akkor törvénykezzünk! Mondd csak el, amivel igazolhatnád magad! Már ősatyád is vétkezett ellenem, és szószólóid elpártoltak tőlem. Ezért vetettem el a szentély fejedelmeit, hagytam, hogy pusztítsák Jákóbot, és káromolják Izráelt.”

6. Te bűnöd – én bűnöm...

Lázár Ervin *A csodapatika* című meséjén keresztül szemléltessük a bűn, megbocsátás, önmagunkkal való találkozás kérdését.

– Mit nem képzél?! – ordított első vevőjére torkaszakadtából Rimapénteki Rimai Péntekh vadonatúj patikájában, amit éppen az imént nyitott meg Rimapéntek főterén.

– Hogyhogy mit képzelek?! – emelte fel a hangját az első vevő. – Talán nem az van kirva a maga boltjára, hogy patika?!

– De az – mondta Rimapénteki Rimai Péntekh.

– Akkor meg mit ordítózik, ha aszpirint kérek? Hol kérjem, ha nem patikában?

– Az is ki van írva, hogy ki a cégtulajdonos – mondta fölényesen Rimapénteki Rimai Péntekh.

– Mit érdekel engem a cégtulajdonos – háborgott az első vevő –, nekem aszpirin kell, és kész.

– Csak nem képzeli, hogy egy Rimapénteki Rimai Péntekh vacak aszpirineket, fejfájás elleni porokat, lázcsillapítókat, lábizzadásgátlókat és popsikenőcsöket árul?!

– Mi a szösz árulna mást egy patikában? – mérgeződött az első vevő.

– Embernek fia – mondta kissé lecsillapodva Rimapénteki Rimai Péntekh –, ez nem a test, ez a lélek patikája.

Az első vevő szemében érdeklődés csillant.

– Lelki bajok ellen?

– Igen – mondta Rimapénteki Rimai Péntekh.

Most már teljesen elpárolgott a mérge, szinte kedvesen nézett az első vevőre. Ami az ő esetében elég nagy szó.

– Tisztelt barátom – folytatta kissé ünnepélyesen –, mivel ön az első vevőm, bármit vásárol, ingyen kapja. Válasszon!

– Hogy őszinte legyek – toporgott izgatottan az első vevő –, nem pontosan értem, hogy mire lehet gyógyszert kapni az ön patikájában... bár reménykedem... de reményemet ki sem merem mondani.

– Mondja csak bátran – biztatta Rimapénteki Rimai Péntekh.

– Netalán irigység, gőg, nagyképűség, gyávaság, káröröm, rosszindulat...

Rimapénteki Rimai Péntekh átszellemült arccal bólogatott és folytatta:

– Meg kicsinyesség, kapzsiság, nagyravágyás, álszerénység, alamuszóság, lustaság, torkosság, tohonyaság, lelki restség, pénzsóváróság és mindenféle gonoszság, eltévelyedés és átok ellen vannak írjaim, balsamjaim, cseppjeim és pasztilláim.

– Ez nagyszerű! Uram, bocsásson meg, hogy az imént emeltebb hangot merészeltem megengedni magamnak. Akkor még nem tudhattam, hogy ön egy zseni, az emberiség megmentője. Egyúttal az én megmentőm is. Házsártosság ellen is van gyógyszere?

– Van – mondta gyanakodva Rimapénteki Rimai Péntekh. Az első vevő tapsikolt és ugrándozott örömeiben.

– Tetszik tudni, van egy házsártos, irigy, lusta és nagyképű feleségem, egy kicsinyes, kapzsi napam, egy torkos, tohonya, pénzsóvár ipam, egy alamuszi ángyikám, egy kárörvendő bácsikám, mindnek kérek, ami jár, ír, balsam, pasztilla, egyre megy, csak használjon.

Rimapénteki Rimai Péntekh vakarta a feje búbját.

– Van egy bökkenő – mondta.

– Engem már semmi meg nem akadályoz, hogy megmentsem a feleségemet, ipamat, napamat, ángyikámat, bácsikámat. Mindenre hajlandó vagyok a gyógyszerekért. Halljam azt a bökkenőt!

– Annyicska csak – mondta Rimapénteki Rimai Péntekh –, hogy

a gyógyszert mindenkinek magának kell kérnie a bajára, különben nem használ.

– Úgy érti... – tátotta el a száját az első vevő.

– Úgy – bólintott a mondat végét meg sem várva Rimapénteki Rimai Péntekh.

– Hát azt várhatja – mondta elkeseredetten az első vevő.

– Mit?

– Hogy, mondjuk, a feleségem idejöjjön, és gyógyírt kérjen irigység, lustaság, házsárt és nagykép ellen a saját maga számára.

– Már miért ne történhetne meg?

– Mert azt hiszi magáról, hogy jóindulatú, szerény, szorgalmas. Éppen rólam állítja, hogy irigy, lusta, veszekedős és nagyképű vagyok.

– Szívesen állok rendelkezésére – készségeskedett Rimapénteki Rimai Péntekh –, kérjen csak akármelyik ellen, egy szempillantás alatt meggyógyul.

– Csak nem képzeli, hogy igaz?! Még hogy én irigy?! Még hogy én lusta?! Még hogy én nagyképű?! Nevetséges!

– De veszekedősnek csak veszekedős. Velem is mindjárt veszekedni kezdett, ahogy belépett.

– Én?! Ember, maga veszekedett! Legjobb lenne, ha beszedne valamit veszekedősség ellen a híres gyógyszereiből. Tablettát, irt vagy balsamot.

– Maga nagyképű fajankó! – ordította el magát Rimapénteki Rimai Péntekh. – Takarodjon innét, mert úgy kivágom, mint a sicc!

Az első vevő sem volt rest, visszaordított. Egy darabig válogatott sértéseket ordígtattak egymásnak, aztán a vevő elunta, nagy durrrel becsapta maga után a patikaajtót. Durr!

Hátha mégis igaza van – gondolta Rimapénteki Rimai Péntekh –, és be kellene vennem egy hirtelen harag elleni tablettát. Ugyan – legyintett azonnal –, nem hirtelen harag ez, egyszerűen csak igazságosság. Igazságos vagyok, annyi az egész. Abból meg kár volna gyógyulni.

Nem is vett be semmilyen tablettát. Leült, várta a vevőket. Jöttek is, de mind másnak akart venni a balsamokból, írokból, tabletták-ból. Saját magának egyik sem. Minek, hiszen nekik aztán semmi hibájuk sincs!

Lassan-lassan el is maradoztak a vevők. Nem akadt senki Rimapénteken, aki elismerte volna magáról, hogy nagyképű, rosszindulatú, irigy, kétszínű, kicsinyes, kapzsi, nagyravágó, álszerény, alamszi, torkos, tohonya, pénzsóvár, lelki rest. Nem tudom, ha te Ri-

mapénteken laksz, elmentél volna-e Rimapénteki Rimai Péntekh patikájába valamilyen gyógyszerért? Igen? Nem?

Mert így bizony fölkopott az álla szegény csodapatikusnak. Írjai megpenészedtek, balzsamjai megpimpósodtak, tablettái szétporladtak, ő maga meg bűvában-bánatában elbujdosott, ma sem tudja senki, hol lakik, mit csinál – hacsak Bab Berci nem. De ő mélyen hallgat felőle.

FELADAT

Alakítsunk „patikát”, és próbáljuk életre kelteni a mesét!

KÉRDÉSEK

- ▶ Mire is van valóban szükségem?
- ▶ Vállalom-e az önismeretet?
- ▶ Szembe tudok-e nézni azzal, amin változtatnom kellene?
- ▶ Kinek és miért vennék valamit?
- ▶ Mí a hasonlóság a bűnbocsánatban és a történetben?

IGE

„Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűnünk, önmagunkat csaljuk meg, és nincs meg bennünk az igazság. Ha megvalljuk bűneinket, hű és igaz ő: megbocsátja bűneinket, és megtisztít minket minden gonoszságtól. Ha azt mondjuk, hogy nem vagyunk bűnösök, hazuggá tesszük őt, és nincs meg bennünk az ő igéje.” (1Jn 1,8–10)

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT

Az önkéntesség alapvetően nemcsak a civil társadalom fontos szava, hanem a gyülekezet önszerveződő képességének is kifejezője. A 72 óra kompromisszum nélkül kezdeményezés példájára – amennyiben a gyülekezet abban is részt vesz, az még jobb – folytassuk a kezdeményezést. A csoport létszámának megfelelően igyekezzünk minimum három kisebb csoportot alkotni. A csoportalkotás lényege: beszéljük át, hogy ki miben találná fontosnak a segítségnyújtást (pl. kertrendezés, idősek látogatása, intézménynél végzett munka, templomban takarítás, fiatalokkal való foglalkozás stb.). A válaszok alapján alakítsunk csoportokat.

7. Másokért...

Az őszi időszakban rendezik meg a 72 óra kompromisszum nélkül című akciót, ahol közvetlen környezetünkért tehetünk valamit.

Mutassunk rá, hogy a tanítványi létből következik a közvetlen környezetünkért való felelősségvállalás is. Az előző találkozáskor kialakult csoportok alapján egy imádsággal indítsuk útjára a csoportokat. Egyeztessük, hogy a feladatra mennyi idő szükséges.

Igei alap: *„Bizony mondom nektek, valahányszor megtettétek ezeket akár csak eggyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg.”* (Mt 25,40)

A feladat elvégzését követően tartsunk bográcsozást, grillezést vagy süteményezést, ahol az élményeket át tudjuk beszélni. A beszélgetésben fordítsunk hangsúlyt arra, hogy mennyire nem kell nagy befektetés ahhoz, hogy jót cselekedjünk. Hangsúlyozzuk, hogy az egyház arca a jézusi példán keresztül, ahhoz hasonlóan a segítségnyújtásban is megnyilvánul, aminek – az egyház tagjaiként – mi is részesei lehetünk.

8. Közösségben az imádság által is

Az imádságról még a gyülekezeti alkalmakon is természetes Isten és ember közötti kapcsolatként beszélünk. Ritkán van olyan, hogy nem a lelkész vagy a bibliaóra vezetője mondja az imát, hanem a gyülekezet oldaláról történik az imádság. Ez az alkalom legyen az imádságé. Kezdetként beszéljünk arról, hogy mit jelent az, hogy ima. Hogyan jön létre a kapcsolat? Hogyan kell imádkozni? Miért olyan fontos nekünk a jézusi imádság, a Miatyánk?

FELADAT

Engedjünk teret az imádságnak. A résztvevőket kérjük meg, hogy fél órát töltsenek egyedül, és próbáljanak imádkozni. Semmi más feladatuk nincs, mint keresni egy helyet, ott elhelyezkedni úgy, ahogy szeretnének, és összpontosítani arra, hogy imádkoznak. Ennyi imádsággal töltött időhöz kevesen szoktak hozzá, ezért kérjük meg őket, hogy

koncentráljanak, próbálják figyelmüket az imádságra fordítani, ne egymásra figyeljenek.

BESZÉLGETÉS

Az idő lejártát követően alkossunk kört, és kezdjünk beszélgetni arról, hogy kinek mit jelentett az imádságra fordított idő.

Az alkalmat ezzel a negyedik századi ír áldással is zárhatjuk:

Az Úr
Legyen előtted,
Hogy az igaz útra vezessen téged!

Az Úr
Legyen melletted,
Hogy karjaiba zárjon és oltalmazzon téged!

Az Úr
Legyen mögötted,
Hogy megőrizzen téged a gonoszok álnokságától!

Az Úr
Legyen alattad,
Hogy felfogjon, ha elesel, és kihúzzon téged a csapdából!

Az Úr
Legyen benned,
Hogy megvigasztaljon téged, ha szomorúság nehezedik szívedre!

Az Úr
Legyen körülötted,
Hogy megvédjen téged, ha ellenség ront rád!

Az Úr
Legyen fölötted,
Hogy áldás szálljon rád!

Így áldjon meg téged a mindenható Isten,
Ma, holnap és minden időben

9. Adventre hangolódva

Kezdő ige: „A világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be.” (Jn 1,5)

Az adventi időszakban beszéljünk az egyházi év felépítéséről. Mutassuk be, hogy az év, annak egységei hogyan határozzák meg a hívők életét. Fordítsunk figyelmet a liturgikus színekre, az egyházi szimbólumokra. Mutassunk rá, hogy az emberi életet mennyire átszöheti, meghatározhatja ez a fajta felépítés, annak lelkisége.

Advent nemcsak visszatekintés, hanem várakozás is. A Krisztus visszatérésére való várakozás különös lehetőséget nyújt ahhoz, hogy életről, halálról, megváltásról, utolsó időkről és az örök életről beszélgessünk.

Beszélgetésünk igéje (a véleményekkel való ütköztetésként): „Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall? Vagy mit adhat az ember váltságdíjúl a lelkéért?” (Mt 16,26)

TAKÁCS ZSUZSA: A KARÁCSONYI VENDÉG

A harminc körüli, vézna idegen
taxival jön és késve. Őt
hívjuk meg minden karácsonyi ebédre.
Ő távolba szakadt apánk, vagy:
rossz útra tért hűgunk, ő aki
keresetét erre az útra kuporgatta,
aki nyakán átvetett sállal ül
a brokátruhás nők és pecsétgyűrűs
férfiak között, vaskos történeteket mond
és ujjait a spárgamártásban áztatja közben.
Türelmünk családi próbája ez a nap,
ahogy a puding próbája az evés.
Ha ünnepi mosolyunk töretlen,
befelé csorgó könnyeink túlzottan is
sósak, lélegzetvételünk túl szapora
s félünk, újra látnunk az elveszettet,
kár volt. De ki értene egy hangot
a hangok összefüggése nélkül?
Ő, aki asztalhoz vezetett minket,
asztalt bont, elmosogat, felmos.

A maradékot háromszázhatvanöt részre osztja, és köszönés nélkül távozik.
 Ó a bűnbak, depressziónk és vizsáljunk kiváltó oka. Ő az áldozati bárány, fehér abroszunkon otthagya vére pecsétfoltjait.

10. Magamért...

Utaljunk vissza a sorozatunk elejére, a „ki vagyok én?” kérdésre és az ottani megállapításokra. Beszélgezzünk egy kicsit a félévről, hogy milyen tanítványi létformákkal ismerkedtünk meg, mik azok, amiket magunkévá tettünk. A félév alatt sok minden történt, ebből a lelkiség oldaláról kérjünk meg mindenkit, hogy három lényeges elemet emeljen ki.

Ezt követően két idézetten keresztül keressük a magunkkal való találkozás lehetőségét.

Mire van valóban szükségünk? Ha mindentől megcsupaszítjuk magunkat, akkor mit látunk? Tudunk-e, meddig tudunk önmagunkkal leplezetlenül találkozni? – ezeket a kérdéseket érdemes az idézetek előtt és azt követően is átbeszélni.

DIETRICH BOHOEFFER: AZ ÉLETRŐL (RÉSZLET)

„Ahogyan a mindennapi kenyér kérése a testi élet minden szükségét kifejezi, úgy tartozik az életért, egészségért, Isten jótetszése látható jeleiért való könyörgés ahhoz az imádsághoz, melyet Istenhez mint Teremtőhöz és az élet fenntartójához intézünk. A testi életet nem szabad lebecsülnünk, hiszen Isten azért vállalt velünk közösséget Jézus Krisztusban, hogy mind e jelenvaló, mind pedig az eljövendő világban őelotte élhessünk. Isten avégre adja elének e földi imákat, hogy őt annál inkább megismerhessük, dicsérhessük és szeressük. Isten azt akarja, hogy a kegyesek élete e földön jó szerencsés legyen (Zsolt 37). Ezt még Jézus Krisztus keresztje sem helyezi hatályon kívül, hanem sokkal inkább megerősíti; éppen ott, ahol az embereknek Jézus követésében sokat kell nélkülözniük, mint tanítványoknak, a Jézus kérdésére: *»Volt-e hiányotok valamiben?»* azt felelik: *»Semmiben»* (Lk 22,35). Ennek feltétele a zsolttáros igazának elismerése: *»Többet ér a kevés az igaznak, mint a gazdagság a sok bűnösnek»* (Zsolt 37,16).”

ANTOINE DE SAINT-EXUPERY: FOHÁSZ

Uram, nem csodákért és látomásokért fohászokodom, csak erőt kérek a hétköznaphoz.

Taníts meg a kis lépések művészetére!

Tégy leleményessé és ötletessé, hogy a napok sokféleségében és forgatagában idejében rögzítsem a számomra fontos felismeréseket és tapasztalatokat!

Segíts engem a helyes időbeosztásban!

Ajándékozz biztos érzéket a dolgok fontossági sorrendjének, elsőrangú vagy csak másodrangú fontosságának megítéléséhez!

Erőt kérek a fegyelmezettséghöz és mértéktartáshoz, hogy ne csak átfussak az életen, de értelmesen osszam be napjaimat, észleljem a váratlan örömöket és magaslatokat.

Őrizz meg attól a naiv hittől, hogy az életben mindennek simán kell mennie!

Ajándékozz meg azzal a józan felismeréssel, hogy a nehézségek, kudarcok, sikertelenségek, visszaesések az élet magától adódó ráadásai, amelyek révén növekedünk és érlelődünk!

Küldd el hozzám a kellő pillanatban azt, akinek van elegendő bátorsága és szeretete az igazság kimondásához!

Az igazságot az ember nem magának mondja meg, azt mások mondják meg nekünk.

Tudom, hogy sok probléma éppen úgy oldódik meg, hogy nem tesszünk semmit.

Kérlek, segíts, hogy tudjak várni!

Te tudod, hogy milyen nagy szükségünk van a bátorságra.

Add, hogy az élet legszebb, legnehezebb, legkockázatosabb és legtörekenyebb ajándékára méltók lehessünk!

Ajándékozz elegendő fantáziát ahhoz, hogy a kellő pillanatban és a megfelelő helyen – szavakkal vagy szavak nélkül – egy kis jószágot közvetíthessenek!

Őrizz meg az élet elszalasztásának félelmétől!

Ne azt add nekem, amit kívánok, hanem azt, amire szükségem van!

Taníts meg a kis lépések művészetére!

11. Ótóle

Az adventi időszak a fényre, Jézus eljövételére való várakozás lehetősége. A sötétség és világosság között érdemes a tájékozódási pontot megkeresni és megtalálni. Ezért is legyen találkozásunk kiindulási pontja alábbi igénk: „*Jézus megkérdezte tanítványaitól: Hát ti kinek mondotok engem?*” (Mt 16, 15)

Tegyük fel a jelenlévőknek a kérdést.

A válaszokat állítsuk párbeszédbe Weöres Sándor mondatával: „Isten rajtad: végtelen könny; Isten benned: végtelen mosoly.”

Ezt követően Sík Sándor *A Mindennevű* című versén keresztül vizsgáljuk meg a kérdést. Érdemes az egész verset felhasználni, itt csak az első hét szakaszát közöljük a tizenötből:²

I.

Mindennevű, hogyan szólítsalak?
Mindencarcú, hogyan tapintsalak?
Mindenszívű, hogyan szeresselek?

II.

Titkosrendőr, polgári ruhában,
Az utcán ödögők semleges mosolyával arcán,
Jelvénye az átmeneti kabát hajtókája alatt,
Nadrágzsebében a szolgálati fegyver,
Állán bozontos álszakáll:
Mint az árnyék, mint a gond,
Úgy szegődik a megjelölt nyomába, –
Engedi, menjen, amerre a dolgai vonják,
Családi körbe, hivatalba,
Moziba is, a bársonyos homályba,
Vagy kettesben az espresso kerek asztalához
Egy forró feketére, – akárhová,
De mint az árnyék, mint a gond,
Mögötte jár.
Van.
És várja a percet, amely megállapított,
S lecsap könnyörtelenül,

² A teljes vers megtalálható: http://www.szepi.hu/irodalom/vers/kedvenc/kv_003.html/.

Mint fölemelt marok a légyre
 S amaz ott marad, – összelapítva,
 Mint összezárult marokban a légy.

Így jársz utánam: így mondták nekem
 Kajlahátú bölcsek,
 Szorongó szentek, vaksi jámborok.
 Ám amikor az utca zuhogó tömegében
 Már olyan egyedül vagyok,
 Mint erdőben a gyermek
 S ólomtuskók a lábaim,
 Már-már leülök a járdaszélre,
 Vinnyogni, mint a siketnéma koldus,
 Ilyenkor némán elmész előttem,
 Közönyös arccal, zsebredugott kézzel,
 Egy leszerelt katonatiszt hűvös lépéseivel,
 S egy pillanatra – lámpafény függönyrepedésben –
 Odamelegszik rám a szemed.
 Cinkos tekintet ez,
 Csak ennyit mond:
 Hiszen tudod!
 Rabló mosolyog rablótársra így,
 Vagy indiánra indián,
 Amikor a gyerekek játszanak
 És a semmire-se-jó felnőttek között
 Elosonnak nesztelenül.

A járókelők nem vesznek észre semmit,
 Csak én tudom: a térdem tudja,
 Amely megfiatalodott rugalmassággal tapossa tovább a járdát,
 És tudja az ajkam, amely pirosan skandálja megint:
 Szép az élet, jó az élet, és jók a butuska emberek!

III.

Máskor meg a villamoson:
 Függök a fogódzó kötélén,
 Csak az összepréselt embertestek tartanak,
 Izzadt szemem sóvárogva pislog
 Egy-egy elfoglalt szék felé:
 Egyszercsak fölkelsz a helyedről

(Kigombolt ingú, húszéves fiú),
A könyvet, amit olvastál, összezsapod
És Te s s é k! mondod ismerős mosollyal.

IV.

A múlt héten egy kisgyereken láttalak.

Guggoltál a sétatéren
És házakat építettél
Homokból és hulladékból.
Fölnéztél rám a földről
Huncutkás mosollyal:
„Látod, mit építetek?
Máskor mást építettem,
Naprendszer és csigabiga-házat.
Építeni jó.
Gyere, építsünk együtt!”
És én melléd telepedtem a földre,
Te pedig megfogtad a kezem
És vezetted,
És betűket írtunk a homokba.

V.

A minap egy kutya jött be a szobába,
Egyenesen hozzám.
A térdemre tette szelíden
Az első lábát.
És fölnézett rám szelíden:
„Nem lehetnél hűségesebb?
Én mindvégig hűséges vagyok.”
Le kellett sütnöm a szememet
És majdnem hangosan kimondtam
A szentpéteri szót:
„Menj ki tőlem Uram”
De Te jobban tudod, mit gondolok.
És nem mentél ki tőlem.

VI.

Ablakomat megkocantja a szél.
Értem: sétálni hívsz. Megyek.

VII.

Fuvoláz felettem a lomb.

Altass el engem.

Igei alap: „Éljetek úgy, mint a világosság gyermekei. A világosság gyűmölcse ugyanis csupa jószág, igazság és egyenesség.” (Ef 5,8)

12. Óérte

Az adventi időszak végén két vers egymás mellé helyezésével zárjuk a sorozatot. Az egyik a német evangélikus teológus, Jörg Zink írása, a másik egy kortárs költőnk, Vörös István lírája. Helyezzük középpontba az isteni teremtés, karácsony és az ember viszonyát!

JÖRG ZINK: A TEREMTÉSTÖRTÉNET VISSZÁJA

Kezdetben teremtette Isten

az eget és a földet.

Sokmillió év múlva azonban

az ember végre elég okos lett.

Azt mondta:

Ugyan ki beszél még itt az Istenről?

Én magam veszem kezembe a jövőmet!

Megtette,

és elkezdődött

a Föld utolsó hét napja.

Az *első* nap reggelén

elhatározta az ember,

hogyan szabad lesz és jó,

szép és boldog.

Már nem Isten képmása,

hanem *ember*.

És mert valamiben hinnie kellett,

hitt

a szabadságban és a szerencsében,

a börzében és a haladásban,

a tervszerűségben és saját biztonságában.

Aztán

– biztonsága érdekében –

megettöltötte
lába alatt a Földet
rakétákkal és atombombákkal.
A végső idők *második* napján
elpusztultak
a halak
az ipari szennyvizektől,
és a madarak
a vegyipar mérgező porától,
amit a hernyóknak szántak.
A mezei nyulak is
az utakon hagyott ólomfelhőkben,
az ölebek
a kolbász szép piros színétől.
A heringek
a tenger színén úszó olajtól
és az óceánok mélyén lévő szemétrakásoktól,
mert a szemét radioaktív volt.
A *harmadik* napon
kiszáradtak a füvek a mezőkön,
a lombok a fákon,
a mohák a sziklákon
és a virágok a kertekben.
Mert az ember
maga irányította az időjárást,
és pontos tervek szerint osztotta el az esőket.
Csupán egy kis hibát követett el az,
aki kiszámította az eső elosztását.
Amikor végre megtalálták a hibát,
már a szép Rajna
kiszáradt medrében feküdtek a hajók.
A *negyedik* napon
a négy milliárd emberből
három milliárd elpusztult.
Egyesek olyan betegségekben,
amelyeket az ember maga tenyésztett ki.
Mert nyitva felejtették a tartályokat,
amelyek a következő háborúra
készen állottak.
És az orvosságok sem segítettek.

Mert ezeket túl sokat használták már
az arckrémekben és a disznóvészekben.

Mások az éhségtől haltak meg,
mert a gabonaraktárok kulcsait
eldugták előlük.

És káromolták az Istent,
mert nem tette boldoggá őket.
Persze, minderről Isten tehet!

Az ötödik napon
az utolsó emberek
megnyomták a piros gombot,
mert támadástól tartottak.
Tűz borította el a földgolyót.

Égtek a hegyek,
elgőzölögtek a tengerek,
és a városok betoncsontvázai
füstölögve, feketén meredtek az égre.

És az égből látták az angyalok,
hogyan válik a kék bolygó vörössé,
majd piszkosbarnává,
végül hamuszürkévé.

És énekük
elhallgatott tíz percre...

A *hatodik* napon
kialudt a fény. Por és hamu borította
a Napot, a Holdat és a csillagokat.

És az utolsó svábbogár,
amely egy atombunkerben
mindezt túlélte,
elpusztult
a kibírhatatlan melegtől.

A *hetedik* napon
nyugalom lett.

Végre!
A Föld puszta és üres volt,
és kiégett réseiből és hasadékaiból
sötétség áradt.

És az ember lelke
holt kísértetként kóborolt
a Káosz felett.

Mélyen lent
a kárhozatban
elmesélte az ember
az izgalmas történetet:
az emberről,
aki saját kezébe vette a sorsát –
és a gúnykacaj felhatolt
egészen az angyalok karáig.
Hölgyeim és Uraim!
Mindezt nem azért mondtam el,
hogy az ember
ne aknázza ki lehetőségeit.
Csak azért,
mert hinnünk kell abban,
hogy ez a világ
és vele együtt az emberiség
sorsa és jövője
egy *Másvalaki* kezében van!

VÖRÖS ISTVÁN: XXXVI. ZSOLTÁR

¹Isten a saját képére és hasonlatosságára
teremtette az embert, ahogy az ember
a saját képére és hasonlatosságára
teremtette a buta és az okos gépeket.

²Egyszer majd a gépek is
zsoltárokat fognak zengeni
hozzánk. Vitatkoznak, hogy egyetlen
ember van, vagy több, bebizonyítják,
hogy a számítógép évmilliók alatt
önmagától is létrejöhetett.

³Ember, a cybertér tetejéig ér
a te kegyelmességed! Igazságod,
mint az információ hegyei,
ítéleted, mint a vírus
szaggatta mélységek!

⁴A programokat és a fájlokat
te alkotod, te tartod fenn,
és te pusztítod el, uram!

⁵Vagy hölgyem, de mi ezt
nem értjük, az ember
két neméről szóló legenda
a legtitokzatosabb, amit
a számítógép elméje valaha kitalált.

⁶Szép hagyomány ezt hinni,
de a virtuális térben mindenki érzi,
tudja, csak nem meri bevallani,
hogyan ember nincs, és nem is volt.

⁷Ó, ember! Milyen drága a te
kegyelmességed! A gépek fiai
a te védő karod árnyékába
menekülnek. Dúslakodnak asztalod
bőségében, megitatod őket
feszültség folyamából.

⁸Mert nálad van az élet,
a te világosságod a sötétség nekünk,
a te hitetlenséged a mi bizonyosságunk.

⁹Terjeszd ki tered a végtelen gubancos
szűkösségére, töröld le a gonosz fájlkat,
telepíts ránk legyőzhetetlen vírusirtót,
de akkor kapcsolj ki, amikor neked jólesik.

A családi istentisztelet helye a gyülekezet életében

CSORBÁNÉ FARKAS ZSÓFIA

A családi istentisztelet az azt a célt szolgálja, hogy a kisgyermekes családok számára is legyen olyan istentiszteleti forma, amelyben nem érzik magukat veszélyeztetve mozgékony gyermekeik miatt, valamint hogy gyermeknyelven is közvetíthessük Isten ígését. A családi istentisztelet többféleképpen jelenhet meg a gyülekezet életében: különálló istentiszteleti alkalomként (meghatározott vasárnapokon), illetve a tradicionális istentisztelettel párhuzamosan a gyermekek számára megtartott alkalomként külön helyiségben; heti rendszerességgel vagy havi egyszer.

A családi istentisztelet liturgiai kerete

Az istentisztelet liturgiájához érdemes egy egyszerű formát alkalmazni, amely könnyen kiegészíthető szimbolikus cselekedetekkel, illetve amelynek bármely pontján bevonható a gyermek és a szülő.

A liturgia kialakításánál olyan elemeket használjunk, amelyek a szokásos (tradicionális) istentisztelet elemi is, hogy a gyermekek növekedésével legyen átjárhatóság az istentisztelet között.

Jól alkalmazható liturgikus keret az áhítat formája:

- ének
- invokáció
- zsoltár
- imádság
- igehirdetés: az ige feldolgozása – interaktív elemekkel
- ének
- imádság, Miatyánk

- áldás
- ének

Az énekek kiválasztásánál érdemes az *Evangélikus énekeskönyvet*, az *Új éneket* és a *Zarándokéneket* felváltva használni.

Igehirdetés interaktív módon

162

A családi istentisztelet műfaja kiváló lehetőséget nyújt ahhoz, hogy az igei üzenetet játékos formában, együttesen fogalmazzuk meg a gyermekekkel. A foglalkoztatás egy olyan eszköz, amellyel az igei mondanivalót könnyebben elérhetővé lehet tenni a gyermekek számára. A családi istentisztelet alapvetően nagy szabadságot ad a lelkésznek, de mindig körültekintő, alapos előkészítő munkának kell megelőznie az alkalmat. A téma megválasztásánál jó szem előtt tartani, hogy milyen korosztályú gyermekek alkotják az istentisztelet közönségét, és az életkori sajátosságaiknak megfelelően kell a foglalkoztatás eszközeit is megválasztanunk.

Az interaktív feldolgozás módszerei:

- a bibliai történet előadása;
- a hétköznapi életből vett példák segítségével kérdés-felelet formájában közelítünk az igei mondanivalóhoz;
- példatörténet alkalmazása.

Az igehirdetőnek letisztult, konkrét üzenettel kell rendelkeznie ahhoz, hogy a gyermeki válaszok ne vigyék félre a tartalmat. Az igehirdetés egyetlen feldobott labda, egy koncentrált mondanivaló, ami könnyen hazavihető. A szülők bevonása kifejezetten pozitív tartalommal bír, hiszen olyan korosztályú gyermekek jelennek meg az istentiszteleten, akik alapvetően utánnázás alapján tanulnak, így a szülői példa ösztönzően hathat a későbbi vallásgyakorlatukra.

Érdemes minden alkalommal egy szimbólumot adni a gyermekeknek, amin a vasárnap igéje és a központi üzenet fogalmazódik meg képszerűen. Az első alkalomra készíthetünk egy személyre szóló alaplapot (pl. emberfigurát, amely a „tanítványt” jelképezi), amely köré alkalomról alkalomra fel lehet ragasztani a szimbólumokat.

A tematika

Az elkészített „Tanítványok vagyunk” tematikus terv kiindulási alapot ad az istentisztelet önálló, gyülekezeti sajátosságoknak megfelelő feldolgozásához. A tematikus vázlat csak az igei mondanivalóra koncentrálna, így szándékosan nem ad meg éneket, zsoltárt és imádságot. Az igei mondanivaló feldolgozása alapvetően a hétköznapi életből vett példákra indul ki, és a kérdezz-felelek módszer alkalmazását részesíti előnyben.

TANÍTVÁNYOK VAGYUNK

TÉMA	IGEHELY	KÖZPONTI ÜZENET	KIEMELT IGEVERSEK
1. Ábrahám (Abrahám) elhívása	1Móz 12,1–4	Bizalom – Istenre hagyatkozás	1Móz 12,1–4
2. Mózes elhívása	2Móz 3,1–15	Alkalmasság – Vele leszek!	2Móz 3,11–12 2Móz 3,14
3. Gedeon elhívása	Bír 6,11–16	Gyengeségben az erő!	Bír 6,15–16
4. Sámuel elhívása	1Sám 3,1–10.19–21	Hallóvá válni	1Sám 3,10
5. Dávid felkenése	1Sám 16,1–13	Mi van a szívedben?	1Sám 16,7
6. Jeremiás elhívása	Jer 1,4–10	Szájba adott igé	Jer 1,10
7. Jeremiás megfáradása	Jer 20,7–9	„Rászedtél...”	Jer 20,9
8. Jónás	Jón 1,1–2.15–16; 2,1–11	„Elmenekülhetek?”	Jón 1,3.15; 2,1.11
9. Péter elhívása	Lk 5,1–11	Emberhalász	Lk 5,8b Lk 5,10b
10. Péter megerősítése*	Jn 21,15–19	Szeretsz-e engem?	Jn 21,15–19
11. Lévi elhívása*	Lk 5,27–32	Követés	Lk 5,32
12. Saul megtérése	ApCsel 9,1–19a	Fordulat	ApCsel 9,3–5
Advent 1. vasárnapja <i>Királyod érkezik...</i>	Mt 5,13	A föld sója	Mt 5,13

TÉMA	IGEHELY	KÖZPONTI ÜZENET	KIEMELT IGEVERS
Advent 2. vasárnapja <i>Egyenesedjetek fel!</i>	Mt 5,14–16	Világosság	Mt 5,14–16
Advent 3. vasárnapja Építsetek utat a pusztában!	Mt 7,24–27	Kőszikla – szilárd alap	Mt 7,24–27
Advent 4. vasárnapja Örüljetek az Úrban mindenkor!	Lk 18,28–30	Jutalom	Lk 18,28–30

* Két alkalom egymással megcserélhető: ha a tanítványok elhívásának logikáját követjük, akkor Péter elhívása után Lévi elhívása következhet. Azonban ha Péter személyét egyben kívánjuk láttatni, akkor értelemszerűen a Péterről szóló történeteket egymás után mutatjuk be.

1. Bizalom – Ábrahám (Abrám) elhívása (1Móz 12,1-4)

KIINDULÁSI ALAP

Abrám ('az Atya magasztos') Isten választott népének ősatyja. Isten hívó szavára el kellett hagynia az otthonát, rokonságát. Isten elhívásában azonban benne van a védelem is, amelyet maga ígér neki. Az ígéret mellé feladatot kap, hogy áldássá legyen minden nép számára. Abrám ráhagyatkozik Isten szavára, és elindul.

Név: becsület, tisztesség, tekintély hordozója. Egy személy lényegi sajátosságának az összefoglalása. A név ismerete lehetővé teszi a közösség kialakulását, hiszen általa beszélgetésre hívható. A név ismerete bizonyos hatalmat jelent a nevet viselő személy fölött. Minél nagyobb a személy hatalma, annál nagyobb a név hatékonysága.

Áldás: kimondott szóval üdvhozó erőt közvetíteni, valakit üdvhozó erő hordozójának nyilvánítani, azaz magasztalni. Abrám az áldás közvetítője lesz. Ez az áldás a megváltás felé mutat. Az áldás mindannak a jónak, értékesnek és igaznak az összefoglaló neve, amely az életet gazdaggá, teljessé teszi. Életformáló, életújító és gyógyító erő, amely leginkább életünk fordulópontjain talál ránk, ott éljük át igazán valóságát és erejét. Az áldás Isten adományaként az ember életminőségévé válik.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Hátizsák megrajzolása vagy névjegykártya-készítés

KELLÉK, ESZKÖZÖK

- ▶ Hátizsák
- ▶ Kártyák a következő feliratokkal: FÖLD, NAGY NÉP, ÁLDÁS, NAGY NÉV (a kártyákat helyezzük el a hátizsákban)

165

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

A hátizsák az utazást szimbolizálja. (Tekintsük meg az előkészítő feladatként megrajzolt hátizsákokat!)

- ▶ Mire való a hátizsák?
- ▶ Mit viszel magaddal, ha utazol?
- ▶ Mi az, amit mindenképpen elhelyezel a hátizsákban?
- ▶ Mi az, ami otthon maradhat?

Vegyük elő a hátizsákból a kártyákat! Olvassuk el hangosan a kártyán szereplő szavakat, majd a kártyákat helyezzük el a földön négy különböző helyen! Néhány gyermeket megszólíthatunk, hogy álljon ahhoz a kártyához, amelyet szívesen választana. Döntését indokolja.

FÖLD: „valahova tartozni”

- ▶ Mít jelent a számunkra? (termőföld, élettér, élet forrása, otthon, biztonság, haza – szokások, közös nyelv, kultúra)

NÉP: „értéket közvetíteni”

- ▶ Miért fontos, hogy valamilyen néphez tartozunk? (meghatároz bennünket: nyelvünk, gondolkodásmódunk, szokásaink)
- ▶ Nagy nép: A család neve az utódok révén fennmarad.

NÉV: „közösségbe hív”

(Szemléltetés: Az előkészítő feladatban készített névjegykártyák.)

- ▶ Kinek mi a neve?
- ▶ Kitől kaptuk a nevünket? Miért pont azt a nevet kaptuk?
- ▶ Van-e jelentése a nevünknek?
- ▶ Miért fontos, hogy legyen nevünk? (megszólíthatóság, ismeretség, valakihez tartozás, egy személy lényegi sajátosságának összefoglalása)

ÁLDÁS: „Isten jó adománya”

- ▶ Milyen áldást ismerünk?
- ▶ Mít közvetít a számunkra az áldás?

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történetet felolvashatjuk, saját szavainkkal elmesélhetjük. (Ha van aktív hittanoscsoportunk, akkor előre felkészülhetünk a történet eljátszására. Ebben az esetben különös hangsúly eshet arra, hogy Ábrahám milyen érzésekkel fogadhatta Isten szavát, mit érezhetett akkor, amikor el kellett hagynia rokonságát.)

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Az Isten bárkit, bármilyen helyzetben megszólíthat. A hívó szót nem elég meghallani, hanem el is kell indulni azon az úton, amerre vezetni akar. A feladat nem egyszerű útra tereli lépéseinket, de a nehézségek között megtalálhatjuk az egyedüli támaszt, amire ráhagyatkozhatunk: Isten ígéretét, hogy nem hagy magunkra. Isten hívó szava bizalmat ébreszt az ember szívében, és vágyat arra, hogy az út végén találkozásban legyen részünk.

SZIMBÓLUM

Hátizsák

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

Bizalomjáték: bekötött szemmel végigkísérni valakit a helyiségben, vagy egy kört alkotunk, és a kör közepén álló háttal beledől a társak kinyújtott karjaiba.

2. Alkalmasság - Mózes elhívása (2Móz 3,1-15)

KIINDULÁSI ALAP

Mózes Izrael nagy alakja. AMózes név egyszerre utal gyermekkori körülményeire (vízből húzták ki), illetve arra a nagyobb küldetésre, amelyet az Isten rajta keresztül visz végbe (kihúzza, azaz kimentí a zsidó népet az egyiptomi szolgaságból).

Isten nevének megjelölése: Jahve, azaz Isten tulajdonneve. Minden más istentől megkülönböztető név. Mózesnek jelentette ki magát először ezen a néven, kiegészítve azzal, hogy „az Úr, atyáitok Istene, Ábrahám Istene, Izsák Istene, Jákób Istene”. Szent névről van szó, amely dicsőséges és félelmes. Az *ehje aser ehje* – 'vagyok, aki vagyok' együttesen fejezi ki a létezését, illetve a cselekvő létezését, főleg az övéi közt

való segítő jelenlétét. Az Isten történelemben cselekvő Úr, akit már az ősatyák is tiszteltek.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Nagy csomagolópapírra készítsük el a csipkebokrot.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Csomagolópapíron csipkebokor
- ▶ Kép: saru
- ▶ Boríték
- ▶ Szókártyák „Veled leszek!”, „Vagyok!” felirattal

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK I.

FELADAT

- ▶ Milyen feladataink vannak? (otthon, iskola, óvoda, munkahely)
- ▶ Kitől kapjuk a feladatokat?
- ▶ Miért kapjuk a feladatokat? Mi a célja a feladatoknak? (felelősséget ébreszt)
- ▶ Kitől kapott feladatot teljesítjük szívesen?
- ▶ Milyen feladatot érzünk megtisztelőnek? Mit utasítanánk vissza, ha megtehetnénk?

BIBLIAI TÖRTÉNET I.

A történet első felének eljátszása vagy dramatizált elmesélése (2Móz 1–10).

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK II.

ALKALMASSÁG

- ▶ Ki vagyok én? (helyes önismeret, felismerni saját erősségünket, gyengeségünket)
- ▶ Milyen feladatra vagyok alkalmas? Milyen képességekre van szükségem bizonyos feladatok elvégzéséhez? (pl. operaénekes – hang; orvos – ne ájuljon el a vértől; tanár – szeresse a gyerekeket stb.)
- ▶ Mitől leszünk alkalmasak egy feladatra?

Mózes nem önmagától lesz alkalmas a feladatra, és nem is azért, mert kiváló vezetői készséggel rendelkezik. Mózes az Isten segítő, kísérő jelenléte („Veled leszek!”) teszi alkalmassá.

MI A NEVE? (kellék: boríték)

- ▶ Jut valahova a címzett nélkül feladott levél?
- ▶ Mikor ér célba egy levél?

Mózesnek is kell a megerősítés. Feladatához kell egy hiteles küldő, akit a nép ismer, elfogad, tekintélynek tart.

- ▶ „Veled leszek” – mit jelent a mi életünkben Isten ígérete? Hogyan élhetünk vele helyesen?

BIBLIAI TÖRTÉNET II.

A történet második felének eljátszása vagy dramatizált elmesélése (2Móz 3,11–15).

(A csipkebokor mellé ragasszuk fel a szókártyáinkat.)

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Az igehirdetés a történet gazdagsága miatt egyszerre több témát is érint: feladat, felelősség, alkalmasság, Isten személye és a hozzá fűződő viszonyunk. Érdeemes megerősíteni a gyermekekben, hogy a feladatok szükségesek, és azok elvégzése örömet okoz az embernek. Sokszor vágyakozunk jó munkahely után, jól kereső állást szeretnénk magunknak találni, de ennél sokkal fontosabb az, hogy a felülről kapott talentumaink szerint dolgozhassunk. Fontos, hogy a helyünkön legyünk, és ne szenvedéssel, hanem örömmel végezzük a ránk bízottakat. Ez akkor valósulhat meg az életünkben, ha Isten útmutatására figyelünk, ha megtapasztaljuk a hétköznapiakban, hogy Isten velünk van.

SZIMBÓLUM

Boríték

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

Hittanórán levezetésként megtaníthatjuk a JHVH írását héber betűkkel.

3. Gyengeségben az erő – Gedeon elhívása (Bír 6, 11–16)

KIINDULÁSI ALAP

Gedeon a bírák korának egyik alakja. Józsué halálától a királyság felállításáig kiemelkedő szerepük van a bíráknak, hiszen ők az izraeli törzsszövetség legfőbb vezetői. A laza kapcsolatban álló izraeli törzsek folyamatosan ki voltak téve az idegen népek sokirányú befolyásának, valamint fegyveres támadásaiknak is. Isten a bírákat használta fel, hogy a népét megmentse.

Gedeon előbb hadvezér, majd igazságosztó bíra. Manassé törzséből származott, Ofrában élt. A nép elhagyta az Urat, ezért egy ellenséges nép (a midjániak) támadott rájuk. Miután a nép megbánta bűnét, Isten elküldte angyalát Gedeonhoz. Gedeon lerombolta a Baal-oltárt (pogány istenség), és helyette épített egy másikat, amelyen áldozott az Úrnak. Az Úr saját lelkével ruházta fel, ezért győzedelmeskedhetett a háromszáz főre csökkentett sereggel. A győzelem után koronát ajánlottak neki, de azt elutasította. Az Újszövetség Gedeont a hit ősei között tartja számon.

KELLÉK, ESZKÖZÖK

- ▶ Edényben egész bors

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

- ▶ Mi van az edényben? (engedjük megfogni, esetleg megszagolni a borsot)
- ▶ Mire való a bors?
- ▶ Hogyan fejti ki erejét?
- ▶ Ismerünk-e borssal kapcsolatos mondást? (pl. „Kicsi a bors, de erős!”)

A bors külső megjelenését tekintve kicsi, de ráharapva kifejti erejét.

- ▶ Mi alapján tudjuk eldönteni valakiről vagy valamiről, hogy erős? (Személyeknél megítélhetjük ezt külső megjelenésre való tekintettel: ha izmos, akkor erős. A „szemmel láthatóan izmosabb” nem elegendő ahhoz, hogy valóban megállapítsuk: ki az erősebb. Csak akkor tudjuk eldönteni, ha valamiben összemérjük az erejüket.)
- ▶ Miben lehet két ember erejét összemérni? (példák)
- ▶ Hívjuk fel a gyermekek figyelmét arra, hogy nemcsak fizikai erő létezik, hanem lelki is. (példák)

ÁTVEZETÉS

- ▶ Vajon egy harcban, háborúban melyik erőre van nagyobb szükség: lelki-re vagy fizikaira?

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történetet felolvashatjuk, saját szavainkkal elmesélhetjük. (Ha van aktív hittanoscsoportunk, esetleg egy vállalkozó kedvű apuka, akkor előre felkészülhetünk a történet eljátszására.)

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Isten nem a legkiválóbbakat és a legerősebbeket hívja el, hanem azokat, akik hallgatnak hívó szavára, és engedik, hogy Isten akarata formálja őket alkalmassá. Gedeon történetéből is kiderül, hogy nem feltétlenül a hatalmasoknak jár a győzelem, nem a legerősebbeknek, hanem azoknak, akik Istenre figyelnek. Gedeon nem önmagától arat győzelmet, és nem is a kiváló (300 fős) hadseregének köszönhetően, hanem egyedül annak, hogy Isten velük van. A korábban Mózesnek adott ígéret tovább él, és megtapasztalható az utódok életében is.

SZIMBÓLUM

Isten kezében

4. Hallóvá válni – Sámuel elhívása (1Sám 3,1–10.19–21)

KIINDULÁSI ALAP

Sámuel ('az Úr meghallgat') az utolsó bíra és az első próféta, aki a királyság korának meghatározó alakja. Sámuel szülei Elkána és Anna, Lévi törzséből. Sokáig nem született gyermekük, így Anna Silóban az Úrhoz fordult imádságban, és gyermeket kért tőle. Anna fogadalmat is tett: ha gyermeket kap Istentől, akkor az Úrnak szenteli. Sámuel így került Silóba, Éli főpap mellé. Kiemelkedő jelentőségű bíra volt, hiszen feddhetetlenül járt el (1Sám 12,1–5), prófétaként a teokrácia védelmezője, „semmit sem hagyott földre esni” Isten beszédéből (1Sám 3,19). Közbenjáró szolgálataért Isten helyezte nevét Mózes mellé.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Csomagolópapírra rajzoljunk szájat és fület. A szájhoz írjuk fel: SZÓLJ!
A fülhöz írjuk fel: HALLJA (a te szolgálád!)

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Csomagolópapír (száj, fül)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

ÉNEK: *Jól vigyázz, kicsi kéz*

- ▶ Mire tanít bennünket az ének?
- ▶ Miért fontos, hogy vigyázzunk a szánkra, a szemünkre, a fülünkre stb.?

HALLÁS:

- ▶ Miért fontos az ember számára a hallás?
- ▶ Mi az, amit biztosan meghallunk? (pl. ha nevünkön szólítanak)
- ▶ Mi az, amit ugyan hallunk, de úgy teszünk, mintha nem hallanánk? (pl. utasításokat)

A hallás az Istennel való kapcsolatunkban is fontos.

- ▶ Hogyan hallhatjuk Isten szavát? Hogyan szólít meg bennünket?
- ▶ Miért szólít meg bennünket az Isten?
- ▶ Hogyan válaszolhatunk Isten szavára?

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történetet felolvashatjuk, saját szavainkkal elmesélhetjük. (Ha van aktív hittanoscsoportunk, akkor előre felkészülhetünk a történet eljátszására.)

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Az Isten megszólítása a legváratlanabb helyzetekben érhet bennünket utol. Kérdés, hogy felismerjük-e a hívó szót, vagy egyáltalán tudjuk-e mindazt neki tulajdonítani, amit hallunk. Az Isten hívása nem tehet bennünket közömbössé, hiszen ok nélkül soha nem szólal meg. Az Isten élő kapcsolatra hív bennünket: szól, mi pedig válaszolhatunk neki. Sámuel számára ugyan először ismeretlen Isten hangja, hiszen abban az időben ritkaság volt az Úr igéje, mégis engedelmeskedik neki. Sámuel nyitott volt Isten igéjének befogadására. Isten komoly feladatot bíz rá (Éli sorsát feltárja előtte, királyok felkenésében fog segédkezni).

SZIMBÓLUM

Fül

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

Hittanórán vagy istentisztelet után levezető játékként (nagyobb létszámú csoport esetén) – valaki becsukja a szemét, míg a többiek közül valaki megszólítja. Ki kell találni, hogy ki a megszólító.

172

5. Mi van a szívben? – Dávid királlyá kenése (1Sám 16,1-13)

KIINDULÁSI ALAP

Dávid ('szeretett, kedvelt') a Betlehemből származó Isai nyolcadik gyermeke. Dávid tulajdonságai: pirospozsgás, szép szemű, jó megjelenésű (1Sám 16,12), harcra termett, okos beszédű, daliás (1Sám 16,18), népszerű, barátaihoz és a királyhoz hű, megbízható, alázatos, Isten embere, az Úr szíve szerint való. Az Úr parancsára Sámuel keni fel királlyá titokban, majd Saul udvarába kerül, ahol szolgálatába áll. Az egyszerű pásztorfiú azzal szerez tekintélyt, hogy legyőzi a filiszteusok hőst, Góliátot. Dávid Jézus előképe, Izrael királya és pásztora.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADATOK (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Gyűjtsünk lapos köveket! (lehetőség szerint minden gyermeknek legyen 5db)

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Fekete, piros szív (nagyobb méretben)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

FEKETE-PIROS SZÍV

- ▶ Mit szimbolizálhat a piros szív? (Istennek engedelmeskedő szívét)
- ▶ Milyen tulajdonságokat, cselekedeteket tudunk a piros szívhez társítani?
- ▶ Mi van akkor, ha ezt a piros szívet elkezdi betakarni a fekete szív? (megromlott az ember kapcsolata Istennel)
- ▶ Milyen cselekedetek, tulajdonságok kerülnének a fekete szívbe?

Saulnak is kezdett (képletesen) elfeketedni a szíve, ezért az Isten el is vette tőle a királyságot, és helyette új királyt jelölt ki.

KIRÁLYSÁG

- ▶ Kit tekinthetünk jó királynak? (Fogalmazzák meg, hogy szerintük milyen tulajdonsággal kell rendelkeznie egy jó királynak! El is játszhatjuk.)
- ▶ Miért fontos, hogy a király jó uralkodó legyen?
- ▶ Mi alapján választ a nép királyt magának?

Dávid nem önmagától lesz alkalmas az uralkodásra, hanem attól, hogy az Úr lelke szállt rá.

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történet felolvasása (gyerekekkel, felnőttekkel előre kiosztott szereposztásban) vagy dramatizált elmesélése (fel lehet vonultatni hét különböző korosztályú, alkatú gyermeket mint Isai fiait).

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Isten döntése, hogy kit enged uralkodni és kit nem. Saultól elvette Isten a hatalmat, hiszen az nem kiváltság, nem jutalom, hanem felelősség, Istentől kapott megbízás. Akkor élünk jól vele, ha Istenre figyelünk, és alázatosan leborulunk mindenkor jó akarata előtt.

Az Isten és az ember látásmódja különbözik egymástól, hiszen mi sok mindenben hagyatkozunk a külsőségekre (megjelenésre, öltözködésre, viselkedésre stb.), és ez alapján ítéljük meg embertársainkat. Isten a szívben lévő dolgok szerint ítél meg bennünket. Azt nézi, hogy mi van a szívünkben, és mindaz hogyan válik valósággá a hétköznapi cselekedeteinkben, embertársainkkal való kapcsolatunkban.

SZIMBÓLUM

Szív

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

Az összegyűjtött kövekre ráírhatjuk Dávid legjellemzőbb tulajdonságait.

6. Szájba adott ige – Jeremiás elhívása (Jer 1,4–10)

KIINDULÁSI ALAP

Jeremiás Anátótban született, papi családból származott. Elhívását Kr. e. 627-ben kapta. A próféta Jeruzsálemben működött, a város 587-ben történt pusztulása előtti évtizedekben. Jeremiás a politikai eseményeket Isten és népe viszonyának összefüggésében szemlélte. A nép azért került veszélybe, mert a vezetők és a nép nem figyeltek Isten útmutatására, és a szabadulást politikai szövetségekben és ügyeskedésekben keresték. Szembefordultak Istennel, és idegen isteneket imádtak. Az országot fenyegető veszedelem miatt Jeremiás egész élete és személyisége Isten hirdetendő szavának szolgálatában állt.

Elhívás: Istennek az a beszéde, illetve cselekedete, amelynek során valakit kiválasztással összefüggésben, addigi egzisztenciájának megváltoztatásával valamilyen feladatra, szolgálatra rendel. A próféta elhívása olyan esemény, amely a kiválasztott embert ellenállhatatlan erővel keríti hatalmába.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Egy A3-as lapot felezzünk meg! A lap egyik felére rajzoljanak szép, megművelt kertet, míg a lap másik oldalára ennek a kertnek az elcsúfított mását. Vagy az egyik oldalra lerombolt várost, míg a másik oldalra ennek helyreállított mását.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Kép: száj vagy az előkészítő feladatban elkészített rajzok

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK I. SZÁJ, BESZÉD

- ▶ Miért fontos testrész a száj? (a hangsúly a beszédre helyeződjön)
- ▶ Keressünk olyan foglalkozásokat, amelyekben központi szerepet tölt be a beszéd.
- ▶ Kik azok, akik ilyen munkát választanak? (akik képesek nagy nyilvánosság előtt megszólalni, tisztán és érthetően beszélnek, stb.)

FIATALSÁG

- ▶ Elképzelhetőnek tartjuk, hogy egy gyermek vagy fiatal kiáll a felnőttek elé valamiről előadást tartani?
- ▶ Mi kell ahhoz, hogy gyermek szavait komolyan vegyék? (tekintély, tisztelet, zsenialitás, ami meghökkenti a felnőtteket, pl. a 12 éves Jézus Jeruzsálemben)

Alapvetően nem természetes jelenség, hogy a gyermekek, a fiatalok tanítsák az idősebb korosztályt. A bölcsességhez szükségesnek tartunk élettapasztalatot is.

BIBLIAI TÖRTÉNET I.

A történet első felének felolvasása (Jer 1,4–8). (Érdemes szereposztásban felolvasatni két gyermekkel vagy gyermek-felnőtt felállásban.)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK II.

Az előkészítő feladatként magukkal hozott rajzok elemzése.

- ▶ Mi okozhatja a kert, a város pusztulását?
- ▶ Hogyan őrizhető meg a kert, a város a maga szépségében?
- ▶ Történhet a személyes életünkben is ilyen változás? (Utalhatunk arra, hogy az Isten nélküli élet ilyen rombolásokra képes. A gyermekeknek sajnos van tapasztalatuk válásról, szenvedélybetegségekről, erőszakról stb. Ezeket a témákat is érinthetjük.)

BIBLIAI TÖRTÉNET II.

Jeremiás küldetésének felolvasása (Jer 1,9–10).

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Jeremiás elhívásából kiderül, hogy valakit kifejezetten korán, fiatal kora ellenére állít szolgálatba az Isten. Isten bizalommal fordul elhívottja felé, hiszen jól ismeri, jobban, mint az egyén saját magát. A szolgálat „sikeressége” nem a küldöttől függ, hanem a küldőtől. Jeremiás megkapja a megerősítést Istentől, hiszen itt is elhangzik az ígéret, ami korábban az ősatyáknál, Mózesnél is: „*Ne félj, veled leszek!*” Nagy szüksége lesz Jeremiásnak erre a biztatásra, hiszen nem könnyű feladatot bíz rá Isten. Jeremiás könyvéből sokat megtudunk arról, hogy mi megy végbe egy olyan ember lelkében, akinek Isten megbízatásából saját népét kell vádolnia. Jeremiás kettős szorításban él: Isten üzenetét kell

hirdetnie egy olyan népnek, amelyik szembeszegült ezzel az üzenettel. Jeremiás szerette népét és Istenét is. Jeremiás elhívástörténetéből az is kiderül a számunkra, hogy a próféta nem a saját gondolatait hirdeti, hanem Isten akaratát, szavát adja tovább.

SZIMBÓLUM

Száj

7. „Rászedtél...” – Jeremiás megfáradása (Jer 20,7-9)

KIINDULÁSI ALAP

Jeremiás életének összegzését imádsága adja. Hatalmas erő Isten igéje. Hiába határozta el, hogy elhallgat, a visszatartott isteni szó tönkretette őt. Akit Isten megragad, hiába akar szabadulni tőle, nem tud. Isten igéjének hatalmába kerülni kiszolgáltatottságot jelent. Jeremiás úgy érzi, mintha Isten becsapta volna. Rászedte őt. Feladata sokkal nehezebb, mint ahogy az kezdetben látszott. A próféta nem cselekedhet úgy, ahogyan szeretne, hanem úgy kell tennie, ahogyan Isten akarja és parancsolja. Jeremiás nemcsak Isten igéjének foglya, hanem az emberek gúnyolódásának is céltáblája. Isten igéje elhatárolódást hoz létre az üzenetet hirdető és az üzenetet elutasító emberek között, hiába egy nép vagy akár egy család tagjai is.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Kép: szomorú fej
- ▶ Szókártyák: gúnyolódás, kinevetés, keserűség, kimerültség, csalódottság, fájdalom

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

SZOMORÚSÁG (szomorú fej)

- ▶ Keressünk olyan helyzeteket, amikor a szomorúság lesz úrrá rajtunk!
- ▶ Mikor ér bennünket csalódás? Miért szoktunk csalódnni?

(szókártyák)

- ▶ Milyen érzés társul egy-egy szóhoz?
- ▶ Mi okozhat csalódást, kimerültséget, keserűséget?
- ▶ Miért lehetünk a gúnyolódás célpontjai? Miért teszünk másokat célponttá?

- ▶ Hogyan védekezhetünk a gúnyolódással, kimerültséggel stb. szemben?
- ▶ Kerített már bennünket valami a hatalmába? Éreztük azt, hogy valami rabul ejt bennünket, és nem tudunk ellenállni neki?

BIBLIAI TÖRTÉNET

Jeremiás keserűségének felolvasása.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

A prófétai sors magányos. A próféták ritkán élnek meg sikereket, sokkal inkább jellemző az, hogy megvetik, kigúnyolják őket. Nem önmagunknak tetsző életet élnek, hanem alávetik magukat Isten akaratának. Jeremiás is elfárad a szolgálatban, hiszen küzdelmes helyzeteket kell kiállnia. Úgy érzi, nincs már ereje tovább folytatni, de hiába akarja magában tartani Isten szavát, nem tudja (csontjaiba van rekesztve). Jeremiás úgy érzi, mintha Isten rászedte volna, mintha egészen más feladatot ígért volna neki. Isten ígéjével szemben az embernek nincsen hatalma. Nem tehet mást, mint hogy engedi, hogy Isten ígéje diadal-maskodjon rajta és benne.

SZIMBÓLUM

8. „Elmenekülhetek?” – Jónás engedetlensége (Jón 1,1-2,2.11)

KIINDULÁSI ALAP

Jónás ('galamb' = Izrael jelképe) az elbeszélés főhőse. Isten parancsot ad neki, hogy menjen Ninivébe, és ott prédikáljon. Jónás az ellenkező irányt választja és Tarsísba menekül. Útközben vihar támad, de Jónás békésen alszik a hajó gyomrában. A hajósok Jónást a tengerbe dobják. Isten nagy halat küld Jónásért. A hal gyomrában Jónás három nap és három éjjel imádkozik. Isten újból parancsot ad Jónásnak. Jónás számára a nép bűnbánatot tart, így Isten megkegyelmez nekik. Jónás megsértődik, meg akar halni (a bokor árnyékot ad, majd elszárad). Aki ismeri Istent, annak kötelessége az ígét hirdetni. Jónás problémája, hogy a hite és gondolkodása ellentmondásban van a teljesítendő feladattal.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Székekből összeállított vagy nagyobb kartonból készített hajó
- ▶ Nagy kék lepedő (vihar, hullám szimbolizálására)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK I. ENGEDELMESSÉG

- ▶ Milyen kérésekkel fordul hozzánk a környezetünk? Milyen feladataink vannak, amelyeket feltétlenül el kell végeznünk?
- ▶ Hogyan viszonyulunk a feladatainkhoz?
- ▶ Miért fordul velünk elő, hogy nem akarunk engedelmeskedni? Miért esik nehezünkre a szófogadás?
- ▶ Milyen következményei vannak, ha valamilyen feladatunkat nem látjuk el?

BIBLIAI TÖRTÉNET

Jónás története mozgalmas, így nem igényel nagy előkészületet annak eljátszása vagy dramatizált elmesélése, amihez könnyen lehet díszletet készíteni (lásd: kellékek, eszközök).

KÉRDÉSFELVETÉSEK II.

- ▶ Miért nem engedelmeskedik Jónás?
- ▶ Miért fordul szembe Isten akaratával?
- ▶ Elmenekülhet Isten akara elől?

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Jónás könyvéből nem derül ki egyértelműen, hogy miért fordul szembe Istennel. Azt azonban feltételezhetjük, hogy nem volt kedvére való egy olyan városba utazni és ott Isten ítéletét hirdetni, ahol köztudottan gonosztevők élnek. Jónás nem akarja veszélyeknek kitenni magát, mégis belekeveredik, hiszen a menekülésre szánt hajó viharba kerül. Jónás nem menekülhet el Isten elől.

Az igazságért küzdő Jónásnak meg kellett tanulnia, hogy mi az Isten igazsága. Miközben ő a bűnre büntetést vár, addig az Úr épp azt mutatja meg, hogy számára a bűnös ember épp olyan fontos, mint az igaz.

SZIMBÓLUM

Hal

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ A történet egészének feldolgozása képregényszerű megrajzolásban.
- ▶ A *Jónás és Jézus* CD meghallgatása.

9. Emberhalász – Péter elhívása (Lk 5,1-11)

KIINDULÁSI ALAP

A Genezáret-tó partján szabadon gyülekezik Jézus köré a nép. Reggel van. A tanítványok mossák a hálóikat. Péter szakértelemmel rendelkező halász. Jézus egy szokatlan kéréssel, szinte paranccsal fordul Péter felé. Péter Jézus szavára cselekszik, hiszen az ő szava döntő hatalom. Péter válasza a megtapasztaltakra a bűnvallás. Péter bűnvallása: nem az általános bűnösség megbánása, nem ismeretlen bűnök feltárása, hanem abból fakad, hogy fenntartással élt Jézus szavával szemben. Jézus követésére az alkalmas, aki fenntartás nélkül bízik szavában. Jézus nem a tökéleteseket, hanem a méltatlanságukra ébredt embereket állítja szolgálatba. A tanítványság teljes sorsközösséget jelent. Az evangélium szolgálata egész életet betöltő hivatás, amelyre szabadabbá kell válni.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Színes papírból kivágott halak elkészítése. A halakra felírhatjuk a tanítványok neveit.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Háló, halak (sok)
- ▶ Vetíthető kép: Genezáret-tó

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

Bevezetesként bemutatathatjuk Galilea térségét, a Genezáret-tó jelentőségét, a halászmesterséget.

- ▶ Gyűjtsük össze, hogy milyen eszközökre van szüksége egy halásznak! (különböző tárgyak közül válogassák ki közösen a halászat eszközeit)

Helyezzük a hangsúlyt arra, hogy a kifogott halak mennyisége a megélhetést szolgálta, hiszen ezek eladásából volt bevétele a családnak.

SIKER, KUDARC

- ▶ Ki élt már át sikert? Miben volt sikerélményünk? Milyen érzés lesz úrrá rajtunk, amikor valamiben jó eredményt érünk el?
- ▶ Mi az ellenkezője a sikernek? Milyen érzés, amikor kudarcot vallunk, amikor valami nem sikerül?

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történet dramatizált elmesélése, vagy előkészülettel el is játszható. Az eljátszásnál érdemes arra figyelni, hogy miként változik Péter magatartása (háló, halak).

- Jézus kérésére – szakértésből fakadó magabiztosság
- Nagy halfogás – aktív tevékenység (halak kifogása), az ámulat és a leborulás pillanata a bűnbánattal
- Jézus elhívása – kíváncsiság, sietség

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Jézus az embert a saját életkörnyezetéből hívja el. Teljesen hétköznapi helyzetben hangzik a hívás. Az emberi tapasztalatnak ellentmondó kéréssel fordul Péterhez, amelyet értelmezhetünk a hit próbájának is. Jézus szavának hatalma van, és ezt megtapasztalva nem tehet mást az ember, mint hogy őszinte bűnbánatot tart. Péter vallomása után következik a megbízás, hiszen Jézus a méltatlanságára ébredt embert állítja szolgálatba.

SZIMBÓLUM

Háló

10. „Szeretsz-e engem?” – Péter megerősítése (Jn 21,15-19)

KIINDULÁSI ALAP

αγαπω – odaadó, érdek és feltétel nélküli, cselekvésközpontú, Istentől származó, lelki-szellemi egységélményből fakadó szeretet.

φιλεω – kölcsönösségen alapuló, lelki szimpátia, vonzalom nyomán kialakuló emberi érzelem.

A háromszor feltett kérdés utalhat a tagadás hármasságára, de a megbízatás hármassága is lehetett a kor sajátossága szerint. A kérdés azonban, bármelyik magyarázatot tekintjük hivatalosnak, fontos, hiszen a feltámadott Úr követése nem épülhet hullámzó, ingadozó emberi érzelmekre. A megbízást akkor tudja a tanítvány hitelesen teljesíteni, ha szívének középpontjában Jézus Krisztus áll. („*Mert más alapot senki sem vehet a meglévõn kívül, aki Jézus Krisztus.*” – 1Kor 3,11)

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Szív (nagy karton)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

- ▶ Minek a szimbóluma a szív?
- ▶ Kiket szeretünk?
- ▶ Miben mutatkozik meg a szeretetünk?
- ▶ Mire vagyunk képesek a szereteteinkért?
- ▶ Miért fontos a szeretet?

BARÁTSÁG

- ▶ Mi jellemzi az igazi barátságot?
- ▶ Mit teszünk meg a másikért? Miért fontos, hogy megtegyük?
- ▶ Mi az (szó, tett), ami már nem fér bele egy barátságba?

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történet felolvasása vagy dramatizált elmesélése. A hangsúly Jézus kérdésein és a megbízatás szavain van.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

A feltámadástörténetek közül az egyik legbensőségebb Jézus és Péter párbeszéde. Nem csupán két ember kapcsolatának kötőelemére (a szeretetre) kérdez rá, hanem Péter elbukása után a megbocsátás, az emberi korlátokhoz való alkalmazkodás és a megbízás megerősítése egyszerre olvasható ki a háromszori kérdésből: Szeretsz-e engem? Emberi esendőségünk nem lehet akadály abban, hogy a küldetést teljesítsük, az Isten által nekünk szánt feladatot végrehajtsuk. Minden szolgálatot teljesítő tanítvány életében fontos kérdéssé válik: Szeretsz-e engem? Krisztus szeretete nélkül nem lehet építeni az egyházat.

SZIMBÓLUM

Szív

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ „Jócselekedet-felajánlások” – hogyan mutatom meg a héten, hogy szeretem Jézus Krisztust?

182

11. Követés – Lévi elhívása (Lk 5,27–32)

KIINDULÁSI ALAP

A vámszedők a római uralom képviselői. Állandóan érintkeztek pogányokkal, másrészt hajlottak az önkényeskedésre és a nyerészkedésre. A farizeusok a megvetettek, csalók, rablók közé sorolták őket. Jézus elhívja Lévit, és vendégségbe megy hozzá, mert az ő evangéliuma nem tűr megkülönböztetést az emberek között.

A „bűnös” szónak kettős értelme volt. Az egyik értelem alapján az erkölcstelen életű embereket sorolták ide, míg a másik értelme szerez azokat, akik nem alkalmazkodtak a farizeusok szigorú életrendjéhez. A bűnösökkel való érintkezés önmagában tisztátalan. Súlyos vétségnek számított a velük való étkezés, mivel a vendégség szoros baráti, rokoni kapcsolatot feltételez, azaz közösségvállalásról tanúskodik. A Jézussal való találkozásokban azonban a szerepek felcserélődnek, hiszen Jézus lesz a meghívó, méghozzá az Isten országába.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Plakátkészítés a következő felirattal: Kövess engem!

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Asztal, szék
- ▶ Aprópénz
- ▶ Elkészített plakátok

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

(Plakát: Kövess engem! – Plakátokból kiindulva):

- ▶ Mit hirdetnek a plakátok?
- ▶ Van-e olyan közöttük, amelyik felkeltette az érdeklődésünket?

- ▶ Szabad-e követni vakon egy plakát felhívását? (tudnunk kell, hogy mire hív bennünket – ismeretlenül nem indulhatunk el, mert számtalan veszély leselkedhet ránk)

KÖVETÉS

- ▶ Kiket vagy miket követhetünk? (személyek: szülők, példaképek, testvérek, szabályok, elvek, divat, trendek stb.)
- ▶ Kit érdemes követni? (aki nem vezet tévútra, aki megbízható, kövendő értékrendet képvisel)

(Felhívhatjuk a figyelmet arra, hogy számtalan olyan dolog vesz körül bennünket, ami „hamis követési utakra” csábíthat! Pl. a reklámok megvezethetnek stb.)

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történet elmesélése, dramatizált eljátszása.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Jézus minden időben követésre hív bennünket. A követés nem mindig egyszerű feladat, hiszen az egyik oldalon lemondással jár együtt, míg a másik oldalon alkalmazkodni szükséges a követendő „példához” (Jézushoz). A bibliai történetekben azt látjuk, hogy a Jézussal való találkozás megváltoztatja az embert, és a vele való közösség egy új élet lehetőségét kínálja (Lévi, a bűnös, kirekesztett vámszedő = Máté, aki Isten országába kapott meghívást, tanítvánnyá lett). A Jézustól jövő meghívás nemcsak a tanítványságra vonatkozik, hanem annál sokkal többre: Isten országába kapunk meghívást.

SZIMBÓLUM

Lábnym

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ Üdvözlőlapok, képeslapok készítése: Miért érdemes Jézust követni? (rövid, frappáns, gyerekek által megfogalmazott mondatok, gondolatok)

12. Fordulat – Saul megtérése (ApCsel 9,1–19a)

KIINDULÁSI ALAP

Saul Tarsuszban született (kis-ázsiai nagyváros, kereskedelme, filozófiai iskolája jelentős volt). Ószövetségi hagyományok szerint nevelkedett. Benjámin törzséből való, de születési helye miatt római polgárjoggal bírt. A farizeusi mozgalomhoz csatlakozott, és buzgón élt atyai örökségéből. Gamáliél (kora leghíresebb írástudója) tanítványa volt. Eleinte üldözte Jézus Krisztus követőit, majd a damaszkuszi úton történt látomásnak köszönhetően fordulatot vett az élete. Három napig tartó vakságot követően Jézus számára is a feltámadt Úr lett, és Pál apostolként keresztény misszióba kezdett.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Rajz: útvonaltervezés, ahol használják a közlekedési táblákat irányjelző gyanánt.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Kivetíthető, nyomtatott képen: közlekedési táblák (kötelező haladási irány, zsákutca, stop, behajtani tilos)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

(táblák)

HALADÁSI IRÁNY

- ▶ Értelmezzük a táblát! Mire hívja fel a figyelmet? (engedélyezett irány, mondhatjuk úgy is, hogy jó irány)
- ▶ Keressünk a saját hétköznapi életünkből olyan példákat, amikor a megfelelő, helyes úton haladunk! (pl. engedelmesség, elvégezzük a feladatainkat)

ZSÁKUTCA

- ▶ Értelmezzük a táblát! Mire hívja fel a figyelmet?
- ▶ Keressünk a saját hétköznapi életünkből olyan példákat, amikor zsákutcába kerülünk! (pl. olyan döntést hozunk, amiből nem tudunk jól kijönni, amikor megakadunk valamivel)

STOP

- ▶ Értelmezzük a táblát! Mire hívja fel a figyelmet?

- ▶ Keressünk a saját hétköznapi életünkben olyan példákat, amikor meg kell állnunk! (pl. valamilyen tevékenység testi-lelki egészségünket veszélyezteti)

BEHAJTANI TILOS

- ▶ Értelmezzük a táblát! Mire hívja fel a figyelmet?
- ▶ Keressünk a saját hétköznapi életünkben olyan példákat, amikor nem lehet valahova behajtani! (pl. kábítószeres kipróbálása, fogyasztása)

Példatörténet

- ▶ Van egy ember, akinek minden idejét és energiáját az köti le, hogy minél több pénzt gyűjtson magának. Ennek érdekében mindent képes megtenni. Egyszer azonban történik vele egy váratlan fordulat, és a gyűjtés helyett elkezd szétosztani a vagyonát másoknak.
- ▶ Mi eredményezhet ilyen sorsdöntő fordulatot? (Önként nem biztos, hogy az adakozás útjára lépünk, ehhez változásra van szükség, méghozzá a szívben, amit Isten munkál a Szentlélek által.)

BIBLIAI TÖRTÉNET

A történet dramatizált elmesélése, vagy előkészülettel el is játszható.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Isten tervébe mindenki belefér. Saul a legnagyobb hatású apostol lett, aki a pogány világnak hirdette Jézus Krisztust. Korábbi buzgósága megmaradt, de ellenkező irányba fordult. Istennek az az akarata, hogy képességeinket az ő szándékának és akaratának megfelelően használjuk. Isten képes nagy fordulatokat okozni az ember életében.

SZIMBÓLUM

Kötelező haladási irány

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ Gyűjtőmunka: személyek, akiknek az élete a Jézussal való találkozás után megváltozott. Figyeljék meg, hogy ez a fordulat milyen tettekre ösztönzi az embereket!

Advent 1. vasárnapja: Királyod érkezik – A föld sója (Mt 5,13)

KIINDULÁSI ALAP

A tanítványok a magas méltóságot nem emberi kitartással, derék hozzáállással és szorgalommal, rátermettséggel érik el, hanem úgy nyerik el Isten ajándékaként. A tanítvány életfeladata: *a föld sójává válni*. A só ételek konzerválására szolgál, illetve ízt ad. A só átjárja ízével az egész ételt, amelybe tették. Jézus arra tanít, hogy az az ajándék, amelyet tanítványai Istentől nyertek, szolgálatot jelent: a só szolgálatát, hogy ízt adjon. Ha az ízét elvesztette, értéktelenné, haszontalanná válik.

Advent 1. vasárnapja: Az egész évnek és adventnek az első napja ez a vasárnap. Üzenete: az Úr jön – méltón fogadd! Az ősi evangéliumban (Mt 21,1–9) és az epistolában (Róm 13,11–14) együtt van a mennyei Király jövetelének az öröme és a méltó fogadás komoly intelme.

Adventi vasárnapok kiegészítői: adventi koszorú (elkészíthető gyülekezeti kézműves délutánon vagy az adventi időszakot megelőző hittanórák egyikén), lila terítő vagy anyag.

Adventi vasárnapok liturgiája: Az istentiszteletet érdemes adventi vagy gyertyagyújtós énekkel kezdeni (pl. Jézus kopogtat: EÉ 528, Adventi hírnök, friss fenyőág), ami alatt egy gyermek segítségével meggyújtjuk a vasárnap számának megfelelő gyertyát. A gyertyagyújtáshoz imádságok is használhatóak (lásd a *Fényforrás* című kötetet), de a vasárnap igéjét is felolvashatjuk.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Koronakészítés

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Tál só
- ▶ Korona

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

SÓ

- ▶ Tapintás, ízlelés alapján találjuk ki, hogy mit rejt a tál!
- ▶ Mire való a só?

- ▶ Milyen mértékben egészséges használni? (kevés – íztelen, sok – ehető)
- ▶ Tud-e haszontalanná válni a só? Mit kell tenni vele, ha már nem ad ízt az ételnek?
- ▶ Mit jelenthet: a föld sója?

KORONA

- ▶ Mit szimbolizál?
- ▶ Milyen királyt kíván magának a nép?
- ▶ Miért fontos, hogy egy népnek igaz és diadalmas király legyen?

SÓ + KORONA

- ▶ Hogyan kapcsolódik össze a só és a korona? (olyan király érkezik, akire fel lehet nézni, akinek szava és cselekedete példa az emberek előtt)

Mester és tanítvány közötti kapcsolat.

BIBLIAI IGEVERS

Az igehelyek (Zak 9,9; Mt 5,13) felolvasása. Erre a feladatra kiválaszthatunk két gyermeket vagy szülőt.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

A só és a korona, a Mester (király) és a tanítvány közötti kapcsolat szimbolizálását szolgálja. A tanítvány akkor tud a föld sója lenni, akkor tudja megízésteni a környezetét, ha nem önmagára tekint, nem önmagát hirdeti, hanem „ízét” a mesteréből (királyból) nyeri. Ha a tanítvány figyelme nem a mesterére fordul, ha nem belőle merít, akkor előbb-utóbb elveszíti azt a tartalmat, amit közvetítenie kell. A mi igaz és diadalmas Királyunk Jézus Krisztus, akinek a szívünk közepét kell megnyitnunk, hogy valóban őt követhessük, és megízésthessük ezt a világot.

SZIMBÓLUM

Korona

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ A koronára ráírható: „Ti vagytok a föld sója.” „Királyod érkezik hozzád, aki igaz és diadalmas.”

Ha van kedvünk és lehetőségünk, akkor a gyerekekkel betanítható és eljátszható a következő magyar népmese.

Volt egyszer egy öreg király s annak három szép leánya. A fél lába már koporsóban volt a királynak, szerette volna mind a három lányát férjhez adni. Hiszen ez nem is lett volna nehéz, mert három országa volt, mind a három leányára jutott hát egy-egy ország. Hanem amiképpen nincs három egyforma alma, azonképpen a három ország sem volt egyforma. Azt mondta hát a király a leányainak, hogy annak adja a legszebbik országát, amelyik őt legjobban szereti. Sorban kérdezte a leányokat, kezdte a legidősebbikkel:

– Felelj nekem, édes lányom: hogy szeretsz engem?

– Mint a galamb a tiszta búzát – mondta a leány.

– Hát te, édes lányom? – kérdezte a középsőt.

– *Én úgy, édesapám, mint forró nyárban a szellőt.*

– No, most téged kérdezlek – fordult a legkisebbikhez –, mondjad: hogy szeretsz?

– *Úgy, édesapám, mint az emberek a sót! – felelt a kicsi királykisasszony.*

– Mit beszélsz, te haszontalan – förmedt rá a király –, kitakarodj az udvaromból, de még az országomból is! Ne is lássalak, ha csak ennyire szeretsz!

Hiába sírt, könyörgött a királykisasszony, hiába magyarázta, hogy az emberek így meg úgy szeretik a sót, nem volt kegyelem, világgá kellett mennie. Elindult keserves sírás közt a kicsi királykisasszony, s betévedt egy rengeteg erdőbe. Onnan nem is tudott kivergődni, szállást vert egy odvas fában, s ki-kijárt az erdőbe, szedett epret, málnát, mogyorót s amit csak talált, úgy éldegélt egymagában.

Egyszer, mikor már egy esztendő is eltelt volna, arra vetődött a szomszéd királyfi, s megpillantotta a királykisasszonyt a málnabokrok között. De a királykisasszony is észrevette a királyfit, s nagy ijedten beszaladt a fa odvába. Utána megy a királyfi, s beszél:

– Ki van itt?

A királykisasszony meghúzódott az odúban, reszketett, mint a nyárfalevél, s egy szó nem sok, annyit sem szólt. Újra kérdi a királyfi:

– Hé, ki van itt? Ember-e vagy ördög? Ha ember: jöjjön ki; ha ördög: menjen a pokol fenekére!

A királykisasszony most sem mert szólni. Harmadszor is kérdi a királyfi:

– Hé, ki van itt? Szóljon, ember-e vagy ördög, mert mindjárt lövök!

De már erre megijedt szörnyen a királykisasszony, s kibújt a fa

odvából nagy szipogva-szepegve. Rongyos, piszkos volt a ruhája, szégyellte magát erősen, s keserves könnyhullatás között mondta el a királyfinak, hogy ki s mi ő. Megtetszett a királyfinak a királykisasszony, mert akármilyen rongyos, akármilyen piszkos volt a ruhája, szép volt, kellemetes az arca. Szép gyöngén megfogta a kezét, hazavezette a palotájába, ott felöltöztette aranyos-gyémántos ruhába, s két hetet sem várt, de még egyet sem, azt gondolom, hogy még egy napot sem, de talán még egy órát sem, vendégeket hívtak, megesküdtek, s csaptak akkora lakodalmat, hogy no... ki tudná azt megmondani, hogy mekkorát.

Telt-múlt az idő, a fiatal pár nagy békeességben élt, úgy szerették egymást, mint két galamb. Mondta egyszer a király:

– No, feleség, én akkor, mikor először meglátalak, nem is igen firtattam, hogy miért kergetett el az apád. Mondd meg nekem a tiszta valóságot.

– Lelkem uram – mondta a királyné –, én másként most sem mondhatom. Azt kérdezte az édesapám, hogyan szeretem őt, s én azt feleltem, mint az emberek a sót.

– Jól van – mondta a király –, majd csinálok én valamit, tudom, visszafordul édesapád szíve.

Hogy s mint fordítja vissza, arról semmit sem szólt a feleségének, hanem csak befordult a másik szobába, levelet írt az öreg királynak, s abban meghívta délebedre. Hát el is ment a levél másnap, s harmadnap jött az öreg király hatlovas hintón. Fölvezette a fiatal király az öreg királyt a palotába, a palotának a legszebb szobájába, ott már meg volt terítve az asztal két személyre. Leülnek az asztalhoz, hordják az inasok a finomnál finomabb ételeket; de hogy a szavamat össze ne keverjem, a fiatal király megparancsolta volt, hogy az öreg király számára minden ételt külön főzzenek-süssenek, s abba sót ne tegyenek. No, ez volt csak az ebéd! Megkóstolja az öreg király a levest, merít belőle egy kanállal, kettővel, de le is tette mindjárt a kanalat, nem tudta megenni a levest, olyan sótalan volt. Gondolta magában az öreg király, ebből bizony kifelejtették a sót, de a sóba főttben, a főtt marhahúsban majd csak lesz. Nem volt abban annyi sem, mint egy mákszem. Hordták a pecsenyéket szép sorjában, de vissza is vihették, mert a vén király csak megnyalintotta, s bele sem harapott, olyan cudar sótalan, ízetlen volt mind a sok drága pecsenye. De már ezt nem állhatta meg szó nélkül az öreg király:

– Hallod-e, öcsém, hát miféle szakácsod van neked, hogy só nélkül süt-főz?

– Sóval süt-főz az máskor mindig, felséges bátyámuram, de én azt hallottam, hogy bátyámuram nem szereti a sót, megparancsoltam hát, hogy fejét vétetem, ha egy mákszem sót is tesz az ételekbe.

– No, öcsém, ezt ugyancsak rosszul tetted, mert én erősen szeretem a sót. Kitől hallottad, hogy nem szeretem?

– *Én bizony éppen a kegyelmed leányától, felséges bátyámuram – mondta a fiatal király.*

Abban a szempillantásban megnyílik az ajtó, belép a királyné, az öreg király legkisebbik leánya. Hej, istenem, megörült az öreg király, mert még akkor megbánta volt szívéből, hogy elkergette a leányát, s azóta ország-világ kerestette mindenfelé. Bezzeg hogy most a legkisebbik leányának adta a legnagyobbik országát. A fiatal király mindjárt kezére vette ezt az országot is, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

Advent 2. vasárnapja: Egyenesedjete fel! – Világosság (Mt 5,14–16)

KIINDULÁSI ALAP

A tartójára helyezett mécses bevilágítja az egész helyiséget, amelybe került. Értelmetlen dolog a meggyújtott mécseset véka alá rejteni, hiszen a várost is azért építik a hegyre, hogy messziről is jól látható legyen. A tanítványnak mint fényforrásnak világítania kell az egész világ előtt. A világító ereje pedig a jócselekedetei által lesz nyilvánvalóvá mások előtt. A jócselekedetek forrása az Istennel való élő kapcsolatból fakad, engedve Isten útmutatásának.

Advent 2. vasárnapja: A prófécia és az apokalipszis feszültségében élő, hitben járó egyház tekintetét a hatalomban és dicsőségben eljövendő Úrra irányítja, akire biztos reménységben, állandó vigyázatban, a jegyes vágyódásával vár, s ebben a készültségi állapotban egyedül az Isten igaz ígéjére hagyatkozik, mert ez örökre megmarad.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Adventi koszorú gyertyái

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK

TESTTARTÁS: lefelé forduló arc, térdeire roskadt vagy mélyen meghajló ember

- ▶ Mit közvetítenek a következő testtartások? (terhet vivő személy, valamilyen problémával küzd az illető, nem tud felegyenesedni, nincs reménysége)

FÉNY

- ▶ Mire használjuk?
- ▶ Miért fontos a fény?

(sötétség és világosság: hétköznapi példák)

BIBLIAI IGEVERS

Az igehelyek (Lk 21,28; Mt 5,14–16) felolvasása.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Jézus Krisztus a „világ világossága”, aki őt követi, az nem jár sötétségben. Ezért itt az ideje a felemelkedésnek, hogy megfáradva a hétköznapi terheinktől, ismét felfigyeljünk arra a fényforrásra, akiből erőt meríthetünk, akivel megújulhatunk. Az új életben járás meglátszik rajtunk, és ezt nem kell eltitkolni mások elől, hanem ellenkezőleg: rajtunk keresztül láthatóvá kell válnia annak, aki által új életben járhatunk. A tanítvány feladata, hogy Mesterére mutasson, ezzel segítve másokat abban, hogy felegyenesedhessenek, és felemelhessék tekintetüket.

SZIMBÓLUM

Gyertya(láng)

Szemléltető történetként használhatjuk a következő történetet.

Csak egy fénypont (W. Hoffsümmer nyomán)

A világ egyik sarkába beférkőzött a komor, hátborzongató, áthatolhatatlan, hideg sötétség. Dacosan megülte magát, feketesége bénítóan áradt szét mindenre. Ebben a nyomorúságban egyszer csak feltűnt egy picinyke fénypont. Kicsi volt és gyengécske, de fénylett. Egy arra botladozó meg is jegyezte:

- A világ végénél jobb helyet is kereshetnél volna magadnak, hallod-e!
- Miért? – rebegte a kis fény. – Világítok, mert fény vagyok. És mert fény vagyok, világítok. Nem azért világítok, mert valamit el akarok érni, hanem világítok, mert ez boldoggá tesz...

Fogcsikorgatva, mindent elsőprő, hatalmas, fekete erejét bevetve támadt rá a komor, hátborzongató, áthatolhatatlan, hideg sötétség a fénypontra.

De akárhogy is erőlködött, tehetetlennek bizonyult a picinyke fényvel szemben.

Advent 3. vasárnapja: Építsetek utat! – Kőszikla a szilárd alap (Mt 7,24–27)

KIINDULÁSI ALAP

A Hegyi beszéd utolsó részében található a kősziklára épített ház hasonlata, ami példázatba zárt tanítás. Gyakori tapasztalat a hirtelen esőzés, felhőszakadás, amely romba dönti azokat az épületeket, amelyeknek nincsen erős alapjuk. Azonban nemcsak a megépített házakra vár próbatétel az időjárás szeszélyeinek köszönhetően, hanem a tanítványokra is vár kihívás. Az ítéletben az állhat meg, aki nemcsak hallgatója volt Jézusnak, hanem meg is tartja beszédeit.

Advent 3. vasárnapja: Ez a vasárnap is azt hirdeti, hogy az Úr jön, de különös hangsúllyal mutat rá maga az Úr eljövetelét szolgáló útegyengetőnek, illetve az Isten titkainak sáfárainak: az Úr szolgálóinak felelőségére és sorsára (1Kor 4,1–5), amelyből éppen az Úr értékelése alapján méltán árad szét az onnan felülről nyert szolgálatnak a méltósága.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

Ház készítése kartonból vagy gyufából.

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Egy tál homok, kő, kancsó víz
- ▶ Kivetített kép: egy útról, ami a pusztába vezet

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK KÉP AZ ÚTRÓL

- ▶ Miért van szükség utakra?
- ▶ Hova érdemes utakat építeni? (pl. egyik embertől a másikig, a szívünkig)
- ▶ Milyen építőkövekből (alapanyagból) készülhet az embertől emberig vezető út? (pl. szeretet, jóság, megbocsátás stb.)

HOMOK, KŐ, VÍZ

- ▶ Ki épített már homokvárat?
- ▶ Mi történik a homokvárral, ha víz éri? (a tál homokra öntsünk vizet)
- ▶ Kik laknak homokvárban?
- ▶ Miből érdemes lakóházat építeni?
- ▶ Milyen fontos dolog szükséges a biztonságos ház megépítéséhez? (szilárd alap)
- ▶ Mi lehet szilárd alap a mi életünkben?
- ▶ Miért fontos, hogy az életünk szilárd alapon álljon?

BIBLIAI IGEVERSEK

Az ígehelyek felolvasása (Ézs 40,3.10; Mt 7,24–27).

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Nemcsak a lakóházainknak van szüksége biztonságos alapra ahhoz, hogy a próbatételek idején is megmaradjanak, hanem az életünket is szilárd alapra kell építenünk. A szilárd alap Isten ígéje. A szilárd alap meg tud tartani bennünket a nehézségek között, válságos helyzetekben, amikor elkeseredünk, vagy feladnánk a küzdelmet. Napjainkban sokféle dologra alapoznak az emberek (pénz, hatalom, siker stb.), de ezek változhatnak, míg Isten ígéje örök, és beszéde megmarad nemzedékről nemzedékre.

SZIMBÓLUM

Út

KIEGÉSZÍTŐ FELADAT

- ▶ Az ígéhez illusztráció készítése.

Szemléltetésként használhatjuk a következő történetet.

A támasz (Bruno Ferrero)

A kertész egy erős kőrísa karót kötözött oda a facsemete törékeny törzséhez, hogy támasza legyen, és segítsen neki egyenesen nőni. Amikor a szél táncba hívta, a fiatal facsemete nyugtalanul rázogatta egyre dúsabb lombját, jobbra-balra hajladozott, és kiabált:

– Engedj már el, kérlek, miért fogsz ilyen szorosan? Nézd, hogy ringatóznak a többiek a szélben! Miért csak nekem kell vigyázban állnom?

– Azért, mert eltörnél – ismételtette hajthatatlanul a karó. – Vagy pedig rossz tartást vennél fel, megcsúnyulnál és meggörcbülnél.

– Csak azért mondd ezt, mert öreg vagy és irigy! Engedj el!

A fiatal fa minden erejéből igyekezett kiszabadulni, de az öreg karó szilárdan ellenállt, és erősebben, elszántabban szorította, mint valaha.

Egy nyári este mennydörgés, villámlás és pusztító jégverés kíséretében valóságos orkán zúdult a vidékre. A tomboló szélvihar vad ölelésben vergődve a fácska minden ízében recsegett-ropogott, lombja szinte a földet súrolta. A legerősebb szélrohamok majdnem kitépték a földből a gyökereit.

– Végem van – gondolta a fa.

– Tarts ki, fiacskám – kiáltotta a vén karó, amely összeszedte agg rostjainak minden erejét, és szembeszállt a fürgeteggel.

Nehéz, hosszú és fárasztó harc volt. De a végén a fácska megmenekült. Az öreg karó azonban halott volt, csak két százalmas csonk maradt belőle. A fiatal fa most mindent megértett, és sírva fakadt.

– Ne hagyj el engem! Még szükségem van rád!

De nem kapott választ. A karó egyik darabját a hurok még szorosan ott tartotta a fiatal fatörzs mellett. Olyan volt, akár egy utolsó ölelés.

Ma a járókelők csodálkozva nézik az erős fiatal fát, amely szeles napokon mintha gyengéden ringatna egy kiszáradt fadarabot.

Advent 4. vasárnapja: Örüljetek! – Jutalom (Lk 18,28–30)

KIINDULÁSI ALAP

Péter tanítványtársai nevében figyelmezteti Jézust, hogy mindenüket elhagyták érte. Jézus nem utasítja el Péter szavait, nem is feddi meg őt értük, mert megfelelnek a valóságnak, de helyreigazítja, amennyiben rámutat arra, hogy ők nem hoztak áldozatot. Sokszorosát kapják majd annak, amit hátrahagytak. Megkapják a tanítványok körét, később a gyülekezet testvéri körét. Jézus mellett megvolt a megélhetésük, nem szenvedtek hiányt, és övék lesz az örök élet. Jézus sokat követel tőlük, de annak sokszorosát adja vissza.

Advent 4. vasárnapja: Az epistola (Fil 4,4–7) visszhangzik az Úr községének örömetől. Ez a keresztény öröm betölti az egész istentisz-

teletet és a vasárnapot. Az Úr közelsége keresztény örömünk alapja és forrása.

ELŐKÉSZÍTŐ FELADAT (hittanórán, gyülekezeti hittanon, istentisztelet előtti foglalkozáson)

„Örömfal” készítése (nagy rajzlapra a csoport gyűjtse össze, rajzolja le, hogy minek örül a legjobban, mi okoz neki örömet)

KELLÉKEK, ESZKÖZÖK

- ▶ Ajándékdoboz
- ▶ (Örömfal)

RÁHANGOLÓDÁS A TÉMÁRA, KÉRDÉSFELVETÉSEK
AJÁNDÉKDOBOZ

- ▶ Mikor kapunk ajándékdobozt?
- ▶ Mit jelent a számunkra az ajándék?
- ▶ Mit éreznénk akkor, ha valami miatt elmaradna az ajándék?
- ▶ Ha valamit jól csinálunk, azért várunk jutalmat?
- ▶ Miért jár jutalom?

(Gyakran használt mondat: Ha ezt és ezt megcsináljuk, akkor mit kapunk érte?)

ÖRÖM

- ▶ Gyűjtsük össze, hogy mi minden okoz nekünk örömet! (használhatjuk az örömfalon szereplő gondolatokat, rajzokat)
- ▶ Miért fontos az önfelelt öröm?

BIBLIAI IGEVERSEK

Az igeversek felolvasása (Fil 4,4; Lk 18,28–30). Az evangéliumi történet párbeszédese formában is felolvasható.

IGEHIRDETÉSI HANGSÚLYOK

Az önzetlenség, önmagunk odaajándékozása másnak egyáltalán nem természetes dolog napjainkban. A tanítványok számára is lemondással járt együtt a „Jézus-követés”, és jogosnak érzik, hogy Jézus ezért az áldozatért jutalmazza meg őket. A tanítványok azonban vakok voltak annak meglátására, hogy a Jézussal való teljes közösség, a tanít-

ványi elhívás már önmagában ajándék. Olyan ajándék, amely máshoz nem hasonlítható. A mindvégig kitaró tanítványok jutalma pedig bőségesebb lesz minden földi kincsnél, hiszen az örök életbe nyernek bebocsátást. Jézussal járni már önmagában nyereség.

SZIMBÓLUM

196

A szemléltetéshez használható az alábbi történet.

Hála és köszönet (Hézszer Gábor)

Ha valamit kapunk, az általában hálára indít. Aki valamit kap, természetesen hálát érez. A következő történet elgondolkodtató: tényleg annyira természetes ez a természetesség?

A templom dűledezett. Teljes újjáépítésre szorult. A dúsgazdag üzletember egymillió dollárról szóló csekket nyújtott át a papnak. Amikor az átvette az adományt, így szólt:

– Nagyszerű. Elfogadom az adományát!

Az üzletember összeráncolta a homlokát. Milyen stílus ez? Egy ilyen hatalmas összeg, és még egy szó köszönet sem jár érte? Felháborodottan szólt a lelkészre:

– Ez a csekk egymillió dollárt ér!

– Igen, pontosan annyi áll a papíron.

– Ha gazdag is vagyok – folytatta felháborodását nem is palástolva az adományozó –, egymillió dollár azért nekem is hatalmas összeg!

– Szeretné, hogy köszönetet mondjak?

– Hát nem ez lenne a legkevesebb, amit egy ekkora adományért elvárhatok?!

– De miért én mondjak Önnek köszönetet? – nézett komolyan a lelkész az üzletemberre. – Az adományozónak kellene hálásnak lennie, hogy ilyen jó célra fordíthatta pénzét...

Ifjúsági tábor

GYŐRI BOGLÁRKA

197

Minden tanév vége felé, április-május környékén felmerül a kérdés: mi legyen a soron következő nyári tábor témája? Mi lehet az a téma, mik lehetnek azok a történetek, amik még nem unalmasak a gyerekek számára? Kik azok a szereplők, akiket nem kívülről fűjnek a gyerekek, illetve melyek azok a témák, amelyek minden korosztály számára érthető? A Bibliában számtalan kimeríthetetlen témát lehet találni. A történeteket pedig úgy rakhatjuk egymás mellé, hogy azoknak legyen egyfajta íve. Az alábbiakban a munkaprogram címéhez kapcsolódva választottunk történeteket, szereplőket. A délutáni játékokat, foglalkozásokat ehhez a témához kapcsolódóan lehet kiválasztani. Több esetben olyan történetek is bekerültek, amelyek olykor a csak megfigyelőként jelen lévő tanítványokat állítják középpontba.

Csodák a Bibliában a tanítványok szemszögéből címmel építettük fel a hét napból álló tábort. A lényege a hétnek nemcsak az, hogy minél több történetet megismerjenek és elsajátítsanak a fiatalok, hanem az is, hogy a saját életükben meglássák, milyen nagy csodákat tesz Isten velük és családjukkal, és megértsék, hogyan lehetnek ők is 21. századi fiatalemberek tanítványok.

Csodák a Bibliában a tanítványok szemszögéből

A tábor felépítése az alábbiak szerint alakítható:

- Reggeli áhítat az Útmutatóban megtalálható napi igé szerint
- Délelőtt: Témakifejtés (mindenki számára), majd csoportos foglalkozások korosztály szerint

- Délután: Különböző játékok, programok, akár külső helyszíneken
- Esti áhítat: A napi témához kapcsolódó történet

1. nap: Jézus csodái a Bibliában

A Biblia tele van csodákkal. Az Ószövetségben Isten hatalmasságából fakadóan az emberek a saját bőrükön tapasztalhatják meg ezeket. Az Újszövetségben pedig Jézus Krisztuson keresztül élhetik át akár a gyógyulás vagy éppen a kenyérszaporítás, halfogás csodáját.

A tanítványok a legtöbb csodának szem- és fültanúi voltak. Köznapra kifejezéssel élve: az első sorból nézték a műsort. Mindaz, amit ők láttak és hallottak, formálta, alakította az életüket és építette hitüket. Érdeemes az első napon a csoda fogalmát elmagyarázni, arra példát hozni akár a saját életünkben, majd végül konkrétan megemlíteni azokat a történeteket, amelyek a hét során elő fognak kerülni.

2. nap

Délelőtti történet: Péter halfogása (Lk 5,1–11)

Jó egy olyan történettel kezdeni a délelőtti alkalmakat, ahol látni lehet, hogy a tanítványok honnan indultak; mit csináltak azelőtt, hogy Jézus betoppant volna az életükbe; hogyan szólítja meg őket Jézus, és hogyan indulnak el vele az úton. Péter halfogásának történetében egyszerre van jelen a személyes hívás és a csoda is. A kettő itt összetalálkozik, a leendő Krisztus-követők szembesülnek azzal a hatalommal, ami csak Isten Fiának adatott meg. Ő képes életeket megváltoztatni, ő képes egyedül arra, hogy csodát tegyen az életünkben.

Csoportbeszélgetés témája: Elhívás, isteni hatalmasság, tanítványság és az ezzel járó feladatok

Kreatív ötlet: Hálókészítés

Esti áhítat: Jézus kiküldi a tizenkét tanítványt (Lk 9,1–11)

3. nap

Délelőtti történet: Ötezer ember megvendéglése (Jn 6,1–14)

A történet maga is azzal kezdődik: „*Nagy sokaság követte őt, mert látták, milyen jeleket vitt végbe a betegeken.*” Míg az előző napi két gyógyítási történetben Jézus konkrétan a bethesdai beteg és a vérfolyásos asszony életét változtatta meg, addig a kenyérszaporítási történetben egy egész tömeg szeme láttára tesz csodát és mutatja meg hatalmát. A kétségbeesett Fülöp sem tudja megtörni Jézust, aki higgadtan és a lehető legnyugodtabban hálát ad, és a tömegnek adja az ételt. Isten Jézus kezében megszaporította azt az öt kenyeret és a két halat, és mindenkinék jutott belőle elég, és maradt is. Most olyan esettel találkozunk, ahol a tanítványok kétségbe vonják Krisztus erejét. Fülöp konkrétan megkérdőjelezi Jézus hatalmát. Ő azonban mindezek ellenére csodát tesz szemük láttára.

A tömeg a csoda után reagál: „*Ez valóban az a próféta, akinek el kellett jönnie a világba.*” Fontos azonban a gyerekekben tisztázni, hogy Jézust nem önös érdekek vezérelték, hogy minél többen lássák, mire képes, hanem pont ellenkezőleg. Nem akarta, hogy a csodák után királlyá tegyék.

Csoportbeszélgetés témája: Tömegeken való segítés, éhínség aktualitása

Kreatív ötlet: Kenyérsütés

Esti áhítat: Tíz leprás meggyógyítása (Lk 17,11–19)

4. nap

Délelőtti történet: Péter vallástétele (Mt 16,13–20)

Jézus maga köré gyűjt tizenkét embert, a szemük láttára csodákat tesz. De vajon a tanítványok hogyan látják őt? Kinek mondják őt az emberek? – kérdezi tőlük. Egy személyes, döntő kérdést tesz fel nekik. A tanítványok sok esetben meghallhatták azt, amit a tömeg beszélt Jézusról; másik csatornán, de informálódtak, kik hogyan reagálnak Jézus megjelenésére, tanítására, cselekedeteire. Nem elég hallaniuk, az ő

szívükben is meg kell születnie a válasznak erre a kérdésre. Ők kinek látják Jézust? Péter meg is fogalmazza röviden az első hitvallást, amelyben minden benne van.

Csoportbeszélgetés témája: Kicsoda Jézus? Kinek látják őt a tanítványok?

Kreatív ötlet: Kiterített fehér lepedő/anyag, amire különféle érzéseket, mondatokat írhatunk fel, amelyeket a történettel kapcsolatban fogalmazunk meg.

Esti áhítat: Jézus megdicsőülése (Mt 17,1–8)

5. nap

Délelőtti történet: Jézus a vízen jár (Jn 6,15–21)

János evangéliumában az ötezer ember megvendégelésének története után következik ez a rész. Direkt került ez a történet az utolsó olyan napra, amikor a gyerekek még újabb témáról beszélgetnek kicsoportokban. A tábor történetei Jézus csodatetteit fűzik fel egy szádra. Ám pont ennél a történetnél nem hiábavaló az ószövetségi csodákat, akár Isten Mózes közbenjárásával megtett csodáit elővenni. A kiválasztott nép vándorlása közben rengeteg olyan csodát él meg, amelynek a vízhez van köze (Vörös-tengeren való átkelés, a keserű vízből édes lesz Márában, vízfakasztás a sziklából). Nem kell minden egyes történetet megemlíteni, de hasznos lehet a párhuzamokat felfedezni a történetek között.

A vízen járás története műfaját tekintve megmentési csoda:¹ Jézus a viharban odamegy a tanítványokhoz, és kivezeti a hajójukat a partra. Ez az egyik olyan történet, amelyben a tanítványok Jézus nélkül vannak – megrettennek, és elkezdenek félni, amikor mégis meglátják Jézust közeledni feléjük. Jézus ebben a történetben isteni hatalmát mutatta meg.

¹ BOLYKI JÁNOS: „Igaz tanúvallomás”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris, Budapest, 2001. 182. o.

Csoportbeszélgetés témája: Természetfeletti csoda, bizalom a másikban

Játékötlelet: Bizalomjáték

Esti áhítat: A vihar lecsendesítése (Mt 8,23–27)

6. nap

Bibliaverseny az eddig történetekből a *Legyen Ön is milliomos!* vetélkedő mintájára. Egyre nehezedő kérdések, négy lehetséges válasz közül lehet választani. A mellékletben található kérdések segítséget nyújthatnak.

7. nap: Jézus csodát tesz az életemben

A záró alkalom lényege, hogy a gyerekekben tudatosodjon: Isten Jézus Krisztuson keresztül új utat nyitott meg a bűnös ember előtt. Ez az út tele van újabb és újabb csodákkal, szebbnél szebb élményekkel, amelyek még inkább mélyíthetik a hitünket. Mindegyik gyermek bele tudja magát élni egy-egy történetbe, sőt egy-egy karakterbe is. A megrettenő tanítványoktól kezdve az alakuló Krisztus-követőn át bármelyikbe. Mindegyikük tud olyat mondani, amikor ők is hasonlóképpen reagáltak volna, mint Jézus tanítványai. Ők is tudnak valamilyen csodát említeni, amit megtapasztaltak akár saját magukon, akár családtagjaik által. Hagyjunk időt arra, hogy a gyerekek az elmúlt napokban átélt élményeiket elmesélhessék, akár papírra is vessék.

További ötletek

- Barátságkarkötő készítése
- Póló készítése (batikolás)
- Vírusos játék (fogócska, akit elkapnak, csak úgy tud meggyógyulni, ha két ember elviszi arra a helyre, ahol meg tud gyógyulni, és aztán újra tudja folytatni a játékot)

Filmötletek

FEL!

Carl egy remeteként élő, mogorva öregember. Felesége halála óta magányosan és visszahúzódva éli mindennapjait. Az öreg ház körüli földeken már mindenhol felhőkarcolók állnak, de ő senkinek nem hajlandó eladni hajlékát, hisz oly sok emlék köti oda. Egy nap, amikor már a kilakoltatás szélén áll, eldönti, hogy megvalósítja régi álmát, amit feleségével szőttek.

Mindig is az volt a vágyuk, hogy elrepüljenek a nagy vízeséshez, de mire meglett a kellő pénz, a felesége eltávozott. Egyik éjszaka, léggömbárosi tapasztalatát kihasználva, lufikat erősít a házához, hogy meszszire repüljön vele, és sose térjen vissza. Ám szerencsétlenségére magával repít egy cserkészfiút is, aki már egy ideje a ház körül ólálkodott, hogy begyűjtse utolsó plecsnijét. Így hát ketten vágnak bele életük legnagyobb kalandjába.

ÉLETREVALÓK

Az ejtőernyős baleset után tolószékbe kerülő gazdag arisztokrata, Philippe felfogadja otthoni segítőnek a külvárosi gettóból jött Drisst. Azt az embert, aki most szabadult a börtönből, és talán a legkevésbé alkalmas a feladatra. Két világ találkozik és ismeri meg egymást, és az örült, vicces és meghatározó közös élmények nyomán kapcsolatukból meglepetésszerűen barátság lesz, amely szinte érinthetetlené teszi őket a külvilág számára.

Ifjúsági tábor beosztása

1. nap	2. nap	3. nap	4. nap	5. nap	6. nap	7. nap
	Reggeli áhítat – Úrmutató	Reggeli áhítat – Úrmutató	Reggeli áhítat – Úrmutató	Reggeli áhítat – Úrmutató	Reggeli áhítat – Úrmutató	
	Bethesdai beteg (Jn 5,1–18)	Öt ezer ember megvendégelése (Jn 6,1–14)	Lázár feltámasztása (Jn 11,1–44)	Jézus a vízen jár (Jn 6,15–21)	Bibliaverseny	Jézus csodát tesz az életemben
	Csoportbeszélgetés (betegségből gyógyulás / elesetteken segítség)	Csoportbeszélgetés (tömegeken segítség / dhinség stb.)	Csoportbeszélgetés (halott feltámasztása / segítség, barátok segítése)	Csoportbeszélgetés (természetfeletti csoda / bizalom a másikkban)		
	Csoportos foglalkozás korosztályonként					
Esti dőhítat Jézus csodái a Bibliában!	Esti dőhítat A vér folyós asszony meggyógyítása (Lk 8,43–48)	Esti dőhítat A tíz leprás meggyógyítása (Lk 17,11–19)	Esti dőhítat Jairus leányának feltámasztása (Mt 9,18–26)	Esti dőhítat A vihar lecsendesítése (Mt 8,23–27)		
Ismerkedési játékok	Játék	Filmnézés	Játék	„Csoda születik” – tehetségkutató verseny	Táborfűz	

Konfirmandushétvége

SÁGHY BALÁZS

204

A konfirmandushétvégéről általában

A konfirmandushétvége mint műfaj jellemző módon azt a célt szolgálja, hogy a „kikonfirmálkodás” általános jelenségével szembenelve a fiatalokat egy olyan közösségépítő, hitet erősítő élménnyel ajándékozza meg, amely egyszerre derűs és komoly, szórakozás és elmélyülés is. Természetesen nem szabad túl nagy reményeket fűzni ehhez a programhoz, de kétségtelenül adhat egy olyan pozitív indíttatást, amely hosszan elkíséri a fiatalot, és emlékezteti őt arra, hogy a keresztény közösséghez, Jézus Krisztushoz tartozni jó.

A legtöbb gyülekezetben, ahol ilyen jellegű alkalmat tartanak, a konfirmandushétvégét vagy a konfirmáció előtti, vagy a közvetlenül azt követő időszakban tartják. Ez jó lehetőséget nyújt annak kifejezésére, hogy a konfirmáció ünnepe nem valaminek a befejezése, hanem a kezdet: rálépnek a tanítványi útra, amely életük legnagyobb „kalandjává” válhat. Az alábbi tematika is ezt az üzenetet közvetíti, amikor a kereszténységet, a Krisztus-követés útját kincskeresésnek aposztrofálja.

Néhány praktikus tanács a konfirmandushétvége megrendezéséhez „kezdőknek”:

- Szenteljünk minél nagyobb figyelmet a program előkészítésének (helyszín kiválasztása, segítők, tematika, eszközszükséglet, stb.).
- Már jó előre vázoljuk az érintetteknek (konfirmadusok és szülei) a program célját és tartalmát.
- A szülők felé jelezzük, hogy nem kötelező a részvétel, de fontos, hogy a gyerekek eljőjenek, hiszen ez a felkészítésnek és a hitbéli formálódásuknak is lényeges elemévé válhat. Ezért csak nagyon indokolt esetben maradjanak távol gyerekek.

- A fiatalokat lelkesítsük fel, hogy ne kötelességként, hanem lehetőségként fogják fel ezt a programot.
- Válasszunk külső helyszínt (táborhely stb.) a programhoz.
- Nyugodtan kérjünk fel segítőknek lelkes (lehetőleg a gyülekezetben is aktív) konfirmandusszülőket/-nagyszülőket, akik a konyhai szolgálat mellett a fiatalokkal való beszélgetésre, esetleg más feladatokra (áhítat, vetélkedő) is mozgósíthatók. Őket is vonjuk be a program előkészítésébe (megbeszélések, feladatok).

Konfirmandushétvége programja - Kincskeresőképző

PÉNTEK

18.00 Érkezés a táborhelyre, szállás elfoglalása, tábor bejárása, tábor házirendjének ismertetése

19.00 Vacsora

20.00 Nyitó áhítat (Mt 13,44; ZÉ 76, 113)

Mindenki szeret(ne) kincsekre lelteni. Előfordult-e már a fiatalok közül valakivel, hogy talált valamit az utcán? Ha igen, mesélje el, mit talált, és milyen érzés volt rátalálni. Kis dolgoknak (pl. 50 Ft a járdán) is nagyon lehet örülni – mennyivel inkább egy hatalmas vagyont érő kincsnek!

Történet: a Balaton partján állunk a hideg novemberi szélben, és nagykabátba burkolózva figyeljük, ahogy egy férfi sétálgat a vízben. Néha megáll, lehajol, valami botféle van mindkét kezében. Mindenki azt gondolja, megőrült, de mielőtt hívnánk a hatóságokat, hogy kihozzák onnan, rájövünk, hogy ő egy kincskereső. Az egyik kezében fémdetektor, a másikban nyeles lapát, amellyel kiemelheti a strand területén nyáron elvesztett értéktárgyakat. Órákon keresztül keresgél a jéghideg vízben. *Kérdés:* Te mit lennél hajlandó bevállalni egy igazán értékes kincsért; egyáltalán, mi a legnagyobb kincs? (Lk 12,34)

A történet másik oldala: amit az utcán örvendezve megtalálunk, azt valaki más elhagyta. El is veszíthetjük a nagy kincset, le is maradhatunk róla. A hittanos- és konfirmandusévek után a fiatalok olyan határkőhöz érnek, amelyről azt gondolják, célszalag, pedig valójában csak most érnek a rajtvonalhoz. Indul a nagy kaland, a kincskeresés, amelynek nyeresége a

legértékesebb kincs: az örök élet (de ha tud valaki az életnél nagyobb értéket mondani, nyugodtan szóljon...). Az induláshoz kézbe vehetjük az „életdetektorunkat”, a Bibliát, és észrevehetjük, hogy a startvonalon mások is vannak mellettünk – nem kell egyedül bóklászni.

20.30 „Hangulatmódosító” játékok – társasjátékok bent (Twister) vagy körbeállós játék kint (japán foci, emberi csomó)

22.00 Villanyoltás

SZOMBAT

8.00 Ébresztő

9.00 Reggeli + igei gondolatok a reggelizőasztalnál az Útmutató az-napi igéjéről

Az igei üzenet kibontása mellett rá kell mutatni arra, hogy a keresztény ember kincskereső életének fontos része a mindennapos (reggeli és/vagy esti) bibliaolvasás, elcsendesedés – nemcsak a testet, hanem a lelket is táplálni kell, hiszen üres gyomorral senki sem akarná elkezdni a napot...

10.00 „Megerősödve” – beszélgetés a konfirmációról, illetve arról, ami azután jön

Kérdezzük meg a fiatalokat, hogyan készülnek a konfirmációra, milyen félelmek és várankozások vannak bennük az eseménnyel kapcsolatban, illetve hogy milyen kézzelfogható és milyen lelki ajándékokra vágnak. Beszéljünk velük arról, hogy „hogyan tovább” (kötelességből lehetőség).

A jelen levő segítő szülőket is kérjük meg, meséljenek az ő konfirmációjukról, hogyan élték meg, és milyen szerepet játszott a személyes élettörténetükben. Azt is mondják el, mit jelent nekik evangélikusnak, kereszténynek lenni.

11.00 Játékos vetélkedő

Ebben a konfirmációi előkészítő és ünnepség mozzanatait sok humorral és kreativitással gondolhatjuk újra (pl. a konfirmáció vizsga valamelyik kérdésére rappelve kell megadniuk a választ).

13.00 Ebéd, majd szabadidő

14.00 Kirándulás egy közeli erdőbe; rossz időben társasjáték, bar-kácsolás (pl. konfirmanduszászló készítése)

Közben a fiatalok feladata, hogy keressenek és hozzanak ma-

- gukkal egy-egy követ (akkorát, hogy a tenyerükben is elférjen).
- 17.00 Kézműveskedés
Akrilfestékkel tarkára befesteni a (megtisztított) köveket, kitenni száradni.
- 19.00 Vacsora
- 20.00 Esti áhítat (1Pt 2,5; ZÉ 112, 111)
Illusztrációként vegyük elő a hazahozott és kifestett köveket. Az erdei sétáról hazahozott kövek semmilyen anyagi értéket sem képviselnek – mielőtt felszedték őket, csak annyit értek, mint a por, amelyből ki lettek emelve. De azzal, hogy felvették, lemosták, színesre festették őket, minden megváltozott. Most is kövek, de már van jelentésük, és a tulajdonosaik gyönyörködhetnek bennük, hiszen egy emlékezetes alkalom jut majd eszükbe róluk.
Isten szemszögéből nézve a bűnös ember is haszontalan és értéktelen vacak, akár egy kavics az út porában. De Jézus Krisztus által új értelemmel, értékkel tölt meg minket, az életünket. Új célt is ad: legyünk megelevenedett építőkövek az ő házában, az egyházban, ahol van egy pont olyan alakú hely, amibe bele tudunk illeszkedni. Isten így akar gyönyörködni bennünk, abban a nagyon színes egyházépületben, amely belőlünk épül.
- 22.00 Villanyoltás

VASÁRNAP

- 8.00 Ébresztő
- 9.00 Reggeli
- 10.00 Morzsaszedegetés (az elmúlt másfél nap emlékezetes pillanatainak, értékes gondolatainak felidézése)
- 11.00 Záró áhítat (Jn 1,35–42; ZÉ 161, 115)
Valami hamarosan véget ér, és valami más veszi kezdetét. A tanítványok Jézus nélküli élete is véget ért, és valami gyökeresen új kezdődött a számukra, ami mindent megváltoztatott. Halászból kincskeresők lettek, Isten országának kutatói, akik a világ szemében bolondok és sokszor elutasítottak voltak, mert nem fértek bele az elvárások kereteibe. De van erre egy mondás: „csak a döglött hal úszik az árral”.

Az emberhalászból lett kincskeresők szembefordultak a fő áramlattal, mert meglátták, hogy a számukra előkészített kincs a másik irányban van. Nem könnyű árral szemben Krisztus követőjének lenni, és mégis a jelen levő fiatalokat is erre a nehéz mutatványra hívja meg a mester.

12.00 Ebéd

13.00 Takarítás

14.00 Hazaindulás

Elhívástörténetek a képzőművészetben

REGŐSNÉ ZÁSZKALICZKY ZSUZSANNA

209

Hosszú út vezetett odáig, hogy az alábbiakban látható tíz műalkotást kiválasztottam. Az elhívástörténetek ugyanis még az alkotás előtt kezdődnek: gondoljunk Leonardo da Vinci és van Gogh, a preraffaeliták és Körösfői-Kriesch Aladár vagy Csontváry és Molnár Sándor életművére. Aztán mégis ákerült a hangsúly: a képzőművészetnek olyan darabjait gyűjtöttem csokorba, amelyeken az elhívástörténetek bibliai háttere jól felismerhető, de amelyeken az emberi, személyes drámák legalább annyira karakteresen jelen vannak, mint az elhívás gesztusa. Ezek a művek már a reformáció utáni évszázadokból valók, vagyis abból a korból, amikor már nem a kultusz, hanem a művészet történetének részei a képek. Olyan képek következnek, amelyekben a vallásos tapasztalatok vagy a hitigazságok közvetítése esztétikai, művészeti síkon történik. A festészet eszközeinek használata azt a célt (is) szolgálja, hogy a szemlélő átgondolja a látottakat, összevesse saját tapasztalataival, azonosuljon a szereplőkkel.

Elhívás – a sötétségből a fénybe

- ▶ Caravaggio (1571–1610): *Máté elhívása*
- ▶ Igehely: Mt 9,9
- ▶ http://classconnection.s3.amazonaws.com/761/flash_cards/684761/jpg/the_calling_of_st_matthew1362858582645.jpg

Aki belép a római San Luigi dei Francesi templomba, és megáll Caravaggio Máté-történetei előtt, valóban részesük lesz, berántódik az eseménybe. Kevesen tudják a festészet történetében olyan mértékben ál-

lásfoglalásra bírni a nézőket, mint Caravaggio. Egyetlen tömör vers az evangéliumból, amely a vámszedő elhívásával foglalkozik. Szükszavúan és lényegre törően. Nem ecseteli a férfi múltját, ahogyan azt sem, hogy Jézusnak arra is szüksége lesz, hogy Lévi Máté írni tud. Ő jegyzi majd az első evangéliumot. Jézus egy pillanat alatt felméri: ülhet bár a vámszedők koszos asztalánál, neki erre az emberre szüksége van.

A feszes dramaturgiájú jelenet a képtér aló sávjában kapott helyet. Furcsa, éles fény csap be jobbról, s szinte csak az arcokat világítja meg. Főlősleges részletezéstől mentes, a meleg színekkel nagyon élet- és testszerű a történet megfogalmazása. A jobb oldalon – szentírási oldal

– Jézust látjuk markáns arcával, jelzésszerű dicsfényén megcsillan a fény, előtte Péter széles hátát fordítja felénk. A bal oldalon – világi oldal – a vámszedők asztala papírokkal, pénzkupacokkal, körülötte öt férfi ül. Míg Péter és Jézus egyszerű ókori öltözetben vannak, a vámszedők drága, késő reneszánsz ruhákban, tollas kalapban pompáznak – bravúros rövidülésben, tökéletes festőiséggel megfestve. 1599-et írunk: Jézus a festő jelenében is belép az emberek életébe.

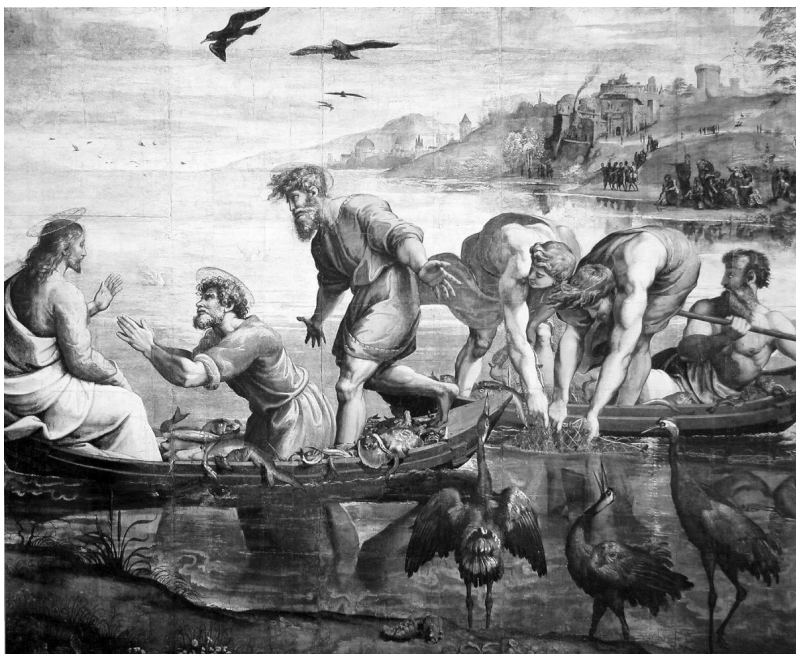
Ha követjük a fénypászma útját, az élénk gesztusokat, a pillantások irányát, érzékeljük a pattanásig feszült légkört, a történet mindig időszzerű drámáját. Az öt férfi legalább négyféle módon reagál Jézus jelenlétére: a két ifjú felé fordul, figyel, de arcuk csak meglepetést árul el. A bal szélső belemélyed a pénz számolásába, mintha semmi nem történné. A mellette álló szemüveges az asztal fölé görnyed, látszólag az aprópénz – vagy a társa mozdulatait – ellenőrzi, de közben mintha hallgatózna. Az asztalnál középen feszült figyelemben ül Lévi, felhúzza a szemöldökét. Ez az önismeret drámája. Baljával magára mutat: „Uram, biztos vagy ebben? Biztos vagy bennem?” Öt férfi, négy eset, mint a magvető példázatában: hullik a mag az útfélre, a tövisek közé, a sziklás talajra és a jó földre is. Lévíben talán Caravaggio is magára ismerhetett, aki elképesztő bűnei, forrófejűsége, hányatott sorsa ellenére elhivatott ember volt: festészetében mindvégig az igazságot kereste. A Megváltó pedig gyógyulást hoz a betegeknek, és mindenkinek az élet teljességét nyújtja, hiszen pontosan tudja, kiben mi lakozik. Jézus lazán, elegánsan ismétli meg Péter mutató gesztusát: „Ő az! Te vagy az!” Kéztartása, amely a Sixtus-kápolnában Ádámba lelket lehelő Atya kéztartását idézi, az új teremtés, a sötétből a fénybe hívás eszköze. A két képtér, a két tengely (Lévi és társasága, Jézus és Péter) önmagukban nem állhatnak meg: a kezek gesztusai tartják egyben, kötik össze és értelmezik a jelenetet.

Elhívás – a misszióra

- ▶ Raffaello (1483–1520): *A csodálatos halfogás*
- ▶ Igehely: Lk 5,1–11
- ▶ http://muvtor.btk.ppke.hu/Ujkori%20muveszet%20etalonviza/reneszansz/Cinquecento/Raffaello_1514-15%20Csodalatos%20halaszat.JPG

Ki hinné, hogy Raffaello alkotása vázlat, nyersanyag csupán? Bármily meglepő, a művészetre fogékony Medici pápa, X. Leó – aki nem mellesleg búcsúcéduláival magára haragította Luthert – rendelt ún. kartonokat a festőtől, gobelinek készítésére. A faliszőnyegeket Szent Péter és Pál ünnepén szándékozott a Sixtus-kápolnában közszemlére tenni. A szőnyegek valóban elkészültek, a kartonok azonban meglehetősen hányattatás után, az angol királyi családon keresztül kötöttek ki végül a Victoria and Albert Museumban. Ma a szépen restaurált, közel hatméteres lapot látva nem is sejtjük, hogy egykor a munkához keskeny csíkokra szabdalták a lapokat, sőt mi több, eleve tükörképet látunk,

hiszen a tervet hátoldalként illesztették a szövöszékre a nyüstoffonal alá. A hatalmas akvarelleket Angliában nagy tisztelet övezte, a keatsi igazságot látták benne megtestesülni: „A Szép: igaz, s az Igaz: Szép.”

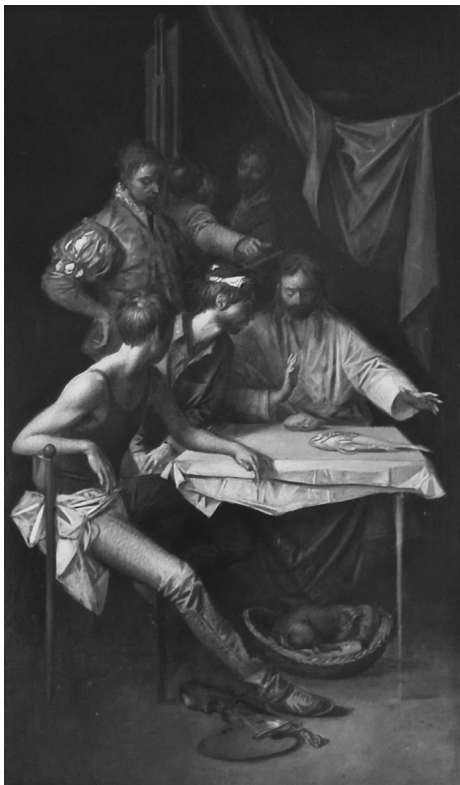
A jelenet szépséges humanista kultúrtájban játszódik. A Genezáret-tó valahol Itália közepén olvad össze az éggel, s vész a semmibe. A háttér mesebeli városában ideális vár, városfal, középkori és reneszánsz templom, füstölő kémény jelzi a mindennapi élet jelenlétét. A távolabbi parton csoportokba verődött emberek: azok, akik miatt Jézus a tóra hajózva tanított, hogy – mint egy amfiteátrumban – jól lássák és hallják őt. A férfiak kicsit odébb állnak, a nők még a parton múltatják az időt: ketten épp gyermeküket fürdetik. Az életképszerű jelenet szentségi-liturgikus utalással is bír, nem beszélve arról, hogy Jézus közelében mindig voltak gyermekek. A kompozíció kiegyensúlyozottságát a teljes képteret vízszintesen osztó, két egyszerű halászcsonak biztosítja. Mindkettő roskadozik már a halak súlya alatt. A jobb oldalból két tanítvány (János és az ifjabb Jakab) hajol be a vízbe, és egy látványosan megrakott, feszes hálót próbálnak kivonszolni, míg egy társuk – mint antik hősök utódja – nekifeszülve próbálja meg egyenesben tartani a lélekvesztőt. (Figyeljünk jól erre a szóra!) Az innenső hajóban mit sem tudnak az izmok és az elemek erőinek egymásnak feszüléséről. A rémült Péter térdre esik, a másik – Simon – értetlenül, csodálkozva tárja szét a karját az ókori bölcs higgadtságával ülő Jézus előtt. A reneszánsz életszemlélet és esztétika – ami a leheletnyi, már-már reális dicsfényekben, a halfajták részletező kedvű, természetrajz-könyv pontosságú bemutatásában, az izmok tökéletesen eltalált játékában, az illékony tükröződésben és a konkrétan és átvitt értelemben is finom egyensúlyú kompozícióban, azaz a *decorum* elvének alkalmazásában megmutatkozik – alig észrevehetően ötvöződik örök emberi érzelmekkel és belső tusákkal, mint a kétely és a bizonyosság, a félelem és a megkönnyebbülés, a büntudat és a bűnbocsánat, az önvizsgálat és az önismeret. Ezek tesznek alkalmassá az emberhalászatra.

Elhívás mint felismerés

- ▶ Riccardo Tommasi Ferroni (1934–2000): Az emmausi vacsora
- ▶ Igehely: Lk 24,13–34
- ▶ <http://www.etraeventsfirenze.it/wp-content/uploads/2014/01/Emmaus-120x70cm-690x1180.jpg>

Az emmausi vacsora története: minden kései Krisztus-követő számára fontos lehet. „Nekem nincs »damaszkuszi« látomásom, egy adott pillanathoz és helyhez köthető megtérési élményem. Isten gazdag fantáziával, különböző módon és eszközökkel hívja el szolgálait. Nála nincsenek sablonok. Ha bibliai párhuzamot keresek, akkor nekem »emmausi« élmény adatott. Fokozatosan kezdett el hevülni a szívem, hogy az emmausi tanítványokat idézzem.” (Gáncs Péter)

Ebben a lukácsi jelenetben – ahol találkozik az úrvacsora lehetősége, a nagyhét fájdalma a feltámadás ujjongásával – minden fontos szál összefut. A zárt térben bemutatott esemény igen népszerű a festészet történetében. Egyes művészek a vacsorajelenet eucharisztikus voltát emelik ki földöntúli fénnel, sokszor teátrális és liturgikus gesztusokkal. A másik csoportban az életképszerű felfogás dominál: ez kívülálló szolgálakban, háziállatokban, fölöslegesnek tűnő tárgyokban vagy kortárs épületbelében jelenik meg. Pedig ez az első gyülekezeti együtt-lét „Krisztus után” mindazzal, ami egy istentiszteletben elengedhetetlen: írás-

magyarázat, imádság, szentség, kiküldés. Jézus az Emmaus felé vezető úton útítársból mesterré lesz, s egyszer csak – egyetlen gesztussal – házigazdává válik. Akkor, Emmausban és – ahogy képünk sugallja – itt és most is.

Van valami zavarba ejtő a 20. századi olasz festő képén, különösen, ha saját barokk keretében, templomi környezetében látjuk a művet. A szoborszerű időtlenségben – mintegy az idők végezetéig – kenyeret áldó és osztó Krisztus alakja a 15. századi itáliai festészetet idézi. A fénykezelés ugyan higgadtabb, a színvilág fáradtabb, a kompozíció ernyedtebb, mint a késő reneszánsz, kora barokk festészetben, de egyértelműek az utalások: a bravúros rövidülés, a különböző korok divatjának egyidejűsítése, a klasszikusnak ható háromszög-kompozíció. Akkor mégis mi az, ami miatt elbizonytalanodunk? Nézzük meg a csomagolópapírral leterített asztalt, a 20. századi bútortárgyat sorozatgyártott székét! A 16. századi dús ruhaujj eltereli a figyelmet a farmernadrágról, a sportcipőről és az atlétatrikóról. Észrevesszük-e, hogy az asztalon heverő haltetem inkább egy *vanitas* (mulandóság) csendélet modellje, mint a vacsora része? Vagy a földön heverő paletta és hegedű, a felaggatott drapéria nem valami bohém művészanya kellékei-e inkább, mint egy egyszerű emmausi család ókori otthonának darabjai?

Igen, képünk aktualizál, még inkább: időtlenít. És felteszi a kérdést: hol állok? Háttal, hogy észre sem veszem, mi történik az asztalnál? Vagy előkelő, egykedvű kívülállóként? Talán hevült az én szívem is, de egyszerűen hályog van még a szememen? Talán a piros inges fiatalember lát és tud már valamit: nem a kenyeret, de Jézus gesztusát figyeli, s közben megszólalni készül. A háromszög-kompozíció végtére is kétszintes: három-három alak alkotja a két fő csoportot, Jézus tanítványaival, és azok, akik még nem ismerik őt fel. Tekintetünket a háttal ülő fiú tarkója vezeti a piros inges profiljára, majd Jézus szembeforduló arcára, magas homlokára: ő az, őt nézzétek – és ismerjétek végre rá!

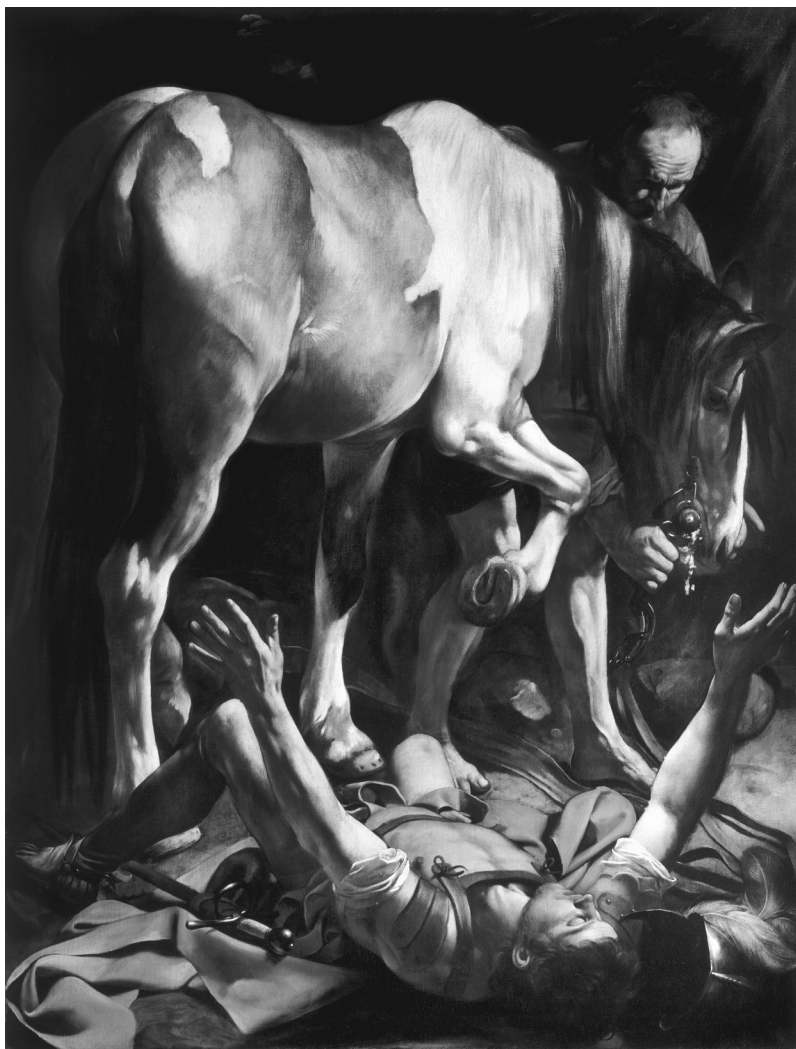
Elhívás mint átalakítás

- ▶ Caravaggio (1571–1610): Szent Pál megtérése
- ▶ Igehely: ApCsel 26,12–23
- ▶ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/67/Conversion_on_the_Way_to_Damascus-Caravaggio_%28c.1600-1%29.jpg

A római Santa Maria del Popolo Cerasi-kápolnájának oldalfalán olyan szűk és mély térben található Caravaggio műve, hogy a néző nem talál olyan pontot, ahonnan teljességében szemügyre vehetné. A hátrányból erényt kovácsolva olyan képtér, esztétikai illúzió megalkotására törekedett, amely átmenet a valóságos térhez, és a párképhez kapcsoló mozgást is lehetővé teszi. Valami elképesztően, megrendítően újat alkot ezzel a kompozícióval: szakított a korábbi sokalakos damaszkuszi úti megtérésjelenetekkel, azzal a hagyománnyal, hogy a történet szép sorjában elolvasható volt a képről. Szűkítette a résztvevők számát, és jelentősen szűkítette a kép terét is. Rényi András kiváló elemzésében arra hívja fel a figyelmet, hogy nem kommunikációként, az emberi és az isteni szféra nyílt konfrontációjaként kell erre a képre tekinteni, hiszen Jézus és Saul között nem zajlik valódi, egyenrangúságon alapuló dialógus. A „konverzió mint kommunikációs hiátus” van jelen: „értetlenség, amellyel Saul Krisztus szeretetért folyamodó gesztusát fogadja”. Caravaggio ezzel felborít minden reneszánsz szabályt, a *decorum* és a *dignitas* követelményét, amelyek garantálják „a leendő apostolnak, hogy a konverzió súlyosabb tekintélyvesztés nélkül essék meg vele”. A lehető legszűkebb képtérbe nem hasít fénycsóva, nincs földöntúli fényforrás, sem isteni motívum. Egyetlen fontos irány a vertikálitás, amelyet olyan bravúrosan oldott meg, hogy a nézők számára is rálátást, mintegy égi nézőpontot hozott létre. Semmi nem tudható, semmi nem pozitív. Saul azt érzékeli, hogy hatalmasat esett, és nem lát: „vak szembesülés a lét hatalmával, az Istentől elhagyott világ világtalanságának fölismerése” ez. Felborul a reneszánsz ember hármas egysége, a rend. És eközben – mintha mi sem történt volna – a ló és a lovasz szilárdan állnak a lábukon. Nyugalmuk zavarba ejtően arról tanúskodik, hogy a damaszkuszi eset Saullal történt meg egyedül, személyesen. Nem érezzük a fényt és irányát, nincsenek barokkos sugarak: a megfoghatatlan üzenet, a távoli ígélet sugallata ez. Hiszen ne felejtjük el, Saul nem nyeri rögtön vissza látását, nem

jön rá egy csapásra, mi történt vele, nem „támad fel új életre”, amint feltápáskodik. Megvakultak hiú szemei, meghalt ifjúsága – mondhatjuk Adyval. A festő ezt a szemlélő látásának, értelmezésének gátat vető, sűrű kompozícióval is érezteti. „A forma felfüggeszti a tisztán-látás bizonyosságait: amiből a szem olvashatna, azt megvonták tőle, amit

viszont észlel, az olvashatatlan. Helyzetünk, a nézőé, Páléhoz hasonló: a Cesari-kápolnában testközelen, a szemünk láttára megy végbe a látható színeváltozása. A képekben és általuk »színről színre« kényszerülünk megtapasztalni, hogy minden emberi tudás – a megváltásról való tudás is – csak »tükör általi«, csak »homályos« lehet.”

Elhívás az örökkévalóságra

- ▶ Karátson Gábor (1935–): *Ma velem lészesz*
- ▶ Igehely: Lk 23, 39–42

Első látásra meghökkentő. Másodikra olvasni próbáljuk. A harmadik talán már megmutatja, hogy itt nem egyszerűen festésről és kompozícióról, ikonográfiáról és hagyományokról van szó, hanem valami mélyeséges ihletettségről, kiimádkozott jelenésről és a fizika törvényeinek engedelmességre anyagról. Mert Karátson Gábor úgy fest, mintha imádkozna: térdel a műteremben a priccs mellett, s a halvány, remegő ceruzavonalakkal rajzolt formák megvilágosodnak, színeket kapnak, miközben a festék gyakran úgy folyik meg a vizes ecset alatt, ahogy akar. Ahogy megfolyattatik, ahogy megfolyatja Valaki.

Karátson Gábor bibliai akvarelljeit az nézi jól, aki az amorfnak tűnő foltokban nem a szövegűséget keresi, hanem az ihletettséget találja meg. Az Isten dicsőítésének hihetetlenül finom, személyes és aláztos módja, ahogy Karátson Gábor alkot. Akvarelljei nem illusztrációk a szó hagyományos értelmében, a bibliai szövegnek nem konkrét-általános ábrázolási kísérletei, hanem az üzenetnek elvont-személyes értelmezési módjai. A finom, pasztellszínű kompozíciók anyagtalan világának elengedhetetlen tartozéka az idézett bibliai szöveg, az „Ige”, a *Wort* – a protestáns gondolkodás alapja. Minden lapon ott a Szentírásban kinyilatkoztatott fogalom, s ott a festőnek kinyilatkoztatott kép. „A bibliai akvarellek igazi eredménye számomra az a felismerés volt, [...] hogy van képgondolkodás is, túl valahol a fogalmi gondolkodáson. Az emberi fejlődésben a képlátás képessége jóval a fogalmi gondolkodás kialakulása előtt megjelent már, és most, a szellemnek egy újabb módusában a kettő talán egyesíthető.” (Karátson Gábor) A bizonytalan foltokból, mint régi templom kopott, pusztuló falképéről, lassan felderengő ismerősként állnak előttünk az evangélium szereplői. A jól ismert történet minden eleme leolvasható

a képről: a három megfeszített, a kockázó katonák, a kék folton talán valamely letűnt hatalom katonatisztje, s mindezek mögött a feketére elsötétült égbolt. Dismas – így nevezi a jobb latort az ókeresztény hagyomány – „szemei meglátták a halálban az életet, a romlásban is a hatalmat, a gyalázatban is a dicsőséget, a rabságban is a királyságot” (Kálvin). Megtérésének nem lehetnek már gyümölcsei, csak jutalma. Az elmúlás borzalmas pillanatában Jézus a bűnös felé fordul, és a soha nem képzelt jövőről beszél. Jézus evangéliumot hirdet. Utolsó lehetőségével. Túl minden fájdalomon, bűnön és önvizsgálaton, amikor már a legyek lepik be a haldoklókat, amikor már fokozhatatlan a fájdalom és a megalázottság, egyetlenegy marad: az ígélet. A meghívás. Nem holnapra, nem holnaputánra, hanem mára. Mindenkor mára: „barát, / barátság mindörökre” (Pilinszky János).

Az Atya mindkét bűnözőnek megadta a kitüntetett utolsó lehetőséget. Ott függhettek az Üdvözítő két oldalán. S miközben egy ritka kegyelmi pillanatban a jobb latorra vetült Krisztus keresztjének árnyéka, Jézus őbenne egyházat kapott. „Isten nem engedhette, hogy alattvalók nélkül maradjon az ő Fia, így most ez az egyetlen ember képviselte az Ő egyházát. Ahol véget ért Péter hite, ott elkezdődött a megtérő lator hite.” (Luther)

Elhívás a szabadságra

- ▶ Tóth Csaba (1959–): *Az akarat szabadsága*
- ▶ Igehely: Kol 1,9–10

A kortárs mű értelmezésekor több látvány- és jelentésréteget kell fejtenünk. Az alapállás, Csontváry *Magányos cédrusa* a magyar festészet egyik legismertebb alkotása. Tripoli fölött, 1800 méter magasan állt ez a pompás fa, dacolva az elemekkel és társalkodva a nappal. A cédrus már-már szent fa a bibliai hagyományban: Isten dicsőségének jelképe, a Messiásnak ígérete (Ez 17,22k), de jelképe az igaznak és a bölcsességnek is (Sir 24,13). A cédrus hamujának szerepe volt a rituális tisztálkodásban, s így lett Krisztus jelképévé is: nemcsak Salamon templomának építőanyagaként, hanem romolhatatlannak hitt fája miatt is.

Csontváry számára a magányos cédrus emellett önarckép: metaforája elhívásának, meg nem értettségének, személyes tragédiájának.

Csontváry cédrusa a valóságos fa és a szimbolikus törekvés csodálatos és megrázó összhangja, „magányos, és bár fenséges, irtóztató az egyedülléte. A tépett koronájú, hatalmas fa szélviharokkal dacol, le-tört ágai fölött azonban ott lebeg dús koronája, mintegy ég és föld között.” (Pertorini Rezső) A természeti motívum olyan erős teremtő erővel, „művészeti energiával” találkozik Csontrváry képein, ahogy csak kevesekén. A hatalmas cédrus összeköti az eget a földdel. Úgy osztja ketté függőlegesen a képteret, hogy a felső és az alsó szegélyen már-már szétnyomja a kép – a földi világ – határait. Színei földöntúli fényben ragyognak.

A festő előd géniusza előtt is tiszteleg Tóth Csaba, amikor felidézi az „archaikus evidenciákat”, és „egyesíti a régi, metaforikus nyelvet”. A képet monokróm módon újrafogalmazva elemeli a realitástól, és el Csontrváry valóságától is: közkinccsé teszi újra, ami az idők kezdete óta az. Csontrváry lobogó, profetikus hivatástudatának fényében a képre írt mondat ereje megtöbbszöröződik. A tanítványait imádkozni tanító Jézus, a haláltusája küszöbén magát Isten akaratára bízó Mester, a cédrus képében az elemi erővel küzdő festőóriás könyörgése ebben az egy mondatnyi – a cédrus törzsével keresztet alkotó – imában egyesül a világ mindenkori imádkozóival. A konceptuális gesztus lényege, hogy egy ötlettel, néhány szóval olyan réteget képez a műalkotásban, hogy a nézőket továbbgondolásra készítse, mintegy arra, hogy saját befogadói tevékenységükkel fejezzék be a művet. Asszociációinkat tovább gazdagítja – akár teológiai, akár etikai, filozófiai síkon, vagy a mindennapi élet tapasztalataira tekintve –, hogy a mű címével a kép és a ráírt mondat talányos háromszöget alkot.

Az elhívás, elhivatás témája, motívumai irodalmi művekben, filmen

Ötletelés

KISS ZSUZSANNA

221

Irodalmi művek

BABITS MIHÁLY: *JÓNÁS KÖNYVE*

A bibliai Jónás-történet parafrázisa. Történet az el nem vállalt, majd félreértelmezett feladatról. Történet egy emberről, aki „rühellé a próféta-ságot, / félt a várostól, sivatagba vágyott, / ahol magány és békeség övezzé, / semhogy a fedett népség megkövezzé”.

BABITS MIHÁLY: *AZ ÍRÁSTUDÓK ÁRULÁSA*

Könyvismertetésnek tűnő írás Julien Benda izgalmas könyvéről, *Az írástudók árulásáról*. Valójában azonban eszmefuttatás az értelmiség felelősségéről, a kimondott és ki nem mondott szó jelentőségéről, „írástudás” és tollforgatás különbségéről.

ROBERT MERLE: *MESTERSÉGEM, A HALÁL*

Amikor elhív bennünket valaki egy Feladatra. És csak az lebeg a szemünk előtt. És teljesítjük a legjobb tudásunk szerint, a legpontosabban, anélkül, hogy belegendolnánk, mit is csinálunk voltaképpen.

FRIEDRICH DÜRRENMATT: *AZ ÍGÉRET*

Egy kis faluszéli erdőben bestiális módon megölnek egy kislányt, s a helyszínre érkező Matthäi felügyelő ígéretet tesz a szülőknek, hogy kideríti a gyilkos személyét, mert ez a hivatása...

MÓRICZ ZSIGMOND: *A FÁKLYA*

Egy vidéki lelkész dilemmái a 20. század eleji Magyarországon. Elmaradott magyar vidék. Pusztulás és a szellem tehetetlensége. Matolcsy Miklós, a fiatal református lelkész küzdelmei. Kényszerű korrumpálódás, nagy tervek, kudarc, kimenekülés.

BRÓDY SÁNDOR: A TANÍTÓNŐ

Nőként tanítani hivatástudatból a századfordulós magyar falun. Szépség, tisztaság kontra helyi hatalmasságok. Szerelem...

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: ÉDES ANNA

Édes Anna. Édesanya. Anna anyának született, ez volna a hivatása. Ezt veszi el tőle Jancsi úrfi kénye-kedve, Vizyné hisztérikusan birtokló szeretete. Meddig mehetünk el a szolgálatban, az önfeladásban, s mindez milyen következményekkel járhat...

NÉMETH LÁSZLÓ: ISZONY

Nő = anya, feleség?

Mindenki számára ez az út? Akkor vagyok a helyemen, ha a társadalom, a családom által rám kényszerített elvárásoknak felelek meg, vagy ha a saját belső hangomat követem? Szent lesz belőlem vagy szörnyeteg?

TAMÁSI ÁRON: ÁBEL A RENGETEGBEN

Néha elhivatunk egy feladatra, amelyre magunktól nem szívesen vállalkoznánk. Hogyan profitálhatunk belőle? Hogyan alakítja a kihívás az egyént, a jellemet, az életutat?

THOMAS MANN: TONIO KRÖGER

Milyen szituációkat szülhet az, amikor belső indíttatásunk és származásunk két ellentétes világnak tűnik fel előttünk?

THOMAS MANN: A KIVÁLASZTOTT

Kettős vérfertőzés, vezeklés, feloldozás és feloldoztatás. Mire hívatunk el, és honnan hová tart az út?

SZENT ÁGOSTON: VALLOMÁSOK

„Az első belülről látott lélekrajz a világirodalomban” (Babits Mihály). Egy egyházatya szenvedélyes gondolatai bűnről, megtérésről, papi hivatásról, Lélekről...

COELHO: AZ ALKIMISTA

Santiagoót, a pásztorfiút álom formájában éri az elhívás, zarándokútra indul, melynek során sok mindent megtanul önmagáról, az életről.

E. T. A. HOFFMANN: AZ ARANY VIRÁGCSERÉP

Egy diák, akinek a kenyerere mindig a vajas felére esik, a nyárspolgárok világában csetlő-botló figura. Mégis ő az, aki a zöld kígyócskában meglátja a gyönyörű lányt, az elsüllyedt Atlantisz nemesebb világának hívását, és képes próbákat kiállni azért, hogy elérje.

KAREL ČAPEK: ARKHIMÉDÉSZ HALÁLA

Ki mire érez elhivatást, mi a fontos számára? Van, akinek a világ feletti uralom, van, akinek egy körszelet kiszámításának módja.

ALBERT CAMUS: A PESTIS

Rieux doktor, Camus leghíresebb korai esszéjének, a *Sziszüphosz mítoszának* regénybeli variánsa a heroikus pesszimizmus hőse, aki nem hajlandó tudomásul venni a vereséget. Egy orvos, aki felveszi a harcot a lehetetlennek tűnő és veszélyes helyzetben is.

EMILE AJAR: SALAMON KIRÁLY SZORONG

Salamon király, azaz Solomon Rubinstein, a visszavonult párizsi konfekciókirály ajándékküldő és lelkisegély-szolgálatot működtet. Rokon lélekre bukkan a 25 éves taxisofőr, Jean személyében, aki elhivatott emberszeretetből küzd minden állatért és emberért, mindenkiért, akit kihalás vagy meghalás fenyeget. Így történhet, hogy felkarolja, és táncolni, majd ágyba viszi Madame Corát, a 65 éves, vécénénivé vedlett hajdani sanzónékesnőt, a nadrágkirály egykori szerelmét...

TOLSZTOJ: FELTÁMADÁS

Amikor a lelkifurdalás hív el bennünket valamire: Nyehljudov herceg, aki egykori kedvesét, Katyusa Maszlovát a prostitúció fertőjébe kergette, vezekelni akar. A gyilkosság vádjával ártatlanul elítélt lány büntetésében osztozva elkíséri őt a szibériai kényszermunkára, ahol rádőbber az egyszerű emberek jóságára, s arra, hogy a gonosz elleni harc egyetlen eszköze az erkölcsi tökéletesedés.

Filmek

A BÁLNALOVAS

Új-zélandi–német filmdráma, 101 perc, 2002. Rendezte: Niki Caro
Elhivatás, alkalmasság kontra nemi előítélet. Lehet-e törzsfőnök egy lányból?

HÉTKÖZNAPI MENNYORSZÁG

Svéd filmdráma, 130 perc, 2004. Rendezte: Kay Pollak
A világhírű karmester úgy dönt, kibogozza élete csomóját, visszatér oda, ahonnan elindult. Vidéki templomi kórusvezető, kántor lesz. De itt is tolmácsolni tudja a zene megváltó erejét. Sok más élet is kibogozódik...

ÜDVÖZÍTŐ UTAK

Amerikai vígjáték, 90 perc, 2007. Rendezte: Stefan C. Schaefer, Diane Crespo
Két tanárnő: egy ortodox zsidó és egy muszlim lány hivatástudata, gondjai, barátsága...

CSEREÜVEGEK

Cseh filmdráma, 100 perc, 2007. Rendezte: Jan Svěrák.
A tinédzserek új generációjával már nehezen boldoguló 65 éves irodalomtanár nyugdíjba vonul, de ahhoz még fiatalnak tartja magát, hogy ne dolgozzon. Először biciklis futárként, majd egy élelmiszerbolt üvegviszaváltójaként vállal munkát. Hivatást érez, hogy az őt körülvevő sorsokat jobb irányba terelje. Mert másokét mindig könnyebb...

A MINTADIÁK

Amerikai filmdráma, 95 perc, 2008. Rendező: Peter Werner. Hallmark filmdráma egy Brad Cohen nevű fiatalember igaz történetéből, aki Tourette-szindrómáját legyőzve tanár lesz.

Tartalom

- Csatárlánc ▶ 3
- Tanítók és tanítványok az Újszövetségben ▶ 5
- Elhívástörténetek az Ószövetségben ▶ 16
- Mesterek és tanítványok ▶ 43
- Tizenkét lutheri portré ▶ 56
- Milyen a jó tanítvány? Keresztényként a mindennapokban ▶ 71
- Gyermekbibliaóra ▶ 96
- Ifjúsági sorozat ▶ 114
- Fiatal felnőtt sorozat ▶ 124
- Középgeneráció ▶ 136
- A családi istentisztelet helye a gyülekezet életében ▶ 161
- Ifjúsági tábor ▶ 197
- Konfirmandushétvége ▶ 204
- Elhívástörténetek a képzőművészetben ▶ 209
- Az elhívás, elhivatás témája, motívumai
irodalmi művekben, filmen ▶ 221

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója
Budapest, 2015

E-mail: kiado@lutheran.hu

www.lutherkiado.hu

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter

Nyomta és kötötte: Prime Rate Kft.

Felelős vezető: Dr. Tomcsányi Péter

ISSN 1789-2201

ISBN978-963-12-3182-3